

భవిష్యమహాపురాణము

రచయిత:

శ్రీ విద్వాన్ కల్లూరి వెంకట సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు
వ్యాసవాఙ్మయసమితి - విజయవాడ.

పబ్లిషర్లు:

వెంకట్రామ అండ్ కో.,

మద్రాసు - విజయవాడ

1954

PLACED ON THE SHELF

Date. 26. 4. 95

Q 21: 223
35 J 54

Q 21: 223
35 J 54

SRI VENKATESWARA
CENTRAL LIBRARY &
REFERENCE CENTRE,

Acc. 22185

Date .....

TIRUPATI.

శ్రీ చంద్రిమాశీర్వాసుడు:

శ్రీ ముఖము

శ్రీ చుత్తరమహాంస పరివ్రాజకాచార్యవర్య శ్రీమచ్చంకర భగవత్పాద
ప్రతిష్ఠిత శ్రీ కాంచీ కామకోటి సీతాధిప జగద్గురు
శ్రీమచ్చంద్రశేఖరేంద్ర సరస్వతీ శ్రీపాదైః అస్మదత్వంత ప్రియోవ్య
ప్రక్తిలంక గామాభిజన కల్లూరి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యదీక్షితవిషయే
సర్వాభీష్ట సిద్ధ్యై క్రియతే వారాయణ స్ఫుటిః.

ఇవట తిరుక్కరుకావూర్ ఆను చూధవీ వనక్షేత్రంలో కీర్వామి
పూజా బ్రాహ్మణసంతర్పణాది సత్కారముల నొనర్చుచు అద్వై
తానంద భరితులై యున్నారం.

అష్టాదశమహాపురాణములయందు సారమై సర్వజనులును అతి
సులభముగా పరావేక్ష లేకుండా పురాణార్థముల నెఱిగి కృతార్థులగు
రితిని క్షేత్రమహిమ, తీర్థమహిమ, చిత్రములం, ఆచారము, ధర్మము,
భగవత్ స్తుతి, యోగము ఇత్యాది ప్రధానాంశములను బోధించు ముఖ్య
కథాభాగములను సంగ్రహించి, సులలితపదప్రయోగములచే రసనీయ
మగు ఆంధ్రభాషా వచనరూపమయిన గ్రంథమును తాము రచించి
ప్రచురింప బూనియుండు అంశము విదితమై చాలా సంతోషించు
చున్నాము. ఇట్టి లోకోపకారమునందు ప్రవర్తించియుండు భగవ
ద్భక్తశిరోమణి యగు తాము యీలాటి సత్ప్రవృత్తి గలవారై
శ్రీ చంద్రిమాశీర్వర పూర్ణకృపాపాతులై శ్రేయఃపరంపరకు
బాందగలరు.

మకాము : } ఇతి నారాయణస్మృతిః
తిరుక్కరుకావూర్. } పార్థిన ఆశ్వుయుజ శు గే బునివారం

ప్రశంస

ఆదర మొప్పు వ్యాసుని దయామృతవర్షము తెల్లసీమ నా
నాదికలందు నందుకొన, నాకృషికిం దగు వోహదమ్ముగా
మోదముతోడ ముద్రణకుఁ బూని, యొనర్చెను వ్యాసపూజ ని
య్యాదరవంశరత్నము కృతీశు ననుగ్రహి పాత్రవయ్యెడున్.

వ్యాసపవిత్రభారతి పదాబ్జములన్ మకరందధార ను
ల్లాసముతోఁ బడెండు లవిలంబముగా రుచిమాచి మాతృభా
షాసరణిన్ మహాజనవశంవదముం బొనరించునట్టి నా
తో సరిగా శ్రీమంపడు బుధున్ మన వెంకటరాయ శెన్నెదన్.

విహిక మాముష్మిక మ
వ్యాహతి సరిపాలు కొంద మని నాతో, బా
సోహమని వ్యాసభారతి
కీహంగును గూర్చు నుకృతి నీతని వెంతున్.

ఆచంద్రార్కము వ్యాసవాణి యిది యి
య్యాంధ్రావనిం బొల్చు న
ట్లాచంద్రార్కము నీదరాస్వయుల దీ
వ్యవోగ భాగ్యాయు రు
తోకైవైశ్వర్యము చంద్రశేఖరయతీం
దు ప్రాభవాశీర్వచ
శ్రీచర్యన్ బొలుపూని, నాకృతికిఁ బూ
ర్తిన్ గీర్తి చేకూర్చుతన్.

ప్రీతి లంక } కల్లూరి వెంకట మల్లిహ్యణ్యవీక్షితులు.
మకాం: విజయవాడ. }

వీ ష య నూ చి క్

౧ బ్రాహ్మవర్షము.

ప్రారంభము	1-6
సూర్యప్రకాశం	7
సూర్య స్తవము	10
సాంబునిచరిత్ర	11

౨ మధ్యనువర్షము

ప్రథమభాగము

బ్రాహ్మణగురుప్రకాశం	38
మాతృ నమస్కారము	41
బ్రాహ్మణ గురువందనము	42
ఇతిహాసపురాణముల మహిమ	48
అంకమాహాత్మ్యము	52
అంతర్వేది బహిర్వేది విచారము	58
ఆరామ ప్రతిష్ఠ	62
ఎఱువులు-సామాన్యదోషాదములు	62
విశేషదోషాదములు	63
యజ్ఞ భేదమునుబట్టి యగ్ని భేదము	64
హోమద్రవ్యముల ప్రమాణము	65

రెండవ భాగము

శిల్పులకు వేతనాదినిర్ణయము	70
కలకళ్యాపన విషయము	75
మాన నిరూపణము	76

మూడవ భాగము

ఆరామప్రతిష్ఠాది విశేషము	77
అనుబంధము-పదముల అర్థవివరణము	78

3 ప్రతిసర్గవర్షము

ప్రథమఖండము

కృతయుగాది రాజవంశావళి	81
ప్రద్యోతునిష్ఠాచ్యుయజ్ఞ వృత్తాంతము	92
కశ్యపకథ - అగ్నివంశ చరిత్ర	98
విశ్రామాదిత్యుఁడు	109

ద్వితీయఖండము

చేతాశుఁడు విశ్రామాదిత్యునకు కథలు	109
చెప్పాట	109
1 వజ్రముకుటునికథ	115
2 మధుమతికథ	118
3 రూపసేనునికథ	120
4 చంద్రవతి కథ	125
5 మహాదేవి కథ	128
6 కామాంగికథ	180
7 త్రిలోకసుందరికథ	181
8 చిరంజీవునికథ	188
9 కామాలస కథ	185
10 గుణశేఖరునికథ	188

(వైదిక ధర్మప్రకాశం)

11 బుద్ధిప్రకాశునికథ	140
12 హరిస్వామికథ	142
13 వాళియఁడను వానరునికథ	144
—హరిమహిమ	148
14 మూలదేవునికథ	148
15 జీమాతలాహనునికథ	151
16 దేవకర్మకథ	151

17 గుణాకరునికథ	158	సానులజీవవంశము	199
18 మోహినీ కుమారునికథ	155	శుక్లవంశము (చాళుక్యు)	201
19 రూపసేనునికథ	158	పరిహారని వంశము	207
20 సువర్ణనికథ	159	వైవస్వత మన్వంతర ప్రారంభ	
21 విష్ణుస్వామి కుమారునికథ	161	చరిత్ర)	210
22 దేతాళుని పూర్వవృత్తాంతము	162	మహాకల్పములు	214
విక్రమాదిత్యుని నిర్యాణము	166	తిమిరలింగుని చరిత్ర) త్రైమూర్లంగ	216
సత్యనారాయణ ప్రకథ	167	నూర్వమహిమ (ఈశ్వరపురి	
చంద్రగుప్తుడు	168	యను భక్తునిచరిత్ర)	218
మానస తీర్థప్రకంస	169	రామానందునికథ	219
పాణిని కృతికస్తుతి	170	జ్యేష్ఠమాస నూర్వప్రభావము	} 220
బోపదేవుడు - భాగవత ప్రకంస	171	నింబార్కచరిత్ర)	
దేవీమహిమ	172	మధ్యాచార్యులు	222
పఠంజలి చరిత్ర)	178	శ్రీ ధరస్వామి చరిత్ర)	228
తృతీయఖండము		విష్ణుస్వామికథ	224
(చతుర్థ్యఖండము)		వాణీభూషణుడు	226
పాండవుల యుత్తర జన్మము	174	భట్టజీ దీక్షితులు	227
కృష్ణకృత కివస్తుతి	175	వరాహమహిరాచార్యులు	229
కాలివాహనుడు	177	ధన్వంతరి	231
భోజుడు	181	జయదేవుడు	233
కలివిషాదము	183	కృష్ణచైతన్యము	236
పృథ్వీరాజు	186	వాల్మీకి	240
పృథ్వీరాజ జయచంద్రిల యుద్ధము	189	జగద్గురు శంకరాచార్యులు	241
జయచంద్రి వైభవము	191	గిరిశర్మ (రుద్రావతారము)	} 243
కాలియుడు	193	ఆనందగిరి	
చతుర్థఖండము		పురీశర్మ	244
ప్రేమరవంశము	195	భారతికుండు	} 249
చయహాని వంశము	198	మండన మిశ్రుడు	
		సాధకర్మ	25

క్షేత్రశక్తి	252	మధ్యాహ్నములు	298
దుంకిరాజు	253	భట్టోజి దీక్షితులు	294
కవాలిభైగవుఁడు	256	వరాహ ముహూర్తము	295
బాలశక్తి	258	వాణీభూషణుఁడు	296
రామానుజులు	260	భవ్యంతరి	297
వసుమహిమ	} 269	జయదేవుఁడు	299
శ్రీలోచన శైక్యఁడు		నాదమత విప్లవము	
నామదేవుఁడు	274	ఆర్యమత ప్రవృత్తము	301
రంగణుఁడు	277	అక్షర - అక్షరి యుష్కాసపండితులు	307
కవీరు	279	బౌరంగశేఖు - శివాజీ	311
సరస్వతి	281	వాసరలు - గురుండులు	} 312
సింధుఁడు - నానకుఁడు	} 283	(బ్రిటిష్ వారు)	
నిత్యావంతుఁడు			మామలు
సభనుఁడు - రైదానుఁడు	} 285	వాగుల పరిపాలనము	318
అశ్వినీకుమారుల యవతారములు			పుష్కమిత్రుఁడు
సోమణుఁడు	286	ఆంధ్రులు	322
కృష్ణచైతన్యము	289	రాక్షసారి	322
బలభద్రుఁడు	290	భోగవింహుఁడు - శేలివింహుఁడు	321
జీవానందుఁడు - యానానందుఁడు	291	కలి చతురపాదము	324
విష్ణుస్వామి	292	కల్పములు - మన్వంతరములు	326

—: వ్యాస వాణ్మయ సమితి :—

విద్వాన్ కల్యాణి వెంకట సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు విజయవాడ-2

వ్యాసులవారి మహాపురాణములలో

- 1 క్షేత్రములు - తీర్థములు
- 2 పండుగలు
- 3 సర్వదేశతా స్తోత్రములు

అను వానిగూర్చి చిత్రములతో గ్రంథములు ప్రచురింతుము.

సర్వసాధారణ పాఠితోషికము రు 5-0-0.

శ్రీపరమేశ్వరాహ్వయము చిన్మయ మాగమ గేయముక బురా
ణోపనిషన్నిరూపిత రసోదయ మభ్యుదయైక సాధన
మూవదనీక సంహారణ మైన జగద్గురు తేజ మాత్ర వి
ద్యాపరిపాకసిద్ధికి సదా భజియింతును వ్యాసరూపముక.

అదివ్యాసాత్మకమో శుకాత్మకమొ బ్రహ్మర్ష్యాత్మకమో శుభా
స్పద మస్మద్గురు దేవ తాకరుణ రూప మ్మైత్రి నామోల న
ల్ల దె లేనప్పులు పూయుచున్నది కటాక్షాలోలపీఠూష సం
పద నాపై గురిపించుచున్నది పురాణానీక సారస్యమై.

హరిహర దివ్యనామ మహిమానుభవంబునఁ గాక యీకలిక
రతులు తరింపలేదు; యజనంబులు దీవ్రతవస్సమాధులున్
ఁడుగవటంచు వ్యాసగురు చారుపురాణ మహాగభీరసా
రఘనగర్జనంబు వినగా వినగా నిజ మధ మయ్యెడిన్.

హరిహర భేదభావ విలయ మ్మది బ్రహ్మాలయం బటంచు న
క్షరమగు తత్త్వముం దెలుప జాలిన దక్షరమంచు ద్వైతసం
హరణము దృక్కు-దృశ్యమను సంతరముక హరియించునంచు నె
ప్పరియుపదేశ మా ప్రభువు వ్యాసుఁడు మాకుఁ బ్రసన్నుఁ
డయ్యెడుక.

వ్యాసమహర్షి శేఖరుల వాఙ్మయదర్పణనుండు సృష్టి వి
న్యాసము కేవలమ్ము జడనుఱ్ఱును జీవకావిలాస మే
దో సమకూర్చికొన్న దిపు డుండి మరుక్షణముంజినట్టి యా
దోసము దీపికంట సిద్ధితోఁచుచు నిత్యవినుతాత్మసమ్ముగక.

క్షణముక్షణమ్ము నవ్యతయె చక్కదనంబనినారు విజ్ఞులీ
క్షణమధురమ్ము లాకృతులు సాధుకృతుల్ మఱియెన్నో కర్ణ భూ
షణములు సేసియున్ నవరసంబులు నించి యపూర్వవాసవల్
పుణికి ఘటించి స్పృర్మనుఖమున్ సకలేంద్రియతర్పణమ్ముగా.

బనరిచి తీర్చిదిద్ది నమహోత్తమ సంస్కృత నాహితీ విలా
సినియిది బ్రహ్మచారులను జేరి గృహస్థులనునే వసస్థుల
మునుల విక్రులం బ్రణయముం బచరించి హరించు చిత్తమ
య్యుక్తత మింద్రజాలము నపూర్వపురాణవిలాస మెన్నెడక

వదోప్రాకృత జన్మపుణ్యఫల మిట్లీ వ్యాససేవాసుధా
స్వాదం బం దొకనివ్వ గూర్చినది భాషా దేవి వాదోడుగా
నీదం గల్గితి నిమ్మహార్ణవము తండ్రి! నీకటాక్షామృత
ప్రాదుర్భావముచే సుపర్వబుధవర్వహ్మత నాబాసయున్.

భవిష్యపురాణ ప్రకరణ

ఇదియను భవిష్యదర్శనము సేతముగా బదునాల్లు వేల్పై
నొదవ యుగహోరకల్ప కథయుం గల నాలుగు సర్వముల్ శుభా
స్పదములు గాగ సూర్య విభవం బలరక మనుచూ ర్తికి బురా
విదిత మొనర్చె లై వము భవిష్యపురాణము బ్రహ్మ సమ్మతో

క. ప్రతి పర్వరసోదయమై

శ్రుతిపర్వంబై సుపర్వ సుమధురభాషా

కృతియై యీ కృతి క్షితిపై

స్తుతిప్రతిబంధుత నిండు చూడునికరుణా.

—: భవిష్యమహాపురాణ స్వరూపము :—

వ్యాసభగవానులు రచించిన పదు నెనిమిది పురాణములలో నొక్కొక్కదానియం దొక్కొక్కయద్భుతము గోచరించుచున్నది. ప్రకృతము భవిష్యమహా 'పురాణమున' రాబోవు కాలముయొక్క చరిత్ర వర్ణింపఁబడినది. త్రికాలజ్ఞాన స్థంపన్నులగు ఋషులకుఁ దప్ప యిట్టి దివ్యదర్శనము కలుగదు. ఈ పురాణమునందు గూఁం ల శ్లోకములు గలవు. ఇందు బ్రహ్మపర్వము మధ్యమపర్వము ప్రతీసర్గపర్వము ఉత్తరపర్వము ననునాల్గు పర్వములున్నవి. సృష్టి కెల్ల కారణము సూర్యభగవానుఁడని, యదియే బ్రహ్మాండవాచ్యమగు తత్త్వమని నిరూపింపఁబడినది, కాన మొదటిపర్వమునకు 'బ్రహ్మపర్వము' అనుపేరుచిత్తమగుఁ గన్పట్టుచున్నది. ఇందంతట సూర్యమహిమ వర్ణితమైనది. మూఁడవదియగు ప్రతీసర్గపర్వమున మనువు దగ్గరనుండి యారంభమైన సృష్టికృమము వర్ణితమైనది బ్రహ్మాదగ్గరనుండి కాక, బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడగు మనువుదగ్గరనుండి జరిగిన సర్గము (సృష్టి) ప్రతీసర్గము అనఁబడును. ఆ రామాది ప్రతిష్ఠలను గూర్చి తెల్పును.

భవిష్యపురాణములు దేశములో నాల్లరకములుగాఁ గనిపించుచున్నవి. ప్రకృతము నేనొకదాని ననువదించితిని.

మహాపురాణములో నొకటిరెండు చదివినంతమాత్రమున వాని తాత్పర్యము మనకందదు. వానిలో బదునాల్గు పురాణములను బారాయణచేసి యపాసించిన నాకిపుడు పోనుపో నవి యగాధరత్నాకరములవలెఁ గన్పట్టుచున్నవి. వానిలో నవ గాహించి సర్వపురాణసమన్వయముగ నొక విపులమైన పీఠిక క్రమత్యేకముగ వ్రాయుచున్నాను.

అవగాహనము

గురుప్రసాదసంలబ్ధ ప్రసాద గురుయోగతః

తనోమి తీర్థకల్పేషు పురాణేష్వవగాహనమ్.

(శ్రీ) వేదవ్యాసభట్టారకులచేఁ బ్రసాదింపఁబడిన మహా పురాణములు జ్ఞానవిజ్ఞానభాండారములు. అవి సర్వమానవులకు ధర్మార్థ కామమోక్షములనెడి పురుషార్థములను బోధించు చున్నవి. ద్వాపరము చివర నిప్పటికి రమారమి యాఱువేల సంవత్సరములకు మున్నవతరించి కృష్ణద్వైపాయను లనుపేర వ్యాసపీఠము నధిష్ఠించిన యమ్మహర్షి వాగ్దర్శణమునందు భూతభవిష్యద్వర్తమానములు మూఁడును బ్రతిబింబించి యున్నవి. అదృష్టవశమున నా పవిత్రవాఙ్మయమును దల్లిభాష లోని కనువదించు కుతూహలము నాకుఁ గల్గినది. గురుకృప యీ నాయభిలాషను నెరవేర్చినది. ఇప్పటికి బ్రహ్మ, విష్ణు, శివ, దేవీభాగవత, వామన, మార్కండేయ, మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నారద, భవిష్య మహాపురాణములను దేట తెలుఁగు వచనమున రచించి (శ్రీ) కాంచీకామకోటి పీఠాధీశ్వరులగు జగద్గురు శంకరాచార్యసామివారి సాదారవింద సన్నిధానమున సమర్పించు భాగ్యము గంటిని. ఈ నేజేయు వాఙ్మయతపస్సులో వ్యాససేవలోఁ బాల్గొని (శ్రీ) ఈదర వెంకటరావుపంతులుగారు నారచనలను ముద్రించి యాబాలగోపాలమున కందించి కృతార్థులగుచున్నారు.

మొదట మొదట సులభమై తోఁచిన యీ కృషి పోను పో నగాధమైపోయినది. వ్యాసహృదయ మందుకొనుటకు

నా తపస్సు చాలుటలేదు. సంసారముకూడ విశ్రాంతి నీయదు గదా! కొంతకాల మేకాంతముగ నెక్కడనైన నుండి వ్యాసవాణి శుపాసించి 'సర్వపురాణ సమన్వయము'గ నొక్క విమర్శగ్రంథము రచింపవలెనను నామనోరథము మనోరథము గనే నడచుచున్నది.

పురాణములలో భాష, సుబోధము, భావమగాధము. అర్థమయి నట్లుండి యర్థము కాదు. 'వేదోపబృంహకములు పురాణములు' అని యందుమేకాని వేదము లందలి యేవిషయము లెట్లు పురాణము లుపబృంహణముసేసి (విస్తరింపజేసి వ్యాఖ్యానించి) చెప్పినవో నిరూపించుకొనలేకున్నాము. నిజముగ వేదార్థము మన కందినట్లు లేదు. వేదమంత్రముల కర్థముసెప్పు పట్టున వైతానిక, శాంతి, నక్షత్ర, చారణ, భౌతిక, చారిత్రక కల్పముల పరముగ నాఱు విధములఁ దాత్పర్య నిర్ణయము చేయవలెనని తపోవృద్ధులు యోగులు నగు మహానుభావులు పలుకుచున్నారు.

ఒక సముద్రమిథనకథగాని సూర్యచంద్రగ్రహణములు గాని దేవాసుర యుద్ధములుగాని యహల్యాశాప వృత్తాంతము గాని తీసికొన్నపుడు వినీవినగనే మనకు వానియందుఁ గథాదృష్టి (చారిత్రకదృష్టి) కలుగుట సహజము. కాని యీ కథలన్నియు నక్షత్ర పుంజముయొక్క సన్నివేశమున కన్వయించునని వాని నాకాశమునఁ బ్రత్యక్షముగఁ జూడవచ్చునని వాని కన్నిటికిని ఖగోళవిజ్ఞాన పరమైన పరమ తాత్పర్య మొకటి కలదని యత్య

దృఢముగా నిరూపింపగల బ్రహ్మకీర్తి గొబ్బూరి వెంకటానంద
 రాఘవరావుగారింటి మేధావులను జూచుచున్నాము. ఇంత
 మున్ను వీరివిమర్శ మనమనుకొన్న యాణు కల్పములలోని
 'నక్షత్రీకల్పము' కు సంబంధించిన విషయము. ఒకచిన్న
 యుదాహరణము. అగ్ని దేవుని 'మేషారూఢం జటాబద్ధం' అను
 శోకముచే మనము స్తుతించుము. ఇందు మేషారూఢం డనగా
 నగ్ని మేక నెక్క-నని (మేక యగ్నికి వాహనమని) యందరికీ
 నర్థమగుచునేయున్నది. ఇది చారిత్రీకార్థము. కాని నక్షత్రీకల్ప
 వేత్తలు 'అగ్ని యనగాఁ గృత్తికా నక్షత్రీము, అదియశ్వినీభరణి
 కృత్తికా పాదరూపమున మేషరాశికి మీఁద నున్నదనియు,
 (మేషారూఢమ్' అనువర్ణనమగ్ని దైవత్వమగు కృత్తికానక్షత్రము
 మేషరాశిమీఁదుగ నుండునను శాస్త్రరహస్యమునే చెప్పు
 చున్నది' అనియందురు. అశ్వినీ భరణి కృత్తికా పాదరూపమున
 నాకాశమందలి యా ప్రదేశములో నా చుక్కల యునికింబట్టి
 చూచిన నది 'మేక' యాకారమున నున్నట్లు కనిపించునుగాన
 దానికి మేష రాశియనుపేరును ఋషులు నిర్వచించిరినియు
 పలుకుదురు. చూచితిరా! చారిత్రీక దృష్టితో మనమనుకొన్న
 యర్థమంతయు నిందుఁ దారుమారైపోయినది. ఈ శాస్త్రమే
 నిజము) చరిత్రీ (కథ) యసత్యమందుమా ! అట్లన పీలులేదు.
 అగ్ని దేవతను మేషవాహనునిగానే ధ్యానించి యుపాసింపుమని
 శాస్త్రమనును. నవగ్రహారాధనకు సంబంధించిన యుపాసనా
 కాండలో నాయోగ్రీహముల వాహనములు, రూపములు వారు
 ధరించు నాభరణములు మొదలగు నవన్నియు నట్లే ధ్యానింపఁ
 బడి పూజింపబడి యైహిక ఫలముల నొసంగుచున్నవి. అది మన

శ్వాస్త్రమునకు (యోగ శాస్త్రము) సంబంధించిన యగాధ రహస్యము. కాన యిందేయర్థమును వ్యర్థమనరాదు. వినాయక చతుర్థినాడు మనము హస్తముఖుని విఘ్నేశ్వరునిగాఁ బూజించుము. ఈ పండుగకు సంబంధించినకథలు బోలెడున్నవి. కాని యిందు మనము పూజించు విఘ్నేశ్వరుఁ డెక్కఁడో లేఁడు. హస్తానక్షత్ర గతుఁడైన నూర్యుని ముందిడుకొని చంద్రుడే యీ వినిలాకాశమునహస్తముబుడనుపేరఁ బ్రత్యక్షమగుచున్నాఁడు. సూర్యచంద్రగతివలన నేర్పడెడు నాయాపండుగులు వానికి సంబంధించిన చరిత్రలతో సమన్వయ పఱచుకొని యందలి వరమ తాత్పర్యమును ఖగోళమునఁ బ్రత్యక్షముగాఁ జూడవచ్చును. ఇదంతయు వేదములకు వేదోపబృంహకములగు పురాణములకు నక్షత్రకల్పవరమయిన వ్యాఖ్యానమువలన నేమనకవగాహన మగును. ఈ దృష్టితో దశావతార చరిత్రలు, కాశీ, గయా, ప్రయాగాదిక్షేత్ర తీర్థకథలు బహుసీతులసమన్వయించును. † విస్తరభీతిచే నిట వివరింపనైతిని.

పురాణములలోఁ గొన్నికథలు పరస్పరవిరుద్ధములు, వికృతములు నయి కనిపించును. అట్టివాని సమన్వయమార్గము మఱి వెక్కువీశేషములు నా మొదటి యవగాహనమున బ్రహ్మ విష్ణు శివపురాణపీఠికలో నిచ్చియుంటిని. బ్రహ్మ కుమార్తెను గని యామెయందే మోహితుఁడై నట్లు చెప్పగా నూతుంగని ఋషు లీ వివరీతమేమిఁ తండ్రి కూతురుం గలియుట యేమని

† పండుగులు క్షేత్ర తీర్థములు మొదలగు వానింగూర్చిన యీ విశేషములు 'వ్యాసవాఙ్మయసమితి' పక్షమునఁ బ్రచురింపఁబడు గ్రంథములందుఁ జూడవచ్చును.

యడిగిరి. అవుడు నూతనండు ఈ విషయము బహు గంభీరము. ఇది అతీంద్రియేంద్రియకము, ఈ దేవరహస్యముంగూర్చి శంకింపం దగదు. అని యొక పురాణములో నమాధానించెను. ఇట్టి కథలు చర్మచక్షువులగు మనకు నచ్చకున్నను విజ్ఞానదృష్టితో వేదములకు వ్యాఖ్యానము చెప్పటలో నారువిధములగు కల్పములలో నేదోయొక దానింబట్టి యొక ధలకుఁ బరమతాత్పర్యము మంత్రిద్రీప్తలగు ఋషుల కవగతమై యుండును. అట్టి ఋషుల యనుగ్రహసాతుల మైనపుడు మనకును సవి యండవచ్చును. మహాపతివ్రతా శిరోమణియగు 'న హ ల్య' చరిత్రవంటి కథ లట్టినిగూడ తాత్పర్యము కలవియై నక్షత్రకల్పమును బట్టియో వై తానిక కల్పమును బట్టియో కొండొక వైజ్ఞానిక రహస్యమును జాటునవై యున్నవి.

అంతవఱ కెందులకు? పురాణములలోఁ బునరుక్తిగ వర్ణింపఁబడు 'సృష్టి' విధానము చదివినపుడెల్ల నది యెట్లును నా మనసునకు సరిపడకపోయెను.

శ్లో॥ అపవన సస ర్జాదా తాసు వీర్య మవాసృజత్
తదండ మభవ ద్దైమం సహస్రాంశు సమప్రభమ్.

అని యున్నది. పరమేశ్వరుఁడు సృష్టికిముం దాపస్సులను సృజించెను. అందుఁ దన వీర్యముంచెను. అది సూర్యునట్లు వెలుఁగు నొక బంగారు గుడ్డయ్యెను. (అదే బ్రహ్మాండము) అని దీని యర్థము. పౌరాణికు లిక్కడ 'ఆసః' అనగా 'నీరు' అని చెప్పెదరు. ఆమీఁద వీర్యముంచుట యేమో, అది బంగారు గుడ్డగుట యేమో! మొత్త మందులో బ్రహ్మాం

డము పుట్టిన నందుకు, ఇది చారిత్రాకార్థము. కాని యీ శ్లోకమునకు వ్యాఖ్యానరూపముగ భరద్వాజ మహర్షి రచించిన 'అంశుబోధిని' యను గ్రంథముం దపూర్వ సృష్టి రహస్యము బయలు పడినది. అందు;

'ఆపోఽతప్వ'

అను సూత్రముకీంద వ్యాఖ్యానములో 'ఆపః' అనగా సృష్టికారణమైనది వట్టి యీ నీరుకాదు. అది విద్యుదాపస్సు. దానినే నైద్యుతోదకమని ప్రకాశోదకమని తత్త్వవేత్తలందురు. ఆ యుదకమున నీశ్వరుండు వీర్యముంచుటయనగా 'స ఈక్షత బహుస్యాం ప్రజానోయ' అను వేదమంత్రోక్తమైన యీ క్షణా శక్తిని బ్రవేశింపజేయుటయే. అందుపై నా విద్యుదుదకమునందు సంక్షోభము పుట్టెను. ఆ సంక్షోభమున తమః ప్రకాశరూపములయిన రెం డావరణ లేర్పడినవి. ఆ రెండిటి సంఘర్షణమున సత్స్వరజస్తమోగుణములు మూడును గలిగి వానిపాళ్లనుబట్టి త్రిగుణాత్మకమయిన యీభౌతిక జగతంతయు పుట్టినది.' అని వ్రాయుచుబడి * అభౌతికమయిన ఆత్మతత్త్వమును

* ఇందులకుఁ బ్రమాణములు భౌతికాభౌతిక శాస్త్రములనుపేర విజ్ఞానగ్రంథములు (Science texts) ప్రాచీనమహర్షులు రచించినవి నలుబది వైగా సుదాహరింపఁ బడినవి. ఈ అంశుబోధిని మూలము భరద్వాజ మహర్షి రచించిన సూత్రగ్రంథము. ఇందుఁ బండ్రెం డధ్యాయములున్నవి. ఇది నూర్యకిరణముం గూర్చినశాస్త్రము. ఇందులో నొక్క యధ్యాయముమాత్రము శ్రీ బోధానంద సరస్వతీస్వామివారు రచించిన వృత్తితో నొక వ్రాతప్రతి వేదార్థభాస్కర బ్రహ్మశ్రీ కుప్పా లక్ష్మణాచార్యుల వారియొద్దనుండి నాకు లభించినది. ఇందుట్లంకితములయిన మఱి నలుబది గ్రంథములలో భరద్వాజుల వారు రచించిన యంశోసరస్వత్యము (విమానాదులకు సంబంధించిన శాస్త్రము)

బోధించుటయే మన మహర్షుల లక్ష్యము. సర్వశాస్త్రములకు
 నా పరబ్రహ్మమందే తాత్పర్యము. సర్వవిద్యలకు బ్రహ్మవిద్య
 యందే విశ్రాంతి. సర్వవిజ్ఞానములకు జ్ఞానమందే విలీనత.
 అయినను భౌతికదృష్టికల మందమతుల మగు మనకు భౌతికము
 లయిన దృష్టాంతములతోనే యాత్మనిరూపణము చేయుటకు
 అతి వశిష్ట భరద్వాజుడి మహర్షులు భౌతికాభౌతిక శాస్త్ర
 ములను పేర నిట్టి గ్రంథములెన్నో రచించినట్లు తెలియుచున్నది.
 ప్రకృతి ముపలబ్ధమయిన యంశుబోధిలో జీవాత్మ పరమాత్మ
 లకుఁగల బింబప్రతిబింబ భావమును ఋజువుచేయుటకు మహర్షి
 నూలోపకరణమగు రూపాకర్షణ యంత్రవిధానమును (Photo -
 graphy) నిదర్శనముగాఁ జూపినారు. అంతియకాదు, రూపా
 కర్షణయంత్ర నిర్మాణముకూడ సవిస్తరముగ నిందుఁ బేర్కొని
 నారు. వీనిమూలమున మహాపురాణ రత్నాకరములగాంభీర్యము
 చూచాయగ నిప్పుడిప్పుడు నామనసునకుఁ దట్టుచున్నది. మన
 దౌర్భాగ్యమున నిట్టి సారవత్తరములయిన గ్రంథములు ఖండాంత
 ములకుఁ బోయియో పండితపుత్రులయింట చెదపుర్వుల
 కాహారమయియో మన కపరూపములయి పోయినవి. ఇది
 విషాదకర ఘట్టము. ప్రకృతము.

మేఘాత్పత్తి (కృత్రిమ మేఘమును సృష్టించు విధానము తెల్పుగ్రంథము)
 బెంగుళూరు శాస్త్రపరిశోధనాలయము నందున్న ట్లీనడుమ పత్రికలలోఁ
 జూచితిని.) తక్కిన వానికై యన్వేషించు చున్నాను. ఈ యద్భుతశాస్త్ర
 గ్రంథములను గూర్చిన వివరములు మఱి యితర పురాణరహస్యములను
 'సర్వపురాణ సమన్వయము' అను నాగ్రంథమున విఫలముగా వెలువరింతును.

—♦ భవిష్య పురాణ స్వరూపము ♦—

భవిష్య మహాపురాణ మనుషేర మూఁడు రకములైన గ్రంథము లున్నట్లు తెలియుచున్నది. బ్రాహ్మము, మధ్యమము, ప్రతిసర్గము, ఉత్తరము నను నాల్గు పర్వములు కలదియొకటి, బ్రాహ్మము, వైష్ణవము, శైవము, త్వాష్ట్రము ప్రతిసర్గము నను నైదు పర్వములు కలది యొకటి. నారద మహాపురాణమునుబట్టి బ్రాహ్మ, వైష్ణవ, శైవ, సౌర, ప్రతిసర్గ (శేష) ములను నైదు పర్వములు కలది మఱియొకటియునై యున్నది. ప్రకృతము నాకు దొరకిన మొదటి రకములో ప్రతి సర్గ పర్వము నాల్గు ఖండములుగా నున్నది. ఇందు శ్లోకసంఖ్య పదునాల్గువేల యైదువందలు. నే ననుగరించిన పురాణములో 'భవిష్యోత్తరము' అనుషేర ధర్మ శాస్త్ర విషయము లను తెల్పు నుత్తరపర్వము కేవలము భవిష్యోత్తరపురాణమే కాని యనాంతర భాగము కాదు. కాన మొదటి మూఁడు పర్వముల గ్రంథములో నడిమిభాగమునకు మధ్యమపర్వమును షేరు సార్థకమయి యున్నది. 'షట్కాండాని తథోత్తరమ్' అని రామాయణము షట్కాండలుగాఁ బేర్కొనఁబడి యుత్తర కాండ మేడవ కాండగా గణింపఁబడక ప్రత్యేకము 'ఉత్తర రామాయణము' అని పేర్కొనఁ బడినది. అట్లే విష్ణుపురాణ పరిశిష్టమైన ధర్మశాస్త్ర భాగము 'విష్ణు ధర్మోత్తరము' అను షేరఁ బ్రత్యేకముగా నెన్నఁబడినది. ఇంతియకాదు. మహాభారతమున కుత్తరభాగమగు 'హరివంశము' పందొమ్మిదవ పర్వముగాఁ గాక 'ఖలపర్వముగాఁ' జెప్పఁబడినది. ఇన్ని నిదర్శనము లను బట్టి యార్ష గ్రంథ సంప్రదాయమునుబట్టి భవిష్యమున

మూఁడే పర్వములని భవిష్యోత్తరము ప్రత్యేక భాగమని తెలియ నగును. ఈ ధర్మశాస్త్ర భాగముదప్ప మిగిలిన భాగమును నేను దెలిపించితిని. ఇందల విశేషముల వరయుండు.

—: శ్రావ్య పర్వము :—

శ్రావ్యపర్వము సూర్యోపాసనకు సంబంధించియున్నది. ఇది అరుణమంత్రమునకు (సూర్యనమస్కారమంత్రములకు) వ్యాఖ్యాన మనవచ్చును. సూర్యకిరణములలోని భేదము వాని ప్రభావము, యజ్ఞములందు దేవతోద్దేశ్యముగా నివ్వఁబడిన హవిర్భాగములు భవర్లోక సువర్లోకములం దే యే పరిణామము లంది వర్ష కారణమై సస్యాదిపాకరూపమున జీవకోటి కెట్లందు చున్నదియు నీ పర్వము వివరించును. దీనిని వసీనఖగోళ విజ్ఞానముతో సూర్యకిరణశాస్త్రములతో నమన్వయించి భౌతికాభౌతిక ప్రయోజనముల వెల్లడించి సూర్యోపాసనయొక్క విశిష్టతను బ్రచారము చేయవలసియున్నది

—: మధ్య మ పర్వము :—

ఇందు ఇతిహాసపురాణములు వారివారిమనస్సుల కెట్టి పరిణామము గల్గించునో వర్ణితమైనది. ఆ ఘట్టములలోఁ బురాణము వ్రాయుటయెట్లు, వ్రాయుటకుఁదగు నాకులు గంటములు సిరాలు (పసరులు, జిగురులు) పంక్తులు, అక్షరములసంఖ్య పురాణప్రవచనము చేయువారి నే యే పురాణముల నెట్లు సత్కరింపవలసినది, వారు పాడవలసిన రాగములు, పురాణానుకూలములయిన దేశకాలపాత్రములను కూర్చి యందు విపులీక రింపఁబడినది. ఇందు ధాహృతమైన అంకమహాత్మ్యము (సంఖ్యా

శాస్త్రము) వివిధహోమద్రావ్యముల పరిమాణములు, తూకములు కొలతలు నడుపుతముగా నున్నవి. ఇష్టాపూర్తములు (అనగా చెరువులు, తోటలు, బాటలు, దేవాలయములు, పుష్కరిణులు, ప్రతిష్ఠించుట. గొప్పపుణ్యకార్యములుగా వర్ణించబడి ప్రజలకుఁ బ్రోత్సాహ మియ్యబడి యార్థిక సమస్యాపరిష్కారము చేయఁబడినది. తోటలలో, దొడ్లలో, వాస్తు శాస్త్రానుసారముగ నే యే వృక్షములు స్థాపించిన నేమేమి లాభములు గలుగునో వేనివేని కేమేమి దోహదములు (ఎరువులు) వేయవలెనో చక్కగాఁ జెప్పఁబడినది. ఇదంతయు ఉద్భిజ్జ విద్యకు (Botany) కి సంబంధించిన విషయము. మధ్య పురాణమునందు నిందు నాయా ఓషధులు మొదలగువాని యర్థ నిర్ణయము పట్టున నాకు సహాయపడిన ఆయుర్వేదాచార్య బ్రహ్మశ్రీ ముక్కామల వెంకటశాస్త్రిగారి కెంతేని కృతజ్ఞుడను. ఇత శిల్పవిద్య, శిల్పుల జీతములు, రోజుకూలి మొదలగువాని నిర్ణయమిందు బాగుగ నుదాహృత మయినది.

—* ప్రతి సర్గ వర్ణము *—

◆ ఇందు వైవస్వత మన్వంతరములోని యిప్పటి యీ యిరువది యెనిమిదవ మహాయుగములో కృతయుగమునుండి యెత్తికొని యా రాజుల చరిత్రలు, రాజ్యకాలములు తెలుపబడినవి. చంద్ర నూర్యాగ్ని వంశీయులగు రాజుల వంశము

◆ ఈ నా యభిప్రాయములతో పండిత బ్రహ్మశ్రీ కొట వెంకటాచలంగారి యభిప్రాయము లేకీభవించు చున్నవి. వారు పురాణములను ప్రాచ్య పాశ్చాత్యులు రచించిన నవీనచరిత్రలను సమన్వయించి పూర్వోత్తర విరోధముల బరిహారించి సకలముగాఁ గాల నిర్ణయము లొనర్చుచు సుప్రఖ్యాతి

నిందు వర్ణితములు. ప్రత్యేకముగ అగ్నివంశ రాజులు, వారి రాజ్య కాలములు, పరిపాలన పద్ధతులు నిందుఁ బూర్తిగ కలి 2710 మొదలు కలి 4195 వరకు వివరింపబడినవి. అగ్ని వంశీయులలో ముఖ్యులగు యాసేతిహియాచలము లేకచ్చ త్రాధిపతులయి చాలించి యశ్వమేధము లొనర్చి శకకర్తృత్వ విక్రమాదిత్య, శాలివాహనుల చరిత్రలు సంపూర్ణముగ నిందు వర్ణితములయి యున్నవి. విక్రమాదిత్యుని పట్టాభిషేకసమయములో నతనికి రాజనీతిశాస్త్ర నేత్రయగు పండితునిచే (భేతాళుని

నుండి నేటివరకు గల అనంత యుగములు మన్వంతరము లందలి మానవ జాతి చరిత్రను అందు విశేషించి కర్మబూమియగు భారతవృక్షచరిత్రను విపులముగా రమారమి యిరువది గ్రంథములుగా రచించి ముద్రింపించి భారతీయుల కందించి యున్నాడు. మనకు జరిత్ర లేదని దుర్వాదమి వీరి గ్రంథముల మూలమున ఘండింపఁ బడినది. పురాణములను జరిత్ర దృక్పథముతో సమన్వయపరచుట కింత విపులమయిన ప్రమాణ గ్రంథము లింతవరకు వెలువడలేదు. పాశ్చాత్యులూ కూడ భారతదేశ చరిత్ర వ్రాయుటకు పురాణములనే యాధారము చేసికొనియు అందులోని విషయములను దాటమరుచేసి పురాణములనోన్వయ విరుద్ధములుగా నున్న ప్రక్రిటి పురాణములను నసత్య ప్రచారముతో పురాణ పాజ్ఞయముమీఁద మన భారత ప్రజకు వైమనస్యము కల్పించిరి. ఎటు చూచినను జరిత్రలందలి కాలములను వ్యక్తలగూర్చి పురాణములలోఁ జెప్పిన ట్లనుసరించిననే సత్యమయిన భారతచరిత్ర లభించునగాని పాశ్చాత్యులచే వ్రాయబడి నేటి పాఠశాలలోఁ బాఠ్యము లయ్యున్న చరిత్రల వలనఁ గాదు. అని యపార్థ సంకులములై మన నాగరికతను సభ్యతను తగ్గించి మఱపించి మసకీర్తికి గళంకస్థాయిములై యున్నవి.

వీరి చరిత్రకృషి యపారమని గుర్తించి విజయవాడపాఠశాల విద్వత్సభాముఖమున 'భారతచరిత్రభాస్కర' యను బిరుదమిచ్చి సత్కరించియున్నాడు.

యవతారము) దెబ్బబడిన కథ లత్యద్భుతములై యొక్కొక్క కథ యొక్కొక్క ప్రత్యేక రాజనీతి చతురతను జాటునదై యున్నది. అందు నిగూఢమైన రాజనీతి యిమిడియున్నది. అది పాలకులకుఁ బరీక్షాఘట్టము. రాజ్యాంగవేత్త లెల్లరు దీవిని బఠించి మననము సేయవలసియున్నది. శ్రీకృష్ణుఁడే కృష్ణచైతన్యలుగాఁ గలియుగమునం దవతరించి యీ యుగమందలి మానవుల కిష్ట దేవతయై నాయకుఁడై రాఁబోవు చరిత్ర) నడుపుచున్నట్లు విస్తారముగా వర్ణితమైనది. అక్కరు, ఔరంగజేబు మొదలయిన రాజులను దెబ్బి శివాజీ ప్రసంగముచేసి, పిమ్మట ఢిల్లీ రాజ్యమునకు రాజులుగ వానరజాతివారగు గురుండులను వర్ణించిన పిమ్మట మానులు రాజులగుదురని యున్నది. ఈ గురుండులను పేరు 'సీమదొరలకే' సమన్వయింప వీలగుచున్నది ఈ వరుసలో వికటాపతి (విక్టోరియా) వాణిజ్యార్థముగా దొరలువచ్చుట, కలికాతాయందు (కలకత్తాలో) రాజ్యస్థాపనచేయుట, అష్టకోశలమార్గమున (ఎనమండుగురు నిపుణులుగల సంఘము-పార్లమెంటు) రాజ్యమేలుట మొదలయిన వార్త లిందున్నవి. ఇందలి భాషారీతినిబట్టి భావగతినిబట్టి మఱి యితరపురాణ సమన్వయమునుబట్టి యాధునికములయిన యీ పేరులు చరిత్రీయుఁ బ్రీక్షిస్తములని తోచుచున్నది. అవిగాక విక్టోరియా రాజ్యపాలనదాక యుండి యామీఁద కథ (జార్జి మొదలగు వారి పేరు భారతస్వాతంత్ర్యవార్త) మచ్చునకైన లేని కారణముచే విక్టోరియా రాణి పాలన సమయముననో కొంచెము వెనుకనో ముద్రీణ మయిన యీ పురాణములో నెవరో యివి చొప్పించియుండు రనుట నిర్వివాదము. భవిష్య పురాణమని

యున్నది కదా యని భ్రమపడి యిందే యీ చేర్పులు మా
ర్పులు విశేషముగాఁ జేసియుందురు. కాన యీ భాగమున
కంత విలువ కట్టుటకు వీలులేదు.

గురుండుల తరువాత నికముందు తుంగ నివాసులగు
మానులు భారతవర్షమునకు ఏకమశకము 2264 వరకు
(కీ. శ. 2207 వరకు) రాజులగుదురని భవిష్యత్తు చెప్పబడి
నది. ఈ మానులు బభ్రువర్ణులని చిన్నచిన్న ముక్కులు గల
వారని, గుండ్రనివారని, పొడవైన తల గలవారని, బౌద్ధధర్మ
పరులని తెలుపబడినది. ఈ వర్ణననుబట్టి మానులు అనగా
చీనావారేమో అని అనిపించుచున్నది.) మానుల పరిపాలన
మున వైదిక ధర్మవ్యవస్థ, దేవపూజ మొదలయిన సద్ధర్మములు
పునరుద్ధరింప బడునని యున్నది. అటుమీఁదట పదునొకండవ
మానుడగు 'పన్నగారి' యను నాతఁడు నాగులచే జయింపఁ
బడును. అంతట ఏకమశకము 2264 నుండి క్షత్రియులగు
నాగుల (అస్సాముపాతీయులు) పరిపాలన యారంభమగును.
వారికాలమున మరల వేదధర్మము, యజ్ఞాదులు, ఉపాసనయు
సాగును. వారిని జయించి పుష్యమిత్రుఁడు రాజగును. అతఁడు
భారతదేశ వైదిక ధర్మోద్ధరణము చేయును. అతనికాలము
ఏకమశకము 2772. (కీ. శ. 2715) అటువైన ఆంధ్రుల పరి
పాలనము మూడువందల పది సంవత్సరములు నడువఁగలదు.
సుగండు డను నాంధ్రరాజు రాక్షసులచే జయింపఁ బడును.
రాక్షసులు బంగారమును హరింతురు. అటుమీఁదట నాంధ్ర
పంశములో నూర్యాంశతో రాక్షసారి యను రాజు జనించి
'బంగారు నాణెమును' చలామణి లోనికిఁ దెచ్చును. వాని తదు

వాత నరువదిమంది రాజులు వేదపరాయణులయి పాలింతురు. పిమ్మట కలి 8800 A. D. లో విశ్వస్ఫూర్తి యనువాఁడు వేద ధర్మ పరాయణుఁడు, దేవపూజాతిత్పరుఁడు రాజుగా వచ్చును. అతఁడు బ్రాహ్మణవర్ణమును బుసరుద్ధరించును. ఇట్లు కలిలో 1లక్ష 25 వేలు దాటిన తరువాత భోగసింహుఁడు, కేలిసిం హుఁడు నను నిద్దగు సోదరులు వచ్చి మకానుల జయించి ధర్మ వ్యవస్థ చేయుదురు. వారు వామనమూర్తి యంశచే యోగు లయి కల్ప క్షేత్రమున వసించురుని యున్నది. అటుమీఁద కలి తృతీయ చతుర్థ పాదములందలి మానవుల స్వరూపస్వభావ ములు వర్ణితములు శ్రీమద్భాగవతము, హరివంశము మొద లగు గ్రంథములందును, నిందును వర్ణింపఁబడిన కలికాల లక్షణము లన్నియుఁ జేర్చి విపులముగా 'సర్వపురాణ సమన్వయము' అను నా గ్రంథమునఁ బ్రకటించెదను. కలి సృష్టమ పాదములోనే మన కవి నేడు స్పష్టపడి మహర్షుల త్రికాలజ్ఞానము నెడ వింత గొల్పుచున్నవి. ఇది విని కాలప్రభావ మిట్లున్నపుడు మన మేమి చేయుఁగలమని కొందగు నిస్పృహ చెందుదురు. కాని యది తగదు. రాత్రీ చీకటి యావరించుట స్వాభావిక మయి నను నేదో చిన్నదీపము వెలిగించుకొని యిట్లు చక్క-బెట్టు కొనుచునే యున్నాము. అంధకారము గాఢమయిన కొలది యేపాటి చిన్నదివ్వెయైనను నెంతో సాయపడు చున్నది. అట్లే తక్కిన కృతాది పుణ్యయుగములకంటెఁ కలియుగము పాప భూయిష్టమైనను నిందు చేసిన యే కొలదిపాటి ధర్మమైనను ననంతఫలము నొసంగునని, యందుచేఁ కలియుగమే తక్కిన వానికంటె శ్రేష్ఠతరమని యందు వ్యాసులు చెప్పినారు. పోను

పోను మహాకలిలో పాప మత్స్యత్కటమై సర్వ వ్యవహారములు
 కట్టువడి ప్రజలు నిర్వేదము పొందుదురు. ఆదుఃఖ మోర్వరాని
 దైనపుడు మఱల పుణ్యాచింత యారంభ మగును. అదే కృత
 యుగారంభము. అపుడు మరల సూర్యవంశ మూలపురుషుఁ
 డగు నిక్షాకువు చక్రవర్తియై ధర్మవ్యవస్థ చేయును. ఈ రా
 బోవు చరిత్రనూడ బూతకాల క్రియలచే జరిగిపోయినట్లు
 వర్ణింపఁ బడినది. ఇది యార్ష గ్రంథములలో భాషాసంప్రదా
 యము కాన యిది విరుద్ధ మని యెవఱును శంకింపరాదు. కృష్ణ
 నిర్యాణమైన వెంట కలి ప్రథమపాదములో సంధికాల మివ్వు
 డిప్పుడే గడచుచున్నది. నేటి కారువేల సంవత్సరముల
 లోపుగానైనది. అనేక విపరీత మతాఘాతములకు శిథిలమయ్యు
 నేటికిని భారత సంస్కృతి స్వరూపభంగము పొందలేదు.
 పండుగలని, వ్రతములని, తీర్థక్షేత్ర యాత్రీలని, ప్రజ లింకను
 ధర్మాసక్తి కలిగియే యున్నారు. కావున నీమాత్రీపు వెలుఁ
 గులో మనము జాగ్రత్త పడవలయును. అందులకై ప్రభు
 త్వము దేవాదాయ ధర్మాదాయ ద్రవ్యమును సద్వినియోగ
 పరుప వలయును. విశ్వవిద్యాలయములందును, బ్రాచ్య
 పుస్తక భాండాగారములందుఁ బ్రత్యేక శాఖ నెలకొల్పి
 గుర్తిగా జరుగుచున్న మన యాచార సంప్రదాయములకుఁ
 బండుగులు, క్షేత్రీ తీర్థయాత్రీలు మొదలగువాని వలనఁ
 గలుగు నైహికాముష్మిక లాభముల కుపవత్తుల చూపి నచ్చ
 చెప్పి, శ్రీధ కల్పించుటకుఁ బండితుల నియమింపవలెను. ప్రాచీన
 భారతీయ విజ్ఞానమును నేడు యాంతిక పరిశోధనకు సంబంధిం
 చిన నవీన విజ్ఞానముతో సమన్వయ పఱచుట కుభయవిధ విజ్ఞా

నులను నొకచోఁ జేర్చి వారి పాదములను సమన్వయపఱచు గ్రంథములను వ్రాసి యందింపవలెను. వాని నూరూర, యింటింటఁ బ్రచారము చేయవలెను. అందులకు సర్వకళా నిలయము లయియున్న దేవాలయములే యుత్తమ రంగస్థలములు. బహు శ్రమలోర్చి శాంతిచే గడించుకొన్న స్వాతంత్ర్య మిట్లు మన సఁస్కృతిని, సభ్యతను బునరుద్ధరించుకొన్న నాడే సంపూర్ణము, సర్వాంగసుందరము కాఁగలదు.

అట్టి శుభోదయమునకు మన వ్యాసవాఙ్మయసమితిపక్షమున నిదే ప్రహ్లాంజలి.

శ్రీ మహాగీతాంబలయ నమః - శ్రీ గురుదేశాయ నమః

శ్రీ వ్యాసభగవతే నమః

భవిష్య మహాపురాణము

బ్రాహ్మ పర్వము ౧.

శ్రీయుతుండగు శతానీకప్రభుని దర్శింప మహాత్ములగు మహర్షు లందరును దయచేసిరి. వారు భృగువు, అతిథి, వశిష్ఠుడు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, క్రీతువు, పరాశరుడు, వ్యాసుడు, సుమంతుడు, జైమిని, పైలుడు, యాజ్ఞవల్క్యుడు, గౌతముడు, భారద్వాజుడు, నారదపర్వతులు, వైశంపాయనుడు, మహాత్ముడు, మహాతపస్వియగు శౌనకుడు, దక్షుడు, అంగిరస్సు గర్గుడు, గాలవుడు, మొదలగువారు. శతానీకుఁ డట్లరుదెంచిన మునివరుల కెదురేగి యథావిధి నర్హాదు లొసంగి వూజించెను. మరియు పురోహితపురస్కృతంబుగ గోవు నొసంగి స్వాగత మ్రుడిగి సాష్టాంగవందన మాచరించి సుఖాసనము నమరించెను. సుఖాసీనులయి మార్గశ్రీమము వాసి సుప్రసన్నులయి యున్న యమ్మునిపుంగవుల నా రాజపుంగవుడు దక్షిణాశాహు వెత్తి యిట్లు ప్రశ్నించెను. 'ఓ మునిసత్తములారా! ఇప్పుడు నాపుట్టువు ధన్యమయినదని భావించుచుంటిని. కీర్తియు యశమ్మును, బలమ్మును నాకిప్పుడు లభించినవి. నన్ను జూడ వలయునని తామందరు మస్మందిరమునకు విచ్చేయుటవలన

నేను ధన్యుడనైతిని. నే నీవుడు పుణ్యాత్ముడనైతిని. మిమ్ము
 స్మరించిన మాత్రమున నరుడు పవిత్రుండగుం గాదె! మహా
 బలసంపన్నులగు మీవలన ధర్మశాస్త్రరహస్యములను విన
 వలయునని యున్నా. అట్లొనరించి నే నుత్తమగతి కేగఁగలను.
 మా తండ్రి మున్ను భారతము విని యుత్తమస్థానము నలంక
 రించెం గాదె!' అట్లు పలికిన విసి యా బ్రాహ్మణు లందరు
 నన్వేష్యము సమావేశమయి విమర్శించి వ్యాసుని బూజించి
 యిట్లు పలికిరి. రాజా! నీవు వ్యాసభగవానుల ననుగ్రహింపఁ
 జేసికొనుము. ఈతఁడు నీకుఁ దెలుపును. ఈయన యుండగా
 మేము భోధింప నర్హులము గాము. గురుశన్నిధిని
 శిష్యుండు విద్యాభోధచేయుట యుచితమగునే? సాక్షా
 న్నారాయణుం డగు నీ వ్యాసుఁడే మా కందరకును గురువు.
 ఇతఁడు పరమకృపాళువు. దివ్యవిధాన మెఱింగినవాఁడు. ధర్మాది
 పుగుపార్థసమన్విత మగు ధర్మశాస్త్రమును జాతుర్వర్ణ్య
 ప్రజలు పవిత్రులగుటకై యీతఁడు చెప్పియున్నాడు. ఔషధ
 మునకు రోగము భయపడినట్లు గహనమగు శాస్త్రము నకు
 లోకము భయపడుచుండును. రమ్యమును, శాస్త్రమును
 (శాసకమును) గూడ యగునట్లు భారతము నీతఁడు గచిం
 చెను. వైద్యుడు రుచికరమును, పథ్యమునఱుస యౌషధము
 నిచ్చునట్లు ముసవసుండగు నీతఁడు భారతము విస్తరించి యిచ్చి
 యున్నాడు. భారత మాస్తిక్యసౌధము నెక్కటకు సోపానము.
 అద్దానిని విసిన యతఁడు స్వర్గసంకముల స్వరూపమును బ్రత్యక్ష
 ముగాఁ జూడగల్గును. దేవతలు తీర్థములు తపస్సులు మొదలగు

నాని నిశ్చయజ్ఞానము భారతము వలననే యగును. భారతా
 ర్థములను విమర్శించినవాఁ డెన్నఁడును నాస్తికుఁడు గాఁడు.
 భారతము వలననే విష్ణువునందఱ, దేవతలయందు, వేదముల
 యందు, గురువులయందు, బ్రాహ్మణులయందు కల్యాణకరమగు
 భక్తి యుదయించును. భారతమువలననే ధర్మార్థ శామమోక్ష
 ములు సిద్ధించును. మోక్షవధగాములగువారి కకృత్యమమగు
 మార్గము భారతము. పురుషార్థములు భారతమునందుఁ బ్రపం
 చింపఁబడి యున్నవి. అసత్యములగు తాపత్రయములచే సంతప్తు
 లగు వారికి శాంతి లభించుట యొక్క భారతమువలననే. వృష్ణి
 పాండవపంశముల సంపదలకు వినాశనము గల్గిన తీరు విన్న
 యాతఁడు దుఃఖాపసానములగు నిహలోకసుఖముల బండ్ల
 మెఱింగికొని పుణ్యాచరణపరుండగుచు. ఇట్టి మహాగ్రంథమును
 బలికిన మహాత్ముడు వ్యాసుఁడు. వ్యాసరూపము ధరించిన యీ
 మహానుభావుఁడు సాక్షాన్నారాయణుఁడు. అని పలికిన ఋషుల
 వచనములాలించి ప్రతాపశాలియగు నాస్త్వశేఖరుండు శాస్త్ర
 విశారదుండగు వ్యాసు నిట్లు ప్రసన్ను నొనరించుకొనెను.
 'బ్రహ్మజ్ఞా! తమ పాదములందు వ్రాలి యిదిగో నమస్కరించు
 చున్నాను. నేను పవిత్రుండ నగునట్లు ధర్మశాస్త్రము తెలుప
 నర్థింతును శుభప్రసంగము సేసి నన్నీసంసారమునుండి యుద్ధ
 రించుము. నా తండ్రికి భారతమును దెల్పి యుద్ధరించితివికదా!
 అనిన విని వ్యాసుఁడు 'రాజా! ఇదిగో! ఈతఁడు నా శిష్యుఁడు
 సుమంతుఁడు. నీకొరివదెల్ల తెల్పఁగలఁడు. భారతవంశవర్ధన!
 అద్భుతమును ప్రీతికరమును శుభదము నగు కథ వినవలతు వేసి

సర్వపాపభయహరంబును మున్ను వైశంపాయన ముసీండుగిని వలన మీ తండ్రికి దెలుపఁబడినదియు బ్రహ్మహత్యాది మహా పాపవ్యపాహనంబునగు మహాభారతవ్యాఖ్యానమును వినుము.' అనిన మునికులంబు ఋషిపుంగవుని రాజును జూచి ప్రశంసించిరి. బుద్ధిశాలియుగు నీ వ్యాసుఁడు తెల్పినట్లు సుమంతుని పృచ్ఛ చేయుము. అతఁడును సర్వశాస్త్ర విశారదుండు. మాకును నిట్టి యంశము వినవలయు నను బుద్ధిపొడముచున్నది. అంతట బాదరాయణుండు తనశిష్యుండగు సుమంతునితో "తాత! ఈ రాజు సంతోషించునట్లు కథలను దెలుపుము" అనిన సుమంతుండు గురుహృదయము గమనించి యందరకును దెలుప సమకట్టినంతట ఆజమీఠుఁ డగు శతానీకుం డతనికి మొక్కి 'విప్రీంద్ర! సర్వపాపములు వాసి నేను పవిత్రత నందుటకుఁ బుణ్యాఖ్యాన మేదేసి నాకుఁదెలుపుము' అని యడిగిన సుమంతుం డిట్లు పలుకందొడంగెను. 'భారతా! వుణ్యములగు శాస్త్రములు నానావిధములుగ నున్నవి. అవి సర్వకిల్బిషహరంబులే. అందు నీవేది వినఁదలఁచెద వది యడుగు మన ధర్మశాస్త్రమతము లెన్నెన్ని కలవో యవి విని తెలిసికొనఁదలచితిని. విష్ణు, యమ, అంగిరో వశిష్ట దక్ష సంవర్త శాతాతప పరాశర, ఆపస్తంబ, ఉశనః, కాత్యాయన, బృహస్పతి, గౌతమ, శంఖిలఘ్న, హారిత, అత్రీప్రభృతు లగు ఋషులు రచించిన ధర్మశాస్త్రములు పెక్కులు గలవు. అవి బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యుల శ్రేయస్సు కోరి చెప్పఁబడినవి. అవన్నియు వింటిని. కాని చతుర్థవర్ణులగు శూద్రులు ధర్మార్థకామసంరక్షణమెట్లు చేసికొనగలరో విని

యుండలేదు. వారి కాగమములం దధికారము లేదుగదా ! ఇట్టివారికి త్రివర్గసాధనముగు నాగమ మేమున్నదో, వారి కష్టము వారిం చుట కు మార్గము ననుగ్రహింపు' మన సుమంతుండు 'రాజా ! చక్కని ప్రశ్న చేసితివి. అష్టాదశ పురాణకర్త యగు వ్యాసదేవుఁడు శూద్రసంరక్షణకై భారతమును రచించెను. అందు వేదార్థమంతయు ధర్మశాస్త్రమును గూడ యిమిడించెను. సంసారవార్షిం బడి కొట్టుకొను చాతుర్వర్ణము నుద్ధరించుట కదియొక నాక. వ్యాసుఁడు పదు నెనిమిది పురాణములను, నెనిమిది వ్యాకరణములను దెలిసి భారత సంహితను సంతరించెను. అది వినిన యతఁడు బ్రహ్మ హత్యను దరించును. పదునెన్నిది పురాణములు సుప్రసిద్ధములు. బ్రాహ్మణులు, వింద్రీము, యామ్యము, రౌద్రీము, వాయువ్యము వారుణము, సావిత్రీము, వైష్ణవము నని ఎనిమిది వ్యాకరణములుగలవు. ఇందు నీవేది వినదలచితి వన 'మునీ! నీ చెప్పిన వన్నియు మున్నె వినియున్నవాడను. భవిష్యమహా పురాణ మొక్కటి కొఱవడి యున్నది. అన సుమంతుండు 'సృపాగ్రణి ! అది తొమ్మిదవ మహాపురాణము. అదివినినయతఁ డశ్వమేధఫలము చూరిగొనును. సూర్యలోకమున కేగును. ఇది విద్వాంసుఁడగు బ్రాహ్మణునిచే నధ్యయనము చేయదగినది. బ్రాహ్మణుండు శిష్యులైన చతుర్వర్ణ ప్రజలకుఁ దెలుపవచ్చును. బ్రాహ్మణుండు క్షత్రియుఁడు తిప్ప యితరులు దీని నధ్యయనము చేయరాదు, శూద్రుఁడు వినుటకే యర్హుఁడు. దీనినతఁడు చదువరాదు. ఇందు శ్రోతస్మార్త ధర్మములు రెండును దెల్పబడి

యున్నవి. ఇదివినిన యాతనికిఁ ద్రికరణదోషములు సశించును. వీరిని జతుర్వర్ణప్రజలకు వినిపించినయాతఁడు 'గురువు' అనం బడును. అతఁడు సర్వపూజ్యుఁడు. భూమండలమంతయు సత నికి సమర్పించినను జాలనిదేయగును. ఆచారము మొదటి ధర్మము. అది యీ గ్రంథము నందున్నది. ఆచారహీనుఁడు వేదఫలము నందలేడు. ధర్మగతి యాచారముమీఁద నాధార పడియున్నది. సర్వతపస్కులకు నాచారము మూలము. కావున నిమ్మహాపురాణమునం దాచారము కీర్తింపబడుచున్నది. దాని కవసరములగు కథలు, వృత్తాంతములు నిందుబేర్కొనబడును. బ్రహ్మణ్య శంకరునికి, శంకరుఁడు విష్ణునికిని, విష్ణువు నారదునికిని, నారదుఁ డింద్రునికిని, ఇంద్రుఁడు వరాశకునికి, వరాశకుఁడు వ్యాసులకును, వారు నాకును పరంపరగా నీ గ్రంథము నుపదేశించియున్నారు. నావలన నీవు వినుము. స్కాందము లక్షయని యెరుఁగుదుము. భవిష్య మిందు సగమున్నది. ఇది వినినవారికి బుద్ధి, శృద్ధి, శ్రీయురు కలుగును.

2 అ. సుమంతం డిట్లనియె :- ఈ మహాపురాణ మైదు లక్షణములు గలది. దీనిని వినుము. ఇది బ్రహ్మహత్వావినార కము. ఇందు పర్వము లైదున్నవి. బ్రాహ్మము, నైష్ఠవము, శైవము, త్వాష్ట్రీము; ప్రతీసర్గము సని వాని పేరులు. ఇందు చతుర్దశవిద్యలుం గలవు. అందు తొలుత సృష్టికృమము వర్ణి తము. 2 అధ్యాయము నుంచి 47 వరకు ధర్మశాస్త్రవిష యము. ప్రతవిధులు మొదలగునవి.

—♦ సూర్య ప్రశంస —

48 అ. సుమంతం డిట్లనియె :- మున్ను సాంబుండు తన తండ్రి యగు కృష్ణుని వైహికాముష్మికశ్రేయ స్సాధన మేమని ప్రశ్నించిన శ్రీహరి యతని కిట్లనియె. దేవతా ప్రసాదము కంటె మించిన పరమలాభము లేదు. విశిష్టుడగు దేహిచే విశిష్టులగు దేవత లారాధింపఁబడి విశిష్టఫల మిత్తురు. ఆగమము లన్నిటియందు దేవతలున్నారను సిద్ధాంతము నిశ్చిత మయినది. ఆగమప్రమాణముచేతనేకాక యనుమానప్రమాణముచేతఁగూడ యిది సరిపడుచున్నది. సర్వదేవతలు ప్రత్యక్షమున కందరు. ఒక్క సూర్యభగవానుడే ప్రత్యక్ష దేవత. అతనికి జగచ్చక్షువు అని పేరు గలదు. అతకంటె సధికముగు దేవత లేదు. ఈ జగత్తుయొక్క సృష్టిసితీలయము లతనివలననే యగుచున్నవి. సర్వభూతగ్రామమున కతఁడే హేతువు. కృతయుగాది రూపమయిన కాలము సూర్యుడే ఇంద్రాది దేవత లతని రూపములే. వేదములు 'పరమాత్మ' యను శబ్దముచే బేర్కొన్నది సూర్యనే. ఇతిహాసపురాణము లతనినే 'అంతరాత్మ' యని బేర్కొన్నవి. ఇతఁడే సర్వదేహముల యందు ప్రేరకుఁడై యున్నాఁడు. మండలస్థుడగు నీతనిని గూర్చి జపించినవారికి సర్వసిద్ధులు కరతలములకములు. తన దేహమునందును, మండలమునందును నున్నవాని నేకరూపమున గ్రహించినవాఁడెవఁడో యతఁడే చూచినవాఁడు. అంగకవచాదులతో నీవీ దేవు నారాధింపుము. నీకు ఆదిభౌతికాధిదైవికాధ్యాత్మిక దుఃఖములు గలుగవు. 49 అ.

మొదటి సూర్యోపాసన చెప్పబడినది. ఈ సందర్భములో గ్రహశాంతి వర్ణితమైనది. సూర్యునికి జల్లేడుసమిధలు, చంద్రునికి మోదుగ, కుజునికి ఖదిరములు (చండ్రీ), బుధునికి ఉత్తరేణు, గురునికి రావి, శుక్రునికి ఔదుంబరములు (మేడి), శనికి జమ్మి, రాహువునకు దూర్వలు, కేతువునకు కుశలు, చెప్పబడినవి. సూర్యునికి దక్షిణధేరువు, చంద్రునికి శంఖము, కుజునికి ఎఱ్ఱయెద్దు, బుధునికి బంగారము, గురునికి వస్త్రములు, శుక్రునికి తెల్లగుఱ్ఱము, శనికి కపిలధేరువు, రాహువునకు భాండపాయసము (కుండెడు పరమాన్నము) కేతువునకు మేకయు నీయవలెను. సూర్యునికి బెల్లపన్నము, చంద్రునికి నేతిపాయసము, కుజునికి హవిష్యాన్నము, బుధునికి క్షీరాన్నము, గురునికి పెరుగన్నము, శుక్రునికి నేతియన్నము, శనికి తిలపిష్టము (చిమ్మిలి), మినుము, రాహువునకు మాంసము, కేతువునకు చిత్రాన్నము నివేదన చేయవలెను. సౌవీరము, ఆండాలము, స్విన్న బీజము, కాంజికము అనేవి గ్రహశాంతి లందు సమర్పించవలసిన వారణములు (మద్యములన్నమాట). నరుల పతనోత్పతనములు గ్రహాధీనములు కావున గ్రహారాధన చాలవృధానము. గ్రహములు, గోవులు, రాజులు, గురువులు, బ్రాహ్మణులు పూజింపబడుదురేని పూజ నిచ్చెదరు. అవమానింపబడుదురేని యవమానించెదరు. చెలరేగిన యొక యంత్రమును యంత్రము చేతనే యణచవలసియున్నట్లు చెలరేగిన పీడను గ్రహశాంతిచేతనే వారించవలసి యుండును. యజ్ఞులు, సత్యవ్రతులు, నిత్యోపవాసులు, జపహోమ

వరులు నగు సందరికిని గ్రహశాంతి అవసరము. సూర్యరథయాత్రచేసి సూర్యదేవతను దేవాలయమునకు గొంపోయి రథాధిష్ఠితులగు రథదేవతలను గూడా పూజింపవలెను. అప్పుడు బ్రహ్మకు పాలు, యవాగువు (గంజి) పరమాన్నము సమర్పింపవలెను. కార్తికేయునికి వండ్లు, వివస్వంతునికి మధువు, మాంసము, మద్యము; పురుహూతునికి భక్ష్యములు, అగ్నికి హవిష్యాన్నము, విష్ణునికి అగ్రాన్నము, రాక్షసులకు మైరేయములతో కలిపినయన్నము, రేవతునికి సంస్కృతమైన పిళితాన్నము, పితృవతికి తిలాన్నము, ఆశ్వినుల కప్పములు, వసువులకు మాంసము, పితరులకు పాయసము, నేతియన్నము, మధువుతో సహా, కార్త్యాయినికి యవాగువు, శ్రీదేవికి పెరుగు, సరస్వతికి త్రిమధురము, వరుణదేవునికి చెఱకురసము కలిపిన యన్నము, కుబేరునికి మితునికి ఖండవాన్నము, మరుత్తులకు నూనెతో కూడిన మజ్జిగ, మాతృకలకు మాంసాన్నము, భక్తము, పప్పు, భూతములకు త్లేపికలు*, సూర్యునికి నీరు, గణపతికి మోదకములు (ఉండములు), నైర్ఋతికి చక్కెలములు, విశ్వేదేవతలకు సర్వభక్ష్యములు, ఋషులకు నాగులకు క్షీరాన్నము నివేదితములు చేయవలయును. రథవాహకులకు పైన పూసికొనుటకు కల్లు మాంసము, బ్రహ్మకు నేయి, త్ర్యంబకునికి తిలలు, స్వాహాకుమారునికి లాజలు (పేలాలు), సూర్యునికి (కోవిడారము ఇందు)నికి రాజవృక్షము, పావకునికి హవిష్యము, చక్రికి సప్తధాన్యము, గరుడునికి మత్స్యాన్నము, యక్షులకు

* ఇట్టిపదముల కర్థములు చివరపుటలలోఁ జూడుఁడు.

వివిధాన్నములు, రేవతునికి నిర్వాసము (జిగురు), యమునీకీ వికంకతమాలికలు, అశ్వినీ దేవతలకు కర్ణికారము (గోగు) శ్రీకి పద్మములు, చండికకు సుచందనము, సరస్వతికి నవనీతము (వెన్న), వినతకు మాంసము, అప్పరసలకు మాలతీకుసుమములు, వరుణునికి అగ్నిమంథము, నిర్ఋతికి ఫలమూలములు, కుబేరునికి బిల్వము. మరుత్తులకు వెలగ, గంధర్వులకు ఆరగ్వధము, వాసవులకు కర్పూరము, గణాధిపతికి దారువు, శితరులకు పిండమూలములు, భూతములకు విభీతకము, గోవులకు యవలు, మాతృకలకు అక్షతలు, విఘ్నపతికి గుగ్గులు. విశ్వులకు ఓదనము, ఋషులకు బ్రహ్మవృక్షము, నాగులకు విషము, భాస్కరునికి తేనె నెయ్యి, గైరికము, గుఱ్ఱములకు న్యగ్రోధము వివేదింపనగును. దిండికి సూర్యునికి జరిగిన సంవాదము సూర్యోపాసనకు సంబంధించి యిందు. వర్ణితమైనది. సూర్యోపాసనకల్ల దిండియను గణ నాయకుఁడు బ్రహ్మహత్యాదోషమునుండి ముక్తుఁడయ్యెనట. చూడుడు 61 అధ్యాయమునుండి 70 సూర్యోపాసనావిషయము. (బహువిస్తరముగా నున్నది.)

—♦ సూ ర్య స్త వ ము ♦—

71 అ. బ్రహ్మాయుపదేశించినది.

నమస్సూర్యాయ నిత్యాయ రవయో కార్యభానవే
భాస్కరాయ మతంగాయ మార్తాండాయ వివస్వతే
ఆదిత్యాయాదిదేవాయ నమస్తే రశ్మీమాలినే
దివాకరాయ దీప్తాయ అగ్నయో మిహిరాయ చ
ప్రభాకరాయ మిత్రాయ నమస్తేఽదితినంభవ !

నమో గోపతయే నిత్యం దిశాంచపతయే నమః
 నమోధాతే విధాతే చ అర్యష్టే పరుణాయ చ
 పూష్టే ఖగాయ మిత్రాయ పర్జన్యాయాంశవే నమః
 నమోహితకృతే సత్యం ధర్మాయ తపనాయ చ
 హరయే హరితాశ్వాయ విశ్వస్యపతయే నమః
 విష్ణవే బ్రహ్మణే నిత్యం త్యోంబకాయ తథాత్మనే
 నమస్తే సప్తలోకేశ నమస్తే సప్తసప్తయే
 ఏకస్మైహి నమస్తుభ్యమేవ చక్రీరథాయ చ
 జ్యోతిషాం పతయే నిత్యం సర్వప్రాణభృతే నమః
 హితాయ సర్వభూతానాం శివాయా ర్తిహారాయచ
 నమః పద్మప్రోధాయ నమో వేదాదిమూర్తయే
 కాదిజాయ నమస్తుభ్యం నమస్తారాసుతాయచ
 భీమజాయ నమస్తుభ్యం పావకాయ చవై నమః
 ధీమణాయ నమోనిత్యం నమః కృష్ణాయ నిత్యదా
 నమోఽస్త్యదితిపుత్రాయ నమో అత్యాయ నిత్యశః॥

అధ్యాయము 71.

ఈ స్తోత్రము పఠించినవారు సర్వాభీష్టములు పడయు
 దురు. సాయంప్రాతఃకాలములం దిది పఠింపవలయును.

—♦ సాంబునిచరిత్ర ♦—

మున్ను దుర్వాసమహర్షి ద్వారపతి కరుదెంచిన సతని
 యాకృతి చూచి సాంబుండు రూపగర్వితుండై వెక్కిరించి
 యతనిని గోపింపఁజేసెను. అంత నమ్ముని ప్రచండుడై నన్ను
 వెక్కిరించితివి గావున కుష్మరోగివి కమ్ము” అని కృష్ణకుమా

రుండగు నా సాంబుని శపించెను. ఈసమయముననే నారద మహర్షి త్రిలోకసంచార మొనరించుచు వాసుదేవసందర్శనార్థముగ ద్వారవతికి వచ్చెను. యదుబాలు రతనిని యథార్థముగ సత్కరించిరి. కాని సాంబుఁడు రూపగర్వంబున క్రీడా రతుంఁడై యమ్మునిని గణింపఁడయ్యెను. అంతట నారదభగవానుండు వీని గర్వభంజనము చేసెద గాకయని సంకల్పించి కృష్ణుని దర్శనమున కేగి, ప్రభూ! నీ పదునారువేలమంది గోపికలును సాంబకుమారునిపై మోహము గొనియున్నారు. అతనిని జూచినగాని వారికి మనమ్ములు నిలవకున్నవి యని తెలిపెను. శ్రీవతి యొకనాడు గోపికలతో జలక్రీడ లొనరించి వస్త్రాలంకారభూషితులైన యా యంగనాజనముతో కూడి విహరించు చున్నతఱి నారదుండు సాంబునిదగ్గర కేతెంచి, సాంబా! నీతండ్రి కృష్ణుడు నిన్నుఁ దొందరగాఁ బిలువ బంచినాఁడు. ఏదియో కార్యావసరమ్ము కలిగినదని గొనివచ్చెను. సాంబకుమారుఁ డది నిజమని నమ్మి వచ్చి తండ్రికి నమస్కరించి నిలువబడినంతట నాతని సుందరాతి సుందరమగు నాకారము చూచి రుక్మిణి, సత్యభామ, జాంబవతియుం దప్ప మిగిలిన వారందరి చిత్తములు సంచలించెను. అల్లంత దూరముననే యాతనింజూచి గోపికలు తత్తరించి నిలువబడిరి. వాసుదేవుండు చూచుచుండగనే వారు చీరలువీడి యొడలు మఱచిపోయిరి. అంత యదుస్వామి శ్రీహరి కొప్పించి యయ్యింతులను 'మీరు దొంగల వశమయ్యెదరు' అని శపించెను. అట్లే కృష్ణనిర్యాణానంతరము వారు పాంచసదులను

చోరుల వశమయిరి. కృష్ణుడు సాంబునిగూడ 'కుష్ఠరోగ వగు దువు' అని శపించెను. జాంబవతీ కుమారుండగు సాంబుని కంటల కుష్ఠరోగ మావహించెను. దుర్వాసుని శాప మందుకు తోడయ్యెను. పెద్దలువరించు రెండు శ్లోకములు గలవు. ఎవడు ధర్మశీలుడై, మానరోషములు లేక, విద్యావినయసంపన్నుడై పరులను బాధింపక, స్వభార్యానిరతుండై యుండునో వాని కెందును భయము లేదు. మంచునీరు గాని, చందనరసంబు గాని, మధురమైన మాటవలె సంతోషము నీయజాలవు. ఇట్లు శాపోపహతుండైన సాంబుండు సూర్యారాధన మొనరించి విముక్తపావుండై యెప్పటియట్లు సుందకుండయ్యెను. చంద్రా నదీ తీరమున సూర్య దేవతా స్థాపన మొనరించి సాంబుఁ డారాధనచేసెను. కాని యీప్రతిష్ఠకు మున్నే యిది సూర్యక్షేత్రమై యుండెను. మిత్రీనామమున సూర్యుని పండ్రెండవమూర్తి ఈ క్షేత్రమందున్నది. సూర్యుని మొదటి మూర్తికి ఇంద్రుఁడని పేరు. అది దేవరాజ్యాధిపతిత్వము నంది దానవాసుర నాశన మొనరించుచున్నది. రెండవ మూర్తికి 'ధాత' యని పేరు. అది జగత్సృష్టికర్తృత్వము వహించియున్నది. షడ్జన్యమూర్తి మూఁడవది అమృతము వర్షించును. పూష యనునది నాల్గవ మూర్తి మంత్రీములయందుండి యది ప్రజాపుష్టి చేయును. త్వష్టయను నైదవమూర్తి వనస్పతులందు నోషధులయందు నుండును. అర్యమయను నాఱవమూర్తి ప్రజా సంవరణార్థము శరీరములందున్నది. 'భగ' యను సప్తమమూర్తి పర్వతము లందు భూమియందు నుండును. 'వివస్వతము' అను మూర్తి

యగ్నియందుండి శరీరులు తిను నన్నమును పచనము చేయును. 'అంశువు' అను తొమ్మిదవ మూర్తి చంద్రునియందుండి జగముల నాప్యాయనము చేయును. 'విష్ణువు' అను పదియవ మూర్తి దేవశత్రులను నశింపచేయుచు ప్రాదుర్భావమొందును. వరుణనామకమగు పదునొకొండవమూర్తి జగములను సేవింప జేయుచున్నది.

75, 76 అ. సాంబుండడుగగా నారదమహర్షి సూర్య వైభవముంగూర్చి యిట్లు వర్ణించెను. సాంబా! ఒకప్పుడు నేను ముల్లోకంబులందు సంచరించుచు సర్వదేవగణ పరివృతుండగు సూర్యుం గాంచితిని. అతని నన్నిధిని గంధర్వులు గానము చేయుచుండిరి. అప్పరసలు నృత్య మాచరించుచుండిరి. యక్షరాక్షస పన్నగు లాయుధములెత్తి యతినిని గాయుచుండిరి. ఋగ్యజు సామములు రూపము ధరించియున్నవి. ఋషు లీతని స్తుతించుచుండిరి. ప్రాత ర్గర్భాహ్న సాయం సంధ్యా దేవతలు మూర్తి ధరించి యాశని సన్నిధినుండిరి. అందు ప్రాతస్సంధ్య యరుణ, మధ్యమసంధ్య చంద్రసదృశయు, సాయంసంధ్య వృక్ష సమా సయు నైయుండిరి. ఆదిత్యులు, వసువులు, కుదులు, మరుత్తులు. అశ్వినీ దేవతలు మూడుసంధ్యలందు నర్కుని పూజించుచుందురు. ఇంద్రుడు జయజయ నినాదములుచేయుచు నక్కడ నేయున్నాడు. కలియు, త్ర్యంబకుండను, త్రిసంధ్యంబు నర్కు సర్పించుచుండిరి. ప్రాతస్సమయమునఁ దామరపూవువలె నున్నట్లును, మధ్యాహ్నము చక్రాకారముగ నున్నట్లును, రాత్రి నేతిరంగు లో నున్నట్లును సూర్యుని బూజింపవలెను. సూర్యుని ముందుండి

యనూరుండు సారథ్యము చేయుచుండును. కాలము యొక్కయవయవములచే నిర్మింపబడిన సూర్యరథము నతఁడు నడుపుచుండును. ఆ రథికుడు గుఱ్ఱములతో నుండును. అవే ఛందస్సులని తెలియవలెను. సూర్యుని కిరువంకల రాజ్ఞి, నిక్షుభ యను నిర్వృత భార్యలుండురు. దేవత లతనిచుట్టును సంచరింతురు. పింగలఁడచట లేఖకుడుగా నున్నాఁడు. దండనాయకుండు మఱి యొకడుండును. రాజాశ్రోములను నిద్దరు కల్పాషపక్షులు ద్వారమందుండురు. చతుశ్చంగమగు నాకాశము మేరువుతో సమాన లక్షణములు కలిగి యస్వలనున్నది. దిండి యచట నగ్రభాగమందుండును. దిశలయందు మరొకొందరు దేవతలుండురు. ఇట్టి సర్వగతుండయి, గీర్వాణసంస్తుతుండగు దేవేశుని, గ్రహేశుని, భువనేశుని శరణొందుము.

77 అ. మరియు వినుము. అన్యక్తము, సదసదాత్మికము నగు నొకవస్తువుగలదు. దానినే పురుషుడందురు. తదాత్మకమై యీ జగనుంతయు వ్యాప్తిచెంది యున్నది. అతఁడే సృష్టికర్తయై బ్రహ్మాయనంబడును. అంతకర్తయై కాలుండనంబడును. రక్షకుండై విష్ణు వనంబడును. అతఁడు హిరణ్యాండగతుండై యుండుటచే హిరణ్యగర్భుఁడనబడును. నారములనగా నాపస్సులు. అందయనము (గతి) కలవాఁడు నారాయణుండు. 'అర' అనేది శీఘ్రార్థకమైన విసాత. ఆపస్సులే సముద్రములయి శీఘ్రగమనము లేనివగుటచే వానికి 'నారము' లని పేరుగలిగినది. ఏకార్ణవ ప్రళయమైన తరి నా యాపస్సులందు శయనించు సహస్రశీర్షుండగు నాదిదేవునకు నారాయణ శబ్దము సార్థకమయ్య

యుండును. వేదములం దతఁడే పురుషుఁడని పేర్కొనబడి యున్నాఁడు. అతఁడు యుగసహస్ర) పర్యంతమైన రాత్రి గడపి, రాత్రి చివర సృష్టి కారణమయిన బ్రహ్మాత్వము నంగీకరించును. అతఁడు భూమియంతయు జలమగ్నమైనట్లు గమనించి పరాహు మూర్తిధరించి యుద్ధరించును. ఆ పరాహురూపముయొక్క శరీరము వేదమయము. అతఁడే మనస్సుచే భృగ్వంగిరః ప్రభృతులగు ఋషిసంతతింగన్నవాఁడు. దక్షకన్యకయగు నదితి కశ్యపుని వలన భూర్భువస్స్వర్లోక సమిష్టి రూపమైన నొక యండముం గనెను. అందుండి ద్వాదశస్వరూపుఁడు సహస్రరూపుఁడగు దివాకరుండను పేరొంది యుదయించెను. ఆతని విస్తారము తొమ్మిదివేల యోజనములు. ఆ విస్తారముకంటె మూడు రెట్లతని పరిణాహము. (వైశాల్యమన్నమాట). కదంబకుసుమము కేసరములతో నిండినట్లతఁడు తేజస్సముదాయముతో నిండి యుండును. ఆ సారతేజస్సు సముద్రాదులనుండి నీటి నాకరించును. రాత్రి యాతేజం బగ్ని యందుఁ బ్రవేశించును. ప్రకాశోష్ణ భావము లీరెండిటియం దుండును. సూర్యకిరణములకు పర్యాయ పదములుగా వేదశాస్త్రములందు వాడబడుపదము లిరువది కనిపించుచున్నవి. హేతి, కిరణము, గోవు, రశ్మి, గభస్తి, అభీషువు, ఘనము, ఉస్ర, వసువు మరీచి నాడి దీధితి సాధ్యము మయూఖము భానువు, అంశువు సప్తార్చి సువర్ణము, కరము, పాదము, అనునివి సమానార్థకములు. చందనాదిభేదముగా నీ కిరణములు శీతపర్వాతపాది కారణములయి యవంతసంఖ్యలో గణింపఁబడియున్నవి. (ఇతరపురాణములలో వీనిని వివరించి

యున్నాడు.) గృహారాజైన సూర్యభగవానుడు వాయువువలె సర్వగతుండై యున్నాడు. ఇతని మూడువందల కిరణములు భూలోకమును, మఱి మూడువందలు భువర్లోకమును, మఱి మూడు వందలు సువర్లోకమును వెలిగించుచున్నవి. సూరు కిరణములు క్రింద పాతాళమును తపింపజేయును. ఈ శుక్ల మండలమునకు 'హేలి' యను పేరుగలదు. నక్షత్రగృహ సోమబింబముల కిది ప్రతిస్థాయోని యయి యున్నది. సూర్యుని వేయికిరణములలో ప్రాజ్ఞయ ము లని యుదాహరింపబడిన వానిలో శ్రేష్ఠములయిన కిరణములే గ్రహము లని పేరొందినవి. సప్తజము, కంజజము, తారేయము, దేవగురువు, ఉగ్రాష్ట్రము శని, కసంజ్ఞితము నని వానిని వాడుదురు. అగ్నియందు వేల్పు బడిన యాహుతి ఆదిత్యుని జేరును. ఆదిత్యుని వలన వర్ష ము వడును. వృష్టివలన నన్నము, దానివలనఁ బ్రజలు నేర్పడుదురు. లోకముయొక్క యునికిమనుకులు వినాశముకూడ యాదిత్య నిమిత్తకములే. సర్వజగద్వ్యవహారమునకు మూలమైన ఋతు మాస సంవత్సరాది విభాగమంతయు సూర్యునివలననే యగు చున్నది. అగ్న్యూపాసనయంతయు కాలము మీదనే యాధార పడియున్నది. ఆదిత్యుడు పండ్రెండు మాసములందుఁ బండ్రెండు పేరులతో వెలుంగుచున్నాడు. ఆపేరులు సర్వపురాణములందుఁ బ్రసిద్ధముగా వాడఁబడి యున్నవి. స్వయంభు వని పిలువబడి యేకైకమయిన సూర్యాత్మ గుణవశమున నానాత్వము నొంది నానా నామరూపములఁ బేర్కొనఁబడి యున్నాడు. మేఘ మొక్కటియే యయ్యు రంగుచేత రూపముచేత నానావిధమయి

నట్లు, ఆకాశమునుండి కురిసిన నీరాయాచోట్ల భూమియొక్క రస భేదమును బట్టి నానారుచియయినట్లు, అగ్ని పలువిధములయిన కట్టెలచేత వర్ణముచేత రూపముచేత గుణముచేత పలురకములయినట్లు, వాయువు ద్రవ్య విశేషములయొక్క స్పర్శచే పెక్కువాసన లందినట్లు, గార్వాపత్యాగ్ని యొక్క తే దక్షిణాహవ నీయ బ్రహ్మాదిరూపములగు నగ్నులుగా వివిధమైనట్లు దివాకర రూపమున తత్త్వమొకటే నానాత్వ మందినది. ఇతఁడే వేదములు, యజ్ఞములు సర్వస్వమును. సూర్యునికిగల పేరులలో నే యొక్క పేరును ధాత్వర్థమును, నిగమార్థమును బరిశోధించి సమన్వయించి తెన్నగాఁ దెలిసికొనునో యాతఁడు సర్వ రోగ వర్జితుండై యప్పుడే సర్వపాపవిముక్తుండగును. నీకుఁ గలిగిన యా భయంకరవ్యాధి సూర్యదేవు సనుగ్రీహమునం బటాపంచలగును. సందియమువలదు. నీతండ్రియు, బ్రహ్మయు, శివుఁడును నెట్లొకే తత్త్వమున కర్థములో సూర్యుండు నట్లే.

79. సుమంత్రు డిట్లనియె: నట్లు నారదుండు సాంబున కెఱింగించుచు వెండియు నిల్లి సూర్యచరిత్ర తెలుపఁదొడంగెను. సూర్యుని భార్య రాజ్ఞియను నామెయే ద్యులోకము. నిక్షుభ యను రెండవ భార్య పృథివీలోకమే. పుష్య శు|| నప్తమి (సౌమ్యసప్తమి) యందు సూర్యుడు ద్యులోకముతోఁ గూడుకొనును. మాఘ కృష్ణసప్తమి నాడు భూలోకముతో నతఁడు సమావేశమందును. అప్పటికి భూమి ఋతున్నాతయై యప్పుడు గర్భధారణము చేయును. ద్యులోకము గర్భవతియై వర్షమాసములందు వర్షించును. భూమి త్రిలోకైశ్వర్యమున కనువుగ

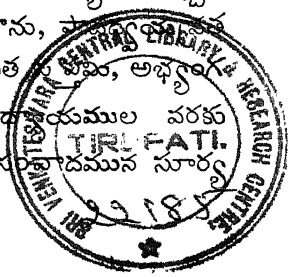

స్వములను బండును. సస్యోపయోగమున కానందించి ఆహితాగ్ను లాహుతులను వేల్తురు. స్వాహాకార స్వధాకారములచే దేవతలను, పితృదేవతల నర్చింతురు. అన్నము, ఓషధులు పుష్ప, అమృతము ఆనువానిచే దేవ మనుష్య పితృసంఘమును గనునది గావున భూమికి ' నిక్షుభ ' యనుపేరు గల్గినది. ఇటు మీఁద రాజ్ఞీయను ద్వితీయభార్య బ్రహ్మ ముచి కశ్యపాది పరంపరగా దేవతాసంతతిని గన్నది. వారి సంతానము దేవతావర్ణముగా వరుసగా పేరుపేర వర్ణితమయినది. (చూడుడు మూలము) అటనుండి యముఁడు యమున, అశ్వినీదేవతలు శని మొదలగు సూర్యసంతతియొక్క యుత్పత్తి వర్ణితము. (నా తక్కిన పురాణములందుఁ జూడవచ్చును.) సంజ్ఞయను సూర్యభార్య రేవతుఁడను కుమారుం గాంచెను. అతఁడు తండ్రియొక్క ఎనిమిదవ గుఱ్ఱమునెక్కి పుట్టగనే పారిపోయెను. అతఁడఁ గుఱ్ఱము నెప్పటికిని విడిచిపెట్ట కుండెను. అంతట నర్కుఁడు దండనాయక పింగలుల నా గుఱ్ఱముం గొనిరండని పంపెను. వారు రేవతుఁడెప్పుడైన గుఱ్ఱము వదలునా? గొనువత్తు మని ఛిద్రీమన్వేషించుచు నతని వెంబడించిరి. కాని యిప్పటికిని వారి కట్టి యవకాశము దొరకనే లేదు. ' రేవస్తుచ గతౌ ' అని యీ ధాతువునకు ఎగురుచు పోవువాఁడని యర్థము వచ్చినది గాన ' రేవతుడు ' అని రేవతుఁడని యీతనికి పేరు సార్థకము. మనువు, యముడు, యమి(యమున) సావర్ణి, శని, తపతి, అశ్వినీదేవతలు రేవతుఁడు సనువారు సూర్యుని సంతానము. ఈ సంజ్ఞాదేవియే మొదటి భార్య. ఆమెయే రాజ్ఞీ. పృథివి, నిక్షుభ, యను పేర

సూర్యుని ద్వితీయ భార్యయే ఛాయ. 'రాజు-దీప్తా, యనుటచే రాజనగా సూర్యుడు. సర్వోత్కృష్టుడై వెలుగు వాడన్న మాట. రాజభార్యకాన రాజ్ఞి యయినది. 'క్షుభసంచలచే' అనుటచే నిశ్చలన యగునది నిక్షుభ. స్వర్గవాసులే భూమివలన నాకలి దప్పులు లేనివారై నిశ్చలులుగాఁ జేయఁబడుచున్నారో ఆ భూమికి 'నిక్షుభ' యను పేరు చెల్లుచున్నది. వారందరు నీ ఛాయను (నీడను) ఆశ్రయించుచున్నారు కాన నీమెకు ఛాయా నామము సార్థకమయి యున్నది. ఎల్లప్పుడు పీడితులయిన జవమును ధర్మముచే రంజింపఁజేయువాడుగాన ధర్మరాజు అను నామము యమునియం దన్వర్థమైనది. పరిశుద్ధకర్మముచే పరమ తేజస్వియయి పితృవర్గాధిపత్యమంది లోకపాలండయి, యిప్పుడు లోకము నందు మనుచుండుటచే 'మనువు' అను పేరు గలిగినది. అతని వంశమందే శంఖ చక్ర గదాధరుం డవతరించినాఁడు. యముని చెల్లెలుగాన 'యమి' యను పేర యమున యొప్పినది. సావర్ణి ప్రజాపతి. అతఁడు కాఁబోవు మనువు. (ఎనిమిదవ మనువన్న మాట) అతఁడిప్పుడు నమేరు పృష్ఠమున తపము చేయుచున్నాడు. అతని భ్రాతృ శని యనుపేరు గ్రహభావ మంది యున్నాడు. తపతి యను కన్య వింధ్య మూలమందు వెడలునదియై సంవరణుండను రాజునకు భార్యయైనది. 'తాపి' యనియు నీమెం బిలుతురు. పశ్చిమ సముద్రాగమినియై యున్నది. వైవస్వతియగు నీనది శివకాంతతో (శివగంగతో) సంగమమంది సర్వపాప భయ నివారిణియై యున్నది. అశ్వినీ దేవతలు స్వర్గవైద్యులై యున్నారు. వారి

నాధారముచేసికొని లోకమందలి వైద్యులు జీవించుదురు. రేవతుఁ డను సూర్యసమప్రభుండగు సూర్యకుమారుఁడు గుఱ్ఱముల కధి పతిగాఁ జేయబడినాఁడు. అతనిని బూజించువారు ప్రయాణము జేమముగాఁ జేయగలరు. త్వష్ట మార్తాండుని యాజ్ఞచే భోజలను గాంచెను. సూర్యదేవునియొక్కయు నతని సంతానము యొక్కయు చరిత్ర మిది విన్నవారు సర్వపాపముక్తులై సర్వ సంపద్యుక్తులయి ముక్తులయ్యెదరు 80 అధ్యాయమునుంచి 89 వరకు ఆదిత్యకల్పము అనుపేర నంద, భద్ర, జయ, జయంతి, విజయ, విధివర్ణన మను పేర సప్తమీప్రతి విధానము వర్ణితము. ఆపైన 'ఆదిత్యవారకల్పము' అనుపేర 93 అధ్యాయము వర్ణితము.

94 అ. ధనపాలుండను వైశ్యుడు బ్రాహ్మణుల వలన నితిహాసపురాణములను విని ధన్యుడయ్యెను. సూర్యాలయమున శ్రీవణరూపమైన పుణ్యవిశేషమువలన ననంతఫలము కలుగు ననియు, కర్ణశార్ధమని దీనికి పేరనియు, భోజ్యశాధము కంటె నిది యెక్కువది యనియు నిరూపితమయినది. ఇతిహాస పురాణ వాచకుని సర్వపూజ్యుడని యీ కథ నిరూపించుచున్నది. నక్షత్రీపూజావిధితో మొత్తము 96 నుంచి జయ, జయంతి, అపరాజిత, మహాజయ, నంద, భద్ర నక్షత్రీ సూర్యాలయార్చన కామ్యోపవాస, కామదా, పాపనాశిని భాను, సూర్యార్చన సర్వాధివాప్తి మార్తాండు సప్తమీ, అనంత, అభ్యుదయ, అభ్యుదయ సప్తమి, తృతీయపదప్రతాదులు 114 అధ్యాయముల వరకు వర్ణితములు, 115 కాసల్యా గౌతమీ సర్వపాపమున సూర్య

ప్రీతికరమునగు ఫలపుష్ప భక్త్య లేవనాదులు వర్ణితములు. 116 అ. సతాజిత్తు సూర్యోపాసనచేసి యనుగ్రహము వడయుట వర్ణితము. సతాజిత్తుభార్య విమలవతి, తనభర్తకు గల్గిన యనంతకోటి గుణితమగు వైశ్వర్యమునకు నిమిత్త మేమని యడిగిన నతడు పరావసునను మునిని సేవించిన నతఁడు మున్ను శూద్రుండవై పతివ్రతయగు నీ భార్యతో సూర్యు నారాధించి యిపుడు రాజువైతివని చెప్పెను. అనంత దేవాలయార్చకులు దేవలకు లనంబడుదురనియు, నందు భోజకులను జాతివారు వర్ణముచే భ్రాహ్మణులనియు, ననుష్ఠాన శూన్యులయినచో వారు సరకమందుదురనియు 117 అధ్యాయము తెల్పుచున్నది. నా నిమిత్తముగా దానముచేసిన సొత్తునకే భోజకు లర్హులని సూర్యు డిందు తెల్పినాఁడు. 118 అ. సూర్యదీపదానప్రశంస నుంచి సూర్యుని తీవ్రత కొర్వతేక సంజ్ఞా దేవి తన తండ్రియగు విశ్వకర్మకుఁ జెప్పకొనగా నతఁడు సూర్యుని యంత్రమున కెక్కించి తరణివట్టెను. ఆకథ యిందు వర్ణితము (చూడుడు 199 అ. మొదలు 123ి అ. వరకు.)

124. పరమ కారుణికుండగు సూర్యభగవానుండు దేవరక్షార్థము దానపులతోఁ బోరుచుండును. సూర్యుని కెడమప్రక్క స్కంధుండు దండనాథుండను బిరుదునొంది రక్షణయిచ్చుచుండును. అగ్ని కుడిప్రక్క నంగరక్షకుండయి యుండును. అతఁడు పింగల వస్తుఁడైయుండుటచేఁ బింగలుండను పేరొందెను. అశ్వరూపము నందిన సూర్యునివలన జనించినవాడుగావున నశ్వినీ దేవతలనబడిన యిద్వరు దేవవైద్యులు సూర్యునికి పార్శ్వవర్తులై యుండురు.

కార్తికేయుఁడు హరుఁడు ననువారు సూర్యద్వారపాలకులయి
 యుందురు. 'రాజ్యదీప్తే' అనే ధాతువు సర్వసేనాసాయకుఁడుగా
 రాజిల్లువాడుగావున కార్తికేయునికి రాజశబ్దమును, 'సుగతౌ'
 అనే ధాతువుచే రహస్యగతి గలవాడుగావున స్ప్రీఘుఁడను
 పేరొందిన హరుఁడును ద్వారపాలురు. సూర్యుని ప్రథమ
 ద్వారము ధర్మము, అర్థము నను పురుషార్థముల కాశ్రయము.
 ఆ రెండుద్వారములందు కార్తికేయుఁడు స్ప్రీఘుఁడు ననువా
 రుందురు. ద్వితీయ ద్వారము ప్రేతాధిపతియు పక్షియు
 నుండును. వారికే కల్మాష వక్షులని వాడుక. కల్మాషవర్ణము
 కలవాడగుట కల్మాషుఁడని ప్రేతపతి పిలువబడుచుండును. 'పక్షి'
 యనగా రెక్కలుగలవాడు. అతడే గరుడుఁడు. గరుడునికి దక్షిణ
 ముగా దండహస్తుఁడుండును. సూర్యుని కుత్తరముగా కుత్సిత
 శరీరియు హస్తీరూపుండునగు వినాయకుఁడు కుబేరనామమున
 నధిష్ఠించి యుండును. సర్వసత్త్వనాయకుఁడు గాన యతనికి
 నాయకుడను పేరుగలదు. "వివిధం నయతే" వివిధమును బొందిం
 చువాఁడుగాన వినాయకుఁడనంబడును. రైవతుఁడు దిండియను
 'వారు' రవికిఁ దూర్పుననుండురు. దిండి రుద్రుఁడనంబడును.
 రేవతుఁడు సూర్యునికిఁ దనయుఁడు. ఇతఁడు దుముకుచు నడచును
 గాన "రేవృప్లవగతౌ" అనే ధాతువుమీద నితని పేరేర్పడినది.
 "టీజ్ఞతౌ" అనే ధాతువుమీద దిండిశబ్దము నివతింపఁబడినది.
 "డయతే" ఎగురువాఁడు గావున "దిండి" యయ్యెననియుఁ
 జెప్పవచ్చును. "దివ్-కీడామాం" అను ధాతువుమీద దివం
 బున క్రిందించువారు గావున 'దేవతలు' అనబడుదురు. ఋగాదులు

సూక్ష్మనాపరించియున్నవి. ఇట్లు బ్రహ్మతెల్పిన సూక్ష్మమహిమ సవిస్తరముగా విమర్శించికొని ఋషు లా చతుర్ముఖు నర్చించి దినంబున కేగిరి.

125. అ. సుమంతుండిట్లనియె. వ్యోమ(ఆకాశము)మును గూర్చి తెల్పద నిక వినుండు. ఈ యెదుట కనిపించు వ్యోమము చతుశ్చృంగము. 'వ్యోమ' అనగా శబ్దము. అది చతుశ్చృంగము అది సర్వ దేవమయము. అది గైరికార్ణవమం దుద్భవించినది. ఆయుర్ణవముయొక్క గర్భరూపమే యీ వ్యోమము. వరుణునికి పాశము, వేధకు హుంకారము, విష్ణునకుఁ జక్రము (త్ర్యంబకునికి త్రిశూలము, ఇందునికి వజ్రమువలె రవికి 'వ్యోమ' ఆయుధముఁ (ప్రహరణము అని వర్ణింపబడి) వ్యోమకు 'సూర్యప్రహరణము' అని వాడుక యీ పురాణమునందు గన్పించుచున్నది.) కలియొక్క వ్యోమ మహియట. అనగా కలికి ఆయుధము భూమియని తెలియుచున్నది. సర్వదేశ మయమనంబడిన యావ్యోమమున యజ్ఞీయులగు దేవతలు ముప్పదిముగ్గురు కీడించుచున్నారు. వారే హరుండు, వర్షశుభుండు, త్ర్యంబకుండు, అపరాజితుండు, వృషాకపి, శంభువు, కవర్ది, రైవతుండు, ఈశ్వరుండు, భువనుండు. ఏకాదశ రుద్రులు ద్వాదశాదిత్యుల పేర్లు విష్ణుచక్రమున కన్వయించును. అర్యమ, మిత్రుండు, భగుండు, వరుణుండు, వివస్వతుండు, సవిత, పూష, త్వష్ట, అంశుండు, భగుండు, అతితేజుండు ననువారు ద్వాదశాదిత్యులు. ధ్రువుడు, ధరుండు, సోముండు, ఆవుడు, అనిలుండు,

† 'చత్వారిశృంగా' అనే మంత్రమున కీ గ్రంథము వ్యాఖ్యానము.

నలుడు, ప్రత్యూషుడు, ప్రభాతుడు నను నెనమండుగు
 స్థవనువులు. నాసత్వుడు, ద్రునుడునను నిద్దరశ్వనులు. క్రతువు
 త్సుడు వసువు సత్వుడు కాలుడు కాముడు ధృతి కురుడు
 కుమాత్రుడు వామనుడు ననువారు విశ్వేదేవులు వదిమంది.
 గు వర్తమాన దేవబృందము. భవిష్యదేవబృందము పేర్లుకూడా
 యిక్కడ యివ్వబడినవి. (అవి నా పురాణాంతమున నీవరకే
 యివ్వబడినవి) పితృగణముకూడా యిందేచూడుడు. నవగ్రహ
 ములు ముల్లోకముల భావాభావనివేదకములు. ఆదిత్యుడు
 సోముడు ననునవి మండల గ్రహములు. రాహువు ఛాయా
 గ్రహము. మిగిలినవి తారాగ్రహములు. నక్షత్రాధిపతి
 సోముడు. గ్రహాధిపతి దివాకరుడు. అగ్ని ఆదిత్యుడని,
 ఉదకము చంద్రుడని తెల్పబడినది. ఆదిత్యుడు బ్రహ్మయని
 చంద్రుడు విష్ణువనియుం గలదు. మహేశ్వరుడు తృతీయ
 తారాగ్రహము. (అనగా కుజుడు కావలయును) కశ్యపుని
 సుతుడు సూర్యుడు. సోముడు ధర్మకుమారుడు. గురు శుక్రులు
 దేవాసుర గురువులు. వీరిద్దరు ప్రజాపతికుమారులు. బుధుడు
 సోమపుత్రుడు. శని సూర్యకుమారుడు. సింహాకొడుకు
 రాహువు. కేతువు బ్రహ్మకుమారుడు. అన్ని గ్రహములకు
 నభోభాగమున రవి చరించును. దానికి గొంత దూరమునఁ
 జంద్రుడు నక్షత్రమండలముం గలవు. నక్షత్రములకు కొంత
 పైన కుజ బుధులు, వారిమీద శ్వేతాశ్వుడు, వాని మీద
 మహేశ్వరుడు, నటుమీద ధిషణుడు, నతనిపై కృష్ణుడు, అటు
 మీద చిత్రశిఖండిజుడు గలరు. ఇదే త్రిదివము. ఋక్షము

అన్నియు బుధునంత ప్రమాణము గలవి. కేతు వనియతుండు. అతనిగతి తెలియదు. బహు చంచలుండు. బహు రూపధరుండు. 'భూః' అనేలోకము పృథివి. భువర్లోకము అంతరిక్షము. స్వర్లోకము త్రిదివము. త్రిదివము ధృవునియం దాసక్తమయి యున్నది. భూపతి అగ్ని. వాయువు నభస్పతి. సూర్యుడు దివస్పతి. (స్వర్లోకపతి) గంధర్వాస్పరసలు గుహ్యకులు సిద్ధులు రాక్షసులు భూర్లోకవాసులు. అంతరిక్షవాసులు మరుత్తులు. (సప్తవాయుస్కంధములు) రుద్రులు అశ్వినులు. ఆదిత్యులు, వసువులు గోగణములు. నాల్గవదియగు మహర్లోకమున కల్పాయుష్కులు వసించుదురు. అక్కడనే ప్రజాపతులుందురు. అయిదవదియగు జనలోకమున భూదాతలుందురు. ఋతువు, సనత్కుమారాదులు వైరాజులు. సత్యమును సప్తమలోకమున నపురాపుత్రులుందురు. దీనికే బ్రహ్మలోకమని పేరు. ఇతిహాస విదు లందుఁ గ్రీడించుదురు. పురాణవేత్తలు నట వసించుదురు. మొత్త మిదంతయు వ్యోమ మనంబడును. ఇది సర్వవేదమయము, సర్వ గ్రహమయమునని స్మరింపబడియున్నది. కావున వ్యోమము నర్చించినవారు సర్వదేవార్చన చేసినవారలే. వ్యోమోపాసన చేసినవారు వృషధ్వజుని లోకమున కేగుదురు. సంశయము లేదు.

126 అ. ఆకాశము, ఖము, దిశలు, వ్యోమము, అంతరిక్షము, నభము, అంబరము, పుష్కరము, గగనము, మేరువు, విపులము, బిలము, ఆపోచ్ఛిద్రము, శూన్యము, తమము, రోదసి యనునవి వ్యోమమునకు పర్యాయపదములు.

లవణ, క్షీర, దధి, ఆమ్ల, ఘృత, మధు, ఇక్షు, స్వాదూదకము లనునవి సప్తసముద్రములు. హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, నీలము, శ్వేతము, శృంగవంతము, ననునవియారును వర్షవర్షతములు. వీనికి పర్వతముల నట్లనడుమ నున్నది మహారాజతపర్వతము. మహేంద్రప్రముఖము లయిన దిక్పాల దేవతల పురము లెనిమిదివైపుల నున్నవి. పృథివియందు లోకాలోక మను పర్వతమున్నది. దానికవ్వల 'చండకపాలము' అను నావరణమున్నది. దానికి మీద నగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, దానికి మీద భూతాది, దానికవ్వల మహాత్ము, అహంకారము, ప్రకృతి గలవు. దానికవ్వల పురుషుండు గలడు. వానికవ్వల సీశ్వరుఁ డున్నాడు. ఆ యీశ్వరునిచే జగమంతయు నావరింపబడియున్నది. ఈ యీశ్వరుఁడే భానుఁడు. అతనిచే నీ జగమంతయు నిండియున్నది. ఈ అండ మున కావరణము గూర్చునవి భూర్లోకము, భువర్లోకము, సువర్లోకము, మహర్లోకము, జనోలోకము, తపోలోకము, సత్యలోకము ననునవి సప్తలోకములుగలవు. భూమి కథోభాగ మున తలాదిలోకము లేడున్నవి. భూమధ్యమున చతురస్రము, చతుశ్చృంగము నైన మేరువున్నది. దానియెత్తు ఎనుబదినాల్గు వేల యోజనములు. దాని శిఖరమున నొకదానికి సౌమనసము అను పేరు గలదు. అది కాంచనమయము. రెండవది పద్మ రాగము రంగుగలది. జ్యోతిష్కము అని దాని నామము. మూడవది 'చిత్రీ' మను పేరు గలది. సర్వదేవమయము. నాల్గవది తెల్లనిది. వెండిది. 'చంద్రోజస్కము' అని దాని

నందురు. మేరువుయొక్క గాంగేయశృంగము (బంగారుశృంగము) సౌమనసము. దానికే ఉదయశృంగ మని ఉదయపర్వత మని పేరు గలదు. అచ్చటనే సూర్యుడు దుదయించినట్లు కానిపించును. సూర్యుడు జంబూద్వీపమున కుత్తరముగా నడచి భూతములకు గోచరించును. బంగారుకొండయొక్కయు, నర్కునియొక్కయు, తేజస్సుచేతను నేర్పడి రెండు సంధ్యలు నరుణవర్ణముతోఁ బ్రకాశించుచుండును. ఉత్తరాయణమున సౌమనసశృంగమందును, దక్షిణాయణమున జ్యోతిశృంగమందును సూర్యుడు దుదయించును. విషువమున నా రెండింటికి నడుమ నుదయమందును. ఇంద్రాదులు దీని కెనిమిదిదిశలం దున్నారు. నడుమ పద్మజుడు, బ్రహ్మ యున్నాడు. గృహములు, జ్యోతిస్సులు నడుమనే యున్నవి. బ్రహ్మరూపమున నాదిత్యుడే నడుమ నున్నవాడు. ఈ కారణముచే నీ వ్యోమము, దేవమయమని, లోకమయమని చెప్పబడినది. దీనికి పూర్వకోణమందున్న శిఖరమందు శుక్రుడున్నాడు. శని రెండవకోణ మందలి శిఖర మందున్నాడు. మూడవదానఁ గుబేరుడున్నాడు. నాల్గవ శృంగమందు సోముడున్నాడు. నడుమ కేశములందు పినాకి హుంకారమున్నది. పూర్వోత్తరముగానున్న చంద్రలోకమున మహాదేవుఁ డున్నాడు. పూర్వార్ధము యగు శృంగమున శాండిలుఁ డున్నాడు. అవ్వలిమూల కీనాశుండు గలఁడు. అతడు సూర్యకుమారుఁడు. వైఘ్నేశములనున్న శిఖరమందు విరూపాక్షుఁడున్నాడు. అతని కవ్వలిమూల యాద్యపతి (వరుణుఁడు) గలఁడు. అవ్వలిదేవ మిత్రుఁడున్నాడు. (వాయవ్య

మూల నన్నమాట) అవ్వలిదెస నరవాహనుఁడగు దశబలుఁ
డున్నాఁడు. మధ్యమందు బ్రహ్మయున్నాఁడు. క్రిందుగా వసంతు
డున్నాఁడు. ఉపేంద్రేశంకరులు బ్రహ్మకు మీదుఁగానున్నారు.
ఇదే మేరువు. ఇదే వ్యోమము. ధర్మమనియు దీనికి బేరు.
ఇది సర్వదేవమయము. సర్వవేదమయము. మేరుశృంగములు
నాల్గును నాల్గు వేదములే.

127. సాంబుఁడు సూర్యసాక్షాత్కార మంది రోగ
విముక్తి నందెను. 128 అ. సూర్యభగవానుఁ డాతనికి సూర్య
సహస్రనామముల కంటె మించిన యిరువదియొక్క నామ
ముల నుపదేశించెను.

“వికర్తనో వివస్వాంశ్చ మార్తాంఙో భాస్కరో రవిః
లోకప్రకాశకః శ్రీమాన్ లోక చక్షుర్గ్రహేశ్వరః
లోకసాక్షీ త్రిలోకేశః కర్తా హర్తా తమిసీహః
తపన స్తాపన శ్చైవ శుచి స్సప్తాశ్వవాహనః
గభస్తిహస్తో బ్రహ్మ చ సర్వదేవనమస్కృతః
ఏకవింశతి తిత్త్యేష స్తవ ఇష్టస్సదా మమ
శరీరారోగ్యద శ్చైవ ధనవృద్ధి యశస్కరః
స్తవరాజ ఇతి ఖ్యాతప్రీషులోకేషు విశ్రుతః.”

ఇది సంధ్యాకాలములందుఁ బఠించినవారు సర్వపాప విముక్తు
లగుదురు. ఇది హోమాదులందన్నిట నుపయోగించవచ్చును.
సాంబుఁ డదివిని పారాయణ మొనర్చి యారోగ్యవంతుఁ డయ్యె
ను. సాంబుఁడు చంద్రాభాగానదియందు స్నానము చేయుచుం

డగా నొక యద్భుతమయిన ప్రతిమ లభించెను. అది సూర్య భగవానుని రూపము. సూర్యుడే స్వయముగా దానిని నిర్మించి సాంబున కనుగ్రహించెను. విశ్వకర్మ కల్పవృక్షమునుండి తయారు చేసిన యంత్రమునందు సూర్యుని తరణిపట్టినాడు. ఆసామ్యమూర్తియే సాంబునికిఁ జంద్రభాగానదియందు లభించెను. సాంబుఁడు సూర్యప్రతిష్ఠచేసెను. 130 అధ్యాయమున సూర్యప్రతిష్ఠాకల్పము. శిల్పవిషయము వర్ణితము. 131 అధ్యాయము మొదలు నారదోక్త ప్రతిమా లక్షణాదికముకలదు. ప్రతిష్ఠావిషయమైన జ్యోతిశ్శాస్త్రము 132 అధ్యాయమునందు గలదు. 153 అధ్యాయముదాకా సూర్యార్చనాద్యనేక విషయములు వర్ణితములు. త్రిమూర్తులు నహంకారదర్పంబునఁ దామే సృష్టికాధారభూతులమనుకొని యెండొరులుం గలియఁ బలుకుకొనియుండగా జగమ్ముల గాఢాంధకార మావరించెను. వారి గర్వముహరించుటకు శతయోజన విస్తీర్ణమగు నొక గోళముదయించి యందొక పద్మకర్ణికయందు వెలుంగొందు తేజముచే నీజగమంతయు సుప్రకాశము నొందెను. ఆతేజము మీఁదు తెలియవలెనని బ్రహ్మ మీఁదికిని శివుడు క్రిందికిని నడ్డముగా విష్ణువును నేగిరి. కాని వారికి దాని యంత్రు పట్టదయ్యెను. అంత నా త్రిమూర్తుల పెక్కురీతుల స్తుతించిరి. వారి భక్తిభావము గ్రహించి సహస్రకరుండు స్వరూప సాక్షాత్కారము వారి కనుగ్రహించెను. ఆరూప మెట్లుండె ననగా “కృత్తికలచే సంస్పృశింపఁబడక, వానికి దుర్జయమునై, హస్త రహితమై, సప్తర్షి విరహితమై, వర్షాబ్దములు లేనిదై, సప్తస్వర

వర్జితమై సకలము నిష్కలముఁ గూడనై యేకరూపమై యనేక శిరస్సులు పాదములు గలదియై అనేక బాహూదరము ననేక కిరీటాది భూషణ భూషితయై సహస్రనయనాభిరామమై యుండెను. త్రిమూర్తులు వేర్వేర నా సహస్రకరుని సర్వలోక శుభకరుని వినుతించిరి. సూర్య దేవుండు ప్రసన్నుండై జగద్రక్షణ నిమిత్తమయిన తన యవతార విశేషము వారికిఁ దెలిపి తనను వినుతించువారును నమస్కరించువారును సర్వరోగములు బాసి సర్వవిధసంపద లందుదు రని యనుగ్రహించెను.

154. మరియు నా సూర్యభగవానుం డిట్లు తెలిపెను. నేను నాలుగుమూర్తులతో లోకమును వ్యాపించియున్నాను. నా సాత్విక రాజస తామస మూర్తులు విష్ణువు, బ్రహ్మయు రుద్రిండు నని పేరొందిరి. నాల్గవమూర్తి నిర్గుణము. అంతటను నిండియున్నను నిందియముల కది యందదు. అది నిష్కలయు, సకలయు, సురూపయు, రూపవర్జితయు, లోకములం దంతర్యామిగానున్న నది యెందు నంటదు. ఆరింటినంటక యేడింటిని దాటియున్నది. (ఆరసగా షడ్భావ వికారములన్నమాట.) అది వ్యోమరూపము. భూపదమున కది దుద్ధవలె నున్నది. అది సర్వలోక ప్రకాశకమై జ్వాలామాలా వృతమయి రాశించుచున్నది. గగనోపమయిన యీ నాల్గవ మూర్తిని మీ రుపాసింపుఁడు. ఆ వ్యోమమందు సర్వభూత ములు కల్పాంతమున లీనమగును. దానికి దక్షిణమున బ్రహ్మ యు, వామభాగమున జనార్దనుఁడు, శివుఁడు శిరమునను లీను లగుదురు. దాని హృదయమున గాయత్రి లయ మొందును. పద

కృమయక్తమును పడంగమునగు వేదము మూర్ధమున లయిం
చును. స్థావరజంగమాత్మకప్రపంచ మంతయు జఠరమున లీన
మగును. తిరిగి యివన్నియుం బుట్టించుండును. ఆకాశమును
వ్యోమమందురు. పృథివి నిక్షుభ యనంబడును. నే నాకాశ
స్వరూపుఁడను. నాకుఁ బ్రియురాలు పృథివి. నేనును నిక్షుభ
యుం గలిసి సచరాచరమగు జగమ్ము లయితిమి. కావున నా
వ్యోమరూపమయిన మూర్తిని మీ రారాధింపుఁడు. శివుఁడు
గంధమాదనమం దుండి నామూర్తి నుపాసించి సిద్ధి వడయుం
గాక. విష్ణువు కలాపగామమం దుండి యారాధించుగాక!
బ్రహ్మ పుష్కరమనంబడు నా వ్యోమమూర్తి నుపాసించును
గాక! 155 అ. ఈ చెప్పినరీతి నతనిం బూజించి మువ్వరు
మూర్తులు నుపాసించి జగత్సృష్టి స్థితిలయవిభాసము వరముగా
బడసిరి. (156 నుంచి 181 వరకు సూర్యవ్రత విధులు వర్ణిత
ములు. 181 నుంచి ఆశ్రమధర్మవివరణము. 193 నుంచి మరల
సూర్యవ్రత విశేషములు, స్తోత్రములు, ఫలములు సమగ్ర
ముగా వర్ణితములు. 215 అధ్యాయము వరకు)

(5)

మ ధ్య మ ప ర్వ ము ౨.

ప్రథమభాగము

1-5 అ. బ్రాహ్మండోత్పత్తి : లోకపరిమాణములు (నా యితరపురాణములందుఁ జూడవచ్చును.)

6 అ. బ్రాహ్మణ గురుప్రశంస.

వర్ణములు మూఁడింటికి జన్మముచే బ్రాహ్మణుఁడు ప్రభువు. బ్రాహ్మ తపస్సుచేసి బ్రాహ్మణజాతిని సృష్టించెను. పితృదేవతలు కవ్యములను, దేవతలు హవ్యములను, బ్రాహ్మణముఖమున భుజించుచుందురు. జన్మమాత్రముచే బ్రాహ్మణుఁడు సర్వవిధములగు సర్వచలు పొంద నర్హుఁడు. బ్రాహ్మణుఁడు సర్వమును స్వీయముగా ననుభవించును. ఆ యనుభవసారమును మిగిలిన త్రైవర్ణికులకుఁ బంచిపెట్టును. సంతుష్టుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడు లోకమును నిలువగలఁడు. అసంతుష్టుఁడై కుర్బుఁడై నచో లోకములను నశింపజేయగలఁడు. అందుచే విప్రునెల్ల యెడలఁ బూజింపవలయును. గర్భాధానాదిసంస్కారము లిటువదినాల్గింటిచేత శాస్త్రవిధిచేఁ బరిపూతుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మస్థానమును బడయును. సంస్కారపూతుఁడు మొదటివాఁడు. వేదపూతుఁడు రెండవవాఁడు. విద్యాపూతుఁడు మూడవవాఁడు. తీర్థపూతుఁడు నాల్గవవాఁడు, క్షేత్రీపూతుఁ

డును గలఁడు. వీరి విచక్షణ తెలిసి పూజింపవలయును. అట్టి వారు స్వర్గాపవర్గఫలమందుదురు. లేనిచో వట్టిశ్రమకుఁ బాతు లయ్యెదరు. ఈ చెప్పిన పూతులందరిలోఁ బరమపూతుఁడు గురువు. గురులకెల్ల గురుండైనవాఁడు పరమస త్త్వమూర్తి. అతఁడు బ్రహ్మచే నిర్మితుఁడై యుండును. ద్విజపూజచేసినవార లక్షయ స్వర్గసుఖమందుదురు. అట్టిద్విజుఁ డే రా జేలు దేశమందుండునో యారాజు దేవభావము నందఁగలఁడు. ఎవనియెడల బ్రాహ్మ ణులు ప్రసన్నులయ్యెదరో వానియెడ విష్ణువు ప్రసన్నుండగును. విప్రపూజచే విష్ణువు సంతోషింజెందును. విష్ణుముఖమునుండి విప్రు లుదయించిరి. సృష్టికి సంహారమునకుఁ గారణములయిన వేదములును నక్కడనే యుదయించినవి. పరమాత్మ విప్ర ముఖమునందే వేదముల నుంచుట కిదియే. కారణము. సర్వ జ్ఞానార్థలాభమునకు వేదముఖులగు విప్రుల నిందు చేతనే పూజింప నగును. పితృయజ్ఞ వివాహములందు, వహ్ని కార్యములందు, శాంతిపాష్టిక క్రియలందు సర్వమంగళాచారములందును బ్రాహ్మ ణులు పూజింపఁబడ వలసినవారు. విప్రుని ముఖముననే ప్రేతాదులగు నసురులు బలిని గ్రహింతురు. పితృ దేవతలు హవ్యకవ్యముల నందికొందురు. బ్రాహ్మణుఁడు లేకుండ యిచ్చిన హవ్యకవ్యాదులు, దానములు, హోమములు, బలులు, నిష్ఫలములు. విప్రుఁడు లేకుండ చేసిన కర్మము నసురులు ఖాతప్రేతపితృశాచాదులు భుజింతురు. దేశకాలపాత్ర

తెఱింగి విప్పులఁ బూజింపవలయును. బ్రాహ్మణునికి శ్రీధ
 తో నమస్కరించినవారి కాయువు పృథ్వి పొందును. అట్లు
 మొక్కనివారి కాయుర్దాయునాశనము, భూనాశనము దుర్గతి
 కలుగును. విప్రీషాదోదక కర్దమములును, వేదశాస్త్ర ప్రతిగర్జి
 తములును, స్వాహా స్వధాస్వస్తి భరితంబులు గాని గృహంబులు
 శ్మశాన తుల్యంబులు. నరకభీరువు లయినవారు మడ్డింశతి
 దోషములు (26 విధములయిన పాపములు) విడిచి తీర్థమందు
 గాని, గామమునందుగాని, పత్తనమునగాని, వనమునందుగాని
 నివసించవలయును. అట్టివారు స్వర్గమునందు, సితృలోకమునందు
 బ్రహ్మ లోకమునందును పసింపఁగలరు. రుష్టుడు, దుష్టుడు,
 పుష్టుకుఁడు, అధముఁడు, విషముఁడు, పశువు, పిశునుఁడు, పాపి
 ష్టుఁడు, నష్టుఁడు, కష్టుఁడు, హృష్టుఁడు, కుంతుఁడు, అంధుఁడు,
 కాణుఁడు, చండుఁడు, ఖండుఁడు, వక్త, ఇచ్చినది మరల హరిం
 చినవాఁడు, నీచుఁడు; ఖలుఁడు, దొంగ, వాచాలుఁడు, కద
 ర్యుఁడు, చపలుఁడు, మలీమనుఁడు అనువా రిరువదియారు విధ
 ములయిన దోషములు కలవారు. వీరందరు మరల యెనుబది
 యైదు రకము లగుదురు. అదెట్లనిన వీరిలో నధముఁడు మూఁడు
 రకములుగా నుండును. విషముఁడు రెండు, పశువు నాలుగు,
 కృపణుఁడు రెండు, పాపిష్టుఁడు రెండు, నష్టుఁడేడు, కష్టుఁడైదు
 రుష్టుఁడు రెండు, దుష్టుఁడెఱు, పుష్టుఁడు రెండు, హృష్టుఁ డెని
 మిది, కుంతుఁడు మూఁడు, అంధుఁడు రెండు, కాణుఁడు రెండు,
 చండుఁడు రెండు, చపలుఁడొక్కటి, చండుఁడు, ఖండుఁడు

రెండు, దండపండులు రెండు, ఖలుండు నాలుగు, నీచుండు రెండు, వాచాలుండు మూడు, కదర్బుండు మూడు, మలీమ నుండు మూడు, చతురుండు రెండు, దొంగ యొకటియు నని యిట్లు పలురకములయి యుందురు. వీరి లక్షణములు వేర్వేరు తెలిపెద వినుండు. ఈ పరిజ్ఞానము గల నరుండు దేవ భావమును బొందును. పాదుకలు, గొడుగు ధరించి గురువుల నన్నిధిని, దేవతల నన్నిధిని జరించుట, గురునికంటె నెత్తుగా గూరుచుండుట, వాహనమెక్కి తీర్థయాత్రలు చేయుట యను నవి యొకరకమైన యధముని లక్షణములు. తీర్థస్నానముచేయు నపుడు మాత్రపురోహితస్వర్ణము చేయుట రెండవరకమైన యధ ముని లక్షణము. శాస్త్రీయము ఋషిసమ్మతమునైన యోగా భ్యాసము విడుచుట మూడవ యధముని పని. మాట మధు రము మనసు హాలాహలము నగుట యొక విషముని లక్షణము. చెప్పనది యొకటి చేయునది యొకటి యగుట రెండవ విష ముని గుణము. మోక్షచింతసేయక హరిసేవవీడిచినవాండు పశువు. ప్రయాగ యుండగా మరియొకచో స్నానముచేయుట, యెదుట నున్న దేవుని విడిచి యొక్కడనోయున్న దేవు నారాధించుట పశుత్వము. బహుశాస్త్రగ్రంథములలోని సారము గ్రహింప కుండుట జంబుకపశుత్వము. బలము, మోసము, మాయ అను వానిచే ధనమును బిగించుట పిశాచత్వము; ప్రణయముచే చేసిన బిగువు రెండవరకము. మధురాన్నమును గాక చేదుతో గూడిన యన్నమును దేవ పితృకార్యములయం దుపయోగించిన తాండు కృపణుండు. సంతోషము లేక కోధియుయి యుజించిన

వాఁడు పూజించినవాఁడు రెండవరకపు కృపణుఁడు. దోషము లేమియు లేకుండనే శుభాచారములు చేయుట మానినవాఁడు శుభజన్మము నొందియు కూడవి వస్తు విక్రియము చేయువాఁడు, పితృమాతృ గురుత్యాగి, శౌచాచారములు లేనివాఁడు, తల్లిదండ్రులను విడిచిపెట్టి ముందు భుజించినవాఁడు పాపిష్ఠుఁడు. తండ్రి జీవించియుండగా వానిని విడిచినవాఁడు రెండవ పాపిష్ఠుఁడు. హోమములు మానినవాఁడు మూడవరకము. సాధు సమాచారము విడిచి దాస్యవృత్తి కొండబడినవాడు నష్టుఁడు. పడుపువృత్తి (నెలయాలితనము) దేవల వృత్తి (తెలుకలవృత్తి) భార్యనమ్ని జీవించుట కన్యాశుల్కము స్త్రీధనముచే జీవించు టయు పలురకములయిన నష్టల అక్షణములు. దీనులను జూచి యెవని మనస్సు కుపితమగునో వాఁడు నొకరకము. అకార్యాచరణమందే నిమగ్నుడయి ధర్మార్థములను విడచువాఁడు, నిద్రాస్వభావుఁడు, వ్యసనపరుఁడు, మద్యపానము చేయువాఁడు, స్త్రీరతుఁడు, దుష్టులతో నెల్లపుడు సంభాషించువాఁడు నని యేడురకములయిన దుష్టులుండురు. ఒంటరిగా మధురాన్నములను దినువాఁడు, వంచకుఁడు, సాధునింద చేయువాఁడు నఱు పందివలె నూరినవాఁడు పుష్టుఁ డనంబడును. ఏ విప్రుఁడు నిగమాగమ మంత్రముల నితరులచే జదివింపఁడో, వినఁడో వాఁడు దుష్టుఁడు. శుశ్రీతి, స్మృతి యనునవి రెండు కన్నులు. ఈ రెండింటిలో నొక కన్ను లేని బ్రాహ్మణుఁడు కాణుఁడు. రెండును లేనివాఁ డంధుఁడు. సోదరులతో వివాద పడువాఁడు, తల్లిదండ్రుల కప్రియము సేయువాఁడు నయినద్విజ్ఞుఁడు చండుఁడు,

రాజసేవాపరుడు శూద్రునిసేవించువాడు * నొకరకమయిన
 విశునుడు. శూద్రాంగనా సంగమము చేయువాడు చండుడు.
 శూద్రగృహమున వండిన యన్న మొకమార్చే తిన్నవాడు,
 అయిదురోజులు శూద్రునింట నివసించినవాడు చండుడు.
 ఎనిమిదిరకముల కుష్టు, మూడురకములయిన కుష్టుకలవాడు,
 వీధితో నెల్లప్పుడు మాటలాడువాడు త్రికుష్టి యనంబడును.
 పురుగు జీవించినట్లు, ఏదిలభించిన నది తిని జీవించువాడు,
 అట్టి నీచమైన వ్యాపారము చేయువాడు, కుసండితుడు, తెలి
 యకయే ధర్మముజెప్పవాడు, అవిముక్తక్షేత్రమును (కాశీని)
 విడిచి మరియొకచోటికిఁ బోవువాడును, శూకరపశువుగా
 నిరురకముల నెన్నబడును. కనుబొమలు ముడివడ రాజువలె
 నితరుల దండించువాడు దండుడు. బ్రాహ్మణధనము, రాజ
 ధనము, దేవధనము హరించి దానితో నితర దేవ 'బ్రాహ్మ
 ణుల' కు సంతర్పణము చేయువాడును, దినువాడును
 గాడిద. వట్టి యక్షరములను వల్లించి, వేదము లందలి పదము
 గాని, పదశాస్త్రమును (వ్యాకరణమును) గాని పఠింపక యర్థ
 మెరుంగక యుండువాడును బశువే. గురు దేవతా సన్నిధిని
 జెప్పనదియొకటియు చేయునది యొకటియు నైనవాడు నీచుడు.
 పుష్పఫల సమృద్ధమైన వనమునందు ముండ్లనే వెదకు మిడుత
 వలె నెవ్వఁడు పద్ధణ సంపన్నుడయిన సాధువునందు దోషము
 లనే వెదకునో వాడు ఖలుడు. దైవదృష్టిలేక యాడరాని
 మాటలాడుచు సిగ్గులేనివాడు వాచాలుడు. చండాలురతో
 సంభాషణము, పక్షులను బెంచుటయందు ఆసక్తిగల్గి యుండుట,

పిల్లలతోఁగూడ భోజనము చేయుట, గడ్డిపోచలు తెంచుట, మన్ను మర్దించుట, వృధామాంసాశనము చేయుట, పరభార్యారతియు గలవాఁడు చపలుఁడు. అభ్యంజనము లేనివాఁడు, చందనాదిసుగంధద్రవ్యసేవ చేయునివాఁడు, నిత్య కర్మత్యాగము చేసినవాఁడు, నిత్యము మలినుండైనవాఁడు, అన్యాయార్జితములయిన గృహోరామాదులు గలవాఁడు, ఇతరుల ఇండ్లను, మంత్రములను హరించువాడు, బ్రహ్మఘాతకుఁడు. దేవపుస్తక రత్నాదులు, మణిముక్తాదులు, గుఱ్ఱములు గోభామిసువర్ణములు దొంగిలించినవాఁడు స్త్రీయి (దొంగ). దేవమనుష్యులన్యోన్యభావన చేయవలసినవారు. అనగా యజ్ఞాదుల ద్వారా దేవతారాధన చేయగా వారు యజ్ఞకర్తలయిన వారిని భావించి శుభము లిత్తురు. అట్లు భావింపక స్వలాభాపరుండై తనకై తానుడికించుకొని తిన్నవాఁడును స్త్రీయి (దొంగ). గురుపితృ ప్రసాద ముత్తమ లోకముల నిచ్చును. గురువులను, దలిదండులను బోషింపనివాఁడును దొంగయే. ఉపకారులను గౌరవించనివాఁడు తప్తనరక మందును. రక్తనదిలోఁ బడును. సర్వవర్ణములకు ధర్మప్రభువు బ్రాహ్మణుఁడు. పృథివీపాలకుడైన రాజు ధర్మచక్షువు. బ్రహ్మచెప్పిన హోరాతంత్రము తెలిసిన బ్రాహ్మణుఁడు గణకుఁడుత్తముఁడు. గంగలేని దేశము, విప్రుఁడు లేని క్రియాకలాపము, హోరాశాస్త్ర మెఱింగినవాఁడు (జ్యోతిషికుఁడు) లేని దేశము విప్లవప్లవము. అనగా సర్వవిధ విప్లవములతో మునిగి తేలుచుండునని భావము. దీపములేని రాత్రివలె సూర్యుఁడులేని యాకాశమువలె సాంవత్సరుఁడు (జ్యోతిష

ముతెలిసినవాఁడు) లేని రాజు గాఢాంధకారమున నున్న ట్లరి డును. విప్రుడు శ్మశ్రువులు గలవాఁడే పూజనీయుఁడు (అనగా గడ్డము పెరిగిన వాఁడు). సూర్యుఁడు నట్టివాఁడుగానే పూజనీ యుఁడు. వాత్స్యఁడగు విప్రుని జూచి వెంటనే సూర్యదర్శనము చేసినచో నాపాపము పోవును. ద్విజులలో భోజకుఁడు, కథకుఁడు, శివవిప్రుఁడు, సూర్య విప్రుఁడు నని పలు తెరంగు లయిన వారుండురు. కథకుఁడు మధ్యముఁడు. సూర్యవిప్రుఁడు త్తముఁడు. శివలింగార్చనపరుండయిన శివవిప్రుఁడు నిందితుఁడు. దేశచక్రము హోరాచక్రము తెలిసినవారిని రాజు మిక్కిలి పూజింప వలెను.

6 అ. చతుర్వర్ణముల వారికిఁ దండ్రికంటె బంధువు, పూజనీయుఁడు మఱియొకఁడు లేఁడు. గురువులు ముగ్గురు. అందులోఁ దల్లి పరమగురువు. సోదరులలోఁ బూర్వపూర్వులు గురువులు. ద్వాదశి, అమావాస్య, రవిసంక్రమణము, అయనములు, విషువము, చంద్రసూర్య గ్రహణములు వస్త్రభోజనాదులు దక్షిణ లొసంగి గురుపితరుల బూజింప వలయును:—
'తండ్రికి నమస్కారము.

“స్వర్గాపవర్గప్రద మేకమాంద్యం
బ్రహ్మస్వరూపం పితరం నమామి
యతోజగత్పశ్యతి చారురూపం
తం తర్పయామ స్సలిలై స్తిలైర్మృతైః”

పితరో జనయంతీహ పితరః పాలయంతిచ
 పితరో బ్రహ్మరూపాహి తేభ్యో నిత్యం నమోనమః.
 యస్మా ద్విజయతే లోక స్తస్మా ధర్మః ప్రవర్తతే
 నమస్తుభ్యం పిత సాక్షాద్బ్రహ్మరూప నమోస్తుతే.

స్వర్గమును మోక్షమును దయచేయుచు, నాద్యమును నేకమును
 నైన బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపమై, సర్వాంగసుందరమయిన
 యీ జగత్తును జూచుటకుఁ జాలిన చూపునిచ్చిన తండ్రికిఁ
 దిలోదకములచే తర్పణము చేసెదను. తండ్రిలు జన్మింపఁజేయు
 దురు. పాలింతురు. కావున వారే బ్రహ్మరూపులుగాన వారికి
 నమస్కారము. లోకవిజయము చేయుటకుఁ దండ్రి కారణము.
 ధర్మప్రవర్తన కతఁడు కారణము. కావున నట్టి బ్రహ్మరూపు
 డగు తండ్రికి వందనము,

—◆ తల్లి కి న మ స్కా ర ము ◆—

యా కుక్షివివరే కృత్వాస్వయం రక్షతి సర్వతః
 నమామి జననీం దేవీం పరాం ప్రకృతిరూపిణీం
 కృచ్ఛ్రేణ మహతా దేవ్యా ధారితోఽహం యథోదరే
 త్వత్ప్రసాదా జ్జగద్బ్రహ్మ మాతర్నిత్యం నమోస్తుతే.
 పృథివ్యా యాని తీర్థాని సాగరాదీని సర్వతః
 వసంతి యత్రీ తాం నామి మాతరం భూతిహేతవే.

ఏ తల్లి కడుపున నన్ను భరించి, రక్షించినదో యీ తల్లికిఁ,
 బ్రకృతిరూపిణియైన యమ్మకు నమస్కరింతును. మిగుల శ్రీమల
 కోర్చి నన్ను గర్భమున మోసినదానవు నీవు. నీ యనుగ్రహ

ముచే నేను గండ్లుండెఱచి లోకమున జూడగంటిని. అమ్మా! నీకు నిత్యము నమస్కారము. భూమండలమున నెన్ని తీర్థము లున్నవో, యెన్ని సాగరము లున్నవో యన్నియు నే తల్లియందున్నవో యట్టియమ్మకు నీ కైశ్వర్యకాముండనై నమస్కరించుచున్నాను.

—♦ బ్రాహ్మణ గురు వం ద న ము ♦—

గురుదేవ ప్రిసాదేన లభ్యా విద్యా యశస్కరీ
 శివరూప! నమస్తస్మై సంసారార్ణవ సేతవే
 వేదవేదాంగ శాస్త్రాణాం తత్త్వం యత్ర ప్రతిషేతం
 ఆధార స్సర్వభూతానా మగ్రీజన్మౌ నమోస్తుతే
 బ్రాహ్మణో జగతాం తీర్థం పావనం పరమం యతః
 భూదేవ హరమే పాపం విష్ణురూప! నమోస్తుతే ॥

గురుదేవుని దయచే యసస్కరియగు విద్య లభించినది. సంసార సముద్రతారణమునకు సేతువగు శివరూపునకు గురునకు నమస్కారము. వేదములు, వేదాంగములు, శాస్త్రములు మొదలగువాని తత్త్వమెందు బ్రతిష్ఠతమైయుండునో, సర్వ భూతాధార మెవ్వఁడో, లోకములకెల్ల తీర్థభూతుఁడు, పరమపావనుఁడనై న భూదేవుఁడు విష్ణురూపుఁడు గావున నట్టి నీకు నమస్కారము.

పితామహుని, తల్లిని, మాతామహుని, ఆచార్యుని, ఋత్విజుని, అన్నను, పెద్దతండ్రిని నమస్కరింపవలెను. గురువులు దృష్టలు (కనబడువారు) అదృష్టలు (కనబడనివారు) దృష్టా దృష్టలు (కనపడి కనపడనివారు) అని మూడు తెఱఱగులుగా

నున్నారు. తల్లిదండ్రులు దృష్టగురువులు. దృష్టాదృష్టులు సూర్యుడు, చంద్రుడు, అగ్ని యనువాకు. మంత్రీదాత గురువు. ప్రత్యక్షదృష్టులగు గురువులచువదలి యదృష్టగురువులను సేవించు వాడు పాపి. పశుపక్ష్యాది జన్మములెత్తును. తండ్రి, పెదతండ్రి, వినతండ్రివలనే జ్యేష్ఠభ్రాత పితృసమానుఁడు. గౌరవార్హుఁడు. సత్కరింపవలసినవాఁడు. ఆచార్యుడు బ్రహ్మమూర్తి. తండ్రి ప్రజాపతిమూర్తి. తల్లి భూమూర్తి. భ్రాత లాత్మమూర్తులు. తండ్రి మేరువు. ధర్మమూర్తి. అతఁడు ప్రత్యక్ష దైవతముకాన పతని వాక్యము పాలింపవలెను. సితామహాలను హవ్యకవ్యాదులచే దృష్టిపరచుటకంటె మించినదిలేదు. సితామహాపాదోదకస్నానము గంగాస్నానముకంటె గొప్పది. సితామహాసందర్శనము జ్యోతిర్లింగదర్శనము కంటె మిన్నయైనది. ముప్పది కుండములందలి శిలాసంస్పర్శమువలన కలిగెడు ఫలముకంటె కోటిగుణితమైన పుణ్యము సితామహాప్రదక్షిణముచే గల్గును. నూర్లురు తల్లులఁ బోషించుటవంటిది యొక్క సితామహిని బోషించుట. ఆమె దర్శనము నటువంటిదే. అట్టివానికి సంసారముండదు

—♦ ఇతిహాస పురాణముల మహిమ ♦—

(7 అ.) సూతుం డిట్లనియె:—ఓ ద్విజోత్తములారా! ఇతిహాసపురాణములు వినుటవలన సర్వపాప విముక్తి కలుగును. బ్రహ్మహత్యాపాతకములు సూరయినను బోవును. సాయంప్రాతస్సమయములు రాత్రీ శుచియై వినవలయును. అట్టివానియెడ విష్ణువు, బ్రహ్మ, శంకరుండును సంతుష్టులయి

ప్రాసన్ను లయ్యెదరు. ప్రాతఃకాలమున బ్రహ్మయు, సాయం
 కాలము హరి, రాత్రి మహాదేవుడును నితిహాస పురాణ పఠన
 శ్రీవణములవలన ననుగ్రహము నొందుదురు. పురాణవక్తయగు
 గురునికి నమస్కరించి, శుభ్రవస్త్రధారియైన శ్రోత చేలా
 జినకుశోత్తరముగా నెక్కువ యెత్తును నెక్కువ వల్లముగావి
 యాసనమునం దాసీనుడయి వినవలయును. దిక్పతులకు, ఓం
 కారాధిష్ఠానులయిన దేవతలకు, ధర్మశాస్త్ర గ్రంథమునకు
 నమస్కరించి పురాణాదులు పఠింపవలయును. వినవలయును.
 ఆగమములకు శివుడు, తంత్రాదులకు శారద, (యా) జామ
 లములకు గణపతి, డామరములకు నిందుండు, భారతమునకు
 నారాయణుడు, రామాయణమునకు వాసుదేవుడు నధిదేవత
 లయియున్నారు. సప్తపర్వములకు ఏరుసగా ఆదిత్యుడు,
 వాసుదేవుడు, మాధవుడు, రామ కేశవులు, వనమాలి, మహా
 దేవుడు ననువా రధిష్ఠాన దేవతలు. విష్ణుధర్మాదికములకు
 శివుడు, ఆదిపురాణమునకు విరించి (బ్రహ్మ) దేవతలు. శుద్ధ
 మైన యన్నము, యవక్షీరము, పాయసము, పులగము బలి
 పెట్టవలెను. బలి యివ్వదగిన పదార్థములకు 'బలిగణము' అని
 పేరు. పరియన్నము, గోధుమయన్నము, తిలలు అక్షతలు
 కలిసినది, గవ్యము, పండ్లు ననునవి వీరికి బలిగా నర్పింప వల
 యును. ఇవి వేరువేరు కంచుగిన్నెలలోఁబెట్టి నలుదిక్కులనుంచి
 మీఁదటఁ బురాణపఠనము చేయవలెను. ఈలా చేసి చదివిన
 యీ పురాణ పఠన రూపమయిన యాగము 'షణ్ణాయము'
 అనఁబడును. చల్లనినీరు, తేనె, పాలు, పంచదార చెఱకురసము

బెల్లము ననునవి షణ్ణయ దేవతలకు బలిద్రావ్యములు. పరిబియ్యము కుంచెడుగాని అడ్డడుగాని క్షీరముగలిపి వండిన నది యవక్షీర మనబడును. ఎనిమిది భాగములు పాలు, ఏడు భాగాలు 'సితము' అనే పేరుగల హైమంతికము (ఒకానొక పంచదార యేమో) కలిపి బియ్యము కలిపి పరమాన్నము వండవలయును. దీనికి 'చరువు' అని పేరు. ఎనుబది పలాల చరువులో నాలుగు పలాల తేనెకాని పంచదారగాని కలుపవలెను. బెల్లము కలిపియైన నిది చేయవలెను. లేదా తేనెచే సంవృక్తము కావచ్చును. ఈ గ్రంథములను వినువారు గాని చదువువారుగాని నిలువబడి యందుకొనవలెను. నమస్కరింపవలెను. వినిపించునతడు తూర్పుగాఁ గూరుచుండి పశ్చిమాభిముఖుడై తర్జనీ బొటన వేలిని గూర్చి లేదా ప్రస్తర రూపమైన హస్తముతో పురాణ ప్రవచనము సేయవలెను. వేదాంతాగమ విధానమంతయు నట నిలచి పాపమానీసుక్తము జపించి, వినవలయును. దక్షిణాభిముఖుడై వినువాఁడును ఉత్తరాభిముఖుడై వాచకుఁడును పురాణములు, భారతము మొదలయిన గ్రంథములు వినవలయును. రామాయణము, ధర్మశాస్త్రము, హరివంశము మొదలయిన గ్రంథముల కిదే పద్ధతి. ఇంతకు వీహితముగా విన్నవారు ఫలము నందఁ జాలరు. ఈ పుణ్యగ్రంథములు వినుచు మాంసము తిన్నవాఁడు గార్దభమై పుట్టును. స్త్రీ సంగముకూడ పనికిరాదు. దేవాలయములందుఁ దీర్థములందును బరింపవలెను. వినవలయును. ఏయే తీర్థములం దేయే పుణ్యక్షేత్రములం దేయే తీర్థక్షేత్ర మహిమలు వినునో దానివలన

గోదాన ఫలము లభించును. తలదండ్రుల ముందు మహాగుకపు
 యొక్క మహిమ వర్ణింపరాదు. తలదండ్రుల మహిమనుగూర్చి
 సదస్సులలో పర్వములందుఁ గుమారుఁడు వర్ణింపవచ్చును.
 వాసుదేవుని సన్నిధిని రుద్రీమహిమను రుద్రీసన్నిధిని విష్ణుమహి
 మను వర్ణించుట వలనఁ బుణ్యవృద్ధి యగును. దుర్గ సన్నిధిని
 శివ సూర్యుల చరిత్ర, నైష్ఠవ చరిత్ర కీర్తించువాఁడు సీచజస్మయు
 లందును. గుకపు ననుజ్ఞగొని తల్లిదండ్రులకు నమస్కరింప
 నగును. వారియనుజ్ఞ చేతనే హరికిఁ బ్రదక్షిణము సేయవలెను.
 విష్ణువు, బ్రహ్మ, రుద్రుఁడు, ఇంద్రుఁడును సర్వవేదములకు
 సమముగారు. వేదరాశి సర్వధర్మ పరాయణము. అది సర్వజ్ఞాన
 మయము. అది సర్వజ్ఞమూర్తియగు సదాశివునితో సమా
 నము. అందుచే బ్రాహ్మణ పితృవర్గముయొక్క సేవవలన
 బ్రాహ్మణాభమగును. తండ్రికిఁ దర్పణము సేయనివాఁడు గురు
 నకు వందనము సేసినను వ్యర్థమే యగును. భాగవతము విడిచి
 మిగిలిన పురాణములు వినుటవలనఁ బుణ్యము శూన్యము. నర
 సింహావతారము విడిచి మిగిలిన భాగవతము వినుటయు వ్యర్థమే.
 ఆదిపర్వముమాని భారతము ధారణఁ జేయరాదు. అశ్వమేధి
 కము, యజ్ఞముఖము లేకుండ భారతము ధారణ చేయరాదు.
 (లేదా యశ్వమేధమును విడిచి మిగిలిన యజ్ఞకాండను జదువ
 రాదు అని కావచ్చును.) దానధర్మమును విడిచి మోక్షధర్మ
 మును బఠించుట ధారణచేయుట వ్యర్థము. భారతమున స్వర్గా
 రోహణ పర్వము ధారణచేయుటచేఁ బరమపదలాభ మందును.
 వాయుపురాణము వినక యోగశాస్త్రము వినక ఇంకేది విన్నను

ప్రియోజనము లేదు. నుండరకాండ లేకుండ అరణ్యకాండ ధారణ చేయరాదు. లంకను విడిచి యాదికాండమును వ్రాసి కొని ధారణ చేయరాదు. పారాశకుని విడిచి వ్యాసుని, యాజ్ఞవల్క్యునివిడిచి మఖమును, దక్షుని విడిచి శంఖుని, శంఖుని విడిచి బృహస్పతిని వినరాదు. ధారణ చేయరాదు. అనగా నాయూ ఋషుల గ్రంథములు కలిపి చదువవలెనని తాత్పర్యము. పురాణ గ్రంథములనుగాని, యందలి యక్షరములను గాని (బ్రహ్మక్షరములని వానికి సంకేతము) దొంగిలించినవాడు రారవనరక మందును. భారతము, స్తోత్రీరూపములయిన గ్రంథములను, స్తోత్రీరూపములయిన వేదాగమములను పుస్తకము మీదఁ బఠింపవచ్చును. వేద గ్రంథములను, తంత్రగ్రంథము లందున్న మంత్రములను, నిగమ గ్రంథములను, మంత్ర వ్యాఖ్యాన సంగ్రహమును వ్రాసికొని చదువగూడదు. ఆయా గ్రంథములను వెల్లడిచేసినచో ఘోరనరక మందును. గ్రంథ పఠనమునకు మొదటను నడుమను జివరను బ్రీణవ ముచ్చ రింపవలెను. గంధపుష్పాదులచే గ్రంథమునకుఁ బూజ చేయ వలెను. గ్రంథము త్రిమూర్త్యాత్మకము. గ్రంథమునకుఁ గట్టిన నూత్రము (దారము) వాసుకి. కావున గ్రంథమును దేవతా రూపమని శౌరవింపవలెను. గ్రంథమందలి పత్రములు బ్రహ్మ అక్షరములు విష్ణువు. మాత ప్రకృతి. లిపి శివుఁడు. దానిమాత్ర సరస్వతి. ఏకరేఖ ఏకాత్మ. (ఒక్కొక్క పాదము చివర ఒక్కొక్క నిలువుగీతయన్నమాట)నాల్గుపాదముల చివర రెండు గీతలుండవలెను. శ్లోకము మొదటను రెండునిలువుగీతలుండును.

యుగ్మపంక్తి విపత్కరము. అయుగ్మపంక్తి స్వర్గసాధనము. (అనగా ఒకపత్రిములో బేసిపంక్తు లుండవలెను. సరిశంఖ్యలో పట్టులుండరాదని భావము కానోపును.) భారతము, పురాణములు మొదలైనవానియెడల నీనియమము ముఖ్యము, * వక్తి-ఫణోదయము చూచు విధాన మిట్లున్నది. పుస్తకము నాలుగు విధములయియున్నది. శైవములయిన పురాణములు బ్రహ్మాండ వైష్ణవములు నని. శక్తిప్రతిపాదకమగు పురాణము మహేశ్వరీ దేవతాకము. ఇతిహాసమైన భారతము బ్రహ్మరూపము. రామాయణ మింద్రీ దేవతాకము. తాళవత్యాదిగ్రంథములకుఁ దాళ్ళు గట్టుటకు వేయవలసిన రంధ్రములు, వాని సంఖ్యను బట్టి ఫలము, వాని క్రింద మీఁదను వేయవలసిన చెక్కలు దారుమయములుగానే యుండవలయుననియు; లోహమయములు పనికిరావనియు గంటము రాగిదిగాని, వెండిదిగాని యైయుండవలె ననియు నిట్టి వెన్నో నియమము లిందు వర్ణితమైనవి. † గ్రంథము బ్రహ్మచర్య నియమము పాటించుచు వ్రాయవలయును. హరి వంశాదిగ్రంథములు వ్రతనియమములఁబూని వ్రాయవలెను. రామాయణము కూడ యట్లే వ్రాయవలెను. గృహస్థ గ్రంథము వ్రాయరాదు. పతితుఁడు, నాస్తికుఁడు, స్త్రీ, దుర్విచారుఁడు, దుష్టభార్య గలవాఁడు, దుర్మతి యైనవాఁడు పురాణాది గ్రంథ తేఖకుఁడుగా నుండరాదు. జీవంతీ రసముచేఁగాని యొకరకము జిగురు కాటుక కలిపిన వానిచేఁగాని వ్రాయవలెను. ఉత్తరాభి

* ఈపట్టున మూలశ్లోకములు చాలతప్పులతో నున్నవి. కావున తాత్పర్య నిర్ణయము చేయుటకు వీలులేక పోయినది. † ఇక్కడను మూలము సరిగాలేదు.

ముఖుండై గ్రంథము వ్రాయవలెను. శ్రీలాభము గలుగును. తూర్పుగానుండి వ్రాసిన ధనహాని, దక్షిణాస్యండుయి వ్రాసిన మరణము, పడమటముఖమైన ధనహానియు గల్గును. పితృమేధ మందు భూకంపమయినపుడు, జన్మదినమున, అశౌచసమయ మున, అమావాస్య యందు, సంక్రమణమందు గ్రంథము వ్రాసిన దారిద్ర్యము కలుగును. ఆయువు క్షీణించును. లిపి, ఛందస్సు, శబ్దశాస్త్రము తెలిసినవాఁడు, యువకుఁడు, బుద్ధి మంతుఁడు, ఆసనసిద్ధి గలవాఁడు, (దృఢముగా నొకచోట కూర్చుండగలవాఁడు) వేగముగా వ్రాయగలవాఁడు, తేజస్వి యైనవాఁడు, లేఖకుఁడు భావము పరిశుద్ధముగానుండి సహూక్షర ముగా వ్రాయవలెను. నాందీనాగరము లేక శుద్ధ నాగరము నను లిపులుగాని, కామరూపదేశ లిపిచేగాని వ్రాయవలెను. ఆచేతనముచేత వ్రాసినవ్రాతకూడ యెంతకాలము భూమియందుండునో యంతకాలము వ్రాతగాఁడుకూడ స్వర్గలోకమున వసించును. పతితులు, స్త్రీచ్ఛులు, రోగులు, కుష్ఠులు, క్షయ వ్యాధిపీడితులు, భోదకాళ్ళుగలవారు మూగవాండ్లు, అధర్మ పరులు వ్రాసిన గ్రంథమును గృహస్థు వర్ణింపరాదు. అట్లు చేసిన నాయువు క్షీణించును. అంగలోపమైన ప్రతిమయు, మానహీనమైన పుస్తకము నాయుర్దాయమునుదగ్గించును. పుస్తకముపోడవు ముప్పదిరెం డంగుళము లుండవలెను. అది నారాయణ స్వరూపము. ఇరువదినా ల్లంగుళములు కలది స్వధన మనంబడును. అది శంకరరూపము. ధర్మకామ ఫలప్రదము. ఎనిమిది అంగుళములుగలది కనిష్ఠము. అది బ్రహ్మదేవతా

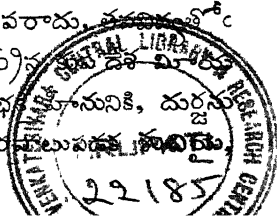
కము. త్రివర్గఫలమిచ్చును. తాలపత్రము, జలపత్రము, అగురు పట్ట మొదలగువానితోఁ జేసిన యాకులకు లెక్కయున్నది. కాని భూర్జపత్రములకు బ్రమాణనియమములేదు. తాటియాకు భూర్జపత్రము పండ్రెండంగుళము లుండవచ్చును. వీని రచనకు వేతననిర్ణయము గూడ యున్నది. కటుంబభరణమునకయి వేతనము తీసికొనరాదని యున్నది. మొదట, మధ్యమున, చివర ఁజైమిని వ్యాస, శంకర, విష్ణువులను ధ్యానింపవలెను. మ్రొక్కవలెను. వాచకుఁడు నిట్లేయొనర్చి యనందిగ్ధముగ, స్పష్టముగ గ్రంథోచ్ఛారణ చేయవలెను. సప్తస్వరములు, సప్తనాదములు ననువుపడునట్లు గ్రంథము చదువవలయును. సామగాథల ననుసరించి రాగయుక్తముగాఁ బురాణ పఠన మొనర్పవలయును. మణివారము, శౌరాంధము, ఆసంతిక, శ్రీరాగము, హిల్లోల రాగము, వాజావికము, మొదలయిన రాగములు వాడవలెను. శూద్రముఖమున ధర్మసంహితలు వినరాదు. శూద్రుఁడు పై వారివలన వినుటచే శుద్ధుడగును. శూద్రుఁడు వ్యాకరణము చదివిన నశుచి యగును. వైది కాగమధర్మమును శూద్రుఁడు కోరరాదు. కోరినచో రాజుచే దండ్యుఁడు కావలెను. గ్రంథము యొక్క సంపూర్ణ భావము గ్రహించి పురాణము చెప్పువాఁడు సాక్షాద్వ్యాసుఁడే. అట్టివాఁడు పట్టణమున, గ్రామమున పుణ్య దేశమున నివసింపవలెను. అతఁడులేని తావు సూర్యుఁడు లేని యాకాశము. చంద్రుఁడులేని రాత్రీవంటిది. అట్టి వ్యాసుఁడు లేని సభ రాణింపదు. శిశువులులేని యిల్లువలె నట్టిపౌరాణికుఁడు లేనిచోటు శూన్యము. గ్రహము లన్నియు ఒకయెత్తు. సూర్యు

Q21:223
35754

జ్ఞానయెత్తు. అట్లే పండితులందరు నొకయెత్తు. పౌరాణికుఁ
జ్ఞానయెత్తు.

8 అ. పురాణము చదువుతఱి చక్కశ్రోత్రలకు నడుమ
మనుజుఁడు నడచిన నొకగాఱి (యొకరోజు) పురా
ణము మానివేయవలెను. మేకగాని గొఱ్ఱగాని వచ్చిన త్రిరా
త్రీ మాపివేయనగును. కప్పయెగిరిన వైదు రాత్తులు, సర్పము
పాకిన నాల్గురోజులు, గుఱ్ఱము నడచిన సంవత్సరము, ఏనుఁగు
వచ్చిన పండ్రెండు సంవత్సరములు, గాడిద, కాకి వచ్చిన నొక
మాసము మానవలెను. ఆచోటు వదలిపోవలెనుగూడా. పిల్లి,
ముంగిస, ఎలుక వచ్చిన మాడురాత్తులు విరమింపవలెను.
హంసయైనచో నొకదిన మనధ్యయనము గావింపవలెను. పురా
ణాదులను గురువుత్తునికి, జ్ఞానికి, ధర్మపరునికి, శుచికి, భక్తు
నికి, శాంతునికి, విష్ణుభక్తునికి, కోపములేనివానికిఁ దెలిపి చది
వింపవలయును. జితేంద్రియునకుఁ గూడ తెలుపవచ్చును.
అధ్యాత్మవిద్యోప దేశమునకుఁగూడ వీరర్హులు. శత్రుఁడు, ద్వేషి
నిర్భయుఁడు, అన్యాయము చేయువాఁడు, డంబముగలవాఁడు,
నిరర్థకుఁడు, శుశ్రోషచేయనివాఁడు, నపుంసకుఁడు, వక్రిబుద్ధి
గలవాఁడు, కోపి, నీచుఁడు, వ్యసని, నిందకుఁడు, విధినిపేషధములు
తెలియనివాఁడు నగు వారిని దూరదూరముగ విడవ వలయును.
వాండ్రకు పురాణ సంహితాదు లుపదేశింపరాదు. పురాణానిఁ
దాను జీర్ణించి చనిపోవలెనుగాని యపాతుని పాపము
రాదు. అందులకే విద్య యిట్లనునట "భక్తిమానునికి, దుర్జను
నికి, దురాత్మునికి నన్నివ్యక్తము. పౌరాణములు విద్యకు శుభము.

బ్రహ్మచారియయి, సార్థకుడై విధి నెరింగి సాధువయిన విప్రు
 నికి నన్నొసంగుము” అని. నిషిద్ధనకు విద్యాధన మిచ్చినచో
 నందెవడో యొకఁడు వెంటనే యమమందిరమున కేగును.
 తాకికము, నైదికము, ఆధ్యాత్మికము నయిన జ్ఞానమును నమ
 స్కరించి విధేయుడై యభ్యసింపవలెను. కర్మకాండను జ్యోతి
 షము లేకుండ నేర్చుకొనరాదు. † చూతభాగాభ్యాసము
 దారిద్య్రమును, వాదభాగాభ్యాసము ధననాశనము, నిధిభాగా
 భ్యాసము సరకమును గూర్చును. స్లేచ్ఛోక్తములు, ననుక్తము
 లయిన శాస్త్రముల నభ్యసింపరాదు. లోకములు జ్ఞానాభివృ
 డ్దికై ధర్మ సంగ్రహము చేసి ప్రవర్తింపజేయు నతఁడు జ్ఞాన
 దాతయగు తండ్రి యనంబడును. నిగమములు, జ్యోతిషము,
 వేదములు, నాటకము ననుపానికి వ్యాఖ్యానసంగ్రహము చేసి
 కలియందు నాశనము పొందును. (ఇటనుంచి ౧౦ శ్లోకములు
 సరిగా లేవు)

—† అంకమాహాత్మ్యము †—

ఏకాక్షర మంత్రము బ్రహ్మరూపము. రెండక్షరములు
 గలది ప్రకృతిరూపము. నవాక్షర మంత్రము ఖైరవము. పది
 యక్షరములు జనార్దనము. పదుకొండక్షరముల మంత్రము
 రుద్రస్వరూపము. ద్వాదశాక్షరమంత్రము సూర్యరూపము.
 పదమూడక్షరములది భూతరూపము. పదునాల్గక్షరములది మను
 స్వరూపము. పదునైదక్షరములయిన తిథిరూపము. పదునారక్ష
 రములుగలది కలాత్మకము. పదునేడయిన వాయురూపము.
 పదునెనిమిది యక్షరములయినఁ బురాణరూపము. పల్లదొమ్మిది

యక్షరములుగలది చంద్రీరూపము. ఇరువది యక్షరములయిన నారాయణస్వరూపము. ఇరువదియొకటియైన జ్యోతిర్మయము. ఇరువదిరెండయినచో కేశవార్చనరూపము. ఇరువదిమూడయినచో నక్షత్రీరూపము. ఇరువదినాల్గక్షరముల మంత్రీమయినచో తానకము. ఇరువదియైదయిన తీర్థముల స్వరూపము. ఇరువది యారయిన త్యంబకరూపము. ఇరువది యెనిమిదియైనఁ గుబేర రూపము. ఇరువదితోమ్మిదియయిన సరస్వతి. ముప్పదియైన శివస్వరూపము. ముప్పదియొక్కటియయిన పాతాలరూపము. ముప్పదిరెండయిన సహోరాత్రీరూపము. ముప్పదినాల్గయిన గంగానది. ముప్పదియైదయిన గంగాంతము (గంగా సాగరసంగ మము) కావలయును. నిండుగా నూరక్షరములయిన దివాకర రూపము. సహస్రీక్షర రూపమయిన శివరూపము. పదివేలక్ష రములయిన (గ్రంథసంఖ్య యని యనుకోవలెను) మేరువు. లక్ష యయిన బ్రహ్మరూపము. కోటియైన నారాయణ దేవతా రూపము. శారదాలిపిమాతృక పుంప్రకృతిరూపము. అది శుద్ధ బ్రహ్మస్వరూపము. నిత్యము. జ్ఞానరూపము. శుచియైనను సశుచియైనను నేచోట నదియుండునో యది క్షణములో బ్రహ్మమయ మగునని మనువు చెప్పినారు.

—♦ అంతర్వేది బహిర్వేది విమర్శనము ♦—

(9 అ.) బ్రహ్మ యొకానొక యుగమునఁ దెలిపిన విషయ మిట్లున్నది. బహిర్వేదియైన క్రియాకలాపము ద్వాపరయుగ మునఁ బ్రశస్తము. అంతర్వేదియైన కర్మకలాపము కృతయుగ ప్రశస్తము. అది జ్ఞానసాధ్యము. దేవతాస్థాపనము, పూజ, చలి

విందలి పూర్తాదికము, బాహ్యుణగురుపరిచర్య యనునవి బహి
 ర్చేదికి సంబంధించినవి. రాజు ధర్మకారణము. కావున రాజు
 నాశ్రయించి బహిర్చేది కీయాకలాపము నిర్వహింపబడును.
 బహిర్చేదియగు కర్మతంత్రము లెనుబదియేడు. అన్నిటికి సార
 భూతము దేవతాప్రతిష్ఠ. దేవాలయ నిర్మాణము. తటాక ప్ర
 తిష్ఠ, గురుపూజ పితృపూజ, అధివాసము, దేవతాప్రతిష్ఠ
 ప్రతిమానిర్మాణము, వృక్షారోపణము. ప్రతిష్ఠా విధానము
 మూడు విధములుగా నున్నది. పూజా హోమాదులు దాన
 ములు మొదలయిన వానినిబట్టి యీ భేద మేర్పడినది. మూడు
 రోజుల దీక్షతో నిరువది యెనమండుగురు దేవతల యారాధ
 నతో జరిగేది. అందు జాపకులు పదునార్గు రుండవలెను. ఇది
 యుత్తమ విధానము. అశ్వమేధఫలదము. నల్లరే యాజకలు.
 పదుముగ్గురే దేవతలు. గృహములు, దిక్పాలకు, వరుణుడు
 వృధివి, శివుడు. ఒకరోజు దీక్షతో జరిపించేది మధ్యమ విధా
 నము. గణేశ, గృహ, దిక్పాల వరుణ శివదేవతాకము కనిష్ఠ
 విధానము. (ఈ మీఁదల ప్రతిష్ఠా విధానము విస్తరింపఁబడి
 యున్నది.) వాపీకూప తటాకప్రతిష్ఠలలో విశేషము. వర్ష కాల
 ములో వీనియందు నీరున్నచో నన్నిష్టోమఫలము గల్గును. శర
 ద్రృతువునందున్నచో యజ్ఞతీర్థముకంటె నుత్తమఫల మొసం
 గును. (అవబృథ సానము చేయుటవలనఁ గలిగే ఫలముకంటె
 మించిన ఫలమిచ్చునని తాత్పర్యము.) ఎండకాలమున నున్న
 స్వర్ణము నొసంగును. తనలో ఏకోత్తరశతకులములు వాపీ

కూపాది ప్రతిఫలచే నుద్ధరింపబడును. ఏకోత్తర శతము (101 కులములు) అనగా లెక్క యీ క్రిందివిధముగా నీయబడినది.

పితృవంశములో	7	తరాలు
మాతృవంశములో	7	,,
	<hr/>	
	14	
పితృకులంలో పైన	20	,,
మాతృకులంలో పైన	20	,,
భార్యవంక పితృవర్గము	5	,,
,, మాతృవర్గము	5	,,
పితృమాతామహవర్గము	5	,,
మాతృమాతామహవర్గము	5	,,
గురువుయొక్క పితృవంశము	5	,,
,, మాతృవంశము	5	,,
ఆచార్య కులము	2	,,
రాజకులము (పితృవర్గము)	10	,,
రాజమాతామహకులం	5	,,
	<hr/>	
	101	

ఏకవింశతివంశముల లెక్క 21 తరాలు

పితృవర్గము	5	తరాలు
మాతృవర్గము	5	,
పితృమాతామహవర్గము	2	,,
మాతృమాతామహవర్గము	2	,,

గురుసంతానవర్గము	2	„
యాదవ పితృమాతృ వర్గము	2	„
సాత్వత పితృమాతృ వర్గము	2	„
పరపక్షము	1	„

 21

నీటిమీఁద గృహనిర్మాణము చేయరాదు. చంద్రశిల్ప ప్రసారమున్న నీ రమృతోపమము. తీరముననున్న చెట్లు లతలనుండి పువ్వు లెంతకాలము నీటఁబడునో యంతకాల మా ప్రతిష్ఠ చేసినవాఁడు స్వర్గమునం దుండును. శివలింగము సరియైనచోట నున్నను లేకపోయినను దానిని గదల్పరాదు. కదల్చిన రౌరవ సరకమందును. నగరగ్రామములకు నాశము కలిగినపుడు స్థాన భ్రంశము తటస్థించినపుడు రాజ్యాదివిప్లవమునందును పునః ప్రతిష్ఠ చేయవచ్చును. మోదుగ, * కేశరము, హరివృక్షము, విప్పచెట్టు, కింశుకము, ననుచెట్లను కదల్పరాదు. దేవాఅయము ముందు, బ్రాహ్మణ సమాజమందు, రాజద్వారమందు, నాల్గు దారులు కలియుచోట, పుష్కరిణి ద్రవింపవలయును. దక్షిణపు దిక్కున స్వోపయోగమునకు పుష్కరిణి ద్రవింపరాదు. పడమట దెస పుష్టిగలిగించును. ఉత్తరదిశ సర్వకామదము.

♦ బహిర్వేది క్రియాకలాపము ద్వాపరయుగమునకు సంబంధించి పౌశం సింపబడినది. కావునను, ద్వాపరమునఁ బురాణవచన జరుగుటను బట్టి యప్పటి రాజవంశాలయిన యాదవసాత్వత వంశాలను వ్యాసు లిందులోఁ జేర్చిరిని తోచుచున్నది. ఇది తక్కిన యుగాలలోని రాజవంశాల కుపలక్షణముగా గ్రహించవలెననియు తోచెడిని. * కేశవము,

పుష్కరిణియందు యూపము శ్రీవర్ణి (పెగ్గుమ్మడు), చండ్రీ, ఉసిరిక కర్పూరతోఁ జేసిన ప్రశస్తము. అది వదునారు హస్తముల పొడవుండవలెను. రత్నాదులతో నది ప్రతిష్ఠింప వలయును. నూతిలో నాల్గు హస్తముల ప్రమాణముగల స్తంభము ప్రశస్తము. యూపము నీటిలో నెల్లపుడు మునుగునట్లుండ కూడదు.

—♦ ఆ రామ ప్రతిష్ఠ —

(10 అ.) మొదట భూశోధన చేయవలయును. ముందు వృషభములచే దొక్కించ వలయును. చెఱువు త్రీవునపుడు దేవాలయ ప్రతిష్ఠలందు నిటులే చేయవలెను. తెల్లనియెడల పనికి వచ్చును. గ్రహయూగ నిమిత్తమయిన భూమినిమాత్రము వృషభములు తొక్కకూడదు. నూతులు, తోటలు ప్రతిష్ఠింపఁ దలచిన భూమిని నల్లనియెడలు తొక్కవచ్చును. దున్న వచ్చును. మూఁడు రోజులు దున్నించిన తరువాత నైదురకాల గింజలుఁ జల్లవలెను. పంచ ధాన్యములు అనగా పెసలు, మినుములు, ధాన్యము, నువ్వులు, చామలు, చారలు, బటాణీలు కలిసి సప్తవీహిగణ మనంబడును. ఆవాలు, బటాణీలు, పెసలు మినుములుకలిసి చతుర్వీహిగణ మనంబడును. మినుములు, పెసలు చామలు కలిసి వీహిత్రీయ మనంబడును. మాషగణమని కూడా దీనికి బేరు. బ్రాహ్మణులకు సువర్ణమృత్తిక (పచ్చ మన్ను), క్షత్రియులకు తెల్లమన్ను, వైశ్యులకు ఎర్రమన్ను శూద్రులకు నల్లమన్ను ప్రశస్తములు. గొర్రెబొచ్చతో నాల్గు నెత్తులుచేసి క్షీరదారువులో పండ్రెండంగుళముల గుంటచేసి మంచినూనెకాని, కుసుమనూనెగాని, పోసి వెలిగించవలెను.

ఆజ్ఞాల తూర్పుగా వెళ్ళిన కార్యసిద్ధి. పడమటగా దిరిగినను. శుభము. దక్షిణముగా దిరిగిన మరణము. ఉత్తరముగాఁ దిరిగిన హాని. నలుమూలలనుపోతే వివత్కరము యని తెలియవలెను. పిమ్మట వాస్తుబలి యొసంగి గునపమును బూజింపవలెను. ' ఆబ్రహ్మకా ' అనే మంత్రముచే నట్టనడుముఁ ద్రివ్వవలయును. యజమాని యావునేయి మధూ క్తముగా శరీరమునకుఁ బూసికొని, బంగారము, రత్నములు ముంచిన నీటితో స్నానము చేయవలెను. ఈ శాస్త్రదిశగా వాస్తు తడాగాది దేవతల నిట్లు స్నానము చేయింపవలెను. ఇదిచేయక గృహారామ తటాకకూప వాపీ ముఖప్రతిష్ఠలు చేసిన ధగ్మలోపమగును. యూప నిర్మాణ విధిగూడ తెలిసి చేయవలెను. ఆ యూపస్తంభము చెరువునకు సర్పాకారముగను, నూతికి కుంభాకారముగను, తోటలకు పద్మ రూపముగను, మండలనిర్మాణమున ఛత్రాకారముగను, వంతెనలానకట్టలు నిర్మించునపుడు శునకాకారముగను, విష్ణ్వాల యము నిర్మించునపుడు గదాకారముగను, అశ్వమేధమున గుఱ్ఱమురూపునను, సరమేధమున సరాకారముగను, గోయోగమున వృషభాకారముగను, గృహయోగమున ధ్వజరూపమునను, లక్షహోమమున చక్రాకారముగను, కోటిహోమమున నాగలిరూపమునను నిర్మింపవలెను. యూపస్తంభమునకు సాలము (నీపి), ఖాదిరము (చండీ), మోదుగ, మారేఘ, వకులము (పొగడగరీ), కేశరము (నాగకేశరము) నను కర్రలు పనికివచ్చును. దుఃఖారోపణమునకుఁ దూర్పు పల్లమైననేల పనికివచ్చును. వనపాలుఁడు శిఖిధ్వజుఁడు. కుమారస్వామి యన్న

మాట. సోముడు, నాగరాజు ననువారు వసపాలురుగా నర్ప
 నీయులు. పిమ్మట బీజశోధన చేయవలెను. కాద్రీతాపముచే
 (మండు పెండలో) విత్తుల నెండించవలయును. చెడురోజుల
 ముందే వానిని మంత్రింపనగును. విష్ణుమంత్రిముచే గర్భాధానము
 బీజనిక్షేపము చేయవలెను. 'ఏవమస్య' అనేమంత్రము మూడు
 మారులు జపించి మార్జన చేయవలెను. 'దేహీమే' అనే
 మంత్రముచే పదిమారులు పోక్షణచేయవలెను. 'ఇత్యగృహీత' అను
 మంత్రముచే నైదుసార్లు మంత్రించవలెను. 'త్యోంబక' అను
 మంత్రముచే బీజారోపణముచేయవలెను. ఇట్లు వృక్ష సంస్కార
 ములుచేయుచు నడుమబుతుమతియై స్నానముచేసిన భార్యనయి
 దవరోజు తొడమీఁద గూర్చుండబెట్టుకొని చుంబించి మంత్రో
 చ్చారణ చేసిన పుత్రీలాభము గలుగును. వాపీకూపాదులు
 వృక్షరోపణాదులను విధి విధానముగా జేయనివానికి ఫలము
 లభింపదు. విష్ణుదేవతాకమయిన నక్షత్రమున తులసీబీజము
 నాటి గోమూత్రముచే సేచనముచేసిన స్వర్గలాభము కలుగును.
 ఒకరాత్రి దానిని పంచదార నించిన పాత్రలో నుంచవలెను.
 నదీతీరమున, శ్మశానమున, యింటికి దక్షిణమున తులసిని
 నాటరాదు. అట్లుచేసిన యజమాని నశించును. పత్రీపుష్ప
 ఫలాదులు పుట్టు టారంభించిన మొదలు పితృదేవత లుత్తిర్ణ
 లగుదురు. వృక్షారోపణమువలన సంతానము లేనివారికి శంతతి
 గల్గును. అశ్వత్థారోపణము (రావిచెట్టు) మహాఫలదము. దాని
 వలన ధనికుఁ డగును. అశోకము శోకనాశకము. ప్లక్షము
 (జువ్వి) భార్యాలాభము గూర్చును. బ్రహ్మదము (బిల్వము)

(నూరేడు) ఆయుష్కారకము. జంబువు (నేరేడు) ధనప్రదము. తిందుకము (విషముప్పి) కులాభివృద్ధిదము. దానిమ్మ (స్త్రీ) లాభము కూర్చును. వకులము (పొగడ), వంజులము (మెట్టదామర) పాపము పోగొట్టును. ధాతకి (ఆరె), వటము (మఱి) మోక్షదము. సహకారము (తియ్యమామిడి) కామవృద్ధి చేకూర్చును. గువాకము (పోక) సిద్ధినిచ్చును. బలవలము (మధుకము) అతిమధురము. అర్జునము (మద్ది) సర్వోత్తమ ఫలమునిచ్చును. కదంబము (కడిమి) గొప్ప కీర్తినిచ్చును. తింతిడి (చింత) ధర్మదూషకము కావున కూడదు. జీవంతి (పాలచెట్టు) రోగశాంతి నిచ్చును. నాగకేసరము శత్రుమర్దనము. వటము, శ్వేతవటము (తెల్లమఱి) ధనప్రదము. పనస చెట్టు బుద్ధిమాంద్యము నొసంగును. కలివృక్షము (అవిసె) లక్ష్మీప్రదము. శాఖోటము (మొక్కపుచెట్టు) ఉదరావర్తకి (నువిడడ) మర్కటి (దూలగోవీల), సీపము (కలిమి) నాటిన సంతానము సశించును. శింశప (బూడిద), అర్జునము (మద్ది). జయంతి (సోమెంత), హయమూరకము (గన్నేరు), శ్రీవృక్షము (నూరేడు). కింశుకము (మోదుగ), లోరకము నాటిన స్వర్గ లాభము. సమిథవృక్షము (మోదుగ), కిటంకిని (జమ్మి), రేగు, కుశలను (దర్భ) పద్మము ననువానిని నాటరాదు. నాటిన దుర్గతి కల్గును. మందారము నాటిన కులహానియగును. (మనము సాధారణముగా జూచే మందారము. జపాకుసుమము మందారముకాదు. శాల్మలము (బూరుగు) శత్రువృద్ధి చేయును. నింబము (వేప) పశుహాని

చేయును. ఛత్రాకము (తుమ్మలో రకము) కులహానిచేయును. ఉతల్పము (నల్లకలువ) కులక్షయము, పశునాశనము చేయును. కాకనాదము (కాకిదొండ) శత్రువృద్ధి. బలపూగము (పోకలో నొక రకము) ఐశ్వర్యవృద్ధి. తియ్యమామిడిచెట్లు వేయికంటె నొక్క రెండు ఆరె చెట్లు, అవి వేయికంటె నొకపాటలము (కలిగొట్టు) శ్రేష్ఠములు. పాటలము నూటిటికంటె నొక రక్త పటము (ఎఱ్ఱమరి) శ్రేష్ఠము. అట్టిపటములు రెండువేలకంటె నైదు నాగకేసరము లుత్తమములు. దానికంటె శ్రీవృక్షము, జంబూవృక్షము ప్రశస్తములు. దానికంటె హిమము (పెను వేము) దానికంటె శ్రీపర్ణి (పెగ్గుమ్మడు) గొప్పది. తిందుక త్రయము (విషముపిణి) జంబూవృక్ష పంచకము, కదంబాష్టన నారి కేళములు మూడేసి యుత్తమోత్తమములు. మూడుజన్మముల పాపము వృక్షారోపణముచే నశించును. స్వర్ణసుఖము కలుగును. నూరుచెట్లనాటిన బ్రహ్మాత్వమును, వేయిచెట్లు నాటిన విష్ణుత్వమును బొందును. తులసీరోపణముచే నాదివ్యాధులు నశించును. వైశాఖమాసము కీర్తిని, జ్యేష్ఠమాసము మరణమును, ఆషాఢము కీర్తిని, శ్రావణము పరమగతిని, భాద్రపదము ధన లాభమును, ఆశ్వయుజ కార్తికములు క్షయమును చేయును తులసి మూడు రకములు. తెల్లతులసి కృతయుగ ప్రశస్తము. మరి, రావి, మారేడు చెట్ల సేమాత్రము తుంచరాదు. అందువలన బ్రహ్మహత్యాదోషము వచ్చును. మూలచ్ఛేదము చేసిన కులనాశమగును. చెట్టు నరకినవాడు మూగవాడగును. ఆధి వ్యాధులు నందును.

—♦ ఎఱువులు, సామాన్య దోహదములు ♦—

సాయం ప్రాతఃకాలములందు గ్రీష్మము లేనప్పుడు, చల్లని వేళ చచ్చియులవలు (నానవేళివవి) మిఠుములు, పెసలు, నువ్వులు, యవలు, నెఱువు వేయవలెను. సృత్యము, గీతము, పాలు పోయుటవలనఁగూడ పండ్లు, పువ్వులు పెంపొందును. గొర్రెపెంట, కాకిపెంట, యవపిండి, గోమాంసము, నీరు, నేడురోజులు వేసిన నన్ని చెట్లు ఫలపుష్పాది వృద్ధినొందును. ఇది సర్వవృక్ష సాధారణమైన దోహదము. 'రోహి' యను చేప యొక్క పిత్తము (రొయ్యపీత), ధాన్యాకము (ధనియాలు) వేసి నీరుపోసిన పెంపొందును. చింతగింజలను జెఱుకు దండముతో మర్దించి యా రసము నశోకమునకు (నరమామిడికి), తీయ మామిడికి వేసిన నది పెంపొందును. కొబ్బరినీళ్ళు తేనె. అన్ని చెట్లకు నుత్తమమైన యెరువు. పోకచెట్లకు నది విశేషించి పని చేయును. దశశిరాబీజములు కలిపి యభిషేకించిన మంచిది. ఈనుముందు మేకలు, గోవులు, కేదెల జరాసలలము (మావి యన్నమాట) వృక్షము మీదపోసిన తీయమామిడి బాగుగఁ గాయును. మినపగంజికాని వితానము (ధనియాలగంజి) గాని తీసి ఆవాలువేసి మర్దించి గువాకువృక్షము (పోకలో రకము) గూడా వేసి నూరి ఆముద్దవేసినచో చచ్చినచెట్టుకూడ చిగిరించును. వేపాకు, యోగపత్రము, (గంజాయి) శతావరి, పి(ల్లి వేళ్ళాకు), పునర్నవ (గల్లేరు), క్షీరిక (పాలాకు), తామ్రకము (ఎర్రచందనము) నను నాకులతో తీయమామిడి మొదలున ధూపము వేసిన పురుగుచచ్చిపోవును.

—♦ విశేష దోహదములు ♦—

చేపనీరు మామిడిచెట్లకు, మామిడిపండు, రక్తము దానిమ్మలకు గోమాంసముతోడి యవోదకము కేతకికి (మొగలి) మంచియెఱువులు. క్షీరకవృక్షమునకు తిందుకము (విషముష్టి) కరమర్దకము (వాక్కాయ) దోహదములు. మాంసము, రస, మజ్జ అనునవి అశోకము, తాడి, గువాకకము (పోక) లకు దోహదములు. నిలువయున్న మాంసము నేతితో వేసినను రోహితమను చేపనీరు, మధుయష్టి (యష్టిమధుకము) నానవేసిన నీరుపోసినను కొబ్బరి తేగకాయును. వెలగ, మారేడునకు బెల్లపునీ రుత్తముము. జాజి, మల్లి, మొల్ల రింతికమునకు పరిమళోదకము, పాముకూసము పొగవేయుట దోహదములు. తాచబేటిమాంసము, అన్నరసము, విడంగమపు పువ్వులు రధ్యా వృక్షమునకు (తినిశ) వేసిన ఫలించును. వాతనర్పము (త్రాచు) గ్రంథితగరము అజగరము (కొండచిలువ) అనువాని కూసము ధూపము వేసినచో ధాస్యవృద్ధి యగును. నెమలిరెక్క, మేక రోమములేడు కలిపి యాముదములో ముంచి ఇంగువ, కుసుమ నూనె కలిపి ధూపమువేసిన నెలుకల బాధ తప్పను. ఏనుగులద్ది యెలుగుగొడ్డు మలమును కృత్తికానక్షత్రమందు దెచ్చి పసుపు నీళ్ళతో కలిపి వేసినచో మొదటనున్న పుచ్చుపోవును. రావి మొదలు పదిచేతులమేర విష్ణుక్షేత్రమంత పవిత్రమై యుండును. రావిచెట్టు నీడనున్న నీరు గంగానదియే. ఇరువది చేతుల కొక టిగాఁ దీయమామిడి, పగునూరుచేతుల యంతరములో నుసిరి, వకలము, వంజులము, శ్రీవర్ణి, పున్నాగము, శ్రీవృక్షము

ననువానిని బాతవలెను. రాతినేలలో నింతకు రెట్టింపు నెడ ముండవలయును.

11 - అధ్యాయము మొదలు తంత్రీవిషయము. ప్రతిమానిర్మాణము, కుండనిర్మాణము, లక్షకోటిహోమపద్ధతి, అగ్నిని పురుషాకారముగా భావించి యాయా యవయవము లందు హోమము చేయుటవలన నాయా సుకృతదుష్కృత ములు గలుగునని యీ యధ్యాయము చెప్పుచున్నది. అగ్ని ధ్యానము, స్తుతికి సంబంధించిన శ్లోకములు షోడశోపచార సమర్పణ శ్లోకములు 16వ అధ్యాయమునఁ గలవు.

—♦ యజ్ఞ భేదమునుబట్టి యగ్ని భేదము —

(17 అ.) ఇది వేదానుసారమునఁ దెల్పుబడుచున్నది. శతార్థమున నగ్ని 'వహ్ని' యనుపేరను మిగిలిన శతార్థమున గాశ్యపుండ్రుగను, మృతదీపమున విష్ణువు, తిలయాగమున వన స్పృతి, సహస్రహోమమున బ్రాహ్మణుఁడు, పది వేలహోమమున హరి, లక్షహోమమున వహ్ని, కోటిహోమమున హుతాశ నుఁడు, శాంతికర్మయందు వరుణుఁడు, మారణమున నరుణుఁడు, నిత్యహోమమున అనలుఁడు, ప్రాయశ్చిత్తమున హుతాశనుడు గ్రహసంబంధమయిన అన్నయజ్ఞమున లోహితుఁడు, దేవప్రీతి స్థాయాగమున లోహితుఁడు, వాస్తుయాగమునఁ బ్రజాపతి, మండపమున, పద్మకప్రీతిష్ఠయందు, చలివిందలి ప్రీతిష్ఠించు నవుడు నాగుఁడు మహాదానమున హవిర్భుజుఁడు, గోదానమున రుద్రుఁడు, కన్యాదానమందు గోఽజకుఁడు, తులాపురుషదాన

మున ధాతే, వృషోత్సర్జనమందు సూర్యుఁడు, అవసానాంతమున రవి, వైశ్వదేవమునఁ బావకుఁడు, దీక్షాపక్షమున జనార్దనుఁడు, త్రాసనమున (భయపెట్టే మంత్ర)ప్రయోగములో) కాలుఁడు, శవదాహనమునఁ గ్రీవ్యాదుఁడు, వర్ణ దాహమున (ఆకులు మాడ్చు నొకానొక చేతబడి యన్నమాట) యముఁడు, అస్థి దాహమున (ఎముకలు గాల్చుటలో) శిఖండికుఁడు, గర్భాధానమున మరుతుఁడు, సీమంతమునఁ బింగలుఁడు, పుంసవనమున నిందుఁడు, నామకరణమున ఉపన్యస్తమున పార్థివుఁడు, నిష్క్రమణమున హోటకుఁడు, అన్నప్రాశనమందు శుచి, చూడాకర్మ యందు షడాసనుఁడు, ప్రతాదేశమందు సముద్భవుఁడు, ఉద్యాన వనప్రతిష్ఠయందు వీతిహోతుఁడు, సమావర్తనమున ధనంజయుఁడు, ఉదరమున జతరాగ్ని, సముద్రమున బడబానలము, శిఖయందు విభువు, స్వరమునకు సరీసృవుఁడు, అశ్వమున కగ్నిమంథరుఁడు, రథమున కగ్ని జాతవేదుఁడు, గజమునకు మందరుఁడు. సూర్యాగ్ని వింధ్యుఁడు, నీటియగ్ని వరుణుఁడు, బ్రాహ్మణాగ్ని హవిర్భుజుఁడు, పర్వతాగ్ని క్రీతుభుజుఁడు, దావాగ్ని యందలి యగ్ని సూర్యుఁడు. దీపమందలి యగ్ని పావకుఁడు. గృహ్యగ్ని ధరణీపతి, ఘృతాగ్ని అనిలుఁ డనే వాయువు, సూతికాగ్ని రాక్షసుఁడు.

—† హోమద్రవ్యముల ప్రమాణము †—

(18 అ.) హోమము చేయవలసిన వస్తువుల పరిమాణము గమనించి చేయవలెను. హెచ్చుగాని తక్కువగాని

యైనచో హోమము వ్యర్థము. నెయ్యి †కర్షమాత్రము. పయస్సు శుక్తిమాత్రము (2 రకములు) పంచగవ్యము నంతే. పాలు, పెరుగు, తేనెయు నంతే. అట్లుకులు, పేలాలు, ముప్పిప్రమాణము (అనగా 8 తులములు). శర్కర (చక్కెర) బెల్లము మూడు తోలకములు † (తులాలు అని తోచుచున్నది) చెఱకు ఒక్క కణుపు. ఆకుగాని పువ్వుగాని యొక్కొక్కటి, శాలూకము (దుంప) మూడు మువ్వులు (24 తు). ఇది యొక్కొక్కటిగానే హోమము చేయవలెనుగాని, కొంచెముకొంచెముగా చేయరాదు. మంకెన (జపాపుష్పము), తొడిమితో హోమము చేయవలెను. కేశరము (నాగకేసరము) కూడా అంతే. పద్మములు, జలజములు నొక్కొక్కటిగానే చేయవలెను. జీవంతి (పాలకూర) ఒక పలము. పిండిపదార్థముల సంఖ్యకూడా పలము ప్రమాణమే. వసంతకము (పెద్ద యుసిరికాయంతగాని, కుడుమంతగాని), మాతులుంగము (మాదీఫలము) త్రిఖండకము (పల్లెరు) ఒక్కొక్క పలము వంతున. కొబ్బరి యెనిమిది పలాలు, పసన పది పలాలు, కూష్మాండము (గుమ్మడి) తామర గింజలు, ఉర్వారుకము (కర్బూజా) 8 పలములు. గుడూచి (తిప్ప తీగ) నాల్గంగుళిములు, మాంసమును మూడుభాగములు చేసి 1 భాగము చేయవలెను. పోకలున్ను, బెల్లమంత (శి తులములు) లేదా రేగుపండంత; తిందుకమునంజే (విషముప్పి). సమిధ ప్రాదేశ

† కర్షము = 2 తులాలు. మాగధమానప్రకారము. కళింగమానము 1 తులము. † తోలకము = తులము. ముప్పి = పలము 8 తులాలు. అంగుళము = యజమానియొక్క మధ్యమాంగుళియొక్క మధ్యవపర్యవంత. బిల్వము కుంపము చతుర్థిక, ఆమ్రము. ఇవి ముప్పికి పర్యాయపదాలు.

మాత్రము. దూర్వ మూండుపోచలుగలది. భుజవత్రిము, జమ్మి పాదేశమాత్రము. ప్రీహలు ముష్టి (పలము) ప్రమాణము. ఆనాలు శుక్తిమాత్రము (4 తులములు). మరిచ ములు (మిరియాలు) విమానంగా (స్వల్పంగా). తామరతూండు (మూలకము) ముల్లంగి, వార్తాకము(వంకాయ) ఏడుముక్కలు, త్రిపుషము (దోస) మూడవవంతు, చందనము, అగరు, కర్పూరము, కస్తూరి, కుంకుమపువ్వు చింతగింజంత చేయవలెను. పేల పిండి, యవపిండి హోమము చేయవలసినవచ్చినపుడు మూండు రెల్లు నువ్వులలో ప్లవనముచేసి (గుచ్చియెత్తి) హోమము చేయవలెను. పదిరెల్లు హోమము జరుపవలసినపుడు నూరురెల్ల తోను, నూరురెల్లు హోమమునకు వేయిరెల్లుగాను ఈ ప్లవనము చేయవలెను. ధాన్యహోమములోగూడ యిట్లు ప్లవనము చేయవలెను. చెఱకు సామాన్యసమిథలనువలెనే చేయవలెను. మారేడాకు హోమము చేయునపుడు తొడిమి తీసివేసి చేయవలెను. తొడిమితో సంప్లవము చేసినచో నా ఫలము రాక్షసుండు హరించును. మారేడుదళము (మూడాకులు) చిన్నము భిన్నము కాకుండా చూచి చేయవలెను. ఒకవస్తువునకు రెండు మూండుమారులు ప్లవనము చేయరాదు. చేసినచో నథోగతి నందును. శిష్యులతో కుమారులతో జాగ్రత్తగా నిది చేయవలెను. మృదువులయిన పువ్వులు, లతలు మొదలయిన వానికి నిట్లే ప్రోక్షణముచేసి హోమము చేయవలెను. పాయసాన్నము, అన్నము, మోదకము, పిండి, శాలిధాన్యముతో గలిపి చేయరాదు. అలా చేసినచో కర్మవ్యత్యయము కల్గును. హోమ

ముల లెక్క చిటికిన వేలిదగ్గరనుంచి కాని, వేలి కణుపుల నుంచిగాని లెక్కపెట్టవలెను. మఱియు నొకదారము చేతి మణి కట్టునకుఁ దోరమువలె కట్టుకొని లెక్కపెట్టవలయును.

శ్రీవర్ణి, శింశుప, బాడిద, క్షీరి, బిల్వము, ఖదిరము, సుప్రములకుఁ బనికీవచ్చు దారువులు. తటాకాది ప్రతిష్ఠలకు ధాతి (ఉసిరి) ఖదిర కేశరము లుత్తమములు. సంస్కారము లందు † శశి, మారేడు, ధాతి వృక్షము లుత్తమములు. రిక్తాది తిథులను విడచి తక్కినవానియం దుపవాసముఁజి మాంసము మాట స్మరింపనైన స్మరింపక మారేడుక్రతో (సుక్కు)వములు తయారు చేయవలెను. కర్క ముప్పదిభాగములు చేసి యం దిరు వది యంగుళముల అగ్ని కుండముయొక్క వేదికతో సమమైన యుదరముంచవలెను. సుప్రము కటాహము (కాగురూపముగా) లోతుండవలెను. ఆ లోతు ధాత్రీఫలమంత యుండవలెను. అగ్ని వేదిక శూర్పాకారముగా నుండవలెను. (చేటవల) దేవతేతర కార్యములందు సుప్రము అరువదియంగుళము లుండవలెను. నాల్గంగుళములు వెడల్పుండవలెను. చివర గరిటవలె నుండవలెను. సుప్రదండమునకు మొదట కంకణము చెక్కవలెను. 'మృగ పదము' లేడియొక్క కాలువంటి గుర్తు చివర-మొదట యుండవలెను. దర్వి రెండంగుళముల మండలము కలిగి యుండవలెను. అది బంగారము, రాగి, శ్రీవర్ణి, ఇందు వృక్షము (గార) క్షీర పృష్ఠముతో చేయవలెను. పండ్రెండంగుళముల పొడవుండవల

† శశి = ఇందువృక్షము. భిన్నము ?- అశ్మంతము = గారచెట్టు
అంగము = అంగుళము యనే యర్థములో వాడబడినట్లున్నది.

యును. రాగిది యైనచో నిరువదినాల్గుతులముల బరువుండవలెను. దాని కైదు అంగుళముల (మండలము) చిప్ప యుండవలెను. ఎనిమిదంగుళముల కాడి అన్నాదులు పాయసాదులు గ్రహించుటకు వీలుగా నుండవలెను. ఆజ్యాదులు గ్రహించుటకు పదితులాల బరువయినది చాలును. బంగారముగాని రాగిగాని మఱి యేవిగాని లేనప్పుడు వదునారంగుళముల ప్రమాణముగల పిప్పలి (రావి) దర్వి వాడవచ్చును. ఆజ్యస్థాలి (నేతి పాత్ర) నేతి చెంబుగాని, మట్టి పాత్రగాని గ్రహింపవచ్చును. ఆపైన పూర్ణవిధి (పూర్ణాహుతి) క్రమము నిర్వహింపవలయును. అయుత, లక్ష, కోటి హోమాదులలో ఋత్విజులసంఖ్య మొదలగు వివరములు మూలమునఁ జూడవగును. (అధ్యాయము 20) మండల విధానము (21 అ).

ఇది మధ్యమపర్వమున మొదటి భాగము.

—♦ మధ్యమపర్వము - రెండవభాగము ♦—

కౌంచమండలా ద్యుద్ధారము వర్ణితము (1 అ) అండు బ్రసంగవశమున నెఱులి, యెద్దు, సింహము, కౌంచపక్షి, కోతి అనువానిని పొరబాటుగానైన నింటిలోఁగాని, క్షేత్రమందునగాని చెట్టుకొనగాని చూచిన వెంటనే నిలువబడి వందనము చేయవలెను. అందువలన బ్రహ్మహత్యాదోషముగూడ నశించును. వానిని బోషించుటవలనఁ గీర్తి కలుగును. దర్శనము చేసిన పాపము పోవును. లక్ష్మి పృథ్వి యగును. ఆయుర్భాగ్యమును వట్టును. నెఱులి బ్రాహ్మణరూపము, వృషభము సదా

శివరూపము, సింహము దుర్గారూపము, క్రౌంచము నారాయణ స్వరూపము, వ్యాఘ్రము త్రిపురసుందరి, కృష్ణవ్యాఘ్రము కాళిక, చిత్రకపోతకము లక్ష్మీరూపము. స్నానముచేసి నీవిదర్శనము నింటిలోఁ జేసినను బోషించినను గ్రహదోషములు శాంతించును. మహాక్రౌంచము, మధ్యక్రౌంచము నను మండలములు (పట్టుపెట్టుట) వానిలోఁ జూపవలసిన రంగులవివరములు నిందుఁ గలవు. అందు వాడవలసిన బియ్యపుపిండి మొదలయిన వానిని గురించియు నిందు గలదు. సుభద్రీము, సర్వతోభద్రీము మొదలైన మండలములు వాని నిర్మాణమునుగూర్చి యిందు విస్తరింపఁ బడినది.

—♦ శిల్పాలకు వేతనాది నిర్ణయము ♦—

(2 అ.) దక్షిణాహీనమయిన, మానహీనమయిన గృహారామాది ప్రతిష్ఠలు ఫలశూన్యములుకావున వాని మానము మొదలయినవి తెలువఁబడుచున్నవి. ప్రతిష్ఠలలో నాచార్యుఁడు, హోత, యజమాని బ్రాహ్మణుఁడై యుండవలెను. ఎనుబదిగవ్వ లొక పణము. పదునాఱు పణము లొక పురాణము. ఏడు పురాణము లొక రజతము. ఎనిమిది రజతము లొక సువర్ణము. ఆరామప్రతిష్ఠలలో రెండు సువర్ణములు దక్షిణ యీయవలెను. నూయి త్రీవ్వటకు సగము స్వర్ణము, తులసి, ఆమలకీ (ఉసిరి) యాగముల నొక సువర్ణము. లక్షహోమమున నాల్గు సువర్ణములు, కోటిహోమమునఁ తొమ్మిది సువర్ణములు, దేవతా ప్రతిష్ఠలో, దేవాలయప్రతిష్ఠలోఁ బదునాఱు సువర్ణములు, తటాకపుష్కర ప్రతిష్ఠలందు నాల్గవంతు, మహాదానము,

దీక్ష వృషోత్సర్జనము, గయాశాస్త్రము ననువానియందు విలువ గట్టరానంత దక్షిణ యివ్వవలయును. దంపతులుసేయు పృష భోత్సర్జనమున నొక సువర్ణము, రాజు పన్ను వసూలు చేయు టకు, దీక్షయందు, దానమందు నెనుబది రత్తికముల బంగారము వేతనము. భారతము విన్నపుడు, గ్రహయాగమందు, ప్రతిష్ఠయందు నూరు రత్తికముల బంగారము నొసంగవలెను. అయుత, లక్ష, కోటి, హోమములందు నింతే దక్షిణ. ఏదేవత క్రింద నేబ్రాహ్మణుని గల్పింతురో వానికే యాదేవతకీయవలసిన దాన మియ్యవలయును. యజ్ఞదానప్రతాదులలో దక్షిణ ప్రత్యక్షముగా నీయవలెను. (గుప్తదానము చేయరాదని భావము) దాసీదాసాదిదానములు గోదానము మొదలయినవి మనసా సంకల్పించి వానికే బరివర్తనముగా ద్రవ్యముగాని మరియేదిగాని యియవచ్చును. ఒక్కనికే యనేక దానములు వేరే వేరే చేయవచ్చును. రత్నదానము నకు బంగారము దక్షిణ యియవలెను. బంగారు దానమునకు వెండి దక్షిణ. వెండికి బంగారము దక్షిణ. భూమికి భూమియే దక్షిణ. వస్త్రమునకు వస్త్రమే. పానీయమునకుఁ బానీయమే. ధాన్యమునకు ధాన్యమే. గజదానమునకు ఛాగము, గుఱ్ఱమునకు మేక. పశువులకు నాల్గుకాళ్ళ జంతువులు, దేవునికి దేవుడే దక్షిణ. యజ్ఞమునం దాచార్యునకు నొకభాగము, ఋత్విక్కులకు మూడు భాగములు నీయవలయును. † ఈ

† పాపకైస్తుకలత్రాణాం భాగైకం తదనంతరం
 పాత్రాణా మృత్విగాదీనాం భాగత్రయ ముదాహృతం
 సర్వసత్వస్యభాగైకం స్వల్పం చోచ్ఛిష్టగౌరవాత్. (అర్థంకాలేదు.)

చెప్పిన లోకప్రకారము చేయలేకపోయినచో యజ్ఞసిద్ధి కొరకు దేవతను (దేవతామూర్తులయిన సాలగ్రామాదులను) పుస్తకము, రత్నము, గోవులు; ధాన్యము, నువ్వులు, నమేరు ఫలములు పువ్వులు నీయవలెను. నాల్గుచక్రములు గల జనార్దనమూర్తియైన సాలగ్రామ మీయవలెను. శ్వేతలింగము, రత్నలింగము, ఇంద్రనీలాదికముగాని, దక్షిణావర్తశేఖముగాని, హరివంశముగాని యివ్వవలయును. సామాన్యలింగము, శ్రీధరమూర్తి, అనంతమూర్తి, బాణలింగము, పుస్తకము, ననునవి యెనిమిదవవంతు స్వర్ణముతో దానమియ్యవలెను. జ్యోతిషమునకు సగము సువర్ణము, వృషోత్సర్జనమున రజతములో సగము హరివంశమున నూరుశ్లోకములకు నొక సువర్ణము నీయవలయును. ధర్మశాస్త్రశ్లోకములు వేయి చెప్పించుకొన్న మూడు రజతము లివ్వవలయును. కపిలాగోదానమున సగము సువర్ణము, సామాన్యధేనుదానమునకు ప్రాయశ్చిత్తార్థముగ చేయు గోదానమునందును 'పురాణ' పరిమాణమయిన బంగారము నీయవలయును. నల్లనియెద్దును విడిచినపు డారు పురాణములు, తెల్లని వృషభమును వదలినపుడు తొమ్మిది పురాణములు దక్షిణ యీయవలెను. నీలవృషభోత్సర్జనము దక్షిణ యీయవలెను. నీలవృషభోత్సర్జనమునందు ముప్పది రెండు పురాణముల బంగారము నీయవలెను. నమేరువుయొక్క ప్రతిచక్రమును దానమిచ్చునపుడు పండ్రెండు బంగారు రత్నము లొసంగవలెను. మారేడుపండు దానమిచ్చినంత

మాత్రమున మూడు పురాణముల బంగారము దక్షిణ యివ్వ వలెను. ఒక యుసిరిపండుకుఁ బ్రత్యేకము మాషమెత్తుగల వెండి దక్షిణ యివ్వనగును. ఇది మూల్యపద్ధతి. ఆమీఁద పూర్ణపాత్రము విషయము తెల్పఁబడినది (చూడుడు 4 అ.) చతురస్రాదికుండనిర్మాణమున కీయవలసిన వెల వర్ణింప బడినది. రోజుకూలిని గురించి కూడా యున్నది. బంగారపు పనికి రోజుకొక్క పణ మివ్వవలయును. రత్నకుట్టిమ నిర్మాణమున రోజుకు పురాణ మివ్వనగును. వెండి కుట్టిమమునకు దానిలో సగము. స్ఫటికము నొఱయుటకు రోజుకు రెండు పణములు, రత్నపుపనికి, రత్నమునకుఁ దొలవేయుటకు 'కాకిణి' పరిమాణమైన వెల యివ్వవలెను. స్ఫటికము, మణివేధకు నాల్గు వరాటికలు. కంచు, మొదలయినవాని నిర్మాణమునందు కంచు నూదుటకు మూడు పణములు. ఒక్కపనికి దానిలో సగము. గోవులపాలు పిదుకుటకు నాల్గు వరాటములు. వస్త్రములు నేయుటకు, మూడు పణములు. అవివస్త్రనిర్మాణమునకు పదికాకిణులు, పిఠానవస్త్రమునకు మూడు పణములు. (దుప్పటికి అని తోచుచున్నది). కట్టుబట్టకు, కంఠువాకు రెండు పణములు. వెదురుపనికి రోజునకు పణముమీద నొక కాకిణి. లోహపుపనికి నంతే. మంగలికి శిరోవపనమునకుఁ బదికాకిణులు గడ్డము గోళ్ళమాత్రమున కయినచో రెండుకాకిణులు, స్త్రీల గోళ్ళమీద చిత్తర్వులు రంగులు వేయు పనికి పణముపై నొక కాకిణి కూలి. స్తనములమీద చేసిన పత్రీరచనకు నంతే. పాపిడియందు, అలకలయందు (ముంగురులయందు) చేసిన

రచనకు నాల్గు పణములు. శాదములకు, మెడకు, గుహ్యోవ
 యవములయందుఁ దేసిన చిత్రములకు రంగులకు మూఁడు
 న్నరపణముల వేతన మీయవలయును. ధాన్యము చల్లి
 కకు రోజునకు నొక్క పణము. ఉప్పుపంటకు నంతే. పోక
 చెల్లు నాటుటకు నంతే? దండవత్రమునకుఁ జేయు సంస్కార
 మునకు, మిఠాయిలకు రెండు పణములు. వ్రత దుక్కికి నొక
 పణముమీఁద నొక కాకిణి. చక్రమునకు (బండికి సంబం
 ధించిన వనిలో) మూఁడు పణములు. దున్నపోతుల బండికి
 నాల్గు పణములు. నరులు మోయు వాహనమునకు నొక్క
 పణము, పయిన పది కాకిణులు. దాసీలకు, గర్భభములకు
 రెండు కాకిణు లెక్కవ. నూనె, కారము నంటిన వస్త్రము
 లుదుకుటకు పఱురీతిగానే. పెద్దవి, వెడల్పుగలవి యగు వస్త్ర
 ములకు వానినిబట్టి పెంచవలయును. ప్రొద్దున అప్పటికప్పుడు
 జూడించి యిచ్చుటకు పైదానిలోగుఱము. తెల్లనిబట్టకు కొంచెము
 తగ్గించవచ్చును. మరీ గున్నసిబట్ట యైనచో పెంచవలయును.
 బెల్లు విఱచుటకు, చెఱకు నరకుటకు, పుష్ప సంస్కారమునకు
 పది కాకిణులు. మాలకట్టుట కొక కాకిణి. కంఠమాల కట్టుటకు
 రెట్టింపు. రెండంగుళములు గట్టిన శిరోమాల యగును. మూఁడు
 హస్తములున్న కంఠమాల యగును. అది నాభికమలముదాక
 యుండును. దీనికి మూఁడు కాకిణులు. మాలతి, తులసి, జాజి,
 మల్లి, దవనము, మరువము, వకులము, కలిపికట్టిన పై వెలలో
 గగమివ్వవలెను. నేతిదీపమునకు ప్రతియామమునకు మాష మెత్తు
 రజతము. నూనెయయిన నొక్క కాకిణి జాలును. అంగుళన్నర

గుడ్డవత్తి వేయవలెను, ఆఱంగుళములకంటె మించరాదు. ఇరు వదియైదు దారపు పోగులతో నైదంగుళముల పొడవైన వర్తి చేయవలెను. ఒక హస్తముయెత్తు సెమ్మాయైన నీచము. హస్తముమీద గుప్పెడున్న మధ్యమము. మూడు నాలుగు హస్తములున్న నుత్తమమానము. బంగారు సెమ్మామీద దీవ ముంచిన రాజు నశించును. వెండిదయినచో సర్వకామప్రదము. రాగిదయిన నాయుక్షయము. ఇనుపది దుర్గతి నిచ్చును. కరమర్దము చాలమంచిది. కంచు సెమ్మాగాని, రీతి (ఇత్తడి) మయముగాని లేనప్పుడు మట్టి సెమ్మాగాని యుత్తమములు. మట్టి సెమ్మాకు కొలతలేదు. దళాంగము ధూపము వేయుటకు మూడుపణములు పండ్రొండంగుళముల వత్తిని ధూపమున కువయోగింపవచ్చును. అయిదు హస్తముల ప్రమాణము కూడా ధూపవర్తి చేయ వచ్చును. ఇరువదియైదు హస్తములపొడవయిన నది మహావర్తి యనంబడును.

—* క ల శ స్థా ప న వి ష య ము *—

(15 అ.) సప్తాంగము, పంచాంగము అని కలశ స్థాపన రెండు విధములు. మంగళాచారములందు, యాత్యాసిద్ధి కలు గుటకు కలశ స్థాపన యవసరము. కలశలు లేనివక్షమున నక్ష తలయందుగాని, పూయందుగాని దేవతాహ్వనము చేసి పూ జింపవలయును. మఱియొక్కడను దేవతాహ్వనము చేయరాదు. చేసిన ఫలంపదు. కుట్టి, రావి, ధాతకీ (ఆరె) జువ్వి బిల్వము.

ఇవి పంచపల్లవములు- ఇవి కలశమీద నుంచవలెను. సువర్ణ రజత తామ్రవృణ్మయములు కలశలు యథావిభవముగా గ్రాహ్యములు. వివరములు మూలము చూడవలెను.

—♦ మా స ని రూ పణ ము ♦—

(61.) కాలమానము-చాంద్రీము, సౌరము, సావనము నాక్షత్రీము నని నాల్గు విధములు. శుద్ధ పాడ్యమి మొదలు అమావాస్యదాక చాంద్రీమానము. సూర్యుఁ డొక్క రాసితో నున్నంతకాలము సౌరమానము. ముప్పదిరోజులు మాసమైన సావనమాస మనంబడును. అశ్విని మొదలు రేవతివరకు నక్షత్రీములకు బట్టి నాక్షత్రీమాసము అనఁబడును. సూర్యోదయము నుండి మఱిల సూర్యోదయముదాక సావన దినము. ఒక తిథి యొక్క భాగకాలము చాంద్రీ దినసము. రాసియొక్క ముప్పదియవ భాగకాలము సౌరదినము. గృహారంభాదులలో సావన మాసము గ్రాహ్యము. ప్రాయశ్చిత్త క్రియలయందు, మంత్రోపాసనాదులందు అన్న ప్రాశనమునకు, పన్ను వసూలుచేయుటకు రాజవ్యవహారములందు, యజ్ఞములందు సావనము గ్రాహ్యము. వివాహాదులు సౌరమానముచేఁ జేయవలయును. యజ్ఞములు, వ్రతములు, స్నానాదులందును సౌరము గ్రాహ్యము. పార్వణమందు, వార్షికములందు, అష్టకలశ్రాద్ధాదులందు తిథికార్యములయందు, వ్రతములందు చాంద్రము గ్రాహ్యము. సోమయాగ కర్తల యార్యభాగవిచారణమందు, పన్ను వసూలులందు,

నాక్షత్రము గ్రాహ్యము. చైత్రాది మాసోక్తమైన క్రియాకలాపము, తిథులయందు చెప్పబడిన కర్మములు చాంద్రీమాసము చేతనే చేయవలెను. అధికమాస మలమాసాది లక్షణము సీమింద చెప్పిసారు (8 అ.). తిథివిశేషములు వ్రతాదులు. (9 వ అథ్యా యము) ప్రవర, ఖండ, గోత్రీ ప్రవరలు. అవి తెలియనవుడు కాశ్యపగోత్రీమని చెప్పవలయును. కశ్యపబ్రహ్మయొక్క సంతానము బగత్తంతయు నగుటచే యీ ప్రకారము చెప్పవలెననియున్నది. 10 అ. అంకురార్పణవిధి వర్ణితము. (గృహసాధవార్య్యాది ప్రతిష్ఠావిషయము) 11 అ. పూజాశ్రమము. 12 అర్ఘ్యదానవిధి. 13, 14 హోమాదివిధానము. 15 ధ్యానవిధి. 16 ప్రతిష్ఠాపూర్వకకృత్యము. 17 హోతలు మొదలయినవారి విషయము, వారి స్తుతులు. 18, 19 దేవతా ప్రతిష్ఠా విషయము. 20 సప్తాగ్నిష్టోమకము అను యజ్ఞవిధానము వర్ణితము. ఇందు నీటిలోఁ జేవలు, తాబేళ్ళు, కప్పలు మొదలయిన వానిని వదలుట మొదలైన విశేషములు, విధానములు వర్ణింపబడినవి.

మధ్యమ పర్వము - మూడవ భాగము

1 అ. ఆరామప్రతిష్ఠలో విశేషములు. 2 గోప్రీచారము. (గోవుల తిరుగుటకు వదలే భూమికి గోభూమియని పేరు. అది వదలునపుడు చేయవలసిన శాస్త్ర విధాన మిందు వర్ణితము.) అనాధ మండప నిర్మాణము. (దిక్కులేనివాళ్ళు నిససించుటకు నిర్మించు నిండ్ర విషయము) చలిపందిలి.

3, 4 అ. క్షుద్రా రామ ప్రతిష్ఠా విధానము. 4 దిగుడు బావుల మడుగులలో తామర చెరువుల ప్రతిష్ఠ. (నూరేడువన ప్రతిష్ఠ.) 5. 6. 7. అ. 8 అ. అశ్వత్థ ప్రతిష్ఠ. 9 అ. వట ప్రతిష్ఠ. 10. 11 బిల్వప్రతిష్ఠ (నూరేడు) 12, 13 రాతితోను దారువుతోను నిర్మించు మండపముల ప్రతిష్ఠా విషయము. 14 పుష్పారామ ప్రతిష్ఠ. 15 తులసీ ప్రతిష్ఠ. 16 వనప్రతిష్ఠా విషయము. 17 గోభూమి విషయము. 18, 19 ఏకాహ ప్రక్రియ లోప్రతిష్ఠ. 20 దుశ్శకున విషయము, శాంతి విషయము విస్తరింప బడినది.

ఇది మధ్యమ పర్వము.

అ ను బంధ ము

8వ పుటలోని పదముల వివరణము

1. సోపీరము = 'యవలు' అనే బియ్యంలోనుంచి తీసిన మద్యము.
2. ఆరనాశము = 'యవలు' అనే వడ్లు (పొట్టుతీయకుండా) ఉడికించి తీసిన మద్యము.
3. కిణ్వబీజము = (స్విన్న బీజము కాదు) అన్నములోనుండి తీసిన సురమీద తేరిన తేటకు 'ప్రసన్న' అని పేరు. దానికిందకు తేరిన చిక్కని గుఱ్ఱకు 'కాదంబరి' అని

పేరు. దానికిందకు ఇంకా తేరిన చిక్కనిగుజ్జుకు 'జగలము' అని పేరు. అది కాచివడగట్టి తేర్చిన గట్టిపదార్థమునకు కిణ్వబీజము అని పేరు.

4. వారుణి = తాటికల్లు, ఖర్జూరపుకాయలు కలిపి నిలవ చేసి తయారుచేసిన సుధ.
5. కాంజకము (గంజ) = గుగ్గిళ్ళు, ధాన్యం, గంజ కలిపి చేసినది.
6. యవాగువు = 6 రెట్లు నీళ్ళుపోసి తీసిన చిక్కని గంజ.
మండము = 14 రెట్లు నీళ్ళుపోసి తీసిన గంజ.

9 వ పుట

మైరేయము = మద్యవిశేషము.

పిశితాన్నము = మాంసాన్నము.

త్రిసుధురము = నెయ్యి, తేనె, పంచదార.

ఖాండవము } (మురబ్బా) దీనికి 'పాడవము' అని పేరు
రాగపాడవము } కన్పించుచున్నది. పంచదార, సావర్చలవ
ణము, సైంధవలవణము, చింతపండు, చిట్టీతపండు,
నేరేడు, వీని రసములతో గలిపి ఆవపెట్టి తయారుచేసి
నది 'రాగము' అనబడును. ఇందులోనే తీసి, పులుపు
కూడా కలిపి చేసినదానికి ఖాండవమని పేరు. మామిడి
ముక్కలు చెక్కుతీసి నేతితో వేయించి వీటికి పంచదార
పాకం బట్టి ఉడకబెట్టిన ఆ ముక్కలు నేసి అందు మిరి
యాలు, ఏలకులు, పచ్చకర్పూరము తగుమాత్రంగా
వేసి చమురుపూసిన కుండలో నుంచినదానికి రాగ
ఖాండవము లోక 'రాగపాడవము' అని పేరు.

భక్తము	= మెతుకులు
విలేపిక	= చిమిడిన యన్నము (అన్నపుగుజ్జు)
కోవిదారము	= దేవకాంచనము
రాజవృక్షము	= రేలచెట్టు
సప్త ధాన్యములు	= సప్తవీహిగణము
వికంకతము	= ఆరెచెట్టు (పూలచెట్టు)
సుచందనము	= మంచిగంధములో (భేదము)
అగ్ని మంధము	= నెల్లిచెట్టు
ఆరగ్వధము	= రేల
దారువు	= దేవదారువు
విభీతకము	= తాడికాఱు (త్రిఫలాలలోది)
శైలికము	= (శేగురురాయి)
న్యగోధము	= మఱ్ఱి
బ్రహ్మవృక్షము	= మోదుగ

(పుట 75)

పంచపల్లములు = నేరేడు, వెలగ, మాదీఫలము, మారేడు
 వీరచిగుళ్లు (ఆమ)జంబూకపితానాం బీజపూరక విల్వ
 యోః గంధకర్మణి సర్వత్ర పత్యాణి పల్లవం) మఱ్ఱి,
 రావి, జువ్వి, కళ్ళరావి, మేడి, వీటి చిగుళ్ళు (పల్లవాః
 క్షీరివృక్షాణాం హితాః పితాతిసారిణామ్.) పంచ
 పల్కలములలో పేము ఒకటిగా చేరినది. మఱియొక మత
 ముగో రావి, మఱ్ఱి, జువ్వి, అత్తి, నేరేడు, చేరి
 యున్నవి. ఈ ఆకులలో భోజనము చలువచేయును.
 పైత్యము నణచును, బుద్ధిని మోచ్చించును. కొద్ది
 కఫము. వాతము చేయును. అని వస్తుగుణదీపిక.

ప్రతిసర్గవర్ణము - 3

—♦ కృతయుగాది రాజ వంశావళి ♦—

భవిష్యమహాకల్పమున, బ్రహ్మయువుయొక్క పరార్థమున మొదటి యబ్దమున ♦ మూడవ రోజగు వైవస్వత మన్వంతరము నిరువదియొనిమిదవ సత్యయుగమున రాజు లెవ్వరు? అని శౌనక మహర్షి యడుగగా నూతుం డిట్లు తెలుపం దొడంగె. శ్వేతవరాహ కల్పమున బ్రహ్మబ్దమున మూడవరోజులో నేడవ ముహూర్తమున వైవస్వతుఁడు మనువయ్యెను. అతఁడు నూరు సంవత్సరములు సరయా తీరమునఁ దపముచేసి ' ఇక్ష్వాకువు ' అను కుమారుని బడసెను. ఇక్ష్వాకువు బ్రహ్మవరముచే దివ్య రథము నంది నారాయణు నారాధించి రాజ్యము హరిసమర్పణము చేసి ముప్పదియారువే లేండ్లు పాలించెను. అతనికి వికుక్షి యుదయించెను. అతనికి రిపుంజయుఁడు, వానికి కకుత్స్థుఁడు, వాని కనేనాంసుఁడు, అతనికి బృఘువు, నతనికి విష్వగశ్వుఁడు, వాని కార్ధ్రుఁడు, నతనికి భద్రాశ్వుఁడు, వానికి యవనాశ్వుఁడు, వానికి శ్రీవస్థుఁడు, వానికి సత్యపాదుఁడు నుదయించి భారత దేశము పాలించిరి. సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయము జరుగు సంతవరకు భూమండలమంతయు వారేలిరి. బృహదశ్వుఁడు, కువలయాశ్వుఁడు నను నీ పైవారందరు శతహీనముగా నూరేండ్లు తక్కువగా రాజ్యమేలిరి. దృఢాశ్వుఁడు, నికుంభఁకుడు, సంకటాశ్వుఁడు, ప్రసేనజిత్తు, రవణాశ్వుఁడు, మాంథాత నను

♦ ఇప్పుడు మొదటిరోజే జరుగుచున్నట్లు ప్రమాణములన్నీ తెలుపుచున్నవి. సంకల్పములో నట్లే చేప్పుచున్నాము.

వీరందరు సహస్ర^సహీనముగా (వేయేండ్లు తక్కువగా) రాజ్యము నేలిరి. మాంధాత కొడుకు పురుకుత్సుడు, త్రింశదశ్వుడు శతహీనమేలిరి. ఈ త్రింశదశ్వునికి రథమునకుఁ గల గుట్టములు ముప్పదియుండెడివట. అనరుణ్యుడు ఇరువది యెనిమిదివేలు, (ఇతఁడు కృతయుగముయొక్క రెండవపాదమువాఁడు)వానికుమారుడు పృషదశ్వుఁ డారువేలేండ్లైతను. హర్యశ్వుడు, వసుమంతుడు, త్రిధన్వుడు నను వారు సహస్ర^సహీనముగా నేల నేలిరి. ఇంతటితో భారతదేశమున రెండవ పాదము సమాప్తమైనది. త్రిధన్వునికుమారుడు త్రిపారణ్యుడు, త్రిశంకువు వేయేసేండ్లైలిరి. ఈ త్రిశంకువు మోసముచేఁ దక్కువ జాతివాడయ్యెను. ఇతని కుమారుడు హరిశ్చంద్రుడు; వానికుమారుడు రోహితుఁడును నిరువదివేలేండ్లు పాలించిరి. అతని తరువాత హరీతుఁడు, చంచువు, విజయుఁడు, రురూకుఁడు, సగరుఁడు నిరువదివేలేసి యేండ్లు పాలించిరి. ఇటుమీద బాహుసేనునిదాక విష్ణుబక్తులని పేరొంది వైవస్వతుఁడు మొదలుగ నీరాజులు కృతయుగము మూడవ పాదము సగముదాకా పాలించిరి. సగరుఁడు కృతయుగము మూడవపాదము మధ్యమునకు వచ్చెను. అతఁడు శివభక్తుఁడు. వాని కుమారులు సాగరులు. వారి రాజ్యకాలము ముప్పదివేల యేండ్లు. సాగరులు నశింపగా వారి కుమారుడు అసమంజసుఁడు రాజయ్యెను. వానితరువాత అంశుమంతుఁడు, దిలీపుఁడు, భగీరథుఁడు, శుత్రసేనుఁడు, నాభాగుఁడు, అంబరీషుఁడు నేలిరి. శుత్రసేనునిదాక యందరు క్షేత్రులు. నాభాగుఁడు వైష్ణవుఁడు. ఇంతటితో కృతయుగతృతీయపాదము

అక్షరము

ముగిసెను. అంబరీషుడు సరిగా శ్మతయుగము నాల్గవపాదము మొదట నుండెను. అతని రాజ్యకాలము యందు నెనిమిది వేల యేండ్లు. అతనికొడుకు సింధుద్వీపుడు, అయుతాశ్వుడు, ఋతుపర్ణుడు, సర్వకాముడు, కల్మాషపాదుడు, సుదాసుడు, శమకుడు (మదయంతికి వసిష్ఠునికిం గలిగినవాడు). అంబరీషునినుండి సుదాసునిదాక యేడుగురు వైష్ణవులు. వీరు శతహీనముగా నేలినవారు. సౌదాసుడు (ఆశ్మకుండన్నమాట) గురుశాపముచే రాజ్యాంగమును గురున కిచ్చెను. గోకర్ణలింగభక్తుడు. శమకుని కొడుకు హరివర్మ వైశ్యునివలె సాధుభక్తుడు. మూడువేలయేండ్లు లోపుగాఁ పరిపాలించెను. వాని కుమారుడు దశరథుడు. తండ్రివలె నేలినవాడు. వాని కుమారుడు దిల్లీవయుడు. ఇట్లు విశ్వసహుడు, నియజ్ఞుడు నేలిరి. నియజ్ఞుడు సామాన్యుడు. వాని యధర్మముచే వానలు కుతీయకుండెను. నూరేండ్లనా వృష్టివలన సర్వరాజ్యము నశించెను. వశిష్ఠుడు రాణిమాట ననుసరించి యజ్ఞము చేసెను. అందు ఖట్వాంగుఁ డుదయించెను. అతఁడు శస్త్రముదాల్చి ముప్పదివేలేండ్లు దేవేందునికి సహాయ మొనర్చి పరమంది దేవతల యనుగ్రహముచే ముక్తి నందెను. ఖట్వాంగుని తరువాత ముప్పదివేలేండ్లు దీర్ఘబాహుఁ డేతెను. వానివలన సుదర్శనుడు జనించెను. అతఁడు దేవీపూజా తత్పరుడు. దశరథుని కుమారునివరకు వారు వైష్ణవులు. ఖట్వాంగుడు, దీర్ఘ బాహువును వైష్ణవులే. సుదర్శనుడు పాణ్డ్యుడు. కాశిరాజు కుమార్తెను వివాహమాడి రాజులజయించి దేవీప్రసాదముచే భరతఖండాస్తము రాజ్యమును ధర్మముగా

నేలను. అతం డయిదువేలపండ్లు రాజ్యముచేసెను. మహాకాలి
 యతనికి స్వప్నమందు “వత్సా నీవు ప్రియురాలితో, వశిష్ఠాది
 మహర్షులతో హిమాలయమున కేగియుండుము. మహామాయ
 ప్రభావముచే భరతఖండమున నాశనముకల్గును. పశ్చిమసముద్ర
 మైన రత్నాకరము అందలి ద్వీపములు నశించును. పూర్వసముద్ర
 మగు ‘మహాదధి’ దాని ద్వీపములు నశించును. దక్షిణసము
 ద్రమగు ‘బాడబము’ అందలి ద్వీపములు నశించును. ఉత్తర
 సముద్రమగు ‘హిమాబ్ధి’ సగరులు త్రవ్వినది ద్వీపములతో
 లయించును. ఈ భారతవర్షము నేటి కేడవరోజున జీవకోటితో
 ప్రళయమందును. కావున నీవు జీవించియుండుము. అని వివ
 రించెను. రాజు మహాకాలి వచనముల నంగీకరించి హిమగిరి
 కేగెను. ఆ యేగునపుడు ముఖ్యులగు రాజులను, ప్రధానవైశ్య
 లను ద్విజులను వెంటదీసికొని వెళ్ళెను. పంచనర్ష ప్రమాణముగ
 వాయువు, తేజస్సు, ఇసుక, భూమిపై గురిసి జీవులు క్షయిం
 చిరి. అయిదేండ్లు నేల జలమయ మయ్యెను. అది శాంతించి
 వాయువురేగి యా నీటి నెల్ల యెండించెను. పదియేండ్లలో భూమి
 మరల తేలెను.

(2 అ) వైశాఖశుక్లపక్ష తృతీయా గురువారమున
 నుదర్శనుఁడు పరివారముతో నయోధ్యకు వచ్చెను. మాయా
 దేవి ప్రభావముచే పురమెల్ల మనోహరమై యన్నసమృద్ధమై
 రత్నాఢ్యయయ్యెను. పదివేలేండ్లతఁడు రాజ్యమేలి శాశ్వత
 లోకమందెను. అతని కుమారుఁడు దిలీపుఁడు. నందినీధేను వర
 ప్రసాదముచే నతని కుమారుఁడు రఘువయ్యెను. వీరిద్దరు పది

వేలేండ్లు యేలిరి. ఆ రఘువు పేర 'రఘువంశము ఖ్యాతికలిగెను. ఇది త్రేతాయుగమే. బ్రాహ్మణవరముచే నతనికి "అజుడు" జన్మించెను. ఇతఁడును తండ్రియంత కాలమేలెను. అతనికి దశ రఘుఁ డుదయించెను. † అతఁడు తండ్రియంత కాలమేలెను. అతని కుమారుఁడు రాముఁడు పదకొండువేల సంవత్సరములు పాలించెను. అతఁడు సాక్షా ద్విష్ణువే. అతని కుమారుఁడు కుశుఁడు పదివేలేండ్లెను. అతని కొండు కతిధి, మరి నిబంధుఁడు, నలుఁడు (శక్తి పూజకుఁడు), నాభుఁడు, వుండరికుఁడు, క్షేమ ధన్వుఁడు, ద్వారకుఁడు, అహీనజుఁడు, కురువు ననువారు కృమ ముగా పదివేలేసి యేండ్లు పాలించినవారే. ఈ కురువు పేరనే పది యోజనములమేర కురుక్షేత్రమని పేరొందెను. ఇంతటితో త్రేతాయుగము ప్రధమపాదము భారతాంతరమున ముగిసెను. కురువు కొడుకు పారియాత్రుఁడు, అటుమీద దలపాలుఁడు, ఛద్మకారి, ఉక్కుఁడు, వజ్రినాభి, శంఖనాభి, వృత్తనాభి, పిశ్యపాలుఁడు, స్వర్ణనాభి, పుష్పసేనుఁడు, ధ్రువసంధి, రాజ్యవర్మ, శీఘ్ర గుఁడు, మరుపాలుఁడు, ప్రసూవనుఁడు, సుసంధి అనువారును పదివేలేండ్లు పాలించినవారే. ఇంతలో త్రేతాయుగ పాదము మఱియొకటి ముగిసెను. అటుమీద సుగుంధి కుమారుఁ డు మామకృపఁడు, మహాశ్వేఁడు, బృహద్బలుఁడు, బృహదైశా నుఁడు, మురుక్షేపుఁడు, వత్సపాలుఁడు, వత్సవ్యూహుఁడు, పతి వ్యోముఁడు, దేవకరుఁడు, సహదేవుఁడు, మరుదేవుఁడు, సునక్ష

† రామాయణమున నితఁ డరుపదివేలేం డైలినట్లున్నది. ఈ భేదము కల్ప భేదము వలననేహా!

త్నుడు, కేశీనరుడు, దుంతిరక్షుడు, సువర్ణాంగుడు, అమి
 త్రిజత్తు బృహద్రాజు, ధర్మరాజు, కృతంజయుడు, రణంజ
 యుడు, సంజయుడు, శాక్యవర్ధనుడు, క్రోధదానుడు,
 అతులవిక్రముడు, ప్రసేనజత్తు, శూద్రాకుడు పదివేలేలిరి.
 తర్వాత సురభుడు అనునాడు అయిదువేలయేండ్ల పాలిం
 చెను. వీరందరు రఘువంశ రాజులే. వీరందరు మొత్త మిరువది
 యైదుమంది. అందరు దేవీపూజాతత్పరులు. హింసాయజ్ఞములు
 చేసినవారే. ఈపరంపరలోని కొందరు బద్ధులయి వర్ణ సంకరు
 లయి త్రేతాయుగము మూడవపాదము మొదట వర్తించిరి.
 రోహిణీసతియైన చంద్రుడి దిందునిచే భూమికి బంప
 బడెను. ప్రయాగనగరమం దతడు రాజయ్యెను. అతడు విష్ణు
 భక్తుడు. శివపూజా తత్పరుడును. మాయాశక్తి ప్రసారమున
 కయి నూరు యజ్ఞము లాచరించెను. పదునెనిమిదివేలేండ్లు
 పాలించి స్వర్గస్థుడయ్యెను. అతని పుత్రుడు బుధుడు. అతఁ
 డిలాదేవినీ వివాహమాడి పురూరవునిగాంచెను. అతడు పదు
 నాల్గువేలయేండ్లు భూమిని బాలించెను. అతఁ డూర్వాశిని భోగిం
 చెను. అతని కుమారుడు ఆయువు వైష్ణవుడు, పురూరవుడు
 ముప్పదియారువేలేండ్లు పరిపాలన చేసెను. గంధర్వ నగరము
 నేగెను. వాని కుమారుడు సహుషుడు. అతఁ డింద్రీత్వమును
 గూడ సంపాదించెను. ఒక్క-వేయేండ్లు మూడులోకములను
 వశముచేసికొని ఏలెను. దుర్వాసుని శాపముచే గొండచిలువ
 యయ్యెను. తర్వాత యయాతి. అతని కైదుగురు కొడుకులు.
 ముగ్గురు స్త్రీచ్ఛులయిరి. ఇద్దరుమాత్రీ మార్వత్వమందే యుం

డిరి. అందు యదువు పెద్దవాడు. పూరువు చిన్నవాడు. అతడు లక్ష సంవత్సరాలు రాజ్యమేలి విష్ణు ప్రసాదముచే వైకుంఠము పొందెను. యదువు కొడుకు కోమిష్ఠుడు. అరువది వేలేండ్లు పాలించెను. అతని కొడుకు వృజినఘ్నుడు. ఇరువది వేలు పాలించెను. స్వాహార్చనుడు, చిత్రరథుడు, అరవిందుడు నిరువదివేలు పాలించిరి. అర్ధశ్రీవుడు, తేజశ్శాలి, వైష్ణవుడు పదివేలు పాలించిరి. తామసుడు, ఉశనుడు, శీతాంశుకుడు, కమలాంశుడు, పారావతుడు, భామఘ్నుడు, విదర్బుడు, క్రోధుడు, కుంతిభోజుడు, పురుదైత్యుని కూతురుకొడుకు సాతాళమున వృషపర్వుని పట్టణమున వసించి మాయావిద్య సంపాదించి ప్రయాగ ప్రతిష్ఠానపురమున రాజ్యమేలెను. అతని రాజ్యకాలము పదివేలు. అతడు దేవీభక్తుడు. వాని కుమారుడు జనమేజయుడు. మీండట ప్రాచిన్వంతుడు, ప్రవరుడు, నభస్యుడు, భవదుడు, సుద్యుమ్నుడు, బాహుగరుడు, సంయాతి, ధనయాతి, విందాశ్వుడు, రంతినరుడు, సుతవుడు, సంవరణుడు పదివే లేలినారు. సంవరణుడు హిమాలయమున నూరేండ్లు తపమొనర్చెను. సూర్యుని కుమార్తెయగు తపతి నితని కొసంగెను. ఆరాజు తుదకు రవిలోక మందెను. అవ్వల మాయాశక్తి ప్రభావముచే బ్రీలయ మయ్యెను. భారతదేశము నాల్గు సముద్రములు నశించెను. రెండేండ్లు సముద్రమునందు భూమి యుండి మహావాయుప్రభావముచే నవియింకి యగస్త్య ప్రభావముచే మరల బయలు పడెను. అయిదేండ్ల తర్వాత భూమి వృక్షములు, గడ్డి మొలచి రాజ్యలెను.

సూర్యాజ్ఞచే సంవరణుఁడు తపతితో వశిష్టమునితో, త్రివర్ణముఖులతో మరల యరుదెంచెను.

(3 అ.) సంవరణుఁడు వచ్చిన కాలమేమి? అటువీఁద ద్వాపరయుగ రాజులెవ్వరు? తెలుపుమని శౌనకుం డడుగ నాతనికి నూతుం డిట్లనియె. భాద్రీపదబహుళ త్రియోదశీ శుక్రవారము సంవరణుఁడు ప్రతిష్ఠాన నగరమునకు మరలి వచ్చినరోజు. అప్పు డైదువేల యోజనములు విశాలమైన యా నగరము మిగుల రమ్యముగా నలంకరింపబడెను. అందు రాజు సాధ మర్థకోశ మెత్తుగా విశ్వకర్మచే నిర్మింపబడెను. బుద్ధివంశమునఁ బ్రసేనుఁడు 'స క్' అనుపురమున కధిపతి కావించబడెను. యదువంశమందు సాత్వతుడు మధురాధిపతిగా నొనరింపబడెను. మ్లేచ్ఛవంశమున శ్శుశుపాలుఁడు మరు దేశమున కేలికయ్యెను. క్రీమముగా వీరు ప్రజావృద్ధినందిరి. సంవరణుని రాజ్యకాలము పదివేలు. వాని కుమారుఁడు అర్చాజ్ఞుఁడు నంతేకాలమేలెను. తర్వాత నూరిజాపి యైదువేలు పాలించెను. వాని కుమారుఁడు సూర్యయజ్ఞుఁడు (సూర్యోపాసకుడు) శతహీనముగా రాజ్యమేలెను. వాతర్వాత ఆదిత్యవర్ధనుఁడు, ద్వాదశాత్ముఁడు, దివాకరుఁడు, ప్రభాకరుఁడు, భాస్వంతుఁడు, సీవస్వజ్ఞుఁడు, హరి దశ్వార్చనుఁడు, వైకర్తనుఁడు, అరేష్ఠిమంతుఁడు, మార్తాంఢవత్సలుఁడు, మిహిరార్ధుఁడు, అరుణపోషణుఁడు, ద్యుమణివత్సలుఁడు, తరణియజ్ఞికుఁడు, మైత్రీష్ఠివర్ధనుఁడు, చిత్రీభానూర్జకుడు, వైరోచనుఁడు, హసన్యాని, వేదప్రవర్ధనుఁడు, సావిత్రుఁడు, ధనపాలుఁడు, మ్లేచ్ఛహస్తుఁడు, ఆనందవర్ధనుఁడు,

ధర్మపాలుడు, బ్రహ్మభక్తుడు, బ్రహ్మేష్టివర్ధనుడు, ఆత్మ ప్రాజ్ఞుడు, వరమేష్ఠినుతుడు, హైరణ్యవర్ధనుడు, ధాతృ యాజి, దుఃఖినైరంచ్యుడు, కమలాసనుడు, శమవర్తి, శ్రాద్ధ దేవుడు, పితృవర్ధనుడు, సోమదత్తుడు, సోమదత్తి, సోమవర్ధ నుడు, అవతంసుడు, ప్రతంసుడు, పరాతంసుడు, రాజ్యమయ తంసుడు, నమాతంసుడు, అనుతంసుడు, అధితంసుడు, అభి తంసుడు, సముత్తంసుడు, తంసుడు, దుష్ప్యంతుడు-వీరందరు శతహీనమగా నేలినవారే. దుష్ప్యంతుడు శకుంతలాప్రియుడు. ఆమెయందు భరతుని గన్నవాడు. ఇతడు దేవపూజాతత్ప రుడు. మహామాయామహిమచే నతని ముప్పదియారేండ్ల యాయుర్దాయము ముప్పదియారువేల యేండ్లుగాఁ బెంపబడి నది. అతనిపేరనే యిది 'భరతఖండము' అని పేరొందినది. అతనిచే భూవిభాగము చేయఁబడినది. అతడు నూరు దివ్య వర్షము లేలినవాడు. వాని కుమారుడు మహాబలుడు. భరద్వాజుడు. నూరు దివ్యక్షేత్రములు పాలించిరి. అతని కుమారుడు భవనమన్యువు పదునెనిదివేలేండ్లు పాలించెను. బృహత్ క్షేత్రుడు, శక్రహోత్రుడు నట్లే యేలిరి. ఈ చివరివాఁ డిందు ప్రాచీనముచే స్వర్గమందినవాడు. అప్పుడు ప్రతాపేంద్రుఁ డయోధ్యను బడివేలేండ్లు పాలించెను. తర్వాత మండలేకుడు, విజయేంద్రుడు ధనుర్దీప్తుడు పదివేలేండ్లు పాలించిరి. శక్రహోత్రుడు ఘృతాచితో దనుర్దీప్తుఁ డను వానిని జయించి రాజ్యమేలెను. హస్తీయను రాకుమారుఁ డైరావతుని పిల్లయగు నేనుఁగు నెక్కి పడమటి దెస హస్తీసా

పురము' నిర్మించిరి. అది దోబది యోజనముల విస్తీర్ణము. గంగానది యొడ్డున నున్నది. అతని కుమారుఁ డజమీఁధుఁడు నంతే కాలమేలెను. వాని కొడుకు సుశర్మణ్యుఁడు కురువు నంతే యేలిరి. అతఁ డింద్రవరమున సశరీరస్వర్ణమందినవాఁడు. అపుడు సాత్త్వతవంశమున వృష్టియను బలవంతుఁడు మధుర నేకచ్ఛత్రముగ పాలించెను. హాకృపచే నతని కైదువేలేండ్లు రాజ్యము వశమయ్యెను. వాని కుమారుఁడు నిరావృత్తి, దశారి, వియామునుఁడు, జీమూతుఁడు, వికృణి, భీమరథుఁడు, నవర ఘుఁడు, దశరథుఁడు, శకుని, కశంభుఁడు, దేవరథుఁడు, దేవ క్షేత్రుఁడు, మధువు, నవరథుఁడు, కురువుఁడు, అనురథుఁడు, మరుహోతుఁడు, విచిత్రాంగుఁడు సాత్త్వతవంతుఁడు, భజ మానుఁడు, విదూరథుఁడు. సురభక్తుఁడు, సుమనసుఁడు, తది క్షేత్రుఁడు, స్వాయంభువుఁడు, హరిదీపకుఁడు, దేవమేధ, నురిపాలుఁడు నైమవే లేలిరి. కురువిందు నాజ్ఞచే ద్వాపరము మూఁడనపాదము గతించినపుడు దేవవేశ్య యగు సుకేశికిఁ బ్రియుండై భారతఖండమున కేతెంచెను. అపుడు దీనికి కురుక్షేత్ర మని పేరు గల్గెను. ఇది యిరువది యోజనముల వైశాల్యముగల పుణ్యక్షేత్రము. పండ్రెండువేలు కురురాజు దీని నేలినవాఁడు. వానికి జహ్నువు తరువాత సురథుఁడు, విదూరథుఁడు, సార్వభౌముఁడు, జయసేనుఁడు, అర్ణవుఁడు పండ్రెండువేలేండ్లు పాలించినవారు. అర్ణవుఁడు చతుస్సూద్ర ముద్రితధరామండలమునకుఁ జక్రీవర్తి. వాని కొడుకు

ఋక్షసుతుఁడు, భీమసేనుఁడు, దిలీపుఁడు, నంతే యేలిరి. దిలీప
 పుత్రుఁడు ప్రతీవుఁ డైదువేలు పాలించెను. వానికొడుకు
 శంతనుఁ డొకవేయి యేండ్లు ప్రభువయ్యెను. వాని కొడుకు
 విచిత్రవీర్యుఁడు. రెండువందలయేండ్లు పాలించెను. పాండురా
 జైదువందలు పాలించెను. వాని కుమారుఁడు యుధిష్ఠిరుఁడు
 నేబది వర్షములు దొరయయ్యెను. అతనిముందు సుయోధనుఁ
 డనువదియేండ్లు పాలించెను. కురుక్షేత్రములో నతఁడు కురుక్షే
 త్రమునఁ గూలెను. మున్ను దేవాసురయుద్ధమున నే రాక్షసులు
 దేవతలచే నీల్గిరో వారందఱు శంతనుని రాజ్యమున జన్మించిరి.
 వారి లెక్క యొక లక్షయక్షాదేహినులుగాఁ తేలినది. వారి
 బరువుచే భూమి యిందుని శరణొందెను. అంతట కృష్ణావ
 తార మయ్యెను. అతఁడు శూరపంశమున వసుదేవునకు దేవకి
 యం దుద్భవించెను. అటుపై రోహిణి గృహమ్ము చొచ్చెను.
 నూటముప్పదియైదేండ్లు భూమియందుఁ జరించి కృష్ణచంద్రుఁడు
 గోలోకము నధిష్ఠించెను ద్వాపరము నాల్గవపాదము చివర
 కృష్ణావతారముజరిగినట్లు పండితులు తెల్పుచున్నారు. ఆమీఁదట
 నభీమన్యునికుమారుఁడు పరీక్షిత్తువాస్తి నాపురము నధిష్ఠించి ఒక
 వేయి యేండ్లు పాలించెను. ఆమీఁదట జనమేజయుఁడు మూఁడు
 వేలేండ్లు ప్రభుత్వము గావించెను. మీఁదట శత్రాసీకుఁడు నంతే
 కాల మేలెను. మీఁదట యజ్ఞదత్తుఁ డైదువేలు, నిశ్చకుఁడు
 వేయి; ఉష్ణిపాలుఁడు, చిత్రరథుఁడు, ధృతిమంతుఁడు, నుపేణుఁడు
 సునీథుఁడు మఖపాలుఁడు నచక్షువు సుఖవంతుఁడు, పారిష్ట
 వుఁడు, సునయుఁడు, మేధావి రిపుంజయుఁడు, మృదువు, తిగ్గు

జ్యోతి, బృహద్రాక్షుడు. వసుదాముడు, శతానీకుడు, ఉద్యానుడు, అహీనసుడు, నిర్మితుడు, క్షేమకుడు, వీరందరు నైదువేలు పాలించినవారే. క్షేమకుడు రాజ్యము వాసి కలావ గ్రామమున నసించి, స్త్రీచ్ఛులచే జంపబడెను. అటుమీదట వాని కుమారుడు ప్రద్యోతుడు నారదోపదేశముచే స్త్రీచ్ఛయజ్ఞము చేసెను. అప్పుడు స్త్రీచ్ఛు లితని జంపవచ్చిరి.

—♦ ప్రద్యోతుని స్త్రీచ్ఛయజ్ఞ వృత్తాంతము ♦—

4 అ. శౌనకుడు ప్రద్యోతుఁ డెట్లు యజ్ఞము చేసెనో తాము త్రికాలజ్ఞులు గాన నా సంగతి నా కెఱిగింపుడన నూతం డిట్లనియె. ఒకనాడు హస్తినాపురమున ప్రద్యోతుఁడు కొండాక ప్రసంగమున నున్నతఱి నారదులవా రే తెంచిరి. రాజుచే బూజితులయి య మ్ముసీందుగ్రీలు సుఖాసనముండి యిట్లనియె. రాజా! మీ తండ్రి స్త్రీచ్ఛులచే సంహరింపబడెను. అందుచే నతనికి నరకము వచ్చెను. నీవు స్త్రీచ్ఛయజ్ఞము చేసిన స్వర్గము పొందగలడు. అనిన విని చాల కోపముగొని నారదోపదేశముచే బ్రాహ్మణోత్తముల రావించి స్త్రీచ్ఛయజ్ఞ మారంభించెను. అందు యజ్ఞకుండము చతుఃస్కాణముగాఁ బది యోజనముల వైశాల్యముగలది రచించి దేవతాధ్యానమొనర్చి స్త్రీచ్ఛులను హోమముచేసెను. హోరులు, హూణులు, బర్బరులు, గురుండులు, శకులు, ఖనులు, యవనులు, పల్లవులు, శోమజులు, ఖరజులు, ద్వీపస్థితులు కామరూపులు సాగర మధ్యగు లయిన చీనావారిని (స్త్రీచ్ఛులనంబడు నీ యందరిని)

హోమము చేసెను. వేదమంత్రప్రభావముచేతనే ఆ యాహ్వానము చేసెను. పిమ్మట బ్రాహ్మణులకు దక్షిణయిచ్చి యభిషేకము గావించెను. పిమ్మట నతని తండ్రి యా యజ్ఞప్రభావముచే స్వర్గము నందెను. ఈ యప్రతిమమయిన కర్మముచే బ్రద్వ్యోతనికి 'స్లేచ్ఛహంతకుఁ' డను బిరుదు వచ్చెను. ఆ మహానుభావుఁడు పదివేల యేండ్లు రాజ్యము చేసెను. పిమ్మట స్వర్గ మందెను. అతని కుమారుఁడు వేదవంతుఁడు. రెండువేల యేండ్లు శాలించినవాఁడు. అప్పుడు స్లేచ్ఛుఁడయిన కలి స్వయముగా నారాయణుని బూజించి యిట్లు స్తుతించెను. సర్వలోక ప్రవర్తకుఁడు, అనంతుఁడు, చతుర్ముగవిభాగకర్తయు సగువాసుదేవునకు నీకు నమస్కారము. నీవు సాక్షిమాత్రుఁడవు. దశావతారధరుఁడవు. నీవే శక్తివి. రామకృష్ణుఁడవు నీవు. శౌరవాసివి. మత్స్యమూర్తివి నీవు. భక్తావతారుఁడవై కల్పక్షేత్ర నివాసివైన నీకునమస్కారము. వేదవంతుఁడైనయీ రాజుచే నాకు నిలువనీడ లేకపోయినది. నాకుఁబ్రియుడైన స్లేచ్ఛుని నితః తండ్రి నాశనము చేసినాఁడు." ఇట్లు స్తుతింపబడి హరి దేవీసమేతుఁడై స్లేచ్ఛునియెదుట దర్శనమొసంగెను. "మఱియు నీకొఱకు నేను బహురూపమైన యొకానొక యుగశ్రేష్ఠమును గల్పించి నీకోరిక పూరించెదను. ఆదముడనెడి పురుషుఁడు భార్య హవ్యవతి యను భార్యయు షిష్ణుకర్దమునివలన జనించి స్లేచ్ఛవంశ వృద్ధిచేయుదురు." అని తెలిపి హరి యంతర్ధాన మందెను. కలి యానంద సంకులుఁడయ్యెను. నీలాచలమునకేగి కొంతకాల ముండెను. వేదవంతునికి సునందుఁడను రాజు కల్గెను. తండ్రి

యేనంతకాలము కతఁ డేలిసఁ తానములేకయే మృతినొందెను. అంతట నార్యదేశములు స్త్రీణింబి స్త్రీచ్ఛవంశములు బలాన్వితములు కాగలవు. * 'ఓ భృగుశ్రేష్ఠా! అందువలన హిమవత్పర్వతమునకుఁ బోయి విష్ణు సమారాధనము చేసి హరిలోక మందు దము.' అనెను. ఆమాట విని నైమిశారణ్యవాసు లెనుబది యెనిమిదివేల మంది తుషానాచలమున కేగిరి. విశాలానగరమున కేగి విష్ణుగాధను వెల్లడించిరి. కలివిశారదమైన యీ వాక్యము వ్యాసునిచేఁ బెప్పఁబడినది. వ్యాసభగవానులు వినెడి ఋషులు వెళ్ళిపోవుటవలన తమ మనస్సునే శోితగా నొనరించు కొని మనస్సు నుద్దేశించియే యీ భవిష్యకథ చెప్పిరి. వ్యాసుఁ డిట్లనె. 'ఓ మనమా ! వినుము. సూతుఁడు వర్ణించిన భావిగాధను వినుము. కలియుగముయొక్క పరిపూర్ణతను విని తృప్తి చెందుము.' సూతుఁడిట్లు తెల్పినాఁడు. ద్వాపరమున పదునారు వేల సంవత్సరములు మిగిలియుండగా భూమండలము బహు కీర్తిమతియై పేరొందెను. కొన్ని దేశముల విప్రీలు కొన్ని యెడల క్షత్రియవంశీయులు, కొన్ని తావుల వైశ్యులు, కొన్ని చోబ్ల శూద్రీలు, మఱికొన్ని మూలల వర్ణసంకరులు రాజులయ్యెదరు. ఎనిమిదివేల యెనుబదినాల్గుసంవత్సరములు ద్వాపరయుగము మిగిలియున్నదనఁగా * స్త్రీచ్ఛ దేశమంతయుఁ గీర్తివంతమగును.

* భృగుమహర్షి అక్కడ విసే ఋషులలో నొకడని తాత్పర్యము.

* 4 అ. 28 శ్లోకమునఁబి 'ఆదాము హవ్య' అనేవారి పేరులు 'వైబిలు' లో వ్రాయఁబడిన వాండ్ర కథ కనిపించుచున్నది. 'ఇది యిందెవరో నడుమ

జేచ్చిరి' అని నా సంపూర్ణ విశ్వాసము. క్రైస్తవమతము 'చాలాప్రాచీనము' అని 'పవిత్రము' అని ప్రచారము చేయుటకు వచ్చిన 'ఫాదరీలు' డబ్బిచ్చి మన పండితులను గొని యిట్టి యపభ్రంశములు చాలాచేసిరి. చరిత్రీయంతయు తారుమారు చేసిరి. పురాణములలో బుద్ధిపూర్వకముగా నిట్టి యపాత్రపు పని జరిగినది. ఈ అధ్యాయము 'భాష' తీరు చూచినను నాయూహ బలపడుచున్నది. ఆ కథ యిట్లు నడచినది.

ఇంద్రియములను దమించి, ఆత్మధ్యాన పరాయణుడయినవాఁ డగుటచే 'ఆదాము' అనే పేరు గలవాఁ డొక మ్లేచ్చుడుండెను. వాని భార్య 'హవ్యవతి' యట. 'హవ్య' అనేదాని కృత్రిమ సంస్కృతరూపమిది. పృథాన నగరమునకుఁ దూర్పునఁగల మహావనము నాల్గు కొ్రిసులమేర నీకృతునిచే నిర్మితమయినది. వెండ్లాము దర్శనము కోరి పాప వృక్ష తలమున నుండెను. కలియటకు సర్పరూపమున వచ్చెను. ఆ ధూర్తునిచే మోసగింపఁబడి 'ఆదాము' విష్ణు నాజ్ఞను భంగ పరచెను. ఆ పాపవృక్ష ఫలము తినవద్దని విష్ణువు శాసించినను నందముగానున్న యా పండును భార్యాభర్తల్లిద్దరు తినిరి. ఆ మేడియాకులు తిని, వాయువు భక్షణముకూడా చేసిరి. అంత వాండ్రొక కొడుకులు కలిగిరి. అంతా మ్లేచ్చులే. ఆదాము తొమ్మిదివందలముప్పదిసంవత్సరములు జీవించెను. ఆపండ్లను భార్యతో హోమముచేసి స్వర్గమందెను. వానికిఁ బుట్టినవాఁడు శ్వేతుఁడు. వాఁడు తండ్రికంటె మరి పండ్రొండే డైక్కువ బాలించెను. వానికొడుకు 'అనువరుఁడు' వానికంటె నూరేండ్లు తక్కువ జీవించెను. తరువాత కీనాశుఁడు నంతే జీవించెను. మహాల్లుఁ డైదేండ్లు తక్కువగా తొమ్మిదివందలు జీవించెను. వాఁడు తనపేర నగరము నిర్మించెను. వాని తరువాత విరుఁడు తొమ్మిదివందలఱువదియేండ్లు బ్రతికెను. తనపేర నగరము నిర్మించెను. హనూకుఁడు విష్ణుభక్తి పరుఁడు. పండ్లను హోమముచేసి తత్త్వమని జ్ఞానముపొందెను. మూడువందల అరువదియేండ్లు జీవించెను. వాఁడు మ్లేచ్చధర్మ పరాయణుడై స్వర్గమందెనట. ఆచారము, వివేకము, ద్విజత్వము దేవపూజ అనునవి చేయువాఁడు కాన 'మ్లేచ్చుఁడు' అనుపేరు వచ్చెనని పండితులందురు (ఎట్లో?) విష్ణుభక్తి, అగ్నిభక్తి, అహింస, తపస్సు, దమము అనేవి మ్లేచ్చధర్మములని మునులన్నారు. హనూకుని కొడుకు మతో

చ్చిలుకు తొప్పుకొనవలయుననియుండు సాలోచనము. పిమ్మట లోమకుండు ఏడువందల కొద్దినియేండ్లు సాలోచనము. వాని కొడుకు న్యూహుండు. విశేషాధ్యయము 'కేవల' గలవాడని యీ శేరువచ్చినదంట. అయిదువందలయేండ్లు సాలోచనము. సీముండు, శముండు, భావుండు అనువారు వాని ముగ్గురు కొడుకులు. నూహుండు విష్ణుభక్తుండు 'సోఽహం' ధ్యానపరాయణుండు. ఒకనాడు విష్ణుభగవానుండు వాని కలలో కనిపించి "వత్స! కేటి కేవలకోజు ప్రాణమును వచ్చును. నీవు నీ జనులతో నావయొక్కి! బ్రాహ్మణము, సర్వశ్రేష్ఠుడై వయ్యోవవు." అనెనంట. నూహువందల హస్తములు పాదపు నేలది హస్తములు వెడల్పు, ముప్పది హస్తముల యెత్తుగల నావ నెక్కెను. ఎలబది కోజులు సాంవర్తక (ప్రళయ) మేఘములు సర్వభారత వర్షమును నీట ముంచెత్తును. (ఈ ప్రళయ మీకాలములో జరిగినట్లు సంస్కృతివాఙ్మయములో నెక్కడనులేదు. మనువులు మారినప్పుడు తప్ప మఱియొప్పుడు జలప్రళయము వచ్చినట్లులేదు. కనుక యీ కథ యబద్ధము.) అప్పుడు న్యూహుండు నెనుబదివేలమంది మునులు విశాలానగరమునకు వచ్చి జీవించిరి. మిగిలిన జీవకోటి నశించెను. అప్పుడు విష్ణుమాయను వారు నుతించిరి. అప్పుడు మరల నేల బయలుపడెను. శిషిణములనెడి హిమాద్రి ప్రదేశముల దగ్గర నావనెక్కె జల ప్రళయమయిన తరువాత నచట నివాసము చేసికొనెను. (56) న్యూహునికి విష్ణువు దయచూపి వంశవృద్ధిచేసెను. 'దేవభావ' కు వ్యతిరేకముగా ఘోచ్చభాష వృద్ధిచేసెను. కలివృద్ధియగుటచే యీపని చేసెను. 'బ్రాహ్మి' భాష నశించెను. న్యూహుని కొడుకులు సిముండు, హాముండు, యాకూత్ అనే ముగ్గురు. యాకూత్తుకు జుమ్మిండు, మాహాజ్, మాహీ, యానానుడు, తూవలుడు, మసకుడు, తీరసుడు, అనే కొడుకు లేడుగురు పుట్టిరి. వాళ్ల పేర్లతో దేశము లేర్పడెను. జుమ్మినికి కనాజ్ఞాశ్యుండు రిభతుడు తిజరుముడు యానాదులు, ఇలీశుడు తరలీశుడు కిత్తీ హూదాని అనే వాళ్ళ పేరుతో నాలుగు దేశము లేర్పడెను. (ఈ ఇలీశు పేరే 'ఇంగ్లీషు' కాబోలు) హాలీలు, సవతిక, నిమరూహుండు. అనే వారు వాళ్ళ సంతానము. కులసుడు, సినిగోరకుడు, అక్కరుండు, బావునుండు, రసనుండు ఆదేశకుండు అనేవారు వారిసంతానము. ఇంతవరకుఁ జెప్పి (మునులకు) విష్ణువు యోగనిద్రా చెందెను. రెండువేలయేండ్లకు మరలలేది

సివవంశము వివరము చెప్పెను. సిముడు పెద్దవాఁడు. అయిదువందలెండ్లు పాలించెను. వానికొడుకు 'అర్కనన్దుఁడు' నాలుగువందల ముప్పదియేండ్లు, వానికొడుకు సింహుఁడు నాల్గువందల యిరువదియేండ్లు. ఇవ్విఁతుఁడు- వానికొడుకు నంతే కాల మేలెను. ఫలజుఁడు- వానికొడుకు నలుబదిరెండువందలేలెను. వాని తరువాత 'రఱి' అనేవాఁడు రెండువందల ముప్పదియేడేండ్లు పాలించెను. వానికి జూజుఁడు నంతే. వానికి సహూరుఁడు నూటయరువదియేడేలెను. శత్రు సహారకుఁడు, తాహారుఁడు తండ్రివలె నేలెను. విరాముఁడు, సహూరుఁడు, హారనుఁడు అనేవాండు) వానికి ముగ్గురు కొడుకులు. శరస్వతీ శాపముచే మ్లేచ్ఛభాష నాశ్రయించి పరిపాలించిరి. కలిలో నీ మ్లేచ్ఛులు వృద్ధి పొందిరి. సంక్షేపముగా నీకథ చెప్పితిమి. భారతదేశ భాష సంస్కృతమనియే యెఱుంగునది. ఆ సంస్కృత భాష యితరదేశములపాలై పోయినది. ఓ భృగు! నీ కిదంతయు తెల్పినాము. అనగానే వికాలయందు నివసించు సమ్ముసులు విష్ణుని బూజించి ధ్యానించి రెండువందల పది వత్సరములు తపస్సుచేసి సంధ్యాతర్పణ దేవార్చనాదుల నొనరించి లోమహర్షణుని దర్శించి "వ్యాస శిష్యా! మహానుభావా! ఇప్పు డేరాజున్నాడో తెలుపుము" అన నూతుఁ డిట్లనియె. కలిలో మూడువేల సంవత్సరములు గతింపగా అవంతిలో 'శఖుఁడు' అనేరాజు పాలించుచున్నాడు. మ్లేచ్ఛదేశమును 'శకుఁడు' అనేరాజు వీలుచున్నాడు. కారణము వినుడు. కలిలో రెండువేలు అగునప్పుటికి మ్లేచ్ఛవంశము వెంపొంది భూమియెల్ల మ్లేచ్ఛమయ మయినది. ఒక్క బ్రహ్మవర్తము (సరస్వతీ ద్వపద్వతీనదుల మధ్యభాగము) సరస్వతీ తటము (అలహాబాదు ప్రాంతము - కురుక్షేత్రము) పవిత్రముగా నుండెను. మూశుఁడనే మ్లేచ్ఛ గురువుచే సర్వము వ్యాప్త మయ్యెను. దేవతార్చన దేవభాష లోపించెను. మ్లేచ్ఛభాష నాలుగు విధములు. వృజభాష - మహారాష్ట్రీ - యావని - గురుండిక. వాని యవాంతర భాషాభేదములచే నాల్గులక్షల భాషలయినవి. పానీయము = పానీ, బుభుక్ష = భూఖ్, పానీయము = పాపడి భోజనము = కక్కనమ్, ఇష్టిశుద్ధరవము = ఇస్తినీ, ఆహుతి = ఆజు, దదాతి = దధాతి, పితృ = వైతర్, (ఫాదర్) భౌత = బాదర్, (బ్రీదర్) ఆశ్వము = అస్పవ్, (హార్స్) జానువు = జైను, సప్తసింధు = సప్తహిందు, ఇవన్నీ యావనీభాషయొక్క రూపాంతరములు. ఇక గురుండిక భాషలో

—♦ కశ్యపకథ: అగ్నివశ చరిత్రా ♦—

6 అ. శౌనకుం డడుగ నూతుం డిట్లనియె.- కలిలో వేయి సంవత్సరములు గడువగా స్వర్ణమునుండి కాశ్యపుడను ద్విజుఁడు దేవాజ్ఞచే భూమికి బ్రహ్మావర్తమునకు వచ్చెను. అతని భార్య 'ఆర్యావతి.' వానికి పదిమంది కుమారులు గలిగిరి. ఉపాధ్యాయుఁడు, దీక్షితుఁడు, పాఠకుఁడు, శుక్లుఁడు, మిశ్రీకుఁడు, అగ్ని హోత్రీ, ద్వివేది, త్రివేది, పాండు్యుఁడు, చతుర్వేది అనువారు పేరులకుఁ దగిన గుణము గలవారు. అందు కాశ్యపుఁడు కాశ్యోరమునకేగి సరస్వతిని ఎర్రని పుష్పాక్షతలచేఁ బూజించి ధూప దీపాదులచే నైవేద్యములచే దృప్తివరచి స్తుతించి మొక్కుకొనెను. 'అమ్మా! శంకరాధ్యాయగీ! నాయెడనీ కేల దయరాదు? నీవు జగదంబవుకదా! ఏల జగమ్ముల కరుదేరవు. నీవు సురకార్య నిమిత్తముగా దోషియగు స్త్రేచ్ఛునేల సంహరింపవు? ఉత్తమ సంస్కృతమును బాలింపుము. స్త్రేచ్ఛులను వేగమే

(ఇంగ్లీషు) భానువారము (సండే - Sunday) ఫాల్గుణమాసము (ఫిబ్రవరి - February), షష్టి (సిక్టీన్) (Sixty) అని యీలా మఱినది. పవిత్రములయిన తీయోభ్య, మఘర, మాయ, కాశి, కాంచి, అవంతిక, ద్వారావతి, అనేవానియందు హింస ఎక్కువయ్యెను. దశ్యులు, శబరులు, భిల్లులు, ఘూర్లు ఆర్యదేశమున వసించిరి. బుద్ధిమంతులయినవారెల్ల స్త్రేచ్ఛదేశమునందు స్త్రేచ్ఛులయిరి. భారతదేశమందును, దానినంటిన ద్వీపములందును స్త్రేచ్ఛరాజ్యము స్థిరపడెను. ఇది యెరింగి మునీంద్రా వారిం భజింపుము, అనిన విని మనులందరును మిక్కిలి రోదన మొనరించిరి. ఈ కథ యంతయు పరశుమీ విరుద్ధముగాను, చాలా యసందర్భముగాను, అప్రాకరణకముగాను వున్నది. ఇదంతయుఁ బ్రక్షిప్తమని పండితుల యభిప్రాయము.

మోహింపఁజేయుము. నీవు బహురూపపు. ఒక్క-హుంకారముచే ధూమ్రలోచనుం గడతేర్చితివి. భయంకరుఁడైన యీ దైత్యుని దుర్గవయి యేల సంహరించి జగమ్ములకు నుఖంబు నేయవు? దంభము, మోహము, ఘోరమైన గర్వమును హరించి నుఖము నెల్ల యెడల చేయుదానవు. జగద్రోహులను వెంటనే కూల్చుము. అమ్మా! లెమ్ము! అని యిట్టిలనిన నయ్యంబ వాని మనమున వసించి యుత్తమ జ్ఞానము ననుగ్రహించెను. అంతట నమ్ముని మిశ్రోదేశమున (ఈజిప్టు) కేగి మ్లేచ్ఛులందరిని విద్యాబలముచే మోహపెట్టి అందుఁ బదివేలమందిని దన శిష్యులను గావించు కొనెను. రెండువేలమంది వైశ్యులను, మిగిలిన వారిని శూద్రులను గావించుకొనెను. వారిం దీసికొని యార్యదేశమునకు సరస్వతీ ప్రసాదమువలన నేతెంచెను. ఆర్యసమూహములు దేవీప్రసాదమున గ్రీమముగా నాలుగు కోట్లమంది స్త్రీపురుషులుగా వృద్ధి గాంచిరి. కాశ్యపుఁడే వారికి రాజయ్యెను. అతడు నూట యిరువది యేండ్లు పాలకుఁ డయ్యెను. ♦ రాజపుత్రస్థాన మన బడు నా దేశమున శూద్రు లనిమిదివేలమంది నా డుండిరి. ఇంతవరకు భృగుశ్రేష్ఠుండు వినెను. శౌనకుండు హర్షించెను. నూతునికి మ్రోక్కి విష్ణుధ్యానపరుండయ్యెను. మరల నాల్గే డ్లకు మునులు తపస్సులనుండి లేచి నిత్యనైమిత్తికము లాచరించి లోమహర్షణునాదరముతోఁ 'నూతా! మాగధుని తర్వాత

♦ రాజు పెద్ద కొడుకు రాజగుటయు, మిగతా రాజపుత్రులు చెడరు చెడరుగా చిన్న చిన్న రాజ్యభాగములు పొంది నివసించుటయు పూర్వముం డెడిది. అట్లు చెదరన రాజపుత్రులందరు నివసించిన చోటు రాజపుత్రస్థానము అని పేరు నొందెనని తెలియుడు.

రాజు తెచ్చుకు? కలిలో రాజ్యము చేయువారికి మాకు తెలుపవే. నీవు వ్యాసశిష్యుడవుకదా' అనిన నూతుండిల్లి వచించెను. కాశ్యపకుమారుడు మాగధుడు 'మగధకు' దొరయయ్యెను. తండ్రి రాజ్యమున 'కార్యదేశ'ముని పేరు. దానిని మాగధుడు 'రెండుగా విభజించి తానే పాలించెను. ఆ రెండు ముక్కలే మగధయని, రాజపుత్రస్థానముని తరునాత ప్యవహారమందినవి. ఈ రెండిటికిని హద్దులు : తూర్పు పాంచాలము. మాగధమున. కాశ్యపయదిశ కలింగము, దక్షిణము 'అనంతి' (ఉజ్జయిని), నైఋతిదిశ ఆనర్తము, పడమర 'సింధు దేశము.' వాయవ్యము కైకయము. ఉత్తరమున 'మద్రీదేశము.' ఈ శాస్త్రమున 'కోణిం దము' గలవు. మగధుని పేరుతో నాదేశమునకు 'మాగధము' అని పేరు వచ్చెను. ఇట్లు మాగధుని కుమారు లా మగధ రాజ్య భాగములను బాలించిరి. మగధుడు పిమ్మట యజ్ఞ మొకటి చేసెను. బలరామమూర్తి యందు భావితుండ్డ సంతృప్తి నంది 'శిశునాగుడను' పేర బలరాముని యంశభూతుండ్డ యొక బాలుడు క్రీతుప్రభావమునఁ గల్గెను. 1 శిశునాగుడు (౧౦౦), 2. కాకవర్మ (౯౦), 3 షేమధర్ముడు (౮౦), 4 షేత్రోజుడు (౯౦), 5 వేదమిశ్రుడు (౬౦), 6 అజాత శత్రువు (౫౦), 7 దర్భకుడు (౪౦), 8 ఉదయాశ్యుడు (3౦), 9 నందవర్ధనుడు (౨౦) నం॥ పరిపాలించిరి. అటుమీద నందవర్ధనునికి శూద్రస్త్రీ యందు జన్మించిన, 1 నందుడు (౨౦), 2 ప్రానందుడు (౧౦), 3 పరానందుడు (౧౦), 4 సమానందుడు (౨౦), 5 ప్రీయానందుడు (౨౦), 6 దేవానందుడు

(౨౦), 7 యజ్ఞభంగుడు (౧౦), 8 ఋశ్యాసందుడు (౧౦), 9 మహానందుడు (౧౦), ఇట్లు సవచందులను పేరుప వీరి రాజ్య కాల మిట్లు నడచెను. * ఈ సమయములోనే కలిచే స్మరింపఁ బడి హరి కాశ్యపునివలన (కశ్యపవంశీయునివలన) రాజపుత్ర) దేశములో శూద్రుల నెనిమిదివేల మంది నుంచి రాజధానికి రాజుగా తన కుమారుడైన యార్యపుత్రును నియమించెను. ఈ ఆర్యపుత్రులు కాశ్యపుని యకారముడుకాడు. కాని యన్య క్షేత్రమునందుఁ బుట్టినవాడని తాత్పర్య మగుచున్నది. వాని కుమారుడు మాగధుడు. ఆ మాగధుని రాజ్యమున నభిషేకించిన తరువాత కాశ్యపుడు మరల వెళ్ళిపోయెను. వానికి

(1) 'గౌతముడు' అను ప్రఖ్యాతితో నొకడు జన్మించెను. * బౌద్ధ ధర్మము నీతఁడు సంస్కరించెను. అతఁడు పదేండ్లు పాలించెను.

* ఈ మగధ శిశు నాగవంశముల కాలములు, వంశీయుల కేరలు సరి పడుటలేదు. శిశునాగ వంశముల రాజ్యకాలము లితర పురాణములతో (మత్స్య పురాణాదులతో) సరిపడుటలేదు. శిశునాగ వంశము 10 మంది రాజులు సం॥ 860 లున్నా, వందవంశము 9 మంది 100 సంవత్సరములునూ పాలించినట్లు ఇతర పురాణములన్నియు నేకగ్రీవముగాఁ జెప్పుచున్నవి. పురాణముల ప్రామాణ్యము తగ్గించుటకు కాలనిర్ణయము లన్నియు హెచ్చు తగ్గులుగా వేయబడినట్లు కనిపించు చున్నది.

* బుద్ధుడు తెల్పినది బౌద్ధధర్మము. ఈ బుద్ధుఁ డీనాటివాఁడుకాఁడు. ఈ బౌద్ధధర్మము ఈనాటిదికాదు. ఇది యుగాంతరముల నాటినుండి వచ్చుచున్నది. ఈ ధర్మము ననుసరించువారిలో గొప్పవానికి 'బుద్ధుడు' అనేది బిరుదుగా పొరువ నామముగా వ్యవహరింపఁబడుచుండెనది. దశావతారము లలోఁ జేర్కొన్న బుద్ధుఁ డీ బుద్ధుఁడేయని చాలమంది భ్రామ ప్రమాదములకు లోనగు చున్నారు. అది సరికాదు. బుద్ధావతారము 'త్రీపురానుర సంహార

అతిస తిరువార (2) శాక్యముని (100), (3)శున్దోదనుడు(30), (4) శాక్యసింహుడు, కలిలో ప్రథమ పాదంలో ౧౨౦౦ సంవ

మున గాక్షస సూహనమునకై వచ్చినది. అది చాలప్రాచీనమైనది. రామాయణములో జాబాలి యీ శౌద్ధధర్మాలను ప్రసంగించినారు. 'రామో రామశ్చ రామశ్చ, బుద్ధకల్మిరేవచ' అనెడి శ్లోకము మనము విచుచున్నాము. ఇందులో రాములు ముగ్గురైన తరువాతి బుద్ధుడు వినిపించును. ఇతనితోవారత 'కల్మి' వినిపించును. అనగా కల్మి అవతారమునకు ముందు 'బుద్ధుడు' శౌన్దోదనుడే శున్దోదనుని 'కుమారుడే' అనుటకిది ప్రమాణముగా నున్నది. మఱియు నమరములో "సర్వజ్ఞస్యైతో బుద్ధో" మాయాదేవీ సుతశ్చ స- శౌన్దోదనః అని పర్యాయ పదము లివ్వబడినవి. ఏమవతారమునకు బర్యాయ పదము లివ్వని యమరకారుడు ఒక బుద్ధునికే బర్యాయపదము లిచ్చుట మొదటివలె. దానినిబట్టి అమరసింహుడు! శౌద్ధమతానుయాయి యనియు నిర్ణయింపనగుచున్నది. అదంతయు నొక రగడ. అది యిట్లుండగా ప్రకృతము 'అవతారబుద్ధుడు' మనము వాడుకొనే బుద్ధుడు కానేకాడు. ఇది 'బుద్ధుని అనుకరించు నొక శ్రిక్తి. నాటక పాత్రమువంటిది.' బుద్ధభావతారమైన తరువార బుద్ధుని ముముక్షువేషమును కౌసీనధారణము శిరోముండనము మొదలయిన బాహ్యలక్షణములను మొదటిఅర్హుడనుకరించెను. అటువైన అర్హున్ మతమను వేరని వేషములు వేయు వారెందరో బయలుదేరిరి. వారె జై న్నలయిరి. అట్లే సగరవి యజ్ఞములో' ఇంద్రుడు బుద్ధునివేషముని వేసికొనివచ్చి యజ్ఞాశ్శ్యమును దొంగిలించెను. వానిని జూచి శౌద్ధమత ప్రవర్తకులందరు నదేవేషము ననుక రించుచుండినవారు. ఇది భాగవతమునందే యున్నది. వివిధముగాజూచినను తిప్పరాసురసంహారమునాటి బుద్ధావతారమును కృష్ణావతారము తరువాతిగా నెట్టుటకు వలను పడదు. అదిగాక 'రామో రామశ్చ రామశ్చ' అను శ్లోకములో మొదటిది పరకురామావతారము, రెండవది దశరథ రామావతారము పోగా మూడవ రామశబ్దమునకు బలరామావతార మర్థమనుచున్నారు. పూర్ణ పుణ్యావతారమగు కృష్ణావతారము వదలి, కృష్ణనామము విడిచి యంశమగు రామమునిందు జేర్చుటకు గారణము కనిపింపదు. కాన యీ శ్లోకము వట్టి కట్టుకోకముగగనిపించుచున్నది.

త్సరములు గతించిన తరువాత వేదమార్గ నాశకుడై జన్మించెను. వాని పాలనమున నందరు బౌద్ధులయిరి. వాని కాల మరు వది సంవత్సరములు. రాజెటులో ప్రజలట్లు (యథారాజా తథా ప్రజాః) అన్నట్లు విష్ణువీర్యానుసారము జగత్తులలో ధర్మము నడక సాగుచుండును కాన విష్ణుని శరణొంది ప్రజలందరు పాపు లయి కూడ మోక్షవంతు లనిపించుకొందురు. శాక్యసింహునికి బుద్ధసింహుడు పుట్టి 30 సంవత్సరము లేలెను. వాని కుమారుడు చంద్రగుప్తుడు. చంద్రగుప్తునిగురించి యీ వ్రాసిన దంతయు తప్పగా నున్నవి. మార్యవంశమంతా లేనేలేదు. పౌరసారధిపుడు 'సులూపు' డను (సెల్యూకస్) కావచ్చు. వాని కూతురును బెండ్లియాడి యావనీ బౌద్ధధర్మ తత్పరుడయి యరు వది యేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుడు బిందుసారుడు యరువదియేండ్లు రాజయ్యెను. వాని కుమారుడు అశోకుడు పిమ్మటఁ బ్రభువయ్యెను. ఇతని కాలములో కన్యాకుబ్జ దేశవాసి యగు బ్రాహ్మణోత్తముడు అర్బుదమును పర్వత శిఖరమునందు (రాజపుటానాలో నిది యున్నది) బ్రాహ్మ హోమము చేసెను. అం దుపయు క్తములయిన వేదమంత్రముల ప్రభావముచే నల్లరు ఊత్రీయులు జన్మించిరి (ఊత్రీయులుకాకు, క్షాత్రీధర్మ్యులగు బ్రాహ్మణులే.) వారు (1) ప్రమరుడు (సామవేదము తెలిసిన వాడు), (2) చాపహాని (యజుర్వేది), (3) శుక్లుడు (త్రీవేది) (4) పరిహారకుడు (అధర్వవేది). వీరై రావతగజమెక్కివచ్చి అశోకు ని లోఁబఱచుకొనిరి. బౌద్ధులందరిని నాలుగు లక్షలమందిని దివ్యా యుధములచే సంహరింపించిరి. ప్రమరుడు నాలుగు యోజన

ముల వైశాల్యము కల 'అంగావతి' యను పురమునకు బ్రభువ య్యెను. (7 అ.) పరిహారుడు చిత్రీకూట పర్వత ప్రదేశము నకు కేడయ్యెను. (ఇది యిప్పుడు బెంగాల్ అని వ్యవహరింపఁ బడెను) అతని ముఖ్యపట్టణము (కో)ను మేరనున్న కలింజర పురము. చావహాని రాజపుత్రస్థానమున అజమేరపురము (అజ్మీర్) ముఖ్యపట్టణముగా నేలెను. అది చతుర్వర్ణవ్యవస్థనున్న నగరము. శుక్లుండు (చాళుక్యుండు) ఆనర్తమండలము (గుజరాత్) నకు వచ్చి ద్వారక రాజధానిగా నేలెను. శౌనకుఁ డిట్లనియె. ఆ అగ్నిసంభవులగు రాజులు రాజ్య సత్కారము లందినవారయి యెవరెవ్వరు పాలకులయిరో తెలుపుమనునంతలో సూతుండు రెండువేలేండ్లు యోగనిద్రా వశుండయ్యె. అయ్యెడ మునులు విష్ణుధ్యానపదులయిరి. పిమ్మట సూతుండు సమాధి చాలించి యిట్లు తెలుపఁ దొడంగెను కలిలో 2710 సంవత్సరము లయిన తరువాత ప్రామరుఁ డారే డులు రాజయ్యెను. 2 మహామదుండు 3, గేవాపి 4, దేవ దూతసి, 5 గంధర్వసేనుండువలి, 6 శంఖుండువలి, యేండ్లుపాలించిరి. గంధర్వసేనుండు శంఖుని కభిషేకించి తాను తపస్సుకు వెళ్ళెను. శంఖుండు 30 ఏండ్లు పాలించెను. పిమ్మట చనిపోయెను. అరాజకమయినదని విని గంధర్వసేనుండు తిరిగి రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఆ వచ్చేటప్పుడు వీరమతిని తీసికొనివచ్చి వివాహము చేసికొనెను, ఆమెయం దతని కొక కుమారుండు జన్మించెను. అతడే విక్రమాంతుండు.

అతండు జన్మించినవేళ నాకసమునుండి పుష్పవర్షము గురిసెను. దేవదుండుభులు మ్రోసెను. సుఖ వాయువులు

వీచెను. శివదృష్టి యను విప్రుడు శిష్యులతో వనమున కేగి కలిలో రెండువేల యేండ్లు కర్మయోగానుసారముగ శివు నారాధించెను. కలిలో మూడువేలు పూర్ణమగుసరికి 'శకులను' వారి సంహారమునకును, ఆర్యధర్మవృద్ధికిని శివాజ్ఞచే గుహ్యకాలయమయిన కైలాసమునుండి వచ్చి భూమిపై ♦ నవతరించెను. అతడే గంధర్వసేనుని కుమారుడు. అతనికి వికృమాది త్యుడు అను నామకరణ మొనర్చి తండ్రి సంతోషించెను.

♦ వికృమాదిత్యుని జన్మకాలము కలి. 3001 (B. C.101) పట్టాభిషేకము కలి 3020 (B. C. 82) 5వ వాడు పారిపోయి శ్రీకైల ప్రాంతములో 195 సంవత్సర మేలిరి.

ప్రమరపారంభము కలి 2710 B. C.		
ప్రమరుడు 6 =	2710	: 392 B. C.
	6	

	2716	386 B. C.
మహామర	3	

	2719	383 B. C.
దేవాపి	3	

	2722	380 B. C.
దేవదూత	3	

	2725	377 B. C.

శకులవల్ల ఓడిపోయి శ్రీకైల
లలో రాజ్యంచేసిన కాలము } 195
(వక్షిణ దేశమంతా) } -----

	2920	182 B. C.
గంధర్వసేనుడు	50	
	2970	132 B. C.
శంఖుడు	3000	102 B. C.
శంఖుని మరణానంతరం తిరిగి గంధర్వసేనుడు (శకులజయించి ఉజ్జయినిలో భాగాన్ని తీసికొన్నాడు)	20 3020	82 B. C.

ఇంతవరకు నీ రాజవంశముల కథలు మత్స్యపురాణము మొదలయిన వానితో సరిపడుట లేదు. రాజులు, వారి రాజ్య కాలములు తారుమారుగా నున్నవి. అవి యన్నియు పరస్పరము సమన్వయించుకొని చాల శ్రమచేసి నిర్ణయింప బడిన సిద్ధాంత మీరీతిగా నున్నది. కలిలో 100 సంవత్సరము లయిన తరువాత కాశ్యపుడను బ్రాహ్మణుడు వచ్చినాడు. అతడు 120 సంవత్సరము లేలెను. వాని తరువాత మగధుడు రమారమి 30 సంవత్సరములు పాలించెను. (నీసరాజ్య కాలము పురాణములో సరిగాలేదు) తరువాత శిశునాగవంశమువారు తొమ్మిది మంది 540 సంవత్సరములు పాలించినట్లు దీనిలో లెక్క కనబడుచున్నది. ఇతర పురాణాలలో 360 సంవత్సరములే యున్నది. ఇందులో నంకె తప్ప. 360 సంవత్సరము లనెడిది సరియైనది. అటుపైన నందవంశము (నవనందులు) 130 సంవత్సరాలు రాజ్యము చేసినట్లే పురాణములో నున్నది. ఇదికూడా తప్పే. వారు మొత్తము నూరు సంవత్సరములు మాత్రమే యేలినట్లు

మత్స్యది పురాణముల లెక్క తేలినది. కావున నది వంద గానే గ్రహింపవలయును. మఱియొక తేడా. ఇందులో గౌతమ వంశము తరువాతిదిగాఁ బేర్కొనఁ బడినది. గౌతమవంశము సూర్యవంశముగా నెంచవలసి యున్నది. అది శిశునాగ నంద వంశముల తరువాతిదిగా నెంచకూడదు. వానికి సమకాలికమైన సూర్యవంశముగా గణింపఁ దగినది. తరువాతి మూర్యచంద్రగు ప్తుఁడు, బింబిసారుఁడు, అశోకుఁడు అనువారి పేరు లిందున్నవి. వీరు ముగ్గురు మొత్తము 180 సంవత్సరములు రాజ్య మేలినట్లున్నది. ఈ మూర్య వంశములో పండ్రెండుగురు 316 సంవత్సరముల కాలము రాజ్యమేలినట్లు సర్వ పురాణములు పేర్కొన్నవి. వాని కన్నిటికి నీపురాణ మ్నా భాగములో విరుద్ధముగా నున్నది. ఇందులో 'సులూకుఁడు' అనువాని కుమార్తెను చంద్రగుప్తుఁడు పెండ్లి యాడి యవన స్త్రీచ్ఛారము లవలంబించినట్లు ఒక వాక్యము కనిపించుచున్నది. ఈ సులూకుఁ డనెడిపేరు 'సెల్యూకస్' అనేవాని పేరుగా నెంచవచ్చును. ఇది ఇక్కడ పూర్తిగాఁ బ్రక్షిప్తమే. కశ్యపుని మొదలు నందశిశు నాగులను కలుపుకొని చంద్రగుప్తుని వరకును రాజ్యకాలము మొత్తము 1610 వచ్చినది. కలియుగ ప్రారంభము 3102 లో నీయంకె తీసివేసిన 1492 B. C. లో చంద్రగుప్తు డున్నట్లు కనిపించుచున్నది. సెల్యూకస్ 300 B. C. వాడు. కనుక వీనికి చంద్రగు ప్తునికి లంకెపెట్టుట కేవలము దురాగతము. పాశ్చాత్యులు చంద్రగుప్తమూర్త్యుని కాలమును 320 B. C. కి తీసికొని వచ్చి దానిని ధ్రువపరచుట కీవిషయ మిందులో దూర్చినారు.

అని స్పష్టముగా కనిపించుచున్నది. ఈ విధముగా నీ పురాణములో ప్రధాన విషయముగాఁ జెప్పఁబడిన 'అగ్ని వంశపు రాజుల' చరిత్రనుబూర్తిగా నెత్తివేయునిమిత్త మిపురాణములో కృత్రిమపు వాక్యములు చేర్చి మొత్త మీ పురాణమే యప్రమాణముగాఁ జేయుటకుఁ ప్రయత్నములు జరిగినట్లున్నది. ఈ పురాణములో అగ్ని వంశరాజులచరిత్ర ముఖ్యముగా నున్నది. వారు నాలుగువంశములవారు. ఇవే ప్రమర - చేహాని - శుక్ల (ఇదే చాళుక్య) పరిహార వంశములు. వీని పుట్టుక మొదలు వంశముల చివరదాకా సరిగా నిందున్నది. ఇందులో విక్రమాదిత్య, శాలివాహనుల చరిత్ర పూర్తిగా నివ్వబడినది. వాళ్ళాత్మ్యలు కల్పించిన తప్పచరిత్ర కాలములను గప్పిపుచ్చుకొనుటకు శకకర్తలయిన యీ యిద్దరు చక్రవర్తులను జారిత్రక పురుషులు కారని తోసివేసినారు. అందులకు సాధనముగా నీ పురాణ మసలే ప్రమాణమునిపించుటకుఁ దగిన ప్రయత్నము చేసిరి. అందుచే నీ గ్రంథముం దంతటను బండితులచే శ్లోకములు కూర్పించి చేర్పించినారు. ఈ విధముగా నిందు వాళ్ళాత్మ్యలు హస్త ప్రక్షేపము చేసినారు. మొన్నటివరకు నీ గ్రంథము తాటాకులమీద వ్రాయబడి యుండుటచేతను, ప్రతులు విస్తారము వ్యాప్తిలో లేకపోవుటవలనను స్వేచ్ఛగా చెడగొట్టవీలయినది. అట్లు చెడగొట్టబడి మొత్త మీ గ్రంథ మప్రమాణమునుట కవకాశము గల్పిత మైనది.

—♦ విక్రమాదిత్యుడు —

విక్రమాదిత్యుడు డయిదవ యేట నేతపముసేయ వనమున కేగెను. పిమ్మట సతఁడంబావతి' యను పురమున కేతెంచెను. అందు ద్వాత్రింశన్నూర్తులు (32 సాలభంజకలు) కల దివ్య సింహాసనము శివుడంపగా సమీపించెను. బేతాళుని సతనికి రక్షగాఁ బార్వతి పంపెను. ఒక నాడతఁడు 'మహాకాలేశ్వరుని' సన్నిధి కఱిగి యట నప్పినాకిని దేవదేవుని బూజించెను. అట ధర్మమయి యను 'నొకసభ' చక్కగా నేర్పరుపఁబడి యుండెను. అందలి స్తంభములు నానా ధాతుమయములు నానా మణిభూషితములు, అది నానాదుమలతాకీర్ణము, పుష్పవల్లి సముల్లసితము. అందొక దివ్యసింహాసనము ప్రతిష్ఠిత మయియుండెను. వేదవేదాంగ పారంగతులగు బ్రాహ్మణుల నాహ్వానించి పూజించి విధివిధానమున ధర్మగాధలను విక్రమాదిత్యుడు శ్రీవణము చేయుచుండెను. ఇంతలో భేతాళుడను దేవత బ్రాహ్మణరూపమున నేతెంచి జయాశీర్వాదములను రాజునభినందించి యాసనమునఁ గూర్చుండి రాజుతో 'ఓ విక్రమాదిత్యవ్రాహ్మణ! నీకు వినవలయునను శ్రీధ్యున్నచో నితి హాసనముచ్చయరూపమైన యొక యాఖ్యానము చెప్పెదను వినుము. అనెను.'

—♦ ప్రతిసర్గ వర్ణము - ద్వితీయ ఖండము —

బేతాళుడు విక్రమాదిత్యునకు కథలు చెప్పట.

(1 అ.) వేతాళుడట్లు పలికి మహాకాలేశ్వర క్షేత్రాధిపైవతముగు శివుని మనమున నిలిపి విక్రమాదిత్యునితో నిట్ల

నియె. 'ఓయీ! రాకుమార! మనోరమ మయిన కథ తెల్పే దను, వినుము. శ్రీశివాధిపతిమయిన వారణాసి యందుఁ జతు స్వర్ణప్రజలు ప్రతాపముకుటుని పరిపాలనమున సుఖముండిరి. ఆరాజభార్యమహాదేవి. వారికి నజ్జిముకుటుండను కుమారుడు కలఁడు. అతఁడు పదునాఱవయేటహాయమెక్కి వనమే గను. అతని వెంట మంత్రికుమారుఁడు బుద్ధిదక్షుడు నేగెను. వజ్రముకుటుండరణ్యశోభగాంచి కామవశుడై సంహోపించుచు నచటఁ జక్కని దివ్యసరస్సును, దాని తీరమున మునిబృందములు పూజించు శివస్థానమును గాంచెను. వార లా దివ్యక్షేత్రముంగని పరమా నంద భరితులైరి. అంతలో గర్లాటకపతి దంతవక్త్రుఁడ నువాని కుమార్తె పద్మావతి యట కరుదెంచి కామపూజ గావించుకొని చెలికత్తెలతో నా సరోవరమున జలకీడి లొనరించెను. వజ్ర ముకుటుం డాయంగన పొందర్యాతిశయమును, నందుల కనువైన గుణసంపదను గని మూర్ఖులుడై భూమిపై పడెను. మరియు నంతలో లేచి శివా! శంకరా! నన్ను పాలింపుమని పలుకుచు మరల నానుందరిం గనెను. ఆమె యొకపద్మము గని తలపై నిడి కొని చెవులం దానించి, పాదములందు వ్రాలించి పిమ్మట దంత ములచే గట్టిగా నొక్కెను. మరల యా కుసుమరాజము నెత్తి కొని హృదయమునం జేర్చెను. ఇట్లు తన భావప్రకటన మొన ర్చి సఖులతో గృహమ్మున కరిగెను. తండ్రితో గిరిజావనము పకుఁ దీర్థార్థముగా నేతెంచినది గావున నతనితో మరలి ఇంటికి వెళ్ళక తప్పినది గాదు. ఆ సన్నివేశము గన్నది మొదలుగ నా రాకుమారుఁడు మదనబాణవశం పదుడై మనోవ్యధనంది పిచ్చి యెత్తినవానివలెఁ జరించుచు నాహార పానీయములు విడచి

పద్మావతిని ధ్యానించుచు మానము దాల్చెను. అంతట బరి వారమెల్ల “ రాజకుమారు డేమొకో యిట్టి విపరీత దశ నందినాడని ” హాహాకార మొనర్చిరి. మూడు రోజు లయిన తరువాత మంత్రికుమారుండగు దక్షుడు బుద్ధివిశార దుండు కావున వజ్రముకుటుని దరికరిగి నిజము తెల్పుమని యడిగిన నానృపనందనుడు సరస్త్రిరమునఁ దానొకనృపనందనిని గనినది మొదలుగ డెండము తత్తరించెనని విన్నవించెను. అంత నమ్మంత్రికుమారుడు “ ఇస్తీ! ఇదియా! సరిసరి! ఆదేవి మిగుల శ్రమపడిన మీఁదట నీకుఁ జెలి కాఁగలదు. ఆమె కర్ణాటవతి కుమారిత పద్మావతి. నీపై నామెకు మోహము కలదని యామెచూపిన పద్మలీలచే నేను గ్రహించితిని. ఆమెసన్నిధికి నేను నిన్ను గొనిపోయెద ” నని పలికి ప్రతాపముకుటుని కీ జరిగిన దెల్ల విన్నవించి యాతని యాజ్ఞఁగొని యా రాచబిడ్డఁగొని కర్ణాట నృపతి పట్టణంబున కశ్వారూఢుండై యే తెంచెను. అట్లేగి నాటి నిశీఢమున నానగరమం దొక వృద్ధురాలి యింట బసచేసి యామెకు విశేష ద్రవ్య మొసంగెను. ప్రాతఃకాల మయిన తర్వాత నది రాజాంతఃపురమున కేగుచున్నం దానిం గని ‘ అమ్మా, నీ వేకాంతమునందుఁ జని పద్మావతితో నా మాట లిట్లు పలుకుము. జ్యేష్ఠ శుక్ల పంచమి సోమవారమున సరస్త్రిరమున నీవుచూచిన సుందరుడు నిను వలచి వచ్చినాడు.’ అని తెలుపు మన నాయవ్య రాచకన్యక కాచెప్పినది చెప్పినట్లు పద్యము పప్పగించెను. పద్మావతి విని రోషము గొని “ పో పో దుష్టురాలా! ” యని యా ముదుసలినిం బలికి చందనవంకముచే దడిసిన వ్రేళ్ళుగల తన కరపద్యమున

దన హృదయమునఁ గొట్టుకొనెను. ఆ వృద్ధ యారాచకన్నియ చెక్కిలి పుణికి బుద్ధిదక్షునికడ కేతెంచి సర్వము వివేదించెను. అది విని మిగుల పరితపించు రాజకుమారునిం గని ' మిత్రీమ! శోకింపకు. ఆమె నీ కిప్పుడొక సందేశ మంపినది. నీవు తన కెప్పు డు సఖుడ వయ్యెదవో కదా యని యామె హృదయమునఁ దట్టుకొన్నది. నీవార్త మధురముగా వినినంతన నాదేహమున రజస్సంటినది. రజస్వలాస్నాన మాచరించి తరువాత నీ నెమ్మోము ముద్దుజెట్టుకొనెద' అను భావము నామె తన చేష్టలచే వ్యక్తపఱచినది. అనిన రాజబాలకుఁడు మిక్కిలి యానందించెను. మూఁడురోజు లయిన తరువాత మఱల నా మ్ముసలిది పోయి రాజకన్యకకడ కేగి "భూపాలబాలుఁడు నీపై మఱులుకొని నీ దర్శనము నపేక్షించి యున్నాఁడు. నుందరీ! నీ వా జగన్మోహనుని చెట్టవట్టుము. నీ జీవితసాఫల్య మొనరించుకొనుము. అనిన విని యా చిన్నది మిగుల సంతసించి మసితే నంటిన వేలిచే గవాక్షద్వారమున నంటి పిరుదుపై కరతల మ్మునఁ గొట్టుకొనెను. వెనువెంటనే ముసలియవ్వ చనుదెంచి మంత్రీనూనున కద్ది యెఱింగించెను. బుద్ధిదక్షుఁడు మిగులఁ బ్రీతిపన్నుఁడయి మిత్రుని చెంత కేగి "పియమిత్రీమ! ఆ సృష్ట కన్యక యంతఃపురమునఁ బడమటిద్వారమున నీకొక గవాక్షము నిర్మింపఁ బడినది. అర్ధరాత్రీమున నీవు నాకడకు విచ్చేసి నన్నుం బొందవచ్చును" అను భావము తెలిపిన దన నా రాజసుందరుఁ డానాటిరాత్రీ యయ్యిందువదనం జేరి విహరించెను. ఒకనెల గడచిన తరువాత, తమిదీరి, నెచ్చెలి యేమయ్యె ననితలంచి, చెలితో "రమణీ! నీ వే బుద్ధివిశారదుని యనుగ్రహముచే

నాకు లభించితివో యా మంత్రీకుమారుఁడు నా ప్రియమిత్రుఁ
డెందుఁడెనో తెలిసికొని తిరిగి వచ్చెద నాజ్ఞ యిమ్ము. అనిన
నా బాలిక విని యామాట తన హృదయమున కెఱేసి స్వఘర
మయి తాకినం గనలి వడ్రోసోపేతమయిన యన్నమున విషము
పెట్టించి యా మంత్రీనుతున కంపించెను. అయ్యెడ బుద్ధి
దక్షుఁడు చిత్రగుప్త పూజకుఁ డగుటచే నా యన్నమందలి
దోషము గమనించి యది తినఁడయ్యెను. అంతలో రాజకుమారుఁ
డట కేతెంచి వివేకవంతుఁ డయిన యమాత్యబాలునిం గని
రోషముతో 'ఏల నా ప్రియురాలంపిన యన్న మారగింప
వైతివి?' అని యడిగెను. మంత్రీకుమారుఁడు నవ్వి యా
యన్నము నక్కడనే యతఁడు చూచుచుండగనే యొక కుక్కకు
వైచిన నది యక్కడనే విలవిల దన్నుకొని ప్రాణములు విడ
చెను. రాకుమారుఁ డచ్చెరువు నొందెను స్త్రీజనము నడవడి
యిట్లుండుంగదా యని యెఱింగికొని యయ్యంగనపైమోహంబు
విడిచి స్నేహితునిం గని నే నా పాపిని విడిచితిని. ఇంటి కేగ
వలయు రమ్ము. అనిన మంత్రీనూనుఁడు "రాజా! నీవు శీఘ్రమే
ప్రియురాలి దరి కరుగుము. నీ వామె ధరించు నొక బంగారు
నగ కొనివచ్చి దాని పక్కపై నొక త్రిశూలపు ముద్ర వేసి
యది నిద్రోబోవు చుండగాఁ దీసికొనిరమ్ము" అనిన నాతఁడట్లే
యరుదెంచెను. పిమ్మట నా మంత్రీబాలుఁడు మిత్రునితో
శ్మశానమున కేగి రుద్రమండపమునఁ గూరుచుండెను. రాజకు
మారు నొక శిష్యునిగా నటింపఁ జేసెను. మరియు నా భూషణ
మును బురమున నమ్ముకొని రమ్మని పంపెను. వజ్రమకుటుం

డతని యాన గొని యటులే నగరవీధుల నమ్మకము నూపినంతట రాజభటు లాతని బంధించి రాజు నెదుటఁ బెట్టిరి. అతఁడడిగినంతట 'రాజు! నాగురు నొకానొక యోగి కలఁడు. అతఁడు జడలు దాలించి యీయూరి శృశానమునందే యున్నాఁడు. అతఁడు దీని నమ్ముకొని రమ్మని నాకిచ్చినాఁడు.' అంటే అనెను. రాజు విని యా యోగిని రప్పించి యడిగెను. 'నేనొక యోగిని. నేను మంత్ర మొకటి యనుసంధించి యొక పిశాచిని రప్పించితిని. నే డామె కొక త్రిశూలముతో నెడమ పిక్కపయినొక ముద్రకూడ వేసి పంపితిని.' అనిన నదియెల్ల గమనించి యా రాజు తన కుమార్తె నింటినుండి వెడలించెను. అంత వజ్రముకుటుం డా బాలికను గొని యింటి కరుదెంచెను.' అని యీ కథ తెల్పి బేతాళుండు నవ్వి 'విక్రమాదిత్య! వింటివి కదా! ఇక్కడలో నీ నల్వరలో నెవ్వరి కేపాపము పంచెదవు? తెలుపుము.' అని అడిగెను. విక్రముడు 'ఈ పాపమెల్ల రాజుది. మంత్ర మిత్రకార్య నిర్వాహకుఁడు. నౌకరులు ప్రభుకార్యము చేసినవారు. రాజకుమారుఁ డర్థసిద్ధి సాధించినవాఁడు కావున నిందు రాజే నరకము నంద నర్హుఁడు. రజస్వల యయిన కన్యకు వివాహము చేయనివాఁడు మహాపాపి. వాని కరువది వేలేండ్లు నరకము తప్పదు రాజపుత్రి గాంధర్వ విధిచే వివాహ మాడినది. దాని కభ్యంతరము చేసినవాఁడు యమలోక మందును. ఎట్టి పాపము నెరుంగని బాలిక నింటినుండి తరిమెను. అది లక్ష సంవత్సరములు నరకయాతన ననుభవింపఁ జేయును. అని రాజు వల్కిన విని బేతాళుండు మిగుల ప్రసన్న హృదయుండై ధర్మ తత్పరుఁ డయిన యా జేనితో వెండియు నిట్లనియె.

— 2. మధుమతి కథ —

(2 అ.) సూతుం డిట్లనియె. ప్రసన్నమనస్కుడై మహా
 సింహాసనాధిపై తుండయిన షక్రిమాదిత్య భూపాలునింగని ద్విజ
 రూపధరుండగు బేతాళుండును ప్రసన్నమనస్కుడై ఇట్లనియె.
 యమునా తీరమందు 'ధర్మస్థలి' యను పురము చాతు
 ర్వర్ణవ్యవస్థా సుందరమై ధనధాన్య సమృద్ధమై యుండెను.
 గుణాధిపుం డను రాజా పుర మేలుచుండెను. అతనికడ 'హరి
 శర్మ' యను పురోహితుండు స్నానపూజాఽపి సదాచార తత్ప
 రుం డొకరుం డుండువాఁడు. ఆతని ధర్మపత్ని సుశీల. పతివ్రతా
 తిలకము. వారికి సత్యశీలుండను కుమారుండు కలిగెను. అతఁడు
 విద్యాధ్యయన తత్పరుఁడు. వానికి 'మధుమతి' యను శీలరూ
 పాది లక్షణలక్ష్మిత యగు నొక చెల్లెలుండెను ఆమెకు బండ్రిం
 డేండ్లు రాగానే వివాహ ప్రయత్నము గావించిరి. తండ్రియు,
 నన్నయును దేశదేశముం గాలించిరి. ఒకతరి రాజపుత్రుని వివా
 హమునకయి యా పురోహితుం డేగెను. వాని కుమారుఁడు
 సత్యశీలుండు జదువుకొనుటకు కాశీపురమున కేగెను. ఆనడుమ
 వామనుండను నొక బ్రాహ్మణుం డనుకూల ధూప శీల వయస్సుం
 దరుం డేగుడెంచిన నాతనిం గని మధుమతి మోహపడెను.
 నిద్రాహారము లెఱుంగక, యెడలివలువను మఱివి చంద్రు
 నికై తపించు చకోరివలె నతని యెడ గోరికగాని యా సుశీల
 స్వర్ణద్రవ్యాదులలతోఁ గూడిన తాంబూల మొసంగి యఱుగ
 కుండ నాపెను. అంతట హరిశర్మ ప్రయాగయందు త్రివిక్ర
 ముండను నొక విప్రబాలకునింజూచి, యతడు వేదవేదాంగ

పారగుండని కని కుమార్తె కనుకూలుండగు వరునిగా వరించెను. సత్యశీలుండును గాశీపట్టణమునఁ దన గురుని కుమారుండగు 'కేశవుని' జెల్లెలి కనురూపుండగు వరుండని కోరుకొని యింటి కేతెంచెను. మాఘ బహుళ త్రయోదశి శుక్రవారమున వివాహాలగ్నము నిర్ణయించిరి. కన్యారూప మోహితులై మువ్వురు వరులు మూఁడుదారుల నేతెంచిరి. సరిగా నదే సమయమునఁ బాము కఱచి యా బాలిక పూర్వకర్మ బలమున నృతినొందెను. ఆ బ్రాహ్మణు లామెం బ్రతికింప నెంతేని శ్రమపడిరి. కాని లాభము లేకపోయెను. హరిశర్మ యాపిల్ల కార్ష్యదైహిక క్రియ లాచరించెను. త్రివిక్రముం డామెకై దుఃఖించి బొంతదాల్చి దేశదేశాంతరములందుఁ దిఱుఁగ జొచ్చెను. కేశవుఁడు శోకించి యామె యస్థికలగొని తీర్థముల వెంటఁ జరించెను. వామనుఁడు బూడిదఁజల్లుకొని, విరహ వశుండై తదేకధ్యానపరుండై నిలిచెను. ఒకపుడు సరయూ తీర మున లక్ష్మణపురమున త్రివిక్రముఁ డొక విప్రునియింటికి భిక్షార్థమేగెను. 'రామశర్మ' యను ద్విజుఁ డానాఁడు దన యింటి కాహ్వానించెను. వాని భార్య విశాలాక్షి యతని బిలిచి భోజనపాత్రము నుంచెను. అదే సమయమున వారి పిల్లవాఁడు పాపవశుండై చనిపోయెను. దాది యేడ్చెను. విశాలాక్షి శోకముచే మూర్ఛిలైను. రామశర్మ వచ్చి సంజీవన మంత్రము పఠించి మంత్రపు నీళ్ళు చల్లి శిశువును బ్రతికించెను. అవ్వల సవినయముగ నా సన్యాసికి భిక్షుసేసి పిమ్మట సంజీవనీ మంత్రము నాతని కుపదేశించెను. త్రివిక్రముఁ డామంత్ర

మును జపించి యాహరిశర్మకుమా డైన బ్రతికించెను. ఇంతలో నట రాజకుమారుడు మృతినొందెను. ఆకుమారుడు దహితంబు బడెను. కాని మంత్రప్రభావముచే మరల బ్రతికెను. ధర్మ స్థలియను రాజ్యమునకుఁ ప్రభువైన గుణాధిపుని కుమారుడగు వీరబాహుడు త్రివిక్రమునితో నాకుఁ బ్రాణదానము చేసిన వాడవు కాన వర మేదియేని కోరుము అనెను. అంతట నా విప్రుడు 'రాజా! కేశవుడను బ్రాహ్మణుఁ డస్థికలను గొని తీర్థముల వెంటనేగినాఁడు అతని వెదకింపుము.' అన నాతఁ డొక దూతను బంపి వెదకించిన కేశవుడు వారికిఁ గనఁబడి యస్థికలతో నరుదెంచి యవి వారికిఁ సంపాదెను. అంతట నా బాలిక బ్రతికింపఁబడెను. అట్లు బ్రతికి యా బాలిక యా మువ్వురు విప్రకుమారులను గని ధర్మానుసారముగ నే నెవ్వఁతెకు భార్యగాఁడగుదునో తెల్పుడు. ఆతని నే చేకొనెదను' అనెను. అది విని మువ్వురును మానముపట్టిరి. ఓ విక్రమాదిత్య స్వపాలా! నీవు ధర్మజ్ఞుడవు. ఆమధుమతి యా మువ్వురలో నెవ్వనికి ధర్మ వత్ని గాఁడగినది? తెలుపుము. అని బేతాళుడు ప్రశ్నింప రాజు నవ్వి సవినయనముగ మధుమతి వామనునికి భార్య కాఁడగినది. ఇక ప్రాణదానము చేసిన బ్రాహ్మణుడు తండ్రి వంటివాఁడు. అస్థులనిచ్చిన యాతఁడు సోదరునివంటివాఁడు' అని నిర్ణయము చేసి తెల్పెను.

—♦ కి. రూపసేనుని కథ ♦—

సూతుం డిట్లనియె. 'ఓ విప్రోత్తమా! వినుము. మఱి యొక మనోహరమైన కథ తెల్పెదను.' బేతాళుండు విక్రమా దిత్యునితో వెండియు నిట్లనియె. నానాజననివాసమగు వర్ణమాస నగరమున రూపసేనుఁ డను మహాబలవంతుఁ డొకఁడు రాజుం డాఁడు. ఆతనికి 'వివ్యన్తాల' యను నుత్తమ పతివ్రత భార్య యయ్యెను. ఒకస్థానం నీరవరుఁడను క్షత్రియుండు దారపుత్రి పుత్రికాదునితో నీవసమునకై యా పురమున కేగుడెంచెను. అట్లు చనుడెంచి విసయవిసమితుండై రూపసేనుని దర్శించిన నతఁడు దినదిన మొక వేయి సువర్ణము లిచ్చుచుండెను. నీర సేనుఁ డా ధనము నగ్నిహోత్రములకు, బ్రాహ్మణులకు విని యోగించి శేషించిన దానిని దా ననుభవించుచుండెను. ఇటు లొక దోడు గడచినంతట శివాజ్ఞచే రాజ్యలక్ష్మి యరుడెంచి స్మశానమున రోదనము చేయుచుండెను. అదివిని రాజ్యరాత్రి మెళుకువగొని, నీరవరుఁడను సేనకుని బిల్చి యాయేడుపు విని పించు చాయకేగి కారణమరసి రమ్మని పంపెను. నీరవరుండు రాజాజ్ఞ గొని శస్త్రాస్త్రములం దాలించి శుభవదనయగు నా రాజలక్ష్మియున్న తావునకరిగి 'ఏల దుఃఖించు చున్నావు అంతటి కష్టమేమి వచ్చినది? తెలుపు' మని యామెను బ్రశ్నిం చెను. రాజ్యలక్ష్మి నీరసేనుని కిట్లనియె. నేను రూపసేనుని రాజ్యలక్ష్మిని. ఈ నెల, తుదలోనే ప్రళయ మందవలసి యున్నా ను. అందులకు శోకించుచున్న దానను. అనిన విని యాబలశాలి డేవీ! నీ యల్పాయువు సంగతి తెల్పితివి సరియే నీవు దీర్ఘాయు

వచ్చుతురా లెట్లగుదువో యాయుష్యముకూడ నీవే తెల్పవే యని యడిగెను. అంతట నా రాజ్యరమ 'వీరాగ్రేసర! బుద్ధిశాలివి. నీ కుమారుని కపాలమును జండిక కర్పింతువేని నేను దీర్ఘాయుష్షు నయ్యెదను. దీని స్వామికార్యము నిర్వహించినవాడవు నయ్యెదవు. చేతనైన నిది సాధింపుము.' అనెను. ఈమాట వినినవినగానే వీరవరుఁ డింటికిం జని భార్యతో నీవు నిండు మనసుతోఁ గుమారు నర్పింపుము. అని యడిగెను. ఆమెయు నందుల కొ ననెను. మరియు నా మహాసాధ్యి పసివానిం బిల్చి 'నాయనా! నీవు రాజునిమిత్రముగా దేహమును సమర్పింపుము' అనిన నా బాలుఁడు సోదరితోఁ దల్లితో విమర్శించి వెంటనే బయలువెడలి చండికాలయమునం దున్న తండ్రిసన్నిధి కేతెంచి 'తండ్రి! నా శరీరమును జండికకు బలియిమ్ము, దీనివలన మన జేని రాజ్యలక్ష్మికి సుస్థిరమైన యాయువు గలుగునట్లొనరింపుము' అనెను. వీరసేనుఁడు సుతుని మాటవిని వెంటనే వాని శిరమ్ము ఛేదించి దేవికి సమర్పించెను. మరియు నటనే యాబాలుని చెల్లెలు, తల్లి, తుదకుఁ దండ్రియును శరీరము లర్పించిరి. రూపసేనుండది చూచి తనసేవకుఁడింత రాజభక్తుఁడనియు, సత్యసంధుడనియు గ్రహించి తానును తన శిరమ్ము నట సమర్పించెను. అంతట నా చండిక వరమ ప్రసన్నయై రాజుం బ్రీతికించి వరము కోరుకొమ్మని తెల్పెను. అతఁడును "వీరసేనుఁడు సకుటుంబముగా జీవించుఁగాక" యని కోరిన నాదేవి యనుగ్రహమున నందఱు నావెంటనే జీవించిరి. దేవి యంతర్ధాన మొందెను. రూపసేనుఁడు మిగుల ప్రసన్నమైన చిత్తముతో కామరూపిణి

యగు తన కుమార్తెను వీరసేనునికుమారున కొసంగెను. బేతాళుండు విక్రమాదిత్యునింగని 'ఈ నల్వరలో ముఖ్యమైన స్నేహము చూపిన వారెవరో తెలుపుము రాజా!' యని ప్రశ్నించెను. విక్రముండు తన 'సేవకునికై తనశరీరమును బలియిచ్చిన రాజిందులో నకృతిమ స్నేహమును జూపినవాడు. వీరవరుండు సువర్ణముమీఁది ప్రీతిని, వాని భార్య పతివ్రత ధర్మ ప్రీతిని, చెల్లెలు బంధుప్రీతిని, కుమారుండు పితృప్రీతిని జూపినవారు. వీరి ప్రీతియంతయు సనిమిత్తము. అనిమిత్తమైన మహాస్నేహము చూపినది యొక్క రూపసేనుడే' యనెను.

—♦ 4. చంద్రీ వతి కథ ♦—

(4. అ.) బేతాళుండు రాజున కిట్లనియె. భోగవతియను నగరము కలదు. 'రూపవర్మ' యారాజ్యము నేలుచుండెను. బుద్ధికోశలము గల 'చూడామణి' యను నొక చిలుక యారాజునింటఁ బంజరమున వసించుచుండెను. ఒకనాడు రూపవర్మముప్పదియేండ్ల ప్రియముగలవాడై 'ఓ చిలుకా! నాకుఁ దగిన నుందరి యెవ్వరియేని యున్నదా?' తెల్పుమన నాశుకము మగధదేశాధిపతి కుమారిక 'చంద్రవతి' యను కన్యక సర్వవిధముల నీకనురూపయై యున్నది. ఆమెను గ్రహింపుము. అనిన నాస్మవతి గణేశుండచు నొక విప్రోత్తముని సముచిత సువర్ణమణిభూషణము లిచ్చి యాపిల్లకొరకుఁ బంపించెను. అతండును మగధకేగి మహాదేవసందర్శనము సేసి యిట్లునుతిం చెను "శివా! నమస్కారము. నీవు శాంతుండవు, సర్వాభీష్ట

ప్రదాతపు, భవుడవు, శంకరుడవు. రుద్రుడవు నగు నీ కెల్ల వేశల నమస్కారము. మృడుండును ఆనందరూపుండును సర్వ దుఃఖహరుండవు నగు హరునకు నీకు వందనము. ఇట్లు వినుతించునంతలో చంద్రవతి కామోర్తయై మదనమంజరియను చెలికత్తై బిలిచి నాకనురూపుండగు వరుండెవ్వడేని యీధరణి మండలమ్మున గలఁడే" యని యడిగిన నది భోగపురీశుండగు రూపవర్మ నీ కుచితుండనియె. ఆ మాటవిని యాకన్నియ వాంఛితార్థ దాయిని యగు దుర్గను సకలభవనైకజనని నారాధించెను. "ఓ జగదంబ! నీకు నమస్కారము. నా వాంఛితముల నెరవేర్చు తల్లివి. మాయమ్మవు నీవు తీర్తిజ్జననివి. వర్ణమూర్తివి. సనాతనివి. నీవు స్వాహా స్వధాసంధ్యాదిరూపవు, నీకు నమస్కారము" అని వందన మాచరించి "రూపవర్మను నాకుఁ బతిగావింపుముమ్మా" యని కోరుకొనెను. ఈ నమస్కారమునకుఁ బ్రసన్నయై జగన్మాత మగధరాజును వాని ధర్మవత్నిని మోహింపఁజేసి సిద్ధస్వరూప యగు నా దేవి యొకమాసము దాటకుండ నామెకు వివాహము సంఘటింపఁజేసెను. అంతట రూపవర్మ చంద్రవతిం గూడి యభేష్టభోగము లనుభవించుచుండెను. ఒకనాడు రాజు మేనక యగు మదనమంజరినిం గని నీవు శుకముతో వివాహము చేసి కొమ్మనెను. అంత నమ్మేనక యిట్లనియె. ఇలావురమున లక్ష్మీపతి యను వైశ్యుండు మిగుల ధనవంతుం డుండెను. అతనికి సంతానము లేకపోగా దేవతారాధన మాచరించెను. అతని ఖార్య పతివ్రత. వారి కెట్టకేల కొక కుమారుండు గల్గెను. కాని

వాఁడు సీచాశీనీచుఁడు, ఎల్లప్పుడు జూదమాఁడువాఁడు. నురా
 పానగతుఁడు. వేశ్యాలోలుఁడు, మాంసాశనుఁడు. దుష్టుఁడు.
 వానినడవడి గని తల్లిదండ్రు లనశ్చాంచుకొని యడవి పాలయి
 పోయి నరనారాయణుల ధ్యానించి పరమపద మందిరి.
 వారి తనయుఁడు మదనపాలుడు దుర్మార్గుఁడు. ధనమెల్ల
 వ్యయముసేసి దేశాంతరమున జీవితము గడుప నేగెను.
 'హేమవతి' యను నైశ్యుడు నివసించు చంద్రీపురమున
 కేగి తన వృత్తాంతమెల్ల చెప్పికొనెను. నేను స్వల్పధనము
 గొని దేశాంతరవ్యాపారముచేయుట కోడమీఁద బయనించి
 వచ్చితిని. పెనుగాలి కోడ మునింగి ద్రవ్యము నోల్పోయితిని.
 నే నెట్లో బ్రతికి యొడ్డునఁ బడితిని. ధన సప్తమునకు సిగ్గుపడి
 మా తండ్రి మొగము చూడలేక యందందుఁ తిరుగుచున్నాను'
 'అనిన విని హేమవతి యను నా వణిజుఁడు తన భార్యయగు
 కామమంజరిం బిలిచి, ఓసీ! దైవవిశమున నీ నైశ్యబాలుఁడు
 మనకు సమకూరినాఁడు. మన 'చంద్రీకాంతి' యను బాలిక
 సీతనికిచ్చి యథావిధిగా వివాహము చేయుదును. నీ వంగీ
 కరింతువేని యనుకూలపడు ననిన నది యకా ననియె. అంత నా
 యిద్వరకు వివాహము కావించి యల్లుని గూతునిం దన
 యింటనే నిలుపుకొనెను. కొన్నాళ్ళకు మదపాలుఁడు మామ
 గారి యనుమతిం గొని సర్వైశ్వర్య సమన్వితముగ నా బాలికం
 గొని దాసదాసీజనముతో నింటికి బయలుదేగెను. అట్లు
 వెడలి నోవలో పల్లకిబోయిలను బొమ్మని, దాసీపరివారము
 లను జావమోది, భార్యనువిడచి యా దుష్టుఁ డా ధనమెల్ల

కొల్లగొని యొంటరిగా నింటి కేతెంచును. ఏమ్మట నొక సంవత్సరము నిండకయే యా బంగారము నెల్ల వ్యయమొనర్చి తిండికిం గుడ్డకు గరవై మరల శోకవశుండయ్యెను. తిరిగి తిరిగి మరల యత్తవారింటికిఁ బర తెంచినఁ జంద్రీకాంతి యను నా బాలిక భర్తం గని “ దారిలో మన ధనము దొంగల పాలైనది” అని మా తలిదండ్రులతోఁ దెల్పితిని. కావున నీపు సిగ్గువడక యిచ్చటనే యుండు మని పలికెను. అది విని యా మహాభూర్తుండు కొన్నాళ్ళటనే యుండెను. ఉండి యుండి యొకనాటి నిశీథమున గాఢాంధకార మావసించినతఱి భార్య నిదురలో నుండగా నామెను హతమొనర్చి నగకట్టునెల్ల మాటగట్టుకొని పారిపోయెను. కావున శుకమునకు నాకును నీ వన్నట్లు వివాహ మంతిభాగుండదు” అని మేనక పలికెను. ఆమాటవిని యా చిలుకయు “అధమురాలగు మేనక నాకుఁ దగదు. నల్లనిమ్మొద్దు. కురూపిణి. నేను త్తముండను. నీకుఁ గారణముం దెలుపుదును వినుము. కాంచనపురమున శంఖపతి యను నొక్క వర్తకుం డుండెను. వాని సుతుఁడు సింధుగుప్తుఁడు. వాఁడు ధనవంతుఁడు, గుణవంతుఁడును, బుద్ధిమంతుఁడును. వాని భార్య ప్రభావతి. శ్రీ దత్తుఁడు వారికిఁ బుత్రుఁడు. ‘జయశ్రీ’ నగరమున వానికి వివాహము గావించెను. సోమదత్తుని కుమారిక ‘జయలక్ష్మి’ వానికి భార్యయయ్యెను. శ్రీదత్తుండు వాఁకి జ్యోతిషము కురుస్థలమును దేశమున కేగెను. పండ్రొండేండ్లకు సమృద్ధమైన ధనముతో నింటి కేతెంచెను. జయలక్ష్మి మోహ వశయై భర్తయేగిన తరువాత పుట్టింట నివసించుచు దూత

ముఖమున హోమదత్తునితోఁజేరి కనమెల్ల వ్యయించి విచ్చల విడి సంచరించెను. మూడుమాసము లయినతరువాత తన భర్త వచ్చినంగని యది మహాదుఃఖమొందెను. సీధమునఁ దల్లిచే సంపఁబడియుఁ దనభర్తదరి కతిక్రోధమున నేగెను పిమ్మట దూతికయింటి కేగెను. హోమదత్తుఁ డట పాముచేఁ గాటువడి హౌస్యగృహమునఁ జచ్చియుండెను. విషహతుండైన యా జారునితోడనే యది మోహంభయ క్షీడించెను. అటనున్న యొక రావిచెట్టుపైనున్న పిశాచ మా జారిణింగని యాశవ దేహమున నావేశించి దానితో రమించెను. మఱియు వాఁడు దంతములచే దానిముక్కు గఱచి తిరిగి రావిచెట్టుపై గూరు చుండెను. కఫల్లుండను దొంగ యదెల్ల కనిపెట్టి యా కామిని వెంటబడి దానియిల్లు చొచ్చియుండెను. జయలక్ష్మి యిట్లు గృహమ్ము సొచ్చి తన భర్తను సమీపించి గట్టిగా నేడ్చెను. లోకులు గుంపుకూడిరి. హోమదత్తుఁడు ముక్కుపోయిన తన కన్యంగని కినిసి యల్లుని బంధించి రాజసన్నిధిని బెట్టెను. రాజాజ్ఞచే భటులు వానిం బంధించిరి. అంతటఁ గఫల్లుఁడు (చోరుఁడు) తాము మెఁదఱినుండి చూచు చున్న వృత్తాంత మంతయు రాజునకు నివేదించెను. అంతట రాజు సర్వపాప స్వరూపిణియు నధమాధమురాలు నగు జయ లక్ష్మిని గాడిదపై నెక్కించి నగరము వెడలగొట్టెను రాజా ! వింటివికదా! ఇందుచే మేనక నా కర్ణురాలు గాదంటి నని చిలుక తెల్పినని తెల్పి బేతాళుం డీ తెల్పిన కథలో 'నాడుది యెక్కువ పాపాత్మురాలా? పురుషుఁడా? తెలుపు'మని యడిగిన వికృతమార్కు

ధరణిపాలుం డిట్లనియె. 'అగుణము అరూపమునగు వరబ్రహ్మ యొక్క మాయ వర్ణరూపిణి. సత్త్వము పుంరూపము. రజస్సు స్త్రీరూపము, తమోగుణము నపుంసకరూపము. ఈ త్రిలింగముల సమిష్టి యవ్యయమయిన బ్రహ్మము. అవ్యయము బ్రహ్మ ధామము. మాయ త్రిలింగరూపిణి. ఆ మాయచేతనే యీభువన జాలమెల్ల జనించినది. అట్టి తల్లికి నమన్కారము. నపుంసకము కంటె స్త్రీ యుత్తమురాలు ఆమెకంటె బురుషుడు త్తముడు. జ్ఞానాధికుడు పురుషుడు. కర్మచే నధికురాలు స్త్రీ. అజ్ఞానాధి కము క్షీబము(నపుంసకము)అని కోవిదులగు పూర్వులు పల్కిరి. పురుషులకు కర్మమే బంధనము. జ్ఞానము బంధరాహిత్యము. అందుచే స్త్రీ పాపాధిక. పురుషుడు పాపరహితుడు.' అనిన విని బేతాళుండు సంతోషించెను.

— : (5) మ హా దే వి క థ : —

(5 అ) సూతుండిట్లనియె:- బేతాళుండు మప్రసన్నుండై విక్రమార్క భూపాల కుమారునికిట్లు తెలుపం దొడంగెను. ఉజ్జయినీనగరమున మహాబలుడని విశ్రుతి కెక్కిన చంద్రీ వంశపు తేఱొకఁ డుండెను. అతఁడు ప్రాజ్ఞుడు. వేదశాస్త్ర విశారదుడు. వాని దూత హరిదాసుఁడు. స్వామిభక్తుడు. వాని భార్య భక్తిమాల. అది సాధుసేవాపరాయణ. వారికి మహాదేవియను నొక కన్యక మిగుల నందకతై జన్మించెను. ఆమెయు సర్వవిద్యానిపుణ. ఆమె తనకంటె నన్ని విధముల నధికుడైన పరునకిచ్చి వినాహము సేయుమని తండ్రికిఁ

కేగెను. అతనికనాడు రాజసభ కేగెను. రాజు త్రైలింగ
 నేతాశ్రమమునకు హరిశ్చంద్రుని కడకేగి యాతని యోగక్షేత్రము
 నెలినెలనాకు దెలుపుమని కోరెను. అతడు నల్ల యేగి
 యచటికుశలవార్త తన రాజనకు మామాగారగు హరిశ్చంద్రు
 నకుఁ దెలిపిన నతడు హరిశ్చంద్రుని యు సతఁడు
 హరిదాసుం గని 'అయ్యా! కలి యెప్పుడు వచ్చును?'
 అని ప్రశ్నించెను. హరిదాసు † 'న్యూహుఁ డనువాఁడు
 రాజ్య మేలునవును కలి రాఁగలఁడు. బ్రహ్మయొక్క
 తొలిముఖమున 'ఓం' కారము జనించెను. రెండవముఖమున
 లోకవిమోహిని యగు స్తేచ్ఛభావ పుట్టినది. అది యమలోక
 కారణము. ఎప్పుడు వేదోక్తమైన ధర్మము విపరీతముగఁ
 దోచునో యప్పుడు కలిరాజ్య మారంభమయ్యెనని యెరుంగ
 నగును కలికి స్తేచ్ఛలు ప్రియులు. అధర్మమిత్రముగు కలి
 సర్వదేవతాతిరస్కారము గావించును. పాపమును పురుషునికి
 భార్య అబద్ధము. దుఃఖము వాని కుమారుఁడు. దుర్గతి ఘాని
 కోడలు. ఇల్లెల్లు నిల్లె యుండును నృపు లెల్లరు క్రోధవశులు.
 బ్రాహ్మణు లెల్లరు కామకింకరులు. ధనికులు లోభవశులు.
 శూద్రులు మహత్త్వభావితులు. స్త్రీలు సిగ్గు విడుతురు.
 కింకరు లెల్ల స్వామిఘాతుకులు. భూమి నిస్సారము. కలిలో
 నెవ్వరు హరిశరణుచొత్తురో వారు సంతోష మందుదురు.'
 అనిన విని హరిశ్చంద్రుడు సంతోషించి యా విపునికి దక్షిణ
 యొసంగెను. బ్రాహ్మణుఁ డతని శిబిరమున కేగెను. ఇంతట

వీరిపేరు స్తేచ్ఛలలో మొదట నున్నది. చూడుఁడు.

నొక బుద్ధిశాలి యగు బ్రాహ్మణుఁడు తన విద్యావిశేషమును హరిదాసునికిఁ దెలుపవలయునని, తన జపమునకు సంతసించి దేవి యనుగ్రహించిన కామసంచారము సేయఁగల విమాన మొకటి యత్యాశ్చర్యకరమైన దానిం జూపించెను. అదిచూచి యా విప్రునిం దన కూతురున కనుకూలుఁడగు వరునిగా వరించి స్వపురమున కేతెంచెను. హరిదాసుని కుమారుఁడు ముకుందు డనువాఁడు విద్యలునేర్చి 'గురుదక్షిణ' యేమి కోరు దురని గురువు నడిగిన నతడు 'నీ చెల్లెలిని నా కుమారున కిచ్చి వివాహము చేయింపుము' అని కోరిన నత డట్లే చేయుదునని మాటయిచ్చి యింటికి వచ్చెను. ఆ సమయమున మహాదేవి యశ్వత్థామకు శిష్యుడై శబ్దవేధి యను విద్యను సాధించిన వామనుఁడను బ్రాహ్మణబాలుని తన కీడుజోడగు వరునిగాఁ గోరుకొనెను. ఇట్లొక్క-బాలికకై ముగ్గురువరు లొకరికి దెలియ కుండ నొకరుగా సమావేశమైరి. ఇట్లుండగాఁ గాముకుండైన యొక్క రాక్షసుఁడు దేవమోహితుఁడై వచ్చిపడి మహాదేవిని హరించికొనిపోయి వింధ్యపర్వతమునం బెత్తెను. వచ్చిన పెండ్లికొడుకులు దిగులుగుడిచిరి. అప్పుడు ధీమంతుఁ డను బ్రాహ్మణకుమారుండు జ్యోతిషిఁకుడు కావున వింధ్య పర్వతముపై బాలికయున్నది. ఒకరాక్షసునిచేతఁ దక్కినది. అని తెలిసిన బుద్ధికోవిదుఁడంతటఁ దక్కిన యిద్దరను దన విమాన మెక్కించుకొని యటకేగెను. అంతట శబ్దవేధి తెలిసిన విప్రుడు విల్లెక్కిడి యొక బాణముచే నారక్కసునిం గూల్చెను. ఇట్లమ్మువ్వురు బ్రాహ్మణ బాలకులు నమ్ముద్దియం గొని

తద్దయు నానందంజున నింటిమొగము వట్టిరి. తోలివలొనే
 వా రాకన్నియ నాదినాది యని తగవులాడం జొచ్చిరి. విక్రీ
 మార్కనృపాల! ఈ తగ వెట్టులు దిద్దెదవో తెలుపు మన
 బేతాళునకు తేడిట్లనియె. స్వామీ! తన జ్యోతిశ్శాస్త్రబల
 మునఁ గన్నియజాడ దెల్పిన యాతఁ డామెకు పితృసమానుఁడు.
 విమాసమునం గొనినచ్చిన యతఁడు భ్రాతృతుల్యుఁడు. రాక్ష
 సుని గూల్చిన పీరు డక్కనృను వివాహమాడఁదగిన వరుడు.
 అనిన బేతాళస్వామి మిగుల యామోదించెను.

—: 6. కా మాం గి క థ :—

6 అ. ధర్మపురమను నందమైన యొక గ్రామమున
 ధర్మశీలుఁడను రాజుండెను. వానిభార్య లజ్జాదేవి. వాని మంత్రి
 న్యాయశాస్త్రవిశారదుఁ డగు నంధకుడు. ధర్మశీలుఁ డొక
 యాలయము నిర్మించి యందు దుర్గాప్రతిష్ఠ గావించెను సం
 తానార్థియై యామె కుశ్వవములును గావించెను. వరము
 కోరుకొమ్మనగా నాతఁడిట్లు వినుతించెను. అమ్మా! నీ వేక
 రూపపు. సర్వవర్ణస్వరూపిణివి. ప్రకృతివి. నిత్యపు. నీవు
 సాక్షాద్భగవతివి. నీచే నీచరాచరభూతజాల మల్లుకొనియున్నది.
 నీ యానతిచే నీ జగజ్జాలముల రచించి బ్రహ్మ విసోదించును.
 మహాలక్ష్మీసమేతుండై విష్ణువు దీనిం బాలించును. నీవు మహా
 కాలివై యీ జగమ్ముల భస్మ మొనరింతువు. నీవు సనాతనిని
 సురాసురవర్ణమెల్ల నీ లీల చే, నవతరించిరి. జగన్మాతా!
 నమస్కారము. అనిన విని యశరీరవాణి యిట్లనియె. నీకు

మహాబలుడగు తనయుండు గల్లును. నీస్తుతికి నేను బ్రసన్ను నైతిని. వివిధఫలము లిచ్చెదను.' అన నా రాజు నిజమందిరమున కరుగుదెంచెను. రాణి కీదేవీకృప తెలిపెను ఇట్లుండగా నొక నా డొక చాకలి కలిభోజ నుడనువాడు కాశీదాసునితోఁ గూడి యాధర్మపుర మే తెంచెను. రాజమార్గమునఁ తండ్రితో నేగు చున్న యొక నుందరిని మిగుల నలసియున్నదానిం గని మోహ వివశుండై చండికకుఁ దన తల బలి యిత్తునని మ్రొక్కికొని యామె యనుగ్రహముచేఁ దనకులనుఁలోని యాబాలికను బాం దెను. పిమ్మటఁ తన తలను జంకికకు సమర్పించెను. వానియెడలఁ గలస్తేహముచే గాశిదాసుదాసుఁడును బలియయ్యెను. వారితోఁ బాటు పతివ్రతయగు కామాంగియుం దన ప్రాణముల చండిక కర్పించి దేవీసారూప్యమందెను. చండిక దయచూపి వారిని మువ్వరను బున రుజ్జీవింపఁజేసెను. మీమీ కోరిన వరమ్ము లిత్తుననియె. కాశిదాసుఁడు నాకుఁ గామాంగి నొసంగుమని కోరెను. కామాంగి తన భర్త నిమ్మని కోరెను. ఇట్లుండగా గలి భోజనుడు నా స్నేహితుని యందమైన శరీరము నాకిమ్మనెను. వారి మాటలు విని దుర్గ యేలనో పలుక కూరకుండెను. కాని వారు కోరిన వరమ్ము లొసంగెను. అని తెల్పి బేతాళుఁడు నవ్వి రాజు 'నిండు చండిక గావించిన విశేషమేమి?' తెల్పు మనియె. విక్రమార్కుం డిట్లనియె. ఆ యిద్దరు పురుషుల శిరమ్ములు రెండును ఖండించి యొకరి తల యింకొకరి కతికించెను. అందువలన వారువారు కోరినవరములు వారివారికి లభించినవి.' అనెను. బేతాళుఁడు సంతసించెను. (కలిభోజనుఁడు

చండికవరముచే కాళిదాసుని చక్కని శరీరమును బడసెను. కాళిదాసుఁడు వరలాభమునఁ గామాంగిని బడసెను. కామాంగి కోరిన భర్తను బడసెను. పరస్పరవిరుద్ధములయిన కోరికలను సమన్వయపరుచుటలో దేవతానుగ్రహ మెంత చమత్కారముగా నుండునో చూపుటయే యీ కథయందలి యద్భుతము.)

—: 7. త్రి లో క సు ం ద రి క థ :—

(7 అ) వేతాళుండు విక్రీమార్క నృపశిఖామణికి మఱియు నొక విచిత్రముగు కథ నిట్లు తెలుపం దొడంగెను. చంపాపురమున జంపకేశియను బలవంతుఁడగు రాజుండెను. వాని భార్య నులోచన. వారికిఁ త్రిలోకసుందరి యను కూతురుండెను. ఆమె స్వయంవరమునకై యిందుఁడు, యముఁడు, కుబేరుఁడు, వరుణుఁడు నను దిక్పాలుకు మానుషాకారమున నేతెంచిరి. రాజునకు, 'నే నింద్రుఁడవుండను సర్వశాస్త్ర నిపుణుఁడను, సుందరుఁడ' నని యిందుఁడును, 'నేను ధర్మదత్తుఁడను, ధనుర్వేద పండితుఁడ' నని యముఁడును, 'నేను ధనపాలుఁడను సర్వజీవుల భాషల నాకుఁ దెలియును, గుణశాలిని రూప శాలి' నని కుబేరుఁడును, 'నేను సర్వకలాకోవిదుండను, నాయొద్ద పంచరత్నములు కలవు. ఒకటి పుణ్యవృద్ధి హోమకార్యములకు, నొకటి స్వభోగమునకు, నొకటి భార్యాభోగములకు, నొకటి ధనసమృద్ధికి, మఱియొకటి మృష్టాన్నభోజనమునకు నిత్యము నేను వినియోగింతును. ఇట్టి నాకు సీతనయారత్న మొసంగు' మని వరుణుఁడును గోచరి. రాజు కన్యకం బిలిచి

యిందు నీవెవరిని వరింతువని యడిగిన నామె ధర్మశీలిని, లజ్జాపతి గావున దైవమోహితయై యేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయ కుండెను. అని తెల్పి బేతాళుండు 'రాజమాడామణి! ఇం దెవరి కీ నృపకన్యక యుచితమై యున్నదో నిశ్చయింపు' మన నా భూపాలుం డిట్లనియె. ఆమె ధర్మదత్తుని వరింప నర్హురాలు. అతఁడు సర్వశాస్త్ర నిపుణుఁడు. వర్ణముచే నాతఁడు ద్విజుఁడు. భాషాసాండిత్యము, ధనధాన్య సమృద్ధియుంగల యాతఁడు వై శ్యుఁడు. కలలు తెలిసి ధనుర్వేదము తెలిసినవాఁడు శూద్రుఁడు. కన్యక 'తనతో నీడగు వర్ణము కలవాని కర్హులనుట యుక్తము కాదా!' యనెను. బేతాళుండు సంతసించెను.

— : 8. చి రం దే వు ని క థ : —

(8 అ.) బేతాళుం డిట్లనియె. విదేహరాజ్యమున మిథిలా పతి యను నగరమున గుణాధిపుండను రాజుండెను. ఒకనాడు చిరందేవుండను రా జటకు జీవనార్థము వచ్చెను. వర్ష ఋతువు గడచిన తరువాత గుణాధిపుడు వేటకేగి యొక శార్దూల రాజ మును వధించెను. అటనుండి యొకను లోనియడవికి చిరం దేవునితో నతఁ డేగెను. అందు మిగుల శ్రీమపడి యలసి యాకలి గొని నాకేదైన నాహారము సమకూర్చుమని రా జడుగ చిరం దేవుఁ డేగి యొకలేడిని జంపి సంస్కరించి రాజునకుఁ బెట్టెను. అందులకు భూపతి సంతసించి వరము కోరుమనిన నాతఁడు 'రాజా! నీవు నా సొమ్ము వేయిముద్రిలు విలువగలది యనుభ వించితివి కావున నెలనెల నూరువంతున నాకది చెల్లింపు'మనియె.

తేడంగీకరించెను. ఒకప్పుడు తన భృత్యుడగు చిరందేవుని నుముద్రాప్రాంతమునకుఁ బంపిన నాతఁడేగి కునుమదయను నొక దేవి మార్కండేయ ఋషిమున నున్నదానిం గంధర్వ తనయను బూజించి ప్రాంజలియై నిలువఁబడెను. ఆమె వరము కోరుమిత్తునన నీ రూపమునెడ మోహము పడియున్న వాఁడను. నన్ను జేపట్టమనియె. ఆమె 'యిదిగో యీ కుండమున స్నానముజేసి రమ్మనియె. వాఁడేగి స్నానముచేసి మిథిల కేగి యీ చిత్రీవృత్తాంతము గుణాధిపున కెఱింగించిన నాతఁడును బయలుదేరి యా దేవీమందిరమున కేఠెంచెను. ఆమె 'గుణాధివ! నన్ను గంధర్వ వివాహపద్ధతిని గ్రహింపు' మన నతఁడు' దేవి! నే నొకమాటచెప్పెదను. అందులకు నీ వంగీకరింతువేని నిన్ను జేకొందు' ననియె. ఆమె వల్లె యనియె. అతఁడు 'నా భృత్యుడగు చిరందేవుని చేకొనుటయే నాకోరిక' యనియె. అంత గంధర్వకన్య సిగ్గునఁ దలవించి 'భూనాథ! నీవు దయా సింధుడవు. నాకు నాఘండవుకమ్ము, నే నిందునిచే సంవఁబడిన దానను, పుష్పదంతుని కూతురను, నా కొకానొక శాపముచే నరమాతృలతోడి భోగము తటస్థించినది' అని నామెపలుకులు విని ధర్మమూర్తియగు నా రాజు 'నేనెట్లు నిన్ను గైకొందును. నీవు నాకుఁ గోడలివరుసదానవు చిరందేవుఁడు నాకుఁ గుమారుని యట్ల వర్తించుచున్నవాఁడు. నీ వాతనికి భోగకాంతవు కాఁదగినదానవు.' అన నామె మిక్కిలి లజ్జపడి యతఁ డని నట్లు కోడలే యయ్యెను. 'విక్రీమార్కసృపశ్శేఖరా! ఇం దేని ధర్మమో సత్యమో నిర్ధారణచేసి తెల్పుమా!' అనెను.

రాజు చిరునవ్వు నవ్వి యిట్లనియె. ఇందు చిరం దేవుని యెడల సత్యధర్మము లున్నవి. సర్వజనోపకారము చేయుట రాజ ధర్మము. రాజున కతః డెంతేని యుపకరించినవాఁడు. వృత్తి పేరు సెప్పి తాను రాజ్యార్హుడయ్యు నొకరాజునకు సేవచేసిన వాఁడు. రాజసత్కారము నందినవాఁడు. కావున నతనియందే ధర్మమున్నది అనిన బేతాళుం డనుమోదించెను.

—: 9. కామాలసకథ :—

నిపుణాతినిపుణుండగు బేతాళుండు నృపమణి కిట్లనియె. కామపురమున వీరసింహుఁ డను ధర్మప్రభు వుండెను. అందే ధనమత్తుండగు హిరణ్యదత్తుండను వైశ్యుండు నుండెను. వాని కూతురు కామాలస యనునది రూపయాతనశాలిని, కుసు మాపచయమునకై యుద్యానవనమున కేగెను. ధర్మదత్తుం డను వైశ్యుని కొడుకు సోమదత్తుం డా సుందరిం గని దరిచేరి యామెకేలు పట్టుకొనెను. జనసంచారములేని యా కుసుమవని నా బాలిక వానితో 'నేను గన్యను, న్యాయముకాదు, వదలు మని వివాహమైన తరువాత నేటికి బదియవ రోజున నిన్ను గలిసెద నంతదనుక నా కనుజ్ఞ యిమ్ము పేడుకొనెను. వాఁడు సరియనియె. అవ్వల దాని తండ్రి యాకన్యను మణిగ్రీవుని కుమారుడగు మదపాలని కిచ్చి పెండ్లి చేసెను. అత్తవారింటి కేగియు నా సుందరి తన చెలికానినే స్మరించుచుండెను. తొమ్మిదవరోజున భర్త యా బాలికం గదిసి కౌగలించుకొనగా నది యెఱువ నారంభించెను. అప్పుడు వైశ్యుడు శౌరితముగా

దానితో 'కల్యాణి! ఏల దుఃఖం చెడవు. నిజము తెల్పు'మన నది సత్యవచనగావున 'హామదత్త! నీదరికి వదియవరోజు నేనురాకున్న వైధవ్యము పొంది యాపాప మనుభవించు' నని ప్రతిజ్ఞ చేసితిని. ఆమాటకు నేను గట్టునడి వానిదరి కేగెద ననిన దాని భర్త పొమ్మని యారేయి స్వస్థుండై నిదురపోయెను. అది యిల్లు వెడలి ప్రియనియొద్ద కేగుచుండగా నొకదొంగ సర్వాభరణములు పెట్టుకొని వెళ్లు నా పిల్లంజూచి 'నుందరి ! నీ వెండుఁ బోవుచున్నావు? ఎవఁడు నిన్ను గోరినవాఁడు? రాత్రివేళ నీవెట్లు పోయెదవు ? నిజము తెల్పుము' అనెను. అది వాని కున్నది యున్నట్లు తెలిపెను. వాఁడు నాకీ నగలిచ్చి పొమ్మనెను. అది నా యువభర్తను జేరి బిగికొగలించి తిరిగివచ్చి యీ యాభరణముల నిత్తును' అని తెల్పి శోమదత్తుని పజ్జకరిగినవాఁ 'ఁడోసి! నీవెట్లు రాఁగల్గితివి. నిజము తెల్పుము పిమ్మట నిన్ను జేకొందు' ననియె. కామాలన జరిగినదెల్ల వివరించెను. వాఁడు విష్ణు దేవు ననుగ్రహమునఁ దెలివి తెచ్చుకొని యది మహావతివ్రతయని యామెకుఁ బ్రదక్షిణము గావించి స్వయముగా నామె భర్త సన్నిధికిఁ గొనివచ్చి దిగవిడచెను. అదియు విష్ణుదత్తములగు సకల సంపదలను జూరలాడెను. బేతాళుం డిం దెవరిది సత్యము ఎవరు త్తములని యడిగిన రా జిట్లనియె. ఇందు దొంగ చూపిన సత్యనిష్ఠ మెచ్చుకొందగ్గది. రాజువలన భయముచే నావైశ్యు డామె ననుభవింపలేదు. ఆ యాడుది వైధవ్యభీతిచేఁ దనమిత్రుని యొద్ద కేగెను. ధర్మభీతిచే నాయంగన మిగఁడు దాని ననుభవింపఁడయ్యెను. దొంగ కేవలము సత్యమునకు వెఱచి యామెను వీడి సంతసించెను.

— : గుణ శేఖరుని కథ : —

(నైదిక ధర్మ ప్రకాశం)

(10 అ) బేతాళుండు రాజున కిట్లనియె. ధర్మపరుండగు గుణశేఖరుండను రాజుగలఁడు. వానిమంత్రి జైనధర్మ పరుఁడు. నిర్భయానందుఁ డని యతని పేరు. ఒకనాడు రాజు శివాలయమున కేగి గిరిజావతి నర్పించుచుండగా నొకతే లతనిం గుట్టెను. ఆబాధకు రాజు మూర్ఛ చెందెను. వెంటనే మంత్రి వాని విషము నకుఁ జకిత్స చేసి యాతని బాధనుమాన్పి జైన ధర్మములు గొప్పవి యని యాతనికడ నిట్లు కొనియాడ నారంభించెను. కామము, కోరోధము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్యము నను నాఱుగుణములు రజోగుణమునుండి జనించినవి. ఆగుణములను బట్టి యనేకగుణభేదములు పుట్టినవి. విష్ణువు కాముకుఁడు. రుద్రుఁడు కోరోధి. బ్రహ్మ లోభి. ఇంద్రుఁడు దంభపరుఁడు. యముఁడు మోహి. యక్షరాజగు కుబేరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు. ఈ దేవత లనంబడు వారందరును మాయకు లోబడినవారు. అట్టి మాయావశులను బూజించుటవలన నీ కేమిలాభము గల్గును? ఈ చెప్పిన యాఱుగుణము లనెడి శత్రువులను జయించిన వాఁ డొక్క జనుఁడునుమా! అతనిని జయింపగలవారు లేరు. ద్వైతవాదములో నతఁడు గొప్పవాఁడు. ఆతనిని ధ్యానించిన వారు మోక్షము నందుదురు. ఆ జినదేవుని యనుగ్రహమునకై నీవు నిత్యము గోపూజచేయుము. గోపూజవలన సర్వ దేవతాను గ్రహము గల్గును. హింస యెన్నఁడును చేయరాదు. కల్లు త్రావుట నిషిద్ధము. మాంసము, పానము నింద్యములు. న్యాయా.

శ్చితమైన సాము నాకలితో నున్నవారికి బెట్టవలయును. జినుని
 మతమున నూర్చుండే యాత్మయావుడు. కావున సూర్యుఁడస్త
 మింపకున్నపుడే భోజనము చేయవలెను. భోజనము పెట్ట
 వలయును. ఇట్లు పలికిన విని రా జామతమునం దభిమానము
 గలవాఁడై వేదధర్మమును విడిచి జైనధర్మమును స్వీకరించెను.
 అంతట నాతనిభార్య యా యశ్రమమునకు దుఃఖపడి శివుని
 శరణందెను. శివుని యనుగ్రహముచే నామెకు 'ధర్మరాజు'
 అను ప్రసిద్ధిగల కుమారుఁడు పుట్టెను. అతఁడు వైదికమార్గ
 పరాయణుఁడై యుండెను. కొంతకాలమునకు గుణశేఖరుండు
 చనిపోయి నరకము పొందెను. ధర్మరాజు రాజ్యపాలనము
 గావించెను. అతని ధర్మవర్తనచే వాని తండ్రి స్వర్గమును
 బడసెను. ధర్మరాజునకు ముగ్గురు భార్యలుండిరి. వారిలో
 నతఁడొక వసంతకాలమున నుద్యానవనమున విహరింప
 సాగెను. వారిలో సరోవరమున జలక్రీడ లొనరించెను. పిమ్మట
 నొక తామరపూవును రాజు పెద్దభార్య చేతి కందించెను.
 అది యామెచేజినుండి జారి పాదము మీఁదపడగా నామె
 పాదము విరిగిపోయెను. రా జామెకుఁ జికిత్స చేయించెను.
 అటుపై రాత్రి చంద్రోదయము కాగా వాని రెండవ భార్య
 వెన్నెలశోకి మూర్ఛపోయెను. ఆమె నేల మీఁద పడుచుండగా
 నైన చప్పుడు విని మూఁడవ భార్య జ్వరము నొందెను. రాజు
 తనహస్తమునఁ దాకినంతనే యామె జ్వరతాపము చల్లఁడెను.
 తెల్లవారగనే యా రా జా సుకుమారలగు భార్యలతో గృహ
 మున కేగెను. ఇట్లు పలికి బేతాళుండు! "ఈ ముగ్గురిలో నెవ్వతె

మిక్కిలి సుకుమారురాలలో నిర్ణయింపు' మని రాజు నడిగెను. అందులకు విక్రమాదిత్యుడు డిట్లవియె. వాతప్రకృతికలది కావున పెద్దభార్య తామగపువ్వు తగిలినంత మాత్రముచే నొచ్చినది. శ్లేష్మప్రకృతి యయినది కావున రెండవభార్య వెన్నెలకు వాడిపోయినది. పితృప్రకృతి యయినది గాన మూడవ భార్య శబ్దమాత్రమునకే మూర్ఛపడినది. ఈ మువ్వురలో తుదియామెయే యెక్కువ సుకుమారురాలు, అనిన విని బేతాళుడు జైనధర్మము గొప్పదియా? వేదధర్మము గొప్పదియా? తెలుపు మని యడిగిన విక్రమాదిత్యుడు 'వేదధర్మము సనాతన మైనది. దానిలోఁ గూడ యెనిమిది మెట్లున్నవి. అవి వరుసగా శూద్రుఁడు, వైశ్యుఁడు, క్షత్రియుఁడు, బ్రాహ్మణుఁడు, బ్రహ్మచారి, గృహస్థు, వానప్రస్థు, యతి యనుస్థానములు. అందులో నొకదానికంటె నొకటి యుత్తమములు. ఎవఁడు భార్యను వివాహమాడియు సన్యాసివలెఁ జరించునో వాఁడు పాపి, నరక మందును. గృహమం దుండియు సన్యాసిధర్మము ననుసరింపుమని చెప్పినది జైనమతము. అందుచే నది పాపండుమత మనిపించు కొన్నది. అది యనుసరింపఁ దగినదికాదు. ఇట్లు తెలిపిన సిద్ధాంతవాక్యములకు బేతాళుడు మిగుల హర్షించెను.

— : 11. బుద్ధి ప్రకాశనికథ : —

బేతాళుండు ధర్మసమ్మితమైన వేటొక గాథ విక్రమాంకునికి వినిపించెను. 'రాజా! పుణ్యపురమును ధర్మవల్ల భుంజేలుచుండెను. వానిమంత్రి సత్యప్రకాశుః డనువాఁడు. ఆ మంత్రిభార్య 'లక్ష్మీదేవి' యను పేరుగలది. రాజొకనా 'డాసంద మెన్నెవిషములు?' అని యడిగెను. మంత్రి బ్రహ్మచర్యశ్రీమము బ్రహ్మసందము, అదియు త్తమము. గార్హస్థ్యము విషయానందము. అది మధ్యమము. వానప్రస్థము ధర్మానందము. అది యథమము. కర్మకాండము ననునరించి చేయుకర్మము, దానివలనగల్గు నానందము సత్యధర్మానందము. సన్యాసానందము శీనానందము. అది సర్వోత్తమోత్తమము. విషయానందము స్త్రీస్రీధానము. సంసారికి స్త్రీ లేనిదే సుఖము లేదు. అనిన విని యారాజు దేశదేశములందుఁ జరించి యోగ్యురాలు ధర్మతత్పరురాలు నగు నిల్లాలికై వెదకివెదకి, వేసారి యింకఁ బ్రాణములు విడిచెదనని మంత్రితోఁ దెల్పెను. అంతట నమ్మంత్రి బయలుదేరిపోయి సింధుదేశమునకేగి సముద్రునింగాంచి యాతని నుజించి శరణొందెను. అంతట నాసాగరుఁడాతని వినుతికి హర్షించి పూవులు కాయలు పండ్లతో నిండిన యొక బంగారువృక్షమును సముద్రమధ్యమునం దామంత్రికిఁ జూపించెను. ఆ చెట్టుమీఁద నొక బాలిక సర్వాంగనుందరి యుండెను. మంత్రి రాజున కాయందమెల్లఁ జూపిన నా రాజు బాలతోఁ బాతాళలోకమున కేగెను. అం దామెను గంధర్వవిధానముచే 'నన్ను బెండ్లియాడు'మని కోరెను. ఆమెవిని 'యీ

కృష్ణపక్ష చతుర్దశిరోజున నిన్ను జేపట్టెదఁగాక' యని పలికెను. సరిగా నానాటికి రాజు కత్తి చేఁ బూని యా సుందరియంతః పురమున కేగెను. అక్కడ నొక రాక్షసుఁడు బకవాహనుం డను వాఁ డా భాలికను బలాత్కరించి స్పృశించుచుండఁగా రాజు చూచి కోపించి వానిని సంహరించెను. మఱియు నాయుంటింగని 'వీఁ డెవ్వఁడు? ఎందుల కిటువచ్చినాఁడు?' అని ప్రశ్నించెను. అంత నాబాల "రాజా! వినుము, నేనొకవిద్యాధరునికూతురను. నాయెడ నాతండ్రి కెంతేసి వాత్సల్యము గలదు. కామవివశనై నేనొంటరిగా వసమున కేతెంచితిని. నేను భోజనసమయమునకు మరలి యింటికిఁ బోకున్న నాతండ్రి ధ్యానమువలన నాయునికిఁ దెలిసికొని "ఈకృష్ణచతుర్దశినాడు నిన్నొక రాక్షసుఁడు బలాత్కరించుగాక!" యని శాపమిచ్చెను. నేను నాతండ్రిపాదముల పైఁబడి యేడ్వగా నతఁడు కరుణించి 'నిన్నొక వీరుండు వరించును. అప్పుడు శాపమోక్షమగు'నని తెల్పెను. నా తండ్రి తెలిపినట్లుగా నేడు నీచేత శాపము క్తి యిప్పుడు గాంచితిని. అని తెలిపి యా సుందరి రాజుతో రాజధాని కేతెంచెను. అంతట నానగరమందుఁ ప్రజలు తానాహముతో నుత్సవము నాచరించిరి. మంత్రీయగు బుద్ధిప్రకాశుండు రాణితోవచ్చిన రాజుం గని యిఁక రాజ్య నాశనము కాక తప్పదని భయమంది వెంటనే ప్రాణములువిడచి స్వర్గమున కేగెను. అట్లు మంత్రి ప్రాణములు విడచుటకు ఁగారణము తెల్పఁగలవా? యని బేతాళుం డడిగిన విక్రమాదిత్యుండు రాజు విషయాసక్తుండు గాకూడదు. స్త్రీవ్యామోహము గలవాఁడు రాజ్యభ్రష్టుండు గాక తప్పదు." అని

గ్రహించి రాజభక్తుండగు మంత్రి శరీరత్యాగము చేసెను. ఇట్టి యిందలి యర్థమని తీర్పు చెప్పెను. అందులకు బేతాళుండు సంతసించెను.

—: 12. హ రి స్వా మి క థ :—

బేతాళుండు నవ్వి మఱియు నీట్లనియె. చూడాపురము నేలు చూడామణియను రాజుండెను. అతనిగురువు దేవస్వామి యను బ్రాహ్మణుఁడు. అతఁడు వేదవేదాంగపారంగతుఁడు. వాసిభార్య విశాలాక్షి పతివ్రత. ఆమె పుత్రార్థినియై శివు నారాధించెను. ఆ దేవు ననుగ్రహముచే హరిస్వామి యను కుమారుఁడు మన్మథునంత యందము గలవాఁడు కలిగెను. అతఁడు దేవాంత సంభూతుఁడు, బలశాలియు నై యుండెను. రూపలావణ్యక యనునది దేవకన్యయయ్యును దేవలశాపముచే మానవకన్యయై జనించి వానికి భార్యయయ్యెను. ఒకనా డామె భర్తతోఁగూడి వసంతమునఁ గుసుమాపచయ మొనరించి బడలి భర్తతో నేకాంతమున నిడురించియుండెను. మకలూడను గంధర్వుఁ డొకఁ డామెరూపమునెడ మోహించి దానిని దన విమాన మెక్కించుకొని తననగరమున కేగెను. అంతట హరి స్వామి మేల్కని భార్యకై వెదకివెదకి యెందును గానక పరి తపించి యడవికి లేచిపోయెను. సన్యాసమును స్వీకరించి సర్వ విషయములను విడిచి హరిధ్యానప రాయణుండై తిరుగుచుండెను. ఒకనా డొక బ్రాహ్మణుని యింటికిగగా నావిప్రుఁడు పాయసము వండుకొని యొక మఱిచెట్టుపై నుంచికొని నదీస్నానమునకు వెళ్ళెను. అంతట నొక సర్ప పూ పాయసమును విషమయ

మొనర్చెను. అది యెఱుంగకయే యా బ్రాహ్మణుఁ డా పాయసము నీ యతికిఁ బెట్టెను. పెట్టిన వెంటనే సన్యాసి ప్రాణములువాసి శివలోకమందెను. అక్కడ రూప శీల సంపన్నురాలగు తనభార్యను బడసి సుఖించెను. 'రాజా! ఈ బ్రహ్మహత్యాదోష మిందరిలో నెవరిది? వివరింపుము' అన విక్రమాంకుండు బేతాళునితో 'సర్వము స్వభావముచే విష జంతువు. అది తెలియకయే పాయసమును విషమయ మొనర్చినది. అందుచేఁ బాయసము నెడ తప్పిదములేదు. ఆకలి గొన్న వానికి భిక్షువెట్టిన బ్రాహ్మణుఁడు స్వధర్మము నిర్వహించినవాఁడుకాన వానినిగూడ యా బ్రహ్మహత్యాపాతక మంటదు. ఎవఁడుచేసిన పాపము వాఁడనుభవింపక తప్పదు. ఆత్మత్యాగము అతిథి నవమాంచుటయు బ్రహ్మహత్యా తుల్యములయిన పాపములు. అట్టివని చేయునివాఁడు కావున నా గృహస్థునెడ దోషమున్నదనరాదు. ఇక నీపాప మెవ్వరిది? అన్నచో 'విషముతోఁగూడిన పాయసము నతిథికిఁ బెట్టి యతి థిని జంపినాఁడు' అని యా బ్రాహ్మణునిపై నిందమోపి యానోట నానోట నాపాపమును జెప్పికొన్న లోకులందరికి నా పాపము పంచఁదగినది' అనెను. బేతాళుఁ డా రాజవరుని ధర్మనూక్షుణ్ణానమున కెంతయు సంతసించెను.

13. వాశరుడను రాక్షసుని కథ (హరిమహిమ)

బీతాళుం డనుగ్రహదృష్టితో నృపున కిట్లయె. చంద్ర
 హృదయమును నగరమున రణధీరుడను రాజుండెను. అందు
 ధర్మశ్శుభం డను నొక నైశ్యుండు నుండెను. వానికొక చక్కని
 కుమార్తె కలిగెను. ఆనగరమున నొక జూదరి మద్యపాన
 రతుండు నగు యాత్రుభక్తుడను నొకడుండెను. ఆచోటనే వాశరు
 డను రాక్షసుండు సంచరించుచుండెను. యాత్రుభక్తుండు దినదిన
 మా రాక్షసునికిఁ గావలసిన మద్య మాంసాదుల నొసంగు
 చుండెను. అందులకు వాండు వరముగా దొంగలు దాగుకొను
 టకు వీలయిన రహస్యమును సొరంగ మొకటి కల్పించెను. అది
 మనుజుల బుద్ధిని మోహింపజేయునదిగా నుండెను. అందు
 వానితోఁగలిసి తానును నివసించెను. ఒకనాటిరాత్రి రాజదాసి
 దొంగిలింపబడి యా గుహలో దాచబడెను. దానియొద్ద చాలా
 ధనముండెను. వాని కంతకుం బూర్వ మేడుగురు భార్యలుండిరి.
 అందులో నీ రాజదాసి మిక్కిలి ప్రీయురాలయి యుండెను.
 ఆ రాక్షసుం డచట పెద్ద కోటంత యిల్లు నిర్మించెను. అందు
 దొంగతనము చేసి కొనివచ్చిన ధనరాసులుకొల్లలుగా నుండెను.
 రాక్షసునిచే ధనము గోల్పోయిన గృహస్థులందరును దమ
 యిడుములను రాజునకుం దెల్పుకొనిరి. అంతట నారాజు శీఘ్ర
 మున నా నగరమున నొంటరిగా సంచరించెను. వానిని చోరుండు
 చూచి నీ వెవ్వడ వని యడిగెను. రాజు ' నే నొక దొంగను.
 ధనవంతుల యిండ్లం గన్నము వేయబోవుచున్నాను నీవును
 నావెంటడి వచ్చి సహాయము చేయుము. నీకును లాభము

గల్గును. సుఖమందుదువు ' అని తెల్పెను. అవ్వల నయ్యి
 చ్చుదుం గలిసి ధనవంతుల యిండ్ల ధనమును దొంగిలించి సరిగా
 నా సొరంగమునకుఁ బోయిరి. ఆ దొంగ యా గుహవెలుపల
 రాజునుంచి లోపకిఁబోయెను. అంతట నా రాజదాసి వెలికివచ్చి
 ' రాజా ! నీవు వెంటనే గృహమ్మున కేగుము. విడు దొంగ.
 నిన్ను జంపు తలంపుతో నున్నాఁడు. అని మారుదారి చూపిం
 పగా రాజు తన సౌధమానకు వెళ్ళెను. ప్రాతఃకాల మగుసరికి
 సేనతో నా సొరంగమును జుట్టు ముట్టెను. దొంగ భయభ్రాం
 తుండై వాశకుండను రాక్షసునిబూజించెను. వాఁడు సర్వమానవ
 సైన్యమును భక్షించెదను. నాకు మంచి భోజనము పెట్టితివని
 రాజుమీఁదికిఁ జొచ్చి సర్వసేనను భక్షించెను రాజుకూడ
 పారిపోవ నెంచుచుండ గా రాక్షసుఁడు పట్టుకొని పారిపోవ రాచ
 పాడి గాదు. నిలు నిలు మన నా స్త్రువారుఁడు మహాకాళిని
 ధ్యానించెను. కాళీప్రభావముచే నాగుహ యెల్లరతోఁగూడ
 దహింపబడెను. రా జాదొంగను సంకెలలచే బంధించి వైచెను.
 ధనమును, స్త్రీపరివారమును గొని రాజధాని కే తెంచెను. ఈ
 చర్య పట్టణమునం దంతటఁ జాటింపించెను. మఱియు నా రక్ష
 సుని గాడిదమీద నెక్కించి నగరమునం దంతటను దిప్పించెను.
 ఆదొంగ ధర్మధ్వజుని యింజిముందరకు రాగా వాని రూపముఁ
 జూచి, వాని కూతురు సుఖభావిని యనునది దుఃఖవశయై తం
 ద్రితో నీ దొంగను వెంటనే విడిపింపుమని ప్రార్థించెను.
 అతఁడు రాజసన్నిధి కేగి "నే నైదు లక్షల ధనమిత్తును. ఈ
 దొంగను విడిచి పెట్టము. లేనిచో నా కూతురు ప్రాణములు

విడుచును' అనెను. రాజుసవ్వి 'వీడు దొంగ. మనుష్యులందిను వాడు. ఎన్నఁడైన నేను వీనిని విడుచను.' అని తెల్పి వానిని గొరత వేయించెను. ఆ గొరతవేయుముం దాదొంగ నవ్వి యంతలో యేడ్చి ప్రాణములు విడిచెను. ధర్మవ్యజుని కుమార్తె వానిపై మోహము గొని వానిదేహముపై బడ్చి యేడ్చి వానితోఁ బాటు నగ్నిలోఁ బడెను. అంతట దుర్గ వా రిద్దరిని బ్రతికించి భుక్తి ముక్తుల ననుగ్రహించెను. అని తెలిపి బేతాళుండు 'రాజా! ఆ దొంగ ముం దెందులకు నవ్వెనో, తరువాత నెందుల కేడ్చెనో తెలుపం గలవా? అని ప్రశ్నింప విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె. దొంగ 'యీమె నాకై ప్రాణములను గూడ సమర్పించు చున్నదే. ఇట్టి ప్రియురాలి కే నేమి చేయఁగల' నని యేడ్చినాడు. హరిలీల చిత్రము గదా! 'అధర్మపరునికి స్వర్గము ను, ధర్మాత్మునికి నరకము నీయగల హరిమహిమకు సమస్కారము' అని నవ్వెను. అట్లు శూలాగ్ర మందున్న వేళ హరి ధ్యాన పరుడయి హరిని శరణొందెం గావున వానికి దేవి ప్రాణముల నొసంగెను ఇదే యిందలి సారాంశము. అనిన బేతాళుం డతని ధర్మ సిద్ధాంతమునకు సంతసించెను.

14. మూల దేవుని కథ .

బేతాళుండు నృపవర్ణున కిట్లనియె. పుష్పావతీయను నగరమున సువిచారుండను రాజుండెను. రూప యశావనశాలిని యగు 'చంద్రప్రభ' యను నామె వాని భార్య యయ్యెను. ఆమెకు 'ఇంద్రావతి' యను కూతురు జన్మించెను.

చంద్రావలి చెలికజ్జెలతోఁ బూలతోటకుఁ బుష్పాపచయము
 సేయ నేగెను. అచ్చట సుదేవుఁడను విప్రీకుమారునిం గాంచి
 మోహపడెను ఆమెంగని యాతడును మూర్ఛవోయెను. అవ్వల
 నాకన్నియ యింటికిఁ జనెను. అచటికి యిద్దరు విప్రీబాలకులు
 మూలదేవుఁడు, శశి యనువారు సర్వవిద్యా విశారదులు వచ్చి
 నీవేల మూర్ఛవోయితి వని యాబ్రాహ్మణ కుమారుని బ్రశ్నిం
 చిరి. అంతట నాతఁడు రోదనము చేయుచు జరిగిన వృత్తాంతము
 దెలిపెను. మూలదేవుఁ డతనియెడ జాలివడి యింటికిఁ గొని
 వచ్చి చాముండిబీజమును మేళవించి మంత్రీమును జపము
 చేసెను. ఒక రసగుటిక చేసి సుదేవునికి సమర్పించెను. ఒక
 దానిచేఁ బండ్రొండ్రొండ్ల బాలయు, రెండవదాన నొక ముసలి
 వాఁడుగను మూలదేవుఁ డయ్యెను. అట్లయి రాజదర్శనమున
 కేగి యాశీర్వదించి నాయిల్లు తాంత్రీకమును నగరమున
 నున్నది. అది రమ్యాతిరమ్యము, విలాపధ్వజుఁ డనువాఁడు
 నాయింటఁబడి సొత్తు హరించెను. నాశుమారుఁడు, భార్యయును
 నెటకో పారిపోయిరి. ఈ కన్నియ నా పుత్రునిపై మోహము
 గొని వరించి యున్నది. కొన్నాళ్ళు నీ వీమెను నీ గృహమునం
 దాచియుంచుము. అనిన విని రాజు తన కుమారికను బిల్చి
 యామెకు జతగా నా బాలికను సమకూర్చి జాగ్రత్త పఱచెను.
 పిమ్మట బ్రాహ్మణవృద్ధు డింటికి వెడలి పోయెను. అంతట నర్థ
 రాత్రీము జడుపు విడిచి యా రమణిం గదిసి 'సఖి ! నీ మన
 సెవనియెడల ననురక్త మయినది, నిజము తెలుపుము.' అనిన
 నామె "నా హృదయము. సుదేవుఁ డను విప్రీకుమారునిపై

లగ్నములు యున్న" దని చెప్పెను. అంతట నామె నీన్ను
 నుదేవునికి సమర్పించగలనేని నా కేమి బహుమాన మిత్తు వని
 ప్రశ్నించిన నామె, "నీకు సర్వదా దాసినయి యుండు"ననెను.
 ఆ మాట విన్న వెంటనే తన పూర్వరూపము ధరించి యెదుటఁ
 గప్పట్టును. మఱియు నామెతోఁ గ్రీడించెను. ఆమె గర్భవతి
 యయ్యెను. అవ్వల నాలుగుమాసములు గడచిన తరువాత
 మంత్రీకుమారుడు మదనాలసుండు తనకూతురు నెడ మోహవశం
 డైనట్లు విని రాజతని కామెకు సమర్పించెను. అటుమీఁదట నా
 బాలిక 'ఓ మంత్రీకుమారి! నీవు మూఁడుమాసములు తీర్థ
 స్నానములు చేసి రమ్ము, అటుమీఁదట నన్ను గలియ నర్హుఁడ
 వగుదు వనెను. మదనాలసుం డట్లే తీర్థాలనమున కేగెను.
 నుదేవుఁడు యథాపూర్వముగా దానితో వినోదించుచుండెను.
 ఆమెగర్భవతియైపసిమ్మట నుదేవుఁడు మనుష్యాకారముపూని
 మూలదేవునింటి కేగి యీ జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ దెల్పెను.
 మూలదేవుఁడు ప్రసన్నుఁడై శశియను నిరువదియేండ్ల వయస్సు
 వానిని తన స్నేహితునివెంట నిడుకొని తాను వృద్ధరూపము
 దాల్చి రాజకడ కేగి నీకుమారికను శశికిమ్మని యడిగెను. రాజు
 వానికి భయపడి మెత్తనిమాటలతో నామంత్రీ రాజకరుండు
 గలఁడు. అతని కుమారుండు మదనాలసుండు నాపిల్లను వరించి
 యున్నాఁడు. నేను నతని కిచ్చితిని. కావున నాయెడ నెట్టి
 యాగ్రహము చూపక యనుగ్రహము చూపుమని వేడుకొనెను.
 మూలదేవుఁడు విషము గ్రీకుచ్చు "రాజా! నాకు నీకూతురు
 నీయక తప్పదు! అని బెదరించెను. రాజు బెదరిపోయి బహువిధ

సంపదలతోఁగూడ తనకూతురును వానికి సమర్పించెను. శశి
యను రాజకుమారికంగొని యింటికి వచ్చెను. సుదేవుఁడం
దులకు దుఃఖించి మూలదేవునితో నీబాలిక నా సోత్తు, నాభోగ
పత్ని' అని చెప్పుకొనెను. ఇట్లు తెల్పి బేతాళుండు నృపమణి!
రాజసుత ధర్మముగా నిందెవరి సోత్తగునో సిద్ధారణచేయునున
'బాలిక తల్లిదండ్రులు దేవతా సమ్ముఖమున నెవఁకి సమ
ర్పింతురో వానికిఁ జెందును. శాస్త్రములందుఁగూడ యిట్లున్నది.
ఒకని క్షేత్రమున నింకొకఁడు బీజారోపణము చేయు నను
కొనుఁడు. అంతమాత్రముచే నాక్షేత్రము బీజక్షేపము చేసి
వానిది కాఁజాలదు. అది కృషి కారునిదే యగును. అందుచే
రాజకుమారిక శశినే వరింపగలదు. దానికి పుట్టినకుమారుఁడు
మాత్రము సుదేవుచేత చెందును. ఇది శాస్త్రసిద్ధాంతము' అని
తెలిపి విక్రమాదిత్యుఁడు మంత్రీ పుత్రుఁడగు మదనాలసుండేమి
చేసెనో తెల్పుమన, బేతాళుం డిట్లనియె. మదనాలసుండు
బృందావనమునకేగి రాధాకుండమునందు బహులాప్తమినాడు
స్నానముచేసి మోహరూప పాపమెల్ల భస్మమయి, గోవిందుని
హృదయ పుండరీకమున నిల్పుకొని, మెల్లనిమాటల నిట్లు విను
తించెను. ఓ ధయాసింధూ! కృష్ణ దేవా! సముద్రీ మంతగానున్న
యీ విశ్వమును రాధాదేవీ సమేతుండవై విలాసముగా ధరించి
యన్నావు. రక్షించుచున్నావు. కాలమూర్తివై నీవే దీనిని గబ
ళింతువును. హృషీకేశ! నా బుద్ధి నిర్మలమగునట్లు సేయుము.
అని యిట్లు నుతించి దేవదేవుని యనుగ్రహవిశేషముచే మదన

వికారమునైబ్బఁ బాసి స్వకీయధర్మినిగూఱి యానం
నించెను. మఱియు సుదేవుని బిలిచి తన చెల్లెలి నాతనికిచ్చి
వివాహము కావించెను.

—♦ జీమూతవాహనుని కథ ♦—

15. బేతాళుండు విక్రమేశుని బ్రాశంసించి మఱియు
నిట్లనియె. కాన్యకబ్జమున దాత, కన్యసంఘండు, దేవీభక్తుండు
నగు నొక విప్రుఁ డుండెను. తాను బ్రాశంసాహము పట్టిన ధన
మెల్ల దానములకు వినియోగించెను. శరదృతువునందు నవ
దుర్గా వ్రతము వచ్చెను. కాని యెందును దానము పట్టుటలో
ద్రవ్యలాభము కలుగక పోయెను. అయ్యో! కన్యలను బిలిచి
కొంటిని. వారికి భోజన మెట్లు పెట్టఁగలను? ఏమిచేయుదునని
పరితపించెను. అంతట దేవీ ప్రసాదముచే నైదు ముద్రలు
(నాణెములు) లభించెను. వానిచే దుర్గావ్రతము సాగించెను.
నవరాత్రములందు నిరాహార వ్రతము పూసెను. ఆ వ్రత
వ్రాభావముచే నతఁడు చనిపోయి దేవభావము నందెను. మఱియు
నాతఁడు జీమూతకేతు వను విద్యాధరం డయ్యెను. హిమాచల
మున నున్న విద్యాధరపురమునఁ గొన్నేళ్ళు నివసించెను.
అందు నిత్యము కల్పదుర్గమును బూజించుచుండెను. ఆపూజా
వ్రాభావముచే వానికి జీమూతవాహనుఁ డను నొక కుమారుఁ
డుదయించెను. అతఁడు పూర్వజన్మమున నుత్తమమగు భారత
ఖండ మధ్య దేశమున శూనసేనుఁ డను క్షిత్రియుఁడై యుం
డెను. ఒకనాడు వేటవీది యుత్సాహముచే నాతఁడు వాల్మీ
కులవారు వసించు 'ఉత్పలారణ్యము' న కేగెను. చైత్రేశుద్ధ

నవమి యగుటచే నానాడు జంతువృక్షచేయఁడయ్యెను. మఱియు నా వుణ్య సమయమున 'రామోత్సవము' నాచరించెను. వాల్మీక్యాశ్రమ కుటీరమున నొక రాత్రి జాగరణముకూడ చేసెను. రామాయణము వినెను. ఆ వుణ్య ప్రభావముచే నింద్రునివలె స్వర్ణభోగసమృద్ధుండయి యచట వినోదించెను. కల్పవృక్షమును బూజించి యున్నవాఁడు గావున "నా దేశము నా నగరము ధనధాన్య సమృద్ధమగుట ట్లొనరింపు" మని కోరి వరములను బడసి, యా కల్పతరు కరుణావిశేషముచే సట్టి వైభవము నచిర కాలముననే పొందెను. ఆ నగరమున నున్న వారెల్లరు రాజాశ్రయము లేకయే రాజుతో సమానులయిరి. అవ్వల నాతఁడ్రీ, కుమారుఁడును తపమునకై వనమున కేగిరి. మలయగిరిపై తీర్థిమయిన తపమాచరించిరి. ఒకనాడు మలయ ధ్వజుండను రాజున కనుంగు బిడ్డ కమలాక్షి యనునది సఖురా లికో పూజార్థము శివమందిరమున కరుదెంచెను. జీమూత వాహనుఁడును సరిగా నదేసమయమున కచటికి శివపూజకుఁ జనియెను. దివ్యాంగి, సర్వాభరిణభూషితయు నగు నాకన్ని యం గట, కనిసమాత్రీన సుమశరములు దాకి మన్మథునిం బెక్కుతెఱుగుల వినుతించెను. ఆమెను దనకుఁ బ్రియురాలి నొనర్చుమని యర్థించెను. మదన దేవత యనుగ్రహించి యాతని కోరిక సంఘటింపెను. ఆ రాజుకొడుకు 'విశ్వావసువు' అను వాఁడు చెల్లెలి భర్తతో గంధచూదనగిరికి విహారమున కేగెను. అచట సరనారాయణుల నర్చించి 'గరుడోత్తుంగ' మను గిరికిఁ జనెను. అచట శంఖచూడుని తల్లి దుఃఖించుచుండెను. జీమూత

వాహనుడు త్వరగా సలకేసి గాలిగొని యావృష్టరాలి
 నోదాచ్చి, ఆమాట్లా! ఎదుల కళ్ళేప్పుచున్న దానవని యడిగిన
 నామె, దేవా! నాకుమాగులగురుడునిచే మ్రొంగబడనున్నాడు.
 అందులకు దుఃఖార్తసయి యున్నదానను. అనిన విని రాజు
 చరిచర గురుకోర్తొంగముస కెక్కినను. నెంటనే గురుడుడు
 జీమూతవాహనుని గూడ ముక్కున గఱచుకొని యాకసమునఁ
 బర్చెత్తెను. కమలాక్షి తిల భర్తకుఁ గిడిగిన యా దురవస్థ గని
 దుఃఖించుచుండెను. గురుడుం డట్లు జీమూతవాహనుని గొని
 పోయి నిలిపి, నీవు నాకెదులకు భక్త్యమయితి వని యడిగెను.
 జీమూతవాహనుడు 'ప్రభూ! నా పలుకులు వినుము. శంఖ
 చూడుని తల్లి పుత్రులకై మిగుల దుఃఖించుచున్నది. ఆ బాలుని
 నీవలన విడిపించ వలయునని యిచటికి నీసన్నిధికి వచ్చితిని నన్ను
 నీవు భక్షించి యీ పన్నగుని శంఖచూడుని వదలివేయుము ?
 అని నివేదించెను. శంఖచూడుడు వైసతేయునిగని నన్నే
 భక్షించి రాజును విడుపు మనెచు. ఆమాటల కతండు ప్రసన్నుఁ
 డయి శంఖచూడునే కాదు, వాని కులముగో నెవ్వరినిగూడ
 భక్షింపనని, నీవు విద్యాధరపురమున కధీశ్వరుండవై లక్షసంప
 త్నరములు రాజ్యభోగములు చూరలాడెద వని, అవ్వల వైకుం
 ఠమును బొందెదవని మూండు వరము లొసంగెను. అట్లాసంగి
 గురుడు డంతర్ధాన మందిన తరువాత జీమూతవాహనుడు
 పితృరాజ్యమును, స్వార్జిత సామ్రాజ్యమును గూడ వడసి చిర
 కాలమేలి వైకుంఠము నందెను. ఇట్లు తెలిపి భేతాళుండు
 మీఁడఁజెప్పిన మువ్వరలో నెవ్వరి కుత్తమ ఫలము గల దని

యడిగిన విక్రమాంకుం డిట్లనియె. 'స్వామీ! ఇందు శంఖచూడునికే బ్రాణదాన ఫలము వచ్చినది. రాజు పరోపకారుఁడు కావలయునని విధియే యున్నది. కాన జీమూతవాహనుని యెడ విశేషము లేదు. పతివ్రత ప్రార్థనాప్రభావముచే గరుడుఁడు సంతోష్టుండయి బ్రాణదానము చేసినవాఁడు. శంఖచూడుఁడు తన శత్రునియెదుట నిలిచి శరీర మర్మింతునని చెప్పటచే నిందరిలో నతఁడే యుత్తమ ఫలభాజనుఁడని తీర్పు చెప్పెను. భేతాళుం డానిర్ణయమునకు సంపూర్ణామోద మందెను.

— 16. దేవశర్మకథ —

భేతాళుం డిట్లనియె. దక్షిణ దేశమునఁ జంద్రేశఖరుండను రాజు రాజ్యమేలుచుండెను. ఆతని రాజధాని యందు రత్నదత్తుండను వైశ్యుండు ధర్మజ్ఞుఁడు ధనధాన్యవంతుఁడు నివసించుచుండెను. వానికిఁ గామావరూధిని యను కుమార్తె యుండెను. రత్నదత్తుండు రాజునకుఁ దన కూతురు నిత్తునని తెల్పెను. చంద్రేశఖరుండు విషమంత్రీయగు విదురుని నా బాలిక సౌందర్య మరసిగమ్మని పంపెను. అప్పుల నా రాజు భార్య శ్యామల యంతఃపురమున కేతెంచిన భర్తను ధూప దీపాదులచే నర్చించెను. ఈ సమయమందే యొక గోవు పులి నోటఁ జిక్కి అంబా! అంబా! అని యార్చుచుండెను. రాజు యాకొందన ధ్వనివిని తటాలున ఖడ్గహస్తండ్లె యురికి యా శార్దూలమును వధించి గోరక్షణము సేసి సంహోష మందెను. కూలిన పులి శరీరమునుండి ముకులుండను నొక రాక్షసుండు రూపొంది వచ్చి రాజుతో సవినయముగ 'నృపతీ! నీ దయచే

ముక్తి సందిశిని. వకుణలోకమున కేగుచున్నాను. ప్రహ్లాదుఁ
 డిచ్చిన శాపముచే నేను వ్యాఘ్ర మయితిఁ. అని రాజునకుఁ
 బ్రదిక్షిణ మాచరించి ప్రహ్లాదుని స్పృధి కేగెను భూపతి
 యింటికిఁ జను సుఖనిద్ర సందెను. ప్రభాతసమయమున వంది
 మాగధగానములచే మేల్కొలుపఁబడి కాల్యములు దీర్చి యలం
 కరించుకొని సభ కేగెను. మఱియు నారాజు కామావరూఢిని
 రూపమునకు భ్రమించి యెల్లపుడు నామెకే తలంచుకొను చుం
 డెను. అది చూచి మంత్రీ నీకది కుస్తురాలు గాదని తెలిపెను.
 రాజమాట విశ్వసించి రత్నదత్తుని కుమార్తెను దన సేనాధి
 పతియగు బలభద్రుని కిచ్చి వివాహము చేసెను. అవ్వల నొక
 నాడు రాజు కామావరూఢిని జూచుట తటస్థింపగా నామెవిలా
 సమునకు మోహపడి మూర్ఛితుండై యీ సుందరి యెవ్వని
 భార్య? ఎవని కుమార్తె? అని యడిగిన బలభద్రుండు విని
 వినయవినమితుండై ఈమె నా భార్య. రత్నదత్తుని కుమారిత.
 నీ మంత్రీ నీ నీమె సౌందర్యమునకు మోహించి రాజు కార్య
 ములు మరచిన రాజ్యభంగ మగునను భయముచే నీమెరూపలా
 వణ్యము లున్నవి యున్నట్లు నీకు వర్ణించి చెప్పఁడయ్యెను.
 పోనిమ్ము, ఇప్పుడయిన నీ నీమెం జేకొనుము. నీకు నేను దాసుఁ
 డనుగాన దాసునిభార్యను నీవు స్వీకరించుట దోషము గాదు.
 నేనిచ్చుటయుఁ దప్పగాదు. నా యభిలాష పూరింపుము. నీవు
 దయచూపుము. అని ప్రార్థించెను. ఆమాటలు విని కోఠ
 తామ్రాక్షుండై “ఈమె నీకు ధర్మపత్ని. నీనీమెం గ్రహించినచో
 యమకింకరులు నన్ను నరకమునం దొరసి దుఃఖ పెట్టుదురు.”

అని విరహాత్తుండై కృశించి కృశించి ప్రాణములు వాసెను. రాజా! ఇట్లు రాజు మృతినొందగా వాని భార్య క్రతీభర్మముచే సహగమనము చేసెను. సేనాపతియు కోకించి ప్రాణములు విడిచెను. వారిందరు పుణ్యశీలులయి స్వర్గము సందిరి. అని తెల్పిన విక్రమార్క చక్రీనర్తి రాజు కొఱకై ప్రాణములు వాయుట సేవకునికి విధివిహితము. భర్తతో సహగమించుట వతివ్రతకు సహజధర్మము. రాజు కింకరుని ధర్మపక్షి గొనకుండుటలో నతనియెడ 'కామజయము' ధర్మపాలనము విశేషించి కాన వచ్చుచున్నది. కావున నిందరిలో రాజు ఉత్తమోత్తముడని నిర్ధారణ చేసెను. బేతాళుండు మోదించెను.

—♦ 17. గుణాకరునికథ —

బ్రాహ్మణరూపుడగు బేతాళుండు వెండియు నిట్లు తెలుపదొడంగెను. మహాభాగ! విక్రమప్రభూ! వినము. ఉజ్జయినియందు మహాసేనుడను రాజుండెను. వాని రాజ్యమున దేవశర్మయును విప్రీడుండెను. వాని కుమారుడు గుణాకరుడు. వాడు మధ్య మాంసపరాయణుడు జూదమాడి ధనమెల్ల గోల్పోయెను. బంధువులు వానిని వెళ్ళగొట్టిరి. వాడు భూమిం దిరుగాడుచు నొక నాడొక సిద్ధాశ్రమమునకుఁ జనెను. అందు కపర్దియను యోగి వానికి కపాలముననున్న యన్నము పెట్టెను. అది పిశాచాన్నమని గ్రహించి వాడు గ్రహింపఁ డయ్యెను. అవ్వల కపర్ది యొక యక్షిణిని పిలిచెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డారాత్రి దానితో నుఖించెను. ప్రాతఃకాలము కాఁగానే యక్షిణి కైలాసమేగెను. యక్షిణి నెడబాసి విప్రీడు

యోగి దరికే తెంచెను. యోగియగు కనద్ది యక్షిణీకర్షిణియను నొక విద్యను వాని కొసంగెను. నలుబదివోజులు నిశీథమున నీటిలో నిలిచి యా మంత్రమును జపించెను. కాని యక్షిణి రాదయ్యెను. అందులకు వాడు యోగి యజ్ఞగోని మోహమును విడిచి యింటికేగి తల్లిదండ్రులను మొక్కి రాత్రి యటనే యుండెను. పాతకాలమున సన్యాసివలె నయి తన వారు దుఃఖితులగుచుండగా వారిట విడిచి ప్రతిబోధి యను వాని వసమునకేగి నివ్వండియ్యెను. సంచాగ్ని మధ్యనుండు నిలిచి మరల నా మంత్రమునే జపించెను. యోగినిమాత్రము రాదయ్యెను. అందులకు వాఁ డెంతేసే చుఱింఱెను. ఇట్లు తెల్పి బేతాళుండు యక్షిణి రాకపోవుటకుఁ గారణము తెలువఁగలవా? యన వికృమారుండు రుద్రకింకరుండగు బేతాళునితో 'విప్ర! కర్మము మూండు తెఱంగులు. మనస్సుతో కలిపి చేసిన కర్మము పరలోకమునందు సుఖప్రదమగును. శరీరము, మాట కలిపి చేసిన కర్మము స్వల్పసిద్ధి నిచ్చును. అది యిహలోకముననే ఫలించును. పిండదేహము (స్థూలదేహము) చేఁ జేసినది పరలోకమున ఫలించును, మనశ్శరీరముచేతఁ చేసినది పరజన్మ మందు ఫలించును. మనోవాక్కాయములు మూండును జేర్చి చేసినది యిహజన్మమం దిప్పుడే ఫలించును. అది పరలోక మందుఁగూడ పరమసిద్ధినియఁగలదు. కావున సాధకులు త్రికరణ శుద్ధిగా నిక్కడనే కర్మ మాచరింపవలయును. వాండు వేఱు చిత్తముతోఁ జేసెను గాన వేఱుజన్మమందే వానికి యక్షుత్వము

గల్గును. అని సిద్ధాంతీకరించెను. బేతాళుండు విని ప్రాసన్నముఖుండయ్యెను. బాగు బాగుని ప్రశంసించెను. మఱియు నొక్కయితిహాసమును పరీక్షార్థముగా విక్రమునికి వినిపించెను.

—♦ 18. మో హి నీ కు మారు ని క థ —

బేతాళుం డిట్లనియె. సుదక్షుండనురాజు కంబళకమను పురమందుండెను. అతఁడు న్యాయధర్మవరుఁడు, శూరుఁడు, దాత, శివభక్తుఁడు, వానిరాజ్యమునధనాధ్యక్షుండను కోమటియుండెను. వాని కూతురు 'ధనవతి' చాల చక్కనిది. ఆమెను గౌరీదత్తుండను వణిజబాలున కిచ్చి వివాహముచేసెను. వారికి 'మోహిని' యను పుత్రిక కలిగెను. ఆమెకుఁ బండ్లెండ్ర ప్రియమునఁ తండ్రి గతించెను. ధనవతి కూతురుతో సర్గరాత్రి పుట్టింటికి వెళ్లెను. న్యాయశర్మయను నొక ద్విజుండు బ్రాహ్మణ్యమును హఠించి శూలమున కెక్కింపఁబడియుఁ జావఁడయ్యెను. హఠాత్తుగా కూతురుతో నాదారినే ఎచ్చుచున్న యావైశ్యస్త్రీ తన చేతితో వానిని స్పృశించెను. ఆ తాకిడికి వాఁడు శూలము నందు కదలి మిక్కిలి బాధ నొంది రోదనము చేసెను. హఠాత్తు! హాకృష్ణ! ప్రాద్యుమ్న! అనిరుద్ధ! యని మాటిమాటికి వాఁడు ఘోషపెట్టెను. ధనవతి విని నీ వెవ్వఁడవని జాలిగాని యడిగెను. నేనొక బ్రాహ్మణుండను. మూఁడురోజులయి యీ శూలమునఁ గుచ్చిబడినాఁడను. నీ కూతురును నాకిత్తువేని కోటి బంగారము నిత్తును అనెను. ధనవతి విని యట్లే కూతురునిచ్చి వివాహము గావించెను. ఒక మఱి మొదలఁ బాతినధనము పెల్లగించి యింటికి కొనివచ్చెను మోహిని వానింగని నీవు

మృత్యుముఖమున నున్నావు. నాకుఁ గుమారుఁడెట్లు కల్గును? అనిన వాఁడు 'ఓహీ! నీకెప్పుడు కామవికారము కలుగునో యపు డొక విద్వాంసుని బ్రాహ్మించి పుత్రీలాభమందుము' అని యాజ్ఞ దుచ్చి వాఁడు యమలోక మొందెను. నిత్యము నరక యాతన ననుభవించెను. మోహిని తల్లియింటవసించుచు యాపనముగాగా, భర్తయూజ్ఞను మనసునం దెంచుకొనుచు,

“కే భోగాశ్చ కిమాశ్చర్యం కోజాగర్తి శయీత కః

పాపో వ్యాధిశ్చ దుఃఖంచ కుతోజాతం హృది స్థితమ్”

భోగము లేవి? ఆశ్చర్య మేది! ఎవఁడు మేల్కొనియున్న వాఁడు? ఎవఁడు నిద్రించినవాఁడు? పాపము, వ్యాధి, దుఃఖము, కామము నెట్లు పుట్టును? అను నర్థముగల యీ శ్లోకము నెల్ల బ్రాహ్మణులకు వినిపించి యడుగుచుండెను. కాని యొక్కఁడును సమాధాన మియ లేకుండెను. మేథావి యను నొక కాశ్మీర బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చెను. ఆతఁ డామెతో “మోహిని! సుందరి! వినుము. సుగంధము, స్త్రీ, వస్త్రము, గీతము, పానము, భోజనము, శయ్య, భూషణము, నని భోగ మెనిమిదింధములు (అష్ట భోగములు). దినదినము భూతములు (జీవులు) పుట్టుచున్నవి. గిట్టుచున్నవి. అట్టివానియందు మమకారము పెట్టుకొనుటయే వింతలకెల్ల వింత. ఎవడు వివేకియై ఘోరతమోరూపమయిన చీకటిలో కర్మసంగ్రహము చేయునో వాఁడు మేల్కొని యున్న వాఁడు సంసారమను కొండచిలువ నెఱింగి యుదాసీనుఁ డయి సమాధినిష్ఠను బొందినవాఁడు సుఖముగా నిద్రించిన వాఁడు. సంకల్పము వలనఁ గామము, కామమువలన లోభము,

లోభమువలన తృష్ణ జనించును. ఆ తృష్ణయే సరకవృద్ధము. ఎవఁడు జలవృక్కృతి కలవాఁడై జన్మించుచో వాని శరీరమందు వ్యాధి జన్మించును రసవికారమే వ్యాధి. అది కర్మఫలము. అమంగళము. అదే పాపము. రుద్రునివలన కాళియందు మోహము జనించెను. అదే లోక సంహారకము. రుద్రుఁడు సురపూజితయగు మహాదేవిని నుతించి మోహునికి భార్యగా మిథ్యాదృష్టి యనుదానిని సంపాదించెను. వారికి స్నేహమును బిడ్డ జన్మించెను. స్నేహము భార్య మమత. మఱల నామమతా స్నేహములకు శోక దుఃఖములు జన్మించెను. ఇది విని యాయంగన మూర్ఛవోయెను. మానవఁతుఁడు, శూరుఁడు, చాతుర్యము గలవాఁడు, అధికారి, గుణవఁతుఁడు, సఖుఁడు, స్త్రీరక్షకుఁడు నయిన పురుషుఁడే స్త్రీని వశము చేసికొనఁ గలఁడు. అట్లు తెల్పి యా విప్రుఁ డామెఁడు సంతతి నొసంగి యామెకడ నున్న బంగారముం గొనెను. ఒకనాడు శివుఁడు గర్భవతియగు మోహినికి గలలోఁ గానిపించి చెప్పిన విధముగా, నుయ్యెలలో వేయి బంగారు నాణెముల నుంచి బాలు వందుఁ బరుండఁబెట్టి రాజద్వారము దుంచి తాను సుఖముగా నిద్రవోయెను. శివునిచే మేల్కొలుపఁబడి రాజు హరదత్తుఁ డనువాఁడు పుత్రార్థియై శివప్రసాదముచే నా మోహిని కుదయించిన బాలకుని బడసెను. వాని జాతకర్మము గావించెను. దానములు చేసెను. తండ్రి గతింపగా నా రాజ్యమునకు మోహినీ కుమారుఁడే రాజయెన్యు. మఱియు నాతఁడు ఫల్గునదీతీరమునఁ దండ్రికి గయాశ్రాద్ధము నాచరించెను. అప్పుడు వానికి మూఁడుచేతులు వచ్చెను. దాని

కతఁ డాశ్చర్య ముండెను. ఇట్లు దెలిపి బేతాళుండు ఈ బాలుఁడు నై చిన పిండ మెవరికి ముట్టునో తెల్పుమన విక్రియానుకుండు విప్రుఁడు ద్రావ్యార్థి. రాజు గురుతుల్యుఁడు. న్యాయశర్మయను దొంగకే యీ పిండము చెందుచు. వానిభార్య మోహిని ఆపిండ ప్రిభావముచే బ్రహ్మద్రావ్యపహర్తయగు ద్విజుఁడు నరకముం బాసి స్వర్గలోక మండెను.

—: 19 రూ ప సే ను ని క థ :—

చిత్రీకూటమున రూపసేనుఁడను రాజుండెను. ఒకప్పు డతఁడు వేటకుఁ బోయెను. మధ్యాహ్న వేళ నొకసరోవరతీరమున నొక మునికన్యను జూచెను. ఆబాలిక రూపయశావనశాలిని. ఒక పద్మముతోఁటకు వెడకుచుండెను. ఒకరిచూపులోకరి చూపు లతో సరిదాకెను. అంతలో నాకన్యక తండ్రియగు ముని యచటి కేతెంచి యిద్దరిని గాంచెను. ఆబ్రాహ్మణుని దర్శన మగుటతోటనే నృపతికి జ్ఞానోదయ మయ్యెను. వినయావన తుండై ధర్మప్రీక్షణము చేసెను. దయయే ధర్మపోషణము. అభయదానముకంటెమించినదిలేదు. దండనాహ్లా ల దండించినచో బూజ్యులయినవారిని బూజించుటవలని ఫలము కల్గును. గో బ్రాహ్మణులయెడ మిత్రీభావము నిగ్రోహానుగ్రహములందు నిష్పక్షపాతత్వము, దేవపూజయందు సత్యత్వము, గురుపూజ యందు ఇంద్రియనిగ్రహము, దానమునందు మృదుభావము, నింద్యకర్మమునందు సంతుష్టి (మోహప)వృత్తియందు తగు మాత్రముతోఁదృష్టిచెందుటయని భావము కానోపును) అనునవి యుత్తమ ధర్మము లని తెలిపి యాముని తనకుమారిక నారాజు

కొసంగి చనియెను. రాజునుండరితో నవ్వనమం దొక మఱి
 నీడను విశ్రమించెను. అంతట నొకరాక్షసుడు రాజభార్యను
 దినవలయునని వచ్చి రాజును లేపి బలియిమ్మని యాచించెను.
 రాజేడేండ్ల బాలకుని గొనివచ్చి బలియిత్తునని చెప్పి యింటి
 కేగెను. ఏగి, మంతులతో సమాలోచనముసేసి యొక బ్రాహ్మ
 ణునికి లక్షసువర్ణముద్రల నొసంగి మధ్యముడగు కుమారుని
 దెచ్చి రాక్షసున కర్పించెను. బలియిచ్చు సమయమున బ్రా
 హ్మణబాలుడు మొదలనవ్వి సిమ్మట యేడ్చెను. బేతాళుండు
 విక్రమునిగని యాపిల్లవాడు తొలుత నవ్వుటకను బిమ్మట
 రోదనము చేయుటకను గారణ మేమని యడిగెను. విక్ర
 మారుం డిట్లనియె. ఓయీ! బ్రాహ్మణోత్తమ! పెద్దవాడు
 తండ్రికిని, చిన్నవాడు తల్లికిని మిక్కిలి ముద్దుగూర్చువారని
 తాను మధ్యముడగుటచే నిం దెవ్వరికిని బట్టలేదని యెఱింగి
 రాజును శరణొందెను. రూపసేనుడు నిర్దయుండై లేనభార్య
 క్షేమము నర్థించినవాడయ్యెను. వాడు ఖడ్గహస్తుడై బలి
 యిచ్చుటకు సిద్ధమగుట చూచి బాలుడు తొలుత నవ్వెను.
 శివభక్తిచకుండనైన నా శరీరము రాక్షసునిపాలయ్యె గదాయని
 రోదన మొనర్చెను.

—† 20. ను వర్ణ ని క థ †—

బేతాళుండు రాజునకు మఱియొక కథ చెప్పదొడంగెను.
 విశాలానగరమున విప్రులేశుండను రాజుండెను. అం దర్థ
 దత్తుండను వైశ్యుడు కూడ వసించుచుండెను. అతడు
 వ్యాపారమునం దభినివేశము గలవాడు. వాని కనంగమంజరి
 యను కన్యక జనించెను. ఆ సుందరిని దండ్రి సువర్ణుండను వైశ్య

బాలునకిచ్చి పరిణయము గావించెను ఒకమారు కమలమను
 గ్రామమునుండి సువర్ణుడు ద్వీపమున కేగెను. అందు ద్రీవ్యాజ్ఞ
 నకై చిరకాలము వసించెను. ఒక ద్విజోత్తముఁడు కమలా
 కరుఁడను వాఁడనంగమంజరి నివాసమున కొకానొక పనిమీద
 వచ్చెను. హేమఁతఋతువున ననంగమంజరి కూతురు కామ
 కలిక స్నానార్థినియై యాచార్యకు నచ్చిన దానింగని కమలా
 కరుఁడును మోహించెను. అదియును వాఁకొక సమయము
 సంకేతించి తెల్పెను. అది తెల్పిన యర్థరాత్రి సమయమునకు
 వాఁడు నిద్రావశుండై రాఁడయ్యెను. దైవికముగా నదివెంటనే
 మరణించెను. అవ్వలఁ గమలాకరుఁడు మెలకువగొని వచ్చెను.
 వాఁడును దనప్రియురాలి మరణముంగని తోడనే మృతినొందెను.
 సువర్ణుఁడువచ్చి తన భార్యకై మిగుల దుఃఖించెను. ఇట్లు తెలిపి
 బేతాళుండు నృపతింజూచి 'వికమేశ్వరా! ఇందరిలో నెవ్వరి
 ప్రేమగొప్పది?' అనిన నతఁ డిం దనంగమంజరిభర్త యగు
 సువర్ణుని స్నేహమే యుత్తమము. అనంగమంజరి కమలాకరుల
 స్నేహవృత్తి మధ్యమము. ఆ పనిత ద్విజుని మీఁదివలపుచే
 స్వర్గమునందెను. బ్రహ్మమూర్తియగు బ్రాహ్మణుఁడు వైశ్యు
 లకు మిగులఁ బూజనీయుఁడు. బ్రాహ్మణుఁ డా నుందరింబడయ
 నేరక హరినిధ్యానించుచు మరణించి స్వర్గమునందెను. సువర్ణుఁడు
 నా ప్రియురాలు బ్రహ్మ భక్తురాలయి నన్ను విడిచి స్వర్గము
 నందగల్గినదని సంతృప్తిపడి తాను నామె ననుగమించినవాఁడు.
 కావున వాని మనశ్శుద్ధియే యుత్తమమంటి నన బేతాళుం
 డనుమోదించెను.

—: 21. విష్ణుస్వామి కుమారులకథ :—

జేతాళుం డిట్లనియె. జయస్థలమును పురమున వర్ధమానుఁ
డను రాజుండెను. వాని పురంబున నేదవేదాంత పారగుండగు
'విష్ణుస్వామి' యను పాఠుఁడు రాధాకృష్ణ భక్తుండు వసించెను.
వానికి నల్లకు కుమారు లుండిరి. ద్యూతకర్ముఁడు, కులటుఁడు,
విషయి, నాస్తికుఁడు నని వారల పేరులు. ఒకప్పుడు వాండ్రందరు
దరిదుగ్గలయిరి. వినయాన్వితులై వారు విష్ణుశర్మకు మొక్కి
మా యైశ్వర్య మేలపోయినది ? తెల్పు మనిరి. జూదము, ధన
వ్యయమునకుఁ గారణము. పాపమూలము ఆపై న్యభిచారబుద్ధి
గల్గును. దానివలన దొంగతనము, దానివలన నిర్దయత్వము
నేర్పడును. కావున తీర్థయాత్ర చేసిన నీ పాపము పోవునని
జూదరితోఁ దెల్పెను. వేశ్యాసంగమము మహాపాపము. నీ వది
విడిచి బ్రహ్మపరుండవై బ్రహ్మచర్యము పూనుమని జారునితోఁ
దెల్పెను. మాంసము, మద్యము, సావవృద్ధిచేయునవి అందుచే
జౌర్యము నీకు వచ్చినది. అదినుక హేతువు. అందుచే నీ వీశా
నుని, విష్ణుని, జిష్ణుని జగత్పతిని సేవించి నీద్రవ్య మాతనికీ
నివేదించి యనుభవింపుమని చోరునితోఁ దెల్పెను. దేవనింద
మాని సర్వాభయమగు నాత్మ నాశ్రయింపుము. ఆయాత్మ
యొక్క శక్తిరూపమే చండిక. సర్వదేవతలు నాత్మయొక్క
యవయవరూపులు. ఈయంశమెఱింగి నీవు పాపశాంతికై వారిం
బూజింపుము. అని నాస్తికునికి బోధించెను. వా రాయువ దేశము
ననుసరించిరి. తీర్థాటనముల సేయుచు శివు నారాధించిరి. ఒక
యేడగుసరికి భవానీవతి ప్రసన్నుడై ప్రసన్నులయిన యా

విప్రీఖాలరకు 'సంచనః' యను విద్య ననుగ్రహించెను. వారది వడసి వనమునకుఁ జని దానిని పరీక్షింపఁదలచిరి. మొదటివాఁడు చనిపోయిన యొక పులియొక్క యెముకమీఁద మంత్రోదకముం జల్లెను. వెంటనే యది యెముకలగూడుగా నేర్పడెను. రెండవవాఁడగు వ్యభిచారి దాఁమీఁద నుదకముం జల్లగా రక్తముతో నిండిన మాంసమేర్పడెను. మూఁడవవాఁడగు విషయి యల్లె మంత్రోదకముఁ జమ్మఁగా నది ప్రాణములం బొందెను. నాస్తికుఁ డది నిద్రాప్రవృత్తును దనుకొని జలమును జల్లగా నది తటాలున లేచి వారిపైబడి యందరిని దినివేసెను. బేతాళుం డిట్లుపలికి, యిందరిలో మూర్ఖుఁడెవ్వఁడు? తెల్పుమన వికృమ భానుండు. పులిని లేపినవాఁ డిందరిలో మూర్ఖుఁడని నిశ్చయము సేసెను. బేతాళుండు సంతసించి మఱియు నిట్లనియె.

—♦ 22. బేతాళుని పూర్వవృత్తాంతము ♦—

గంగాయమునా సంగమస్థానమున బిల్వతియను నూర నేను బూర్వజన్మమందు క్షత్రీసింహుఁడను రాజయి యుంటిని. అందు వేదవేదాంగ పారగుఁడగు శంభుదత్తుఁడను శివభక్తుఁ డుండువాఁడు. వానికి లీలాధరుఁడను కుమారుఁడు. పెద్దవాఁడు విష్ణుభక్తుఁడు. బలశాలి. రెండవవాఁడు శాక్తుఁడు. వాని పేరు మోహనుం డందురు. క్షత్రీసింహుఁ డొకప్పుడు యజ్ఞార్థి యై శంభుదత్తు నాహ్వానించి యజమేధ మొనరింపించెను. శంభుద త్తుఁడు శివభక్తిపరాయణుండయి నాలుగు చక్రముల రచించి నడుమ కార్యసిద్ధికరముగ కలశ స్థాపనముసేసి సంస్కృతములు

రమ్యములునగు హవ్యములచే హోమము గావించెను. లీలా ధరుఁడు మరణోన్ముఖ మయిన మేకనుజూచి విష్ణుభక్తుండు కావున దయాళువై “ ఈ జీవహింసచే దారుణ చరితము గలుగును. భగవంతుడు నర్వేశ్వరుండు విష్ణువు హింసాయజ్ఞమునకు మొచ్చుడు.” అనెను. అది మోహనుఁడు విని గట్టిగానవ్వి మెల్లగా నిట్లనియె అన్నా! మున్ను సత్యయుగమునం దెల్ల బ్రాహ్మణులు యజ్ఞపరులు. అప్పు డజమేధము చేసి తీరనణ నని శుశ్రీయున్నది. తిలాదులే అజముగా, తిలాదులనే హోమ ద్రవ్య మొనరించిరి. అప్పు డింద్రాదిదేవత లకుదెంచి యగ్ని గుండము నడుమ నిల్చి నీమతము నిష్ఫలము. అజమనగా భాగ మని వేదములు తెలుపుచున్నవి. కావున దానిచే యజ్ఞము చేయవలె ననిరి. ఆమాట విని మునులందరు నాశ్వర్య పడిరి. ఈ లోగా నచట పితృయోనియకు నమావసువను వాఁడు విమానమెక్కివచ్చి మునులంగాంచి నిర్భయముగా ఛాగమేధ మునే చేయవలయు ననెను. వారటులే యాచరించి శుభమందిరి. కావున నీవు నాతోఁ గూడ యజ్ఞము చేయు మనెను. లీలాధరుఁడు దూరబుద్ధి యగువాఁడు కావున నామాట విని మోహనునింగని యిట్లనియె. త్రేతాయుగమునందు యజ్ఞము రజోగుణమయమయి నడచినది. కాని సత్యయుగమునందు (కృతయుగమం దన్న మాట) మాత్రము కేవలము హింసారహితముగానే జరిగినది. అప్పుడు ధర్మము నాలుగు పాదముల నొప్పెను. అప్పుడు రక్త మాంసాదులచే గాక కేవలము హవ్య మాత్రముచే దేవతలు తృప్తి నందింపఁ బడిరి. అనిన నీ మాట

లను విని క్షత్రీసింహుఁడు భయభ్రాంతియై యున్న (మేకను) భాగమును నదిలివేసి పండ్లు మొదలయిన వానిచేఁ బూర్ణాహుతి నడిపించెను. అంతట తామసీశక్తి క్రోధమూర్ఖితయై చెలరేగి నరనాఠీ సమన్వితమాగ నా సగరమెల్ల దహించెను. శంభుదత్తం డను నా శిష్యుఁడగు మహా మాయా ప్రభావముచేఁ బిచ్చియెత్తి దేహమువాసి స్వర్గ మందెను. లీలాధరుఁడు పదిమంది కుమారులను బోషించుకొనుచుఁ బద్మపురమున వారి కధ్యయనము చెప్పకొనెను. క్షత్రీసింహుఁడు మోహనుని దరికేగి దేవమాత యనుగ్రహము లభింపఁజేయుమని కోరెను. మోహనుఁ డిట్లనియె. బ్రహ్మబీజ మంత్రజపముచే బ్రాహ్మీశక్తి నందెను. అట్టి బ్రాహ్మీశక్తి మహావీరయునగు నాతల్లికి నమస్కారము. విష్ణువు సప్తశతినీ జపించి వైష్ణవీశక్తిని బడసెను. అట్టి మహాలక్ష్మికి నా తల్లికి నీకు నమస్కారము. ఏ తల్లికి పరమపురుషార్థ స్వీయయగు ప్రణవరూపశక్తి కుమార్తెయో అట్టి నా తల్లికి ప్రణవరూపిణికి నమస్కారము. ఈ దృశ్యమెల్ల యేతల్లిచే జనింపఁజేయఁబడునో, పాలింపఁబడునో యే యమ్మ తనువున నీవిశ్వమెల్ల యుండునో యాయమ్మకు నమస్కారము. శచి, సిద్ధి, మృత్యువు, ప్రభ, గీర్వాణి, నీ పైవికులు, స్వాహా, నిర్ఘ్నుతి, రాత్రీ, బుద్ధి భుక్తి నీయం దుద్భవించినవి. నీవు లోకపాలినియువు. లోకమాతవు. నీకు నమస్కారము. తృష్ణ, తృప్తి, రతి, నీతి, హింస, క్షాంతి, మతి, గతి, నింద, స్తుతి, ఈర్ష్య, లజ్జ నీవే. అట్టి నీకు నమస్కారము. అని యీ యంబాష్టకముఁ జపించి తత్ప్రభావముచే క్షత్రీసిం

హుండు శివలోక నుండెను. అతఁడే బేతాళుం డను పేర జన్మించెను. ఆ బేతాళుండనే నేను. అందుచే నో విక్రమాదిత్య చక్రవర్తి ! ననాతనియగు దుర్గను నీవు భజింపుము. నేను శివాజ్ఞచే నీ సమీపమునకు వచ్చితిని. ప్రక్షిప్త రములచే నేను త్వంగాఁ బరీక్షించితిని. నీ భుజములం దధిష్ఠించి నేనుండును. కాన సర్వ శత్రువులను సంహరింపుము. సర్వ పురములు, వివిధ క్షేత్రములు చోరులచే నష్టములయి యున్నవి. శాస్త్రాధారముగ మరల స్థాపనము నేయుము ప్రతిజ్ఞ నేయుము. ఏ రాజు నష్టములయిన సర్వ తీర్థములను పునరుద్ధరించునో, యట్టి విక్రమారుఁడవగు నీ పరిపాలన కాలము వచ్చినది. †

సూతాదుఁలు వైమిశారణ్య వాసులగు మహామునులు విశాలకువచ్చి చక్రవర్తిని వాసులయి పురాణ శ్రీవణ కుతూహలు లయ్యెదరు. అని పలికి బేతాళుం డక్కడచే యంతర్ధానమండెను. విక్రమాదిత్యుండు పరమానంద భరితుం డయ్యెను. అందుచే 'మునిశ్రేష్ఠులార ! మీ రందరు సంధ్యాసమయ మయ్యెనని యెఱింగి శివుని సర్వేశుని ధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠులై భజింపుడు' అని సూతుండు శౌనకాదులకుఁ దెలిపెను.

† “ యోస్యప స్సర్వ తీర్థాని పునరుద్ధారయిష్యతి
 సహి మాతే స్థాపితం సర్వం నిపతీతం కరిష్యతి
 విక్రమాభ్యావన కాలోఽయం పునర్ధర్మం కరోతి హి
 ద్వాదశాబ్దశతం వందం ద్వాపహోహి ప్రవర్తతే
 తదంతే భవి కృష్ణాంశో భవిష్యతి మహాబలీ
 కతే రుద్ధరజార్ధాయ మేచ్ఛవంశ వివృద్ధయే.

ప్రతిసర్గ. ప. 28 ఆధ్యాయ. శిరి—35 శ్లో.

ఇటువై నీ శ్లోకము లున్నవి. భావము సరిగా సమన్వయ మగుటలేదు.

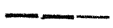
— † 23. విక్రమాదిత్యుని నిర్యాణము † —

అ. వ్యాసభగవాను లిట్లనిరి. విశాలానగరమందున్న యాచును లీ కథ విని కేదారకుండమున స్నానములుచేసి శివునిబూజించి సమాధినిష్ఠులై యొకసంవత్సరము గడిపిరి. విక్రమాదిత్యుడు వారికి నమస్కరించి స్తుతించెను. అట్లుండి యా ఋషులు సూతునికడకేగి 'నీవుచెప్పిన విక్రమాదిత్యుడు వచ్చినాడు. ఇడుగో! ఈతనిచే నశ్వమేధము చేయింతుము. నీవు మాకాజ్ఞయిచ్చి సకృతీర్థమునఁ దపమానుము' అనిన విని సూతుండట్లే యశ్వమేధ మారంభింప జేసెను. యజ్ఞశ్వము తూర్పున కపిలస్థానము వరకును దక్షిణమున సేతువుదాకను పడమర సింధునది వరకును నుత్తరమున బదరి కావనము దను కను వెళ్ళినది. అక్కడనుండి క్షిప్రానదికిఁబోయి శరీరము నగ్ని యందువిడిచి స్వర్గమున కేగెను. అయ్యెడ దేవతలు భార్యలతో నృపుని యజ్ఞమునకు వచ్చియుండిరి. కాని యందుఁ జంద్రుఁడు మాత్రము రాఁడాయెను. రాజు మనస్సు చిన్నవోయెను. యజ్ఞ సమాప్తికాఁగా బేతాళునితోడఁ గూడి యెన్నో దానములుసేసి విక్రమాదిత్యుడు చంద్రలోకమున కేగెను. చంద్రుఁడు సంతోషుఁడయ్యెను. మఱియు నాతఁడు 'రాజా! భూమిపై భయంక రుడైన కలివచ్చి యాకృమించి యున్నాడు. కాన నే నా లోకమునకు నీ యజ్ఞమునకు నీవు పిలిచినను రాకుంటిని.' అని తెల్పి యమృతోదకమును రాజునకొసంగియంతర్ధానుడయ్యెను. అయ్యెడ నింద్రుఁడు బ్రాహ్మణవేషియై వచ్చి యా యమృతమును దనకిమ్మని విక్రముని యాచించెను. అతఁడది శక్రుని

కొసంగెను. ఇందుడు స్వర్గమునకు వెళ్ళిపోయెను. ఆ యిచ్చిన సుకృతముచే రాజునకు లక్షసంవత్సరము లాయుర్దాయము సిద్ధించెను. ఆ సమయమున జయంతు డను ద్విజుడు తపస్సు చేసి యిందునివలన నీ చెప్పిన ఫలము సాధించి యింటికి వెళ్లెను. మఱియు నా జయంతుడు భర్తృహారికి లక్ష బంగా రమున కాఫల మమ్మెను. భర్తృహారి యాసిద్ధి ననుభవించి యోగరూఢుడై వనమున కేగెను. విక్రమాదిత్యుడు నిష్కం టకమైన రాజ్యభోగము ననుభవించి నూరేండ్లు పాలించి స్వర్గ మందెను. శౌనకాది మహర్షులు రాజు స్వర్గగమనవార్త విని సూతునికడ కేగి మ్రోక్కి పుణ్యసారమగు విషయము తెలుపు మన నతడు వారికి బురాణము నైదులక్షల శ్లోకముల గ్రంథ మును నూరేండ్లు వినిపించెను. వా రానంద భరితులై తమదారిం జనిరి.

—: 24. సత్యనారాయణ వ్రతకథ :—

అ. నైమిశారణ్య వాసులయిన ఋషులు పౌరాణికుం డగు సూతు నడుగగా చతుర్ముగములందుఁ బూజనీయుడు సత్యనారాయణస్వామియని తెలిపి సత్యనారాయణ వ్రతకథ నతడు ఋషిమండలికిఁ దెలిపెను. అది యైవధ్యాయము లున్నది. (ఇది సుప్రసిద్ధముగాన యిందు దెనిగింపక విడిచితిని)

— 30. చంద్ర గుప్తుః కు —

ఋషు లకుగ నూతుం డిట్లు తెలుపఁ దొడంగెను. కలియుగమునః బిత్రిశర్మయను బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. అతఁడు కలిలో దంభులు పాపండులుకూడ సన్యాస నేషధారులగు చున్నారు. వానపీఠ ధర్మము కలిలో లేదు. బ్రహ్మచర్య మచ్చటచ్చట గనిపించును. గార్హస్థ్యమే యుత్తమ ధర్మమట్లున్నది యని మహాకాళిని స్తుతించి యామె యనుగ్రహాలభ్యయైన బ్రహ్మచారిణి యను కన్యను వివాహమాడెను. ఆమె యం దతనికి చతుర్వేదాధికారులగు నల్లరు కుమారులు గల్గిరి. ఋగ్వేదాధికారి వ్యాడి యనువాఁడు. అతఁడు న్యాయశాస్త్ర పండితుఁడు. యజుర్వేదాధికారి మీమాంసాపండితుఁడు. సామాధికారి పాణిని. అతఁడు వ్యాకరణ పండితుఁడు. వరరుచి యను కుమారుఁ డధర్వణాధికారి. వారు మగధరాజగు చంద్ర గుప్తుని సభలోని కేగిరి. రాజు బ్రహ్మచర్య మన్నిటి కంటె నుత్తమమా! యని ప్రశ్నించెను. వ్యాడి బ్రహ్మచారి సర్వోత్తముఁడు. అతఁడు స్తుతితత్పరుండై దేవతానుగ్రహము సంపాదించు ననెను. (ఋగ్వేదాధికారి కాన, ఋగ్వేదము దేవతా స్తుతి రూపమని యున్నది కాన, యతఁడు స్తుతిని బ్రశంసించెను. మీమాంసకుఁడు ' రాజా! దేవతలను గూర్చి యజ్ఞములు చేసిన యాతఁడే బ్రహ్మచారి. అతఁడు దేవతలను గర్మము జేసి తృప్తి పరుపవలెను. హోమము తర్పణము చేసి దేవతా వ్రాసాదము పొందవలెను. ఆ దే నిజమైన బ్రహ్మచర్యమగుననెను.

అంతటఁ బాశిట ' చంద్రగుప్త మహారాజా ! శుద్ధశబ్దమయము
 లైన మూఁడు స్వరములచేతను (ఉదాత్తానుదాత్తస్వరితములు)
 అష్టాధ్యాయ సూత్ర పఠనము చేతను, లింగ థాతు గణములు
 వర్ణించుటచేతను నెప్పుడు భగవదారాధనము (యజ్ఞము)
 చేయునో యతఁడు పరబ్రహ్మము నందును. ' అంతట వరరుచి
 ' ఓ మగధేశ్వరా ! యజ్ఞోపవీతము వేసికొని (ఉపనయము చేసి
 కొని యన్నమాట) గురువలమున వసించుచు దండము ధరించి,
 గోళ్లు జుట్టును బెంచుకొని భిక్షార్థియై వేదతత్పరుడై గురు
 నాజ్ఞావశుడై చరించినవాడే బ్రహ్మచారి. అదే బ్రహ్మచర్య
 మనను. వారిమాటలు విని వారి తండ్రి పితృశర్మ, గృహస్థుగ
 నుండి పితృదేవాతిథి తృప్తిచేయుచు, ఋతు కాలమున మాత్రము
 స్త్రీని సేవించుచు వర్తించువాఁడు నిజమైన బ్రహ్మచారి
 యనను. రాజు పితృశర్మవాక్యము విని "ద్విజోత్తమ ! మీరు
 తెల్పినదే నాకు నచ్చినది. ఈ పాడు కలిలో నింతకంటె నుత్తమ
 సిద్ధాంతము లే నేలేదు' అని యాతనికి మొక్కి యాతఁడే గురువని
 యెంచుకొని యుపాసించి చంద్రగుప్తుఁడు ధన్యుడై స్వర్లోక
 మందెను. పితృశర్మగూడ దామోదరుని ధ్యానించి హిమా
 లయమున కేగి యోగనిష్ఠఁబూనెను.

---: 81 అ. మానసతీర్థ ప్రశంస :---

ఋషులు కలిలో నేది యుత్తమతీర్థము ? ఏది యుత్తమ
 దానము! తెలుపుచున సూతుఁ డిట్లుంటె. పాణిని సామ
 వేదాధి కారి. అతఁడు కణభుక్కును పండితుని శిష్యులచే నోడింపఁ
 బడెను. (కణభుజ్జితము న్యాయశాస్త్రము) అందులకు పాణిని

సిద్ధపడి తీర్థాంతరమున గిన్నానముచేసి పితృదేవతర్పణముచేసి కేదారమునందలి యుదకము గోల్పి, శివధ్యాన పరుండయ్యెను. ఆకులుదిని యేడురోజులుండి యామీద జలభక్షణముచేసెను. అట్లు షదిరోజులుండి వాయుభక్షణ మారంభించెను. ఇరువది యెనిమిదవరోజున కుడుము సాక్షాత్కరించి వరము కోరు కొమ్మనెను. ఆ యన్యుతోపమానమైన పలుకు విని గద్గద కంఠుడై సర్వేశుని సర్వసింహేశుని నిజావల్లభు నిట్లు స్తుతించెను.

—: 32 పాణినీ కృతశివస్తుతి :—

నమో కుద్రాయ మహాతే సర్వేశాయ హితైషిణే
 నందీశస్థాయ దేవాయ విద్యాభయకరాయచ
 పాపాంతకాయ భర్తాయ నమోఽనంతాయ వేధసే!
 నమో మాయాహరేశాయ నమస్తే లోకశంకర!
 యదివ్రసన్నో దేవేశ! విద్యామూలప్రదోభవ!
 పరం తీర్థంహిమే దేహి ద్వైమాతుర పిత ర్నమః

ఇట్లు స్తుతింపఁ బాణినీస్తుతి విని మహాదేవుఁడు శంకరుఁ డతని సర్వవర్ణ మయములగు 'అశ్విణి' అను మంగళప్రారంభ ముగల సూక్తిముల నాతనికి దయచేసెను. రాగ ద్వైషములను మలమును హరించునట్టియు, సత్యమును జలముగలదియు నగు జ్ఞానహృదయము మానసతీక్ఠము. ఆ తీర్థమును సేవించిన సర్వ తీర్థఫలము లభించును. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునకు మానస తీర్థమే యుత్తమము. పాణినీ! నీకది యనుగ్రహించుచున్నాను. దాన సర్వథా కృతకృత్యుండవుగమ్ము. అని తెలిపి శివుం డంతర్వి

తుండయ్యెను. పాణిని గృహమున కేతించెను. మఱియు నా పాణిని సూత్రీపాశమును ధాతుపాశమును, గుణపాశము నొనరించి లింగసూత్రీయును చించి పరమ సర్వాణము సందెను. కావున నో భార్గవ శ్రేష్ఠ! నీవు మానసతీర్థసేవ యొన రింపుము. సర్వతీర్థములు చుగు లింగ ములనుండియే సర్గమించినది. అట్టి తీర్థ మీమాకు లేదు. ముందే కొకటి గల్గిబోదు.

—: 32 అ. బోవదేవుడు - భాగవత ప్రకరణ :-

సూతుండిట్లునియె. భోవకాశినిను పట్టణమున బోవ దేవుడను విప్రుడు సేదవేదాంగ పారిగుడు కలఁడు. అతఁడు కృష్ణభక్తుడు. గోపగోపీ విషేవితమగు బృందావనమున కేగి యాతఁడు దేవదేవుడగు జనార్దనుని మఁసులో బూజించెను. ఒక సంవత్సరమున నచ్యుతుఁడు దమచూసి యత్తమ జ్ఞాన మొసంగెను. ఆజ్ఞానముచే నతని హృదయమున 'భాగవతకథ' స్ఫురించెను. శ్రీ శుకులు పరీక్షిత్తున కే కథను దెల్పిరో మోక్ష మూర్తియగు నా కథనే యతఁడు వర్ణించెను. అది పూర్తియై నంతట జానార్దనుండు వ్రత్యక్షమయి మధురముగ వరము కోరుకొమ్మని పలుకరించెను. "బోకానుగ్రహకారక! హరి! నీవు విశ్వమయుడవు. నీ నామము నుచ్చరించిన మాత్రమున లోకులు తరింతురు. కలిలో నింతకు మించినదిలేదు. నీ యనుగ్రహమున వ్యాసులు రచించిన భాగవతముయొక్క మాహాత్మ్యము నాకుఁ దెల్పుము. అదే నాకు వరము. అదే యను గ్రహము. అని బోవదేవుడు విన్నవించెను. మున్ను భవానీ

శంకరులు ప్రసంగము చేసికొనుచు నర్హాహ విభాసమున భాగవతము పఠించుటకంటె నుత్తమ కర్మము లేదని సిద్ధాంతీకరించిరి. పార్వతి చండిత గజేశ గజేశుండువలెను గుహుని రక్షణమున యోగించి శంకరునికలన భాగవతము చేసె యోజలలో నిష్ఠతో వినెను. శంకరుడు కనుబునుచున్న వర్ణించు చుండెను. ఎనిమిదవదిసమున గన్నులు తెరిచిన తరువాత పార్వతిని వ్రాసెను. రాత్రయిండును. భగవంతుడా మెను నీ త్యా కిరి 'దేవి! నీవెంత నతిక వింటివి?' యని యడిగిన నామె 'అస్పృత మభవముదాక వింటిననెను. ఆ సమీపమునఁ దొడ్డిలో నున్న శుశుండు చిరంజీవి యయ్యెను. పార్వతియే యా పుండునుండచునెటల సంరక్షించు చుండెను. అతడు శివసదనమందుండి శివధ్యాన నిష్కాగరిష్ఠుండై యున్నవాడు. అతడు కేవలశివానుగ్రహము చేతకే భాగవతమును బడసినాడు. నీవు విక్రమాదిత్యుని తఃశ్రియగు గంధర్వ సేనునకు నర్మదానదీరమున నీ పవనమంగళ కళలు వినిసింపుము. 'హరిమహిమ దానముసేయుటకంటె నుత్తమదానము లేదు. ఉత్తమ పాత్రుండు విష్ణుభక్తుడు. ఆకలి గొన్నవాని కన్నము పెట్టుటయు నిదియు సమములు.' అని పలికి హరియంతర్ధాన మందెను.

—: 33, 34, అ. దే వీ మ హి మ :—

వేదపాఠము వాచనికమైన కర్మము. దేదములు బహులములు. సర్వ వేదములు పఠనము చేసినఫలము దేవవలనఁ గల్గును? తెలుపు మని ఋషులు ప్రశ్నింపగా నూతుండిట్లనియె. విక్రమాదిత్యుని రాజ్యమున వ్యాధకర్మండనువాఁ డుండెను.

వాఁడు బ్రాహ్మణస్త్రీకి నూదు)నివలన జన్మించినాఁడు. త్రిపాసి
 యను వానిభార్య కామినియనునది యొక కష్టలవ్యాపారము
 చేయు నిమాదునిగని మోహించి వానివలన నొక కుమారుని
 గనెను. వాఁడు వ్యాధుడయ్యెను. త్రిపాతి భార్యను వాని
 కొడుకును నిల్లు నెడలగొట్టి బ్రహ్మచర్యవ్రతమాని చండికా
 పారాయణము చేయుచుండెను. అందుచే నతఁడు జీవన్ముక్తుఁ
 డయ్యెను. తల్లియను గొడుకును వ్యాధునియింట నసించి బహు
 నీచవృత్తి చేసికొని జీవిండుచుండెరి. ఒకప్పుడు దానికొడుకు
 బ్రాహ్మణులు చెప్పకొనుచుండగా తన తల్లికండుల మొదటి
 కథ వాఁడు వినుట తటస్థించెను. దేవినామము వానికి విరంబడెను.
 ఆ పుణ్యముచే వానిక ఖిబ్బుకై కల్గెను. తనయొక్కనున్న దొంగ
 సామెల్ల త్రిపాతికిచ్చి శిష్యుడై దేవయంతమును జరించెను.
 ఆ ప్రభావముచే వాఁడు పాపము వాసెను. అంతేండేట్లు
 కాశీపురమున నన్నపూర్ణును భజించెను. అన్నపూర్ణాష్టకము
 పఠించెను. ఒకనాడు స్వప్నమున దేవి దర్శనమిచ్చి వానికి
 'బుద్ధుడయ' మరుగ్రహించెను. ఆవిద్యాప్రభావముచే వాఁడు
 వికీముని యజ్ఞమున నర్హుడై తుదకు యోగమునంది పరమ
 గతి నందెను. ఇట్లే యజ్ఞయనియం దొకహింసాపరుఁడు మహా
 లక్ష్మి నర్పించి యుత్తమగతి నందెను. (నూ. 34 అ)

—: 35 అ. పతంజలి చరిత్ర :—

చిత్రకూటగిరిపై పతంజలియను పండితుండుండెను.
 అతఁడు వేదవేదాంగములను గీతాశాస్త్రమును దెలిసినవాఁడు.
 విష్ణుభక్తుఁడు భాష్యకర్త. అతనికి కాశీ పండితుండగు కాత్యాయ

యనునితో వాదము నచ్చెను. కాత్యాయనుడు దేవీభక్తుడు కావున పతంజలి దేవినిట్లు స్తుతించెను.

శ్లో! 'సమోదేన్ద్రై మహామూర్త్యై సర్వమూర్త్యై సమోనమః
శివాయై సర్వమాంగల్యై విష్ణుమాయే చ తే నమః
త్వమేవశ్రేష్ఠా బుద్ధి స్త్వం మేధా విద్యా శివంకరీ!
శాంతి ర్వాణీ త్వ మేవాసి వారాయణి సమోనమః.

ఇట్లు చేసికొన్నతి శరీరవాణి 'ఓ విప్రీ శేష్ఠ! నాచరిత్రము పారాయణము చేయుము. దాన నీక. జ్ఞానోదయ మగును. కాత్యాయనుని జయింపగలవు. అని వినిపించెను. అట్లేయా దేవి నర్పించిన మహిమచే నతండు శత్రుసంహితుని గలిచెను. మఱియు మహా భాష్యమును రచింపగల్గెను.

ఇది ద్వితీయ ఖండము

వ్రతినర్గపర్వము - తృతీయఖండము (చతుర్వ్యుగ ఖండము)

—: 1 అ. పాండవుల యుత్తర జన్మములు :—

నూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె. భవిష్య మహాకల్ప మున నిరువది యొకమిదవ ద్వాపరముచివర కురుక్షేత్రసంగ్రా మము జరిగెను. కౌరవు లోడిపోయిరి. పదు నెనిమిదవ రోజున పాండవులు జయించిరి. భగవంతుడగు శ్రీ కృష్ణుడు సంగ్రా మము తుదిదినము సాయంకాలము కాలగతిని గుర్తించి శివుని యోగరూపుని సనాతనుని వినుతించెను.

—: కృష్ణ కృత శివ స్తుతి :—

“నమః శాంతాయ రుద్రాయ హితేశాయ కవర్దినే
కాలకర్త్రే జగద్భక్త్రే పాపహర్త్రే నమోనమః
పాండవ సీత భగవ న్మద్భక్తాః హతభీరుకాన్”

ఈ స్తుతి విని రుద్రుడు నంది వాహనమునెక్కి శూలము దాల్చి పాండవ శిబిసంరక్షణము చేయ నేతెంచెను. కృష్ణుడు గజనగరమునకు వెళ్ళిపోయెను. పాండవులు సరస్వతీ తీరమున వసించిరి. రాత్రి ద్రోణి (అశ్వత్థామ) కుంతిభోజుడు కృపాచార్యుడును ఫచ్చి రుద్రుని స్తుతించిరి. రుద్రుడు వారికి మార్గ మిచ్చెను. అశ్వత్థామ శివుడు తనకిచ్చిన ఖడ్గముచే దృష్టద్యుమ్నాదుల నుపపాండవులను సంహరించెను. అంతట భీమాదులు విని యీ ప్రలయమునకుఁ గారణము శివుఁడు కారణమని యతనిపై దండెత్తిరి. వారు విసరినయూయుధములు రుద్రుని శరీరము నందు లయమయ్యెను. అంతట వారు వింతపడి పిడికిలిపోటుల నతని నలయింపఁ దొడగిరి. అప్పుడు రుద్రుడు “ఓరీ మీకు కృష్ణభక్తులు. మీ మ్మిప్పుడు చంపఁగల్గియు కృష్ణభక్తులగుటచే నేను రక్షింపవలసి యున్నది. కాన పునర్జన్మమెత్తి యీ నేరము ననుభవితరుగాక!” అని వారిని శపించెను. అంతట భీమాదులు హరిని శరణొంది యతనితోఁ గూడ రుద్రుని స్తుతించిరి. శివుఁడు సాక్షాత్కరించి వరము కోరుకొనుఁ డనెను. కృష్ణుడు స్వామీ! ఇంతకుమున్ను వీరువిసరిన యాయుధములు నీ శరీరమున లయించినవి. అవి మఱు వారికి దయసేయుము. అస నతఁ డనుగ్రహించెను. మఱియు నేను ద్వరపడి నీ భక్తులను

శశింజీకేసి. అనునను నా మాట వ్యర్థముకాదు. యుధిష్ఠిరుడు వత్సరాజుని కుమారుడై జన్మించగలడు. 'బలభాసి' యని పేరొందును. అతడు శిశిషమను పురమేలును. భీముడు స్నేచ్ఛుడై జన్మించును. వాసిపేరు 'వీరబుడు' అని కలుగును. వనరసాధిపుండ్రుడును. పరిమలు డనువాసి కుమారుడై యర్జునుడు పుట్టును. బాహ్మనందు డనబడును. నకులుడు కాన్యకుబ్జమున రత్నభాను కుమారుడయి పుట్టి లక్ష్మణుడను పేరొందును. సహదేవుడు భీష్మసింహుని సుతుడయి దేవసింహు డని పేరు పొందును. ధృతరాష్ట్రుని యంశము అజమేరపురమున పృథివీరాజును పేర జన్మించును. వానికి గుమారైయయి ద్రావిది పుట్టును. ఆమె 'వేల' యని పేరొందును. కర్ణుడు తారకు డగును. రక్తబీజుడు రుద్రు డగును. కురుపాండవవర్ణములవారు వీరాధిపీరులై జన్మింతురు. అనిన విని శృష్ణుడు "నేను శక్తిగా నవతరించి మహావతి యను పురమునం దుండి వారల రక్షింతును. నా భాగమయి దేశరాజు రాజకుమారుడు జన్మించును. జయసింహు డని యతని నందురు. అల్పాదు డనువాడు నాయంశమయి యగ్ని వంశ రాజులను సంహరించును." అనిన విని రుద్రు డంత ర్థాన మయ్యెను.

2 అ: పాండవులు పుత్రశోకార్తులయి ప్రేతకృత్యములు నిర్వర్తించి భీష్ముని సన్నిధానమున కేగిరి. అతనివలన రాజ ధర్మములను మోక్ష ధర్మములను బ్రశ్నించి తెలిసికొనిరి. మఱియు నశ్వమేధములు చేసి ముప్పది యారేండ్లు పాలించి

స్వర్ణ మందిరి. వారి యంశములు కళిధర్మము వృద్ధినొందిన తఱిని వేఱువేఱు రూపముల నవలెరించుచు. అని యింతవరకుఁ దెలిసి వ్యాసభగవానులు చక్రతీర్థమున యోగనిద్రావశు లయిరి. మునులును యోగసమాధి కంగీకరించి పండ్రెండు వందల యేండ్లు గడువగా వఃజల లేచి దేవభాతమందు న్నాస సంధ్యాదులు నిర్వర్తించుకొని సూతుని సన్నిధి కేగి సంభాషణ మారంభించిరి. వారికి సూతుండిట్లు తెలుపవొడంగెను.

—: శాలివాహనుడు :—

విక్రమరాజ్యకాలము శివాజ్ఞచే ద్వాపరయుగ ధర్మ ములుకలిగి నడచెను. * విక్రమాంకుడు స్వర్ణస్థైర్యమున నాతని రాజ్యము భిన్న భిన్నమై పదునెనిమిది రాష్ట్రములయి పదునెనిమిదిమంది రాజులు పాలకులైరి. పడమట సింధునది వరకు, దక్షిణమున సేతువువరకు, ఉత్తరమున బదరీక్షేత్రము దనుకను, తూర్పున కపిలాంతకముదాకను వ్యాపించి పదునెనిమిది రాష్ట్రములండెను వానిపేరులు ఇంద్రాస్థము, పాంచాలము, (పంచాబు) కుశుక్షేత్రము, కాశీలము, (అస్సాముకు పడమర) అంతర్వేది, వృజభి (ద్రుందావనప్రాంతము), అజమేరము (ఆజ్ మీర్), మరుధన్వము, (రాజపుటానా), గూర్జము, (గుజరాత్ మహారాష్ట్రము, ద్రావిడము, కలింగము, ఆవంత్యము, ఉడుపము (ఉత్తరప్రాంతము, కర్ణాటకము, వంగము (బెంగాలు),

* విక్రమాంకుడు క్రీ.శ. 120 లో స్వర్ణస్థైర్యమును. 8179 లో ఆతని మనుమడు శాలివాహనుడు వచ్చినాడు.

గూడము, మాగధము, (బీహారు) కౌసలము, (హిమాలయము నకు దక్షిణముగా నానుకొని యున్నది). వానికి రాజులు వేరు వేరుగా నుండిరి అందు నానా భాషలు, నానా ధర్మబోధకములుగా నుండెను. ఇట్లొక నూరేండ్లు జరిగిన తరువాత శకులు మొదలగు మేచ్చులు భా:తభూమిలో * ధర్మము నాశనమయ్యెనని తెలిసికొని సింధునది దాటి గుంపులుగుంపులుగా నార్యదేశమునకు వచ్చిరి. హిమవత్పర్వతము లోయనుండి సింధునదీ మార్గముచుండి వారు వచ్చినారు. వారార్యుల జయించి బహు ధనములను దోచుకొని తమ దేశమునకుఁ బోయిరి. మరియు నార్యరాజుల భార్యలను దొంగిలించుకొని పోయిరి. విక్రమాదిత్యుని మునిమనుషుఁడు శాలివాహనుఁడు పితృరాజ్యమునకుఁ బాలకుఁ డయ్యెను. అతఁడు చీనా, తిత్తిరి దేశస్థులగు శకులను. బాక్తీకులను (హిమాలయమున కుత్తరమున 'బాక్' అని నేడు పిలువబడు దేశమువారు) కామరూపులను (అస్సామువారిని) రోమకులను (సింధునదికి పడమటినుండు రోమక దేశవాసులను) వీరికే రామకులనియు పేరున్నది. శతులయిన ఖురజులను (కురాసా దేశమువారు. కురాసా అనునది పశ్చిమాసియా గోనున్నది) గూడ జయించి వారు కొల్లగొట్టుకొనిపోయిన ధన సంపదలన్నిటిని మఱల భారతదేశమునకుఁ దరలించుకొనవచ్చెను. అతఁడే మేచ్చు

* భారత భూమిలో వైదిక ధర్మనాశన మెప్పుడగునా యని కనిపెట్టి చూచి అదియయిన సమయములో వచ్చిపడి యీ దేశమును విదేశీయు లాక్రమించుకొను చుండిరి. నాటికిని నేటికిని యిదేపని జరుగుచున్నది.

దేశమునకు నార్య దేశమునకు హద్దు లేర్పఱచెను. అతని నిర్ణయము ననుసరించి యే సింధునకుఁ గూర్పున నున్న యాస్థానము 'సింధుస్థానము' అనియు, సింధునదికఁ బశ్చిమభాగము స్త్రేచ్ఛ స్థానము' అనియుఁ జేరఁబడినవి. సింధుస్థానమును సంస్కృత శబ్దమే ప్రాకృతభాషలో యందుస్థానమును రూపము పొందినది.

ప్రతిసర్వపర్వము 1 వ ఖండము - 2 వ అధ్యాయము, 20 వ శ్లోకము నుండి యీ కథ మూలములో నున్నది. ఇది సుతకర్తయును క్రీస్తునగూర్చి వ్రాయబడినది. క్రీస్తు మతస్తులెవరో తెలియని ప్రాచీనమునందలి వివిధ పురాణములలో దేర్చియుండునది యిది పూర్తిగాఁ బ్రక్షిప్తమని వాదించివ్రాయుము. ఆకథ యిట్లున్నది.

ఒకప్పుడు శకాశకుండు (శాలివాహనుని కేరనే శాలివాహనుని శక మేస్తుడి నది. కాన యితనికి శకాశకుండను పేరుగల్గినది. శకలకు రాజు' అని మాత్రము కాదు) హిమవంతమున కేగెను. అడవి హూణరాజ్యమునకు నడుమ నొక పర్వతముమీఁద నొక పురుషుని జూచెను. (అమరపర్వతము ప్రాంతమున యవనుల రాజ్యమున్నది. ఆయవనులు మొదట భారత క్షత్రియ జాతికిఁ జెందిన వారే. ఈ యవనుల రాజ్యమునకే 'రామతకము' అను పేరున్నది. దానికి పూర్వపు పేరు 'రామకము' ఈ యవనులే ఇటలీ నాకొమించి రామవగరము నిర్మించిరి. దానినే యిప్పుడు 'రోమ్' నగరమని పిలుచుచున్నారు. దీనిపూర్వ నామము రామనగరమని రోము చరిత్రలోనే యున్నది. మొట్టమొదట అమర పర్వత ప్రాంతమున నుండిన యవనరాజ్యమగు రామతమున కుత్తరముగా 'హీర' రాజ్యమును, దాని కుత్తరముగా హూణరాజ్యము నున్నది. హూణులుకూడా మొదట భారత దేశక్షత్రియులే అయియుండి కైరికధర్మము విడిచినారు. వీరే తరువాత 'యూరప్' దేశ మాకొమించిరి. అందుచేతనే 'యూరప్' దేశమువారికి 'హూణులు' అను పేరు నిల్చిపోయినది. యవనుల రాజ్యమునకు 'రామతము' అని పేరు. రామతమున కుత్తరముగా 'హీర' రాజ్యము, దాని కుత్తరముగా హూణదేశమున్నది. హూణులుకూడా మొదట భారతీయులై తరువాత వేదధర్మము విడిచి దూరదేశముల కేగినవారు.

ఆ దేశమునకు 'పూణదేశము' అను వాడుక కలుగుటకు నిదే కారణము. అట్లే రామగులు ఇటోని ఆక్రమించి నోవె నగరమును నిర్మించిరి.

అటు శాలివాహనుడు చూచి సంతసించి 'సే వెవ్వడవు' అని యడిగెను. ఆ పురుషుడు " నుమా గర్భమున బుట్టినవాడు కుశపుత్రుడను, మైచ్చుభర్తృప్రవర్తనఁడను, సర్వవ్రతపాఠుఁడను " అని చెప్పెను. అంతట మరల రాజా కి యర్థమేమి? అని యడిగెను. అతఁడెట్లునె 'కృతయగము క్షయింపగా, మైచ్చుభేషము హస్తకమ్మిచే గా కను 'మసీహుడు' అను కేక నవతరించెనని. దన్యుభున నే కళ్యాణాని 'భూభానుని' యను నొక్కతె పుట్టినని. ఆయెను మైచ్చుభుమనము 'మసీహ' కేను 'మసీహుడను' అయితిని. నేను మైచ్చుభుమను స్థాపించెనని. యదేను సర్వపుత్రు కేసీకొని నేహనుందలి శుభాశుభ రూపమును మఱివి వలగించునని, నిగముముల చెప్పిన జపము చేయుచు న్యాయము సత్యము ననుసరించి సూర్యమండలరుందని పురుషుని ధ్యానింపవలెను. సూర్యుఁడు చలనములేని ప్రభువు. చలనస్వభావము లయిన తత్త్వముల నతఁ డాకర్షించును.' ఈవిధమయిన యాచరణముచే 'మసీహ' లయమొందెను. ఈశ్వరమూర్తి శుభమును గూర్చునదై హృదయమందు నిలిచినది. ఈశామసీహుడనికూడ నాపేరు ప్రపంచమున ఖ్యాతికెక్కెను. ఈ మాటలు విని శాలివాహనుడు మైచ్చులకు గుఱువైన వానికి నమస్కరించి యా భయంకరమైన మైచ్చురాజ్యమున స్థాపించి స్వరాజ్యమున కేతెంచెను. మరియు నాతఁ డేశ్వమేధము గావించి యరువదియేండ్లు రాజ్యమేలి స్వర్గ మందెను.

జ్ఞాపిక :—ఈ యీశపుత్రునికి శాలివాహనునికి వైనట్లు వర్ణింపబడిన యీ సమావేశ మబద్ధము. క్రీస్తు చనిపోయిన తరువాత A. D. 78 లో శాలి వాహనుఁ డున్నాడు. కాన యీశపుత్రునికి నితనికిని సంబంధము లేనేలేదు. శాలివాహనుఁడు పర్ష్యాదాకా వెళ్ళి యిక్కడనున్న శకస్థానానమును ముట్టు డించి వాండ్ని పట్టుకొనిపోయిన ధనభుంతయుఁ దరలించి తెచ్చినాఁడు.

—: 3 అ. భో జుఁ డు :—

నూకుండు ఋషుల కిట్లనియె. శాలివాహనుని వంశమునఁ బదిమందిరాజు లైదువందల యేండ్లు పాలించిరి. అంతట భూమియందు నుత్పాదన చెడిపోయెను. శాలివాహనుని పదియవ కుమారుఁడు భోజుఁడు దిగ్విజయయాత్ర చేసెను. కాళిదాసు మొదలగు బ్రాహ్మణులతో సముద్రతరము దాక వేగెను. గాంధారము (ఆఫ్ఘనిస్తానమునకు దక్షిణముగను బీలూఠి స్థానమునకు కుత్తర సప్తమముగనున్న దేశము గాంధారము) కాశ్మీరము, † ఆరవము (ఇది కాశ్మీరమునకు దక్షిణముగా సింధునది, దాని యుపనదుల మధ్యముననున్నది) మొదలగు దేశములందలి కేతులగు స్త్రీచ్ఛులను జయించి కరికొట్టి వారి వద్దనుండి ధనరాసులను మఱల రప్పించెను. *

† ఆరవమునకు దక్షిణము బాష్టికము. బాష్టిక దేశస్థులే గూత్రమించినది గూత్రబాష్టికము. ఇది యిప్పుటి ఆఫ్ఘనిస్తానమున కీశాన్యముగా నున్నది. అది యిప్పుడు రష్యన్ టర్కిస్తానములో కలిసిపోయినది.

* ఇతఁ 3 అ. 5 వ శ్లోకమునుండి. 32 శ్లో. వరకు : పృక్షి ప్రమని నా యభిసోయము. అది మహామృదు చరిత్ర.

ఈ సమయమున స్త్రీచ్ఛుఁడు మహామదుఁడనువాఁడు శివ్యపరంపరతోఁ గూడి యుండెను. భోజుఁడు మరుఘలమందున్న మహాదేవుని (శివుని) దర్శించి స్త్రీచ్ఛులవేఁ దాచబడిన యాస్వామిని గంగాభీషేకము చేసి, మనస్సులో ధ్యానించి సంతుష్టు నొనర్చెను. శివుఁ డనుగ్రహించి భోజరాజా! నీవు మహాకాలేశ్వరమను క్షేత్రమున కేగుము. బాష్టికమను ఆదేశము స్త్రీచ్ఛు దూషితమై యున్నది. అచట నార్యధర్మ మన్నది లేదు. మున్ను నాచే దగ్గుఁడయిన త్రిపురాసురుఁ డక్కడ బలిచేఁబంపబడి యున్నాఁడు. వాఁడు

నాకలక కర్మములందరిని యున్నాఁడు. మహామదుండనుపేర వాఁడు పితావ
కర్మములు సేయుచుండును. ఆపితావాక్యాంతమున దేశమునకు నీ వేగవలదు.
నా యనుగ్రహముచే నీకు శుక్తిగర్హము. అనిన విని భోజుఁడు తన దేశమునకు
మఱియెఁగి. మహామదుండ భోజునితో సింఘక్రీడము దాక వెన్నంటి వచ్చెను.
మఱియు వాడు ఒక శివలింగమును జూపి భోజా! నీకు దేవుఁడయినవాఁడు
నాకు వాసుఁడై యున్నాఁడు. చూడు నా యుచ్చిష్టము నతఁడు దినును. అని
తెలిపి భోజుఁడు వాని మాటల కాశ్చర్య మందెను. మఱియు నతని కాష్టేచ్చ
గర్మములమీఁద నవేక్ష గర్హము. కాశివా నుండిని కోపముగొనిఁ గూర్తుఁడా!
రాజును మోహింప నీకీ మాయపన్నితిని. బాష్టాకదేశ స్థేచ్ఛుఁడవగు
విన్నిదిగో చంపెదను. అని నదివేలు నవాక్షతీసంత్రీము జపించి యందు
దశాంశము మహామదు మచేసినంతట మహామదుండు భస్మముయి స్థేచ్ఛులకు
దేవుఁడయ్యెను. భయభ్రాంతులయితి వాని శిష్యులు బాష్టాకమునకుఁ బారి
సోయిరి. వారు మహామదుని బూడిదను గొనిపోయి భూమిలో నుంచి
ఛూరించిరి. దేవరూపుఁడయిన యా మహామదుండు బహుమాయలు నేర్పిన
వాఁడు గావున వైకాచిరూపము దాల్చి యర్ధరాత్రిమున వచ్చి భోజునితో
నిట్లనియె. రాజా! నీది ఆర్యధర్మము. అది సర్వోత్తమము. నే నీవ్యరాజుచే
నీ వైకాచధర్మమును విస్తరింపఁ జేసెదను లింగము ఛేదించుకొనుటయు, జుట్టు
తీసివేయుటయు, గర్హము పెంచుకొనుటయు, గర్హిగా నార్చుటయు
(నమాజు చేయుటయున్న మాట) అన్నియుఁ దినుటయు నా మతమువారి ధర్మ
ములు. పశువధయు, బశుమాంస భక్షణము నిత్యకర్మము. ఆర్యులు దర్భల
చేత సంస్కారము చేసికొన్నట్లు నా మతమువారు ముసలముచే సంస్కా
రము చేసికొందురు. అందుచే నావారు ముసలవంతులు (ముసలమానులు)
అనుపేర ధర్మ మాపకు లగుదురు. ఇది నేను స్థాపించుచుతము. ఇట్లు
తెల్పి మహామదుఁ డేగను. రా జింటికేగను. త్రివర్ణజనులకు సంస్కృతము
వాడుకభాషగా భోజుఁడొనరించెను. శూద్రులకుఁ బ్రాకృతము భాష
యయ్యెను. భోజుఁ డేబదియేండ్లు పాలించి స్వర్గమందెను. వింధ్య హిమవన్నగ
ముల మధ్యమం దారాగ్నివర్తమను ప్రదేశమునం దాతఁడు దివ్యమయిన మర్యాద
నిలిపెను. అచట వర్ణవ్యవస్థ చక్కగా నేర్పఁడెను. వింధ్య ప్రాంతమున వర్ణ

—: 4 అ. క లి వి పా ద ము :—

భోజుడు స్వర్గస్థుడైన తరువాత నతని వంశీయు లేడుగురు సామాన్యరాజులు మూడువందల యెండ్లు పాలించి చనిపోయిరి. వారి కాలములో ధామి ఖండఖండములయి చిన్న చిన్న పాలకుల వశమయ్యెను. వారిలో నేడవయాతడు వీర సింహుడు. వాని తరువాత ముస్లను రెండువందల యెండ్లలో గతింబిరి. గంగాసింహుడు సిదియపవాడు కల్పక్షేత్రము నేలెను. అంత ర్వేదియందు, కాన్యక బ్జమునందును జయచంద్రుడు రాజయ్యెను. ఇంకొక పస్త మసంగపాలుని రాజ్యమయ్యెను. అతడు తోమరివంశమువాడు. ఇంక నెందరో రాష్ట్రపతులు, గ్రామపతులు (పరిపాలకులు) నైరి. అగ్నివంశరాజులు తూర్పున కలెలస్థానము, పశ్చిమన బౌష్ణికము, ఉత్తరమున చీనా, దక్షిణమున సేతువుదాక గల కేల నేలిరి. వారిలెక్క

సంకరులను సముద్రసారమున ముసలమానులను నతఁ డుంచెను. బర్బరమునకును తుపదేశమునకును నానావిధ ద్వీపములకు నతఁడు వీనుమతస్థులను వెడల వ్రోసెను. (బర్బరకేశము అమరపర్వతమునకుఁ బడమరగా నున్నది.) వీరే యాఫ్రికావెళ్ళి యాక్రిమించినారు. ఆ గాక్రిమించిన యా భాగములనే బర్బరరాజ్యములు (Barbara States) అని పిలువబడుచున్నవి.

జ్ఞాపిక:—మహామృదునకు ధామికు నయునట్లు వర్ణింపబడిన యీ సమావేశము స్వర్ణబద్ధము. మహామృదు అరేబియాలో క్రీ. శ. 620 నుండి యున్నాడు. కాని ఇండియాకు మహామృదు వచ్చినట్లు 'మరాకా' మొదలయిన గ్రంథాలలో నెక్కడను లేదు. వానితో ధామిని సమావేశపరచి క్రీస్తుయొక్క యున్నత స్థలము చేయుట కీ కల్పనయంతయు క్రైస్తవమతము వాళ్లు చేసినని తెలియుచున్నది.

యనునది లక్ష లుండునట. వారే చిన్నచిన్న గ్రామపాలకులు గూడ నుండి. వారందరు నగ్నిహోత్రములు సేయువారు. గోబ్రాహ్మణధర్మములు, ద్వాపరయుగ ధర్మతత్పరులు నై ధర్మయుక్తముగాఁ బాలించిరి. వారి పాలనమున సర్వత్ర ద్వాపరయుగధర్మము ప్రవర్తిల్లెను. ఇంటింట భనము జనజన మందు ధర్మము, గ్రామగ్రామమున దేవాలయము, దేశదేశ మున యజ్ఞములు ప్రవర్తిల్లినవి. మైచ్చులుకూడ యార్య ధర్మముపై భక్తి నొందిరి. ఇదిచూచి కలి మైచ్చు స్త్రీకోగలిసి సీలొదిరియందు హరిని బాడ్డిండేం ధ్లుపాసించి రాథాకృష్ణ సాక్షాత్కరము వడసి 'నాకు నాల్గు నివాసములు కలవు. అవి జూదము, మద్యము, బంగారము, స్త్రీహాస్యము అనునవి ఈ నాల్గును నగ్నివంశ్యులకు క్షత్రియులు (క్షత్రియధర్మము నను సరించు బ్రాహ్మణులన్న మూట. అగ్ని వంశము వారందరు బ్రాహ్మ ణులే. నైదికధర్మ విప్లవముచూచి వారు కత్తిపట్టుకొని మైచ్చా దులను సంహరించి ధర్మరాజ్యస్థాపన చేసి వేదధర్మోద్ధరణ చేసిరి. వృత్తినిబట్టివారు క్షత్రియులుగాని జన్మముచే బ్రాహ్మణులే) నాశనముచేసి కలివైస నాకు నిలువనీడ లేకుండ చేసినారు. మేనిపై నాశవిడిచి, కులముచెడి, రాజ్యముపోయి నేను భీష్ముడనై నీ పాదముల నీడఁ జేరితిని' అని కలి వాపోయిన విని కృష్ణుడు చిఱునవ్వునవ్వి, 'ఓకలీ! నేను నిన్ను రక్షించుటకు 'మహావతి' యందు జన్మింతును. నా యంశము భూమిపై నవతరించి మహాబలులయిన యగ్ని వంశీయులను నశింపఁజేసి

మేచ్చరాజులను స్థాపించును. అసి రాధాస్వామి వలికి యంత
ర్థాన మందెను. కలి మేచ్చ స్త్రీనోఁ బరమానంద మందెను.

ఈలోన 'వాక్సరము' అను గ్రామమున 'వృతప' అను
పేరుగల 'ఆశీరి' (గొల్లపడుచు) * నచమర్గావృతము నవవర్షము
లాచరించెను. చండిక ప్రసన్నయై బలరామకృష్ణులకు సమాను
లయివ కుమారులు నీ వంశమున గల్గుదురని వర మనుగ్రహించి
యేగెను. వసువంతుడను రా జాగోపిసౌందర్యమును చూచి
ముచ్చటపడి యామెను యథావిధిగా వివాహమై యామెం
దనయింటికిఁ దెచ్చికొనెను. ఆమెయందతనికి దేశరాజు, వత్స
రాజు నను సిద్ధురు కుమారులు గల్గిరి. వారు మగధ దేశములను
జయించి రాజులయిరి. వసుసాధిపుండగు శతయత్తుడను నొక
మేచ్చుఁడుండెను. వానికుమారుఁడు పేరణుఁడు. శివునియాజ్ఞచే
నతిఁడు భీముని యంశమునఁ బుత్రుఁడు. వానికి తాలవృక్షమంత
యెత్తును నూర్ధ్వవేగమును గల తాలనుండెను కుమారుఁడు
గల్గెను. వానికి దేశరాజు వత్సరాజులతో యుద్ధము తటస్థిం
చెను. తాలనుఁ డొడిచియి వారో సంధి చేసికొనెను. వారు
మువ్వురు 'జయసింహుని' బలపరీక్షి కరుడెంచిరి.

* ఆశీరులు, గొల్లలు యాదవ శాఖ గోనివారు. వీరు క్షత్రియులే.
గొల్లవృత్తి నాశ్రయించిరి. కంసుని పరిహాలనలో వానికి భయపడి నందాడు
లగు యాదవులు రాజ్యము చేయుటకు కిలులేక, గొల్లవృత్తి నాశ్రయించి
గోపోవణ ననుసరించి పాలు పెరుగు లఱ్ఱుకొని జీవించిరి. ఆపద్ధర్మముగా
వీరీవృత్తి గ్రహించిరి. అప్పుడుకూడ వీరొక్క గోవులను కాచిరేగాని గొట్టె
లను పేకలను గాచినట్లు లేదు. భాగవతమున వాశీరులు యాదవులని
పేర్కొనబడి యున్నది.

—: 5 అ. పృ క్షీ రా జు :—

ఇంద్రప్రీష్ఠమున ననంగపాలుఁడు సంతానార్థియై శైవ
 యజ్ఞ మొకటి చేసెను. వానికి చంద్రీకాంతి, కీర్తిమాలిని
 యను నిద్దరు కూతురులు గలిగిరి. చంద్రీకాంతిని కాన్యకుబ్జ
 రాజునకును, రాష్ట్రీపాలుని పంశమువాఁడు, చాపహానికులుఁడు
 నగు సోమేశ్వరరాజునకు కీర్తిమాలీని నొసంగి వివాహము
 గావింపఁబడెను. సోమేశ్వరుఁ డజమీరు రాజ్యాధిపతి. హీమా
 లయమునఁ దప మాచరించు జయశర్మ యను ద్విజుఁడు రాజు
 వివాహోత్సవము, రాజవైభవము గాంచి తాను రాజు కావలె
 నని కుతూహలపడి దేహము విడిచి, చంద్రీకాంతికే గుమూరుఁ
 డయి జన్మించెను. ఆ బాలుఁడే జయచంద్రుఁ డను పేరొం
 దెను. వాని తమ్ముఁడు రత్నభానుఁడు. రత్నభానుఁడు గౌడ
 వంగ మరు దేశములందలి రాజులను దండించి యింటికివచ్చి
 యన్నయాజ్ఞ ననువర్తించెను. గంగాసింహుని చెల్లెలు వీరవతి
 రత్నభానుని భార్య యయ్యెను. (ఈ గంగాసింహుడు భోజుని
 పరంపరలోవాఁడు) వారికి నకులుని యంశమై లక్షణుఁ డను
 కుమారుఁడు పుట్టెను. అతఁ డేడేండ్లు వచ్చునంతకే తండ్రితో
 సమమయిన బలము గలవాఁ డయ్యెను. ఇక కీర్తిమాలీకి
 ముగ్గురు పుత్రు లుదయించిరి. దుంధుకాకుఁడు, కృష్ణకుమా
 రుఁడు, పృథివీరాజు నని వారి పేరులు. పృథివీరాజు పండ్రొం
 డేండ్ల ప్రాయమందే సింహముమీద స్వారిచేయువాఁడయ్యెను.
 అనంగపాలుఁ డతని విక్రమము విని యా దౌహికునికే దప
 రాజ్య మిచ్చెను. పిమ్మట నతఁడు హిమగిరియందు యోగనిష్ఠుఁ

బూనెను. దుంధుమారుడును కుమారుడును, అజమేగమున కృష్ణ
 కుమారుడును రాజులైరి. నా శిష్యునికి జండ-పంశజలయిన
 ప్రద్యోతుడు, విద్యోతుడును మంత్రులయిరి. ప్రద్యోత
 మంత్రితనయుడు పరిమలుడు. అతడు లక్షసేనకు నాయ
 కుడై రాజుకొలుపునో నుండెను. విద్యోతుని కుమారుడు
 భీష్మసింహుడు గజసేన కథిపతి యయ్యెను. అసంగపాలుడు
 (తాత) స్వర్ణస్థుడు కాగా పృథ్వీరాజు తనకు శత్రువులసి గమ
 సించి ప్రద్యోతాదు లను పట్టునను తన రాజ్యమునుండి వెడల
 గొట్టెను. వారు రెండుచందలమంది కుమారులతో గాన్వకబ్రహ్మమున
 కేరి 'జయచంద్రుని' నాశ్రయించిరి. జయచంద్రా! నీ పినతల్లి
 కొడుకు పృథివీరాజు మాతానుహునిరాజ్యము వడసి గర్వించి
 యున్నాడు. మేము న్యాయముగా నశిగితిమి. అర్ధరాజ్య
 మిచ్చుంటిమి. కాని యతడు కాదనెను. అనిన జయచంద్రుడు
 దుంధుమారునికుమారుని దనయశ్వసైన్యమున కథిపతిం గావించి,
 వాని మంత్రీయగు ప్రద్యోతుని కుమారుడగు పరిమలుని
 దన మంత్రీం గావించుకొనెను. కృష్ణకుమారుని కుమారుని గజ
 సైన్య నాయకునిగను, విద్యోతనుని కుమారుడు భీష్మసింహుని
 తనకు మఱియొక మంత్రిగను నిలుపుకొనెను. వారి జీవన
 మునకై 'మహావతి' యను పుర మొసంగెను. అది జయచం
 ద్రునినకు మిక్కిలి ప్రియమైన పురము. అతడు మఱియొక
 పట్టణము గట్టుకొనెను. జయచంద్రునికి అగమ, మలన యను
 నిద్దరు చెల్లెండుండిరి. అగమను పృథివీరాజున కిచ్చెను. మల
 నను పరిమలునకిచ్చి వివాహము గావించెను. వివాహమయిన

తరువాతి పృథ్వీదాని చిరుస్థితిని నానుమయిన దుగ్ధమును సుముఖాల్పమున నిష్కాసించి నాను. దానికి దేహాలీ (గుమ్మము) నెత్తించెను. ఆ దేహాలీ భావిభాగ్య సూతకమయినదిగా రాజు గమనించి యాచారమునకు 'దేహాలీ' యనుపేరు పెట్టెను. దానినే దేహాలీ గామిమని నాడు నిలువఁ బొచ్చిరి. (అదే నేకు 'ధిస్తి' యని నిలువబడుచున్నది.) అవ్వల మా దేండ్లకు జయ చంద్రుడు పదునారులక్షల సైన్యము కూర్చుకొనినమీఁదట పృథ్వీరాజునకు 'మనమా తామహుని రాజ్యములో నాకును భాగమున్నది. ఇత్తువా? సగము నా కివ్వవలయును' అని యుత్తరము వ్రాసెను. అది చూచి పృథ్వీరాజు తా నిరువది లక్షల సైన్యమువాడ నని గర్వించి, జయచంద్రుని కిట్లు దూత నంపెను. 'జయచంద్ర! చంద్రవంశరాజులను నేను వెడలగొట్టునప్పటికి నా సేన పదునారు లక్ష లుండెను. ఇప్పటి కిరువదిలక్షలుగా నది పెంచితిని. నీ సేన యంతిలేదు. భారతి దేశమునందలి రాజు లందరిని నేను దండింపఁగలను. కాని నిన్ను దండించుట నాకు నీతికాదు. నాకు నీవు పన్ను గట్టుము. లేనిచో నా బాణముల నిన్ను జీల్చి చెండాడెద' నని వార్త వంపెను. వా రిర్వురకు నిట్లు వైరము పుట్టెను. జయచంద్రుఁ డార్యదేశము సగము జయించెను. పృథ్వీరాజు సగము కబళించెను. ఇట్టి యిద్ద రుద్ధతులవలన నగ్నివంశరాజుల రాజ్య నాశనమున కంకురార్పణమయ్యెను.

—: 6 అ. పృథ్వీరాజు జయచంద్రుల యుద్ధము :—

బకపతిడు తత్పథానుడు (జయచంద్రుని తమ్ముడు) పృథ్వీరాజు పాలించు దక్షిణాదికే కేగి జయించి ధనరాసులను గొల్లగొట్టకొని వచ్చెను. పృథ్వీరాజు కిని చాల వింతపడెను. గత్తు భానునికే బంధించుగురు భార్యలుండిరి. వారిలో సురవని యందరిలోఁ దిలకమయి యుండెను. ఆమె పుట్టునొచ్చి జయచంద్రునికే బదునారుగురు భార్యలుండిరి. కాని వారికి సంతతి లేదయ్యెను. గౌడదేశరాజు ఈతరు నువ్వవిభావని యనునామె జయచంద్రునిభార్యలలో నొక్కతె. ఆమె దాని 'సురభావని' యనునాని యందఱునకు మోహపడి జయచంద్రుని డామెంగూడి 'సంయుక్త' యను కుమార్తెం బడసెను. ఆ సంయుక్త స్వయంవరము చాటించెను. పృథ్వీరాజు వార్త విని 'చంద్రభట్టు అను మంత్రివలనఁ దన బంధువు విగ్రహమును గాన్యకుబ్జమునకుఁ బంపి స్వయంవర మండపమున సల్పించెను. సంయుక్త యా విగ్రహము మెడలో స్వయంవర పుష్పహారము నుంచెను. జయచంద్రుని డదిచూచి 'మీ రాజు స్వాస్థ్యముతో వచ్చి యీ బాలికను గెలుచుకొని పోయినచో నా కెంతేని ప్రీయమగును' అని చంద్రభట్టునిచే వార్త నంపెను. పృథ్వీరాజు తన యిద్దరు బంధువులతో జయచంద్రునిపై దండెత్తెను. జయచంద్రుడు సన్నధుండయ్యెను. ఈశనది కవ్వలి యొడ్డున యుద్ధమారంభమయ్యెను. (ఈశనదియనగా సింధునది. దేవనదియని దీనికి బ్రసిద్ధి. మనుస్మృతిలోనున్నది - సింధునది దాని యుపనది దృష్టదృశ్యమున దేవనదుల మధ్యభాగము

బ్రహ్మచర్యము అను మనస్సు (సాక్షిని) కి త్న భానువు
 లక్షణములు కనబడుచున్న మొదటియు నొకటి. అయినచో జులు
 తేనీయుద్ధము మునుపటి మూలజాతురంగబలము చాల సజిం చెను.
 పృథ్వీరాజు యొక్క జాతిని శంకరుఁ శనినొందించెను. శంకరాను
 గోపాముచే జయచందుని సేవయొక్క మూర్ఖుడయ్యెను. పృథ్వీ
 రాజు సంయుక్త సన్నధి కలిగి యామె సౌందర్యమునకు
 మోహితుడయ్యెను. ఆమెయొక నతని గాంచి యుల్లేయయ్యెను.
 అతఁ డామెను బల్లకిలో నెక్కించుకొని ఢిల్లీవంకకు పోయెను.
 అంతట జయచంద్రుని సేవ మూర్ఖునిండి లేచెను. వెంటనే
 రాజును దరిమిరి. పృథ్వీరాజు తనసేనను సగ మచట నాపి సగము
 సేనతో సంయుక్తతో ఢిల్లీ చేరెను. అవ్వల నా సైన్యములకు
 సూకరక్షేత్రమునఁ బెద్దయుద్ధమయ్యెను. రాత్రిపడగనే సేనలు
 చెదరి ఢిల్లీకిఁ జారిపోయెను. దుంధుకారుఁడు కృష్ణకుమారుడును
 ప్రద్యోతునితోఁ దలపడిరి. ఆతఁడు భూమిపై నొరిగెను. అంత
 విద్యోతుఁడు వారి నెదిరించి వారిచేఁ గూల్చబడెను. అవ్వల రత్న
 భానువు, లక్షణుఁడు మొదలగువారు తీవ్రముగాఁ బోరిరి.
 రత్న భానుడును గూలెను. తుదకు మూర్ఖులయిన
 ముగ్ధురను గొం సేనలు కాన్యకుజ్జమునకు వెళ్ళిపోయెను. ఉభయ
 పక్షములవారు బంధువుల కూర్మలోకక్రియ లాచరించిరి. ఆ
 పృథ్వీరాజు జయచంద్రుల యుద్ధమును పృథ్వీరాజు జయమును
 జయచంద్రుని విక్రమకీర్తియు నింటింట నెల్లరు చెప్పికొనసాగిరి.
 జయచంద్రుడు కాన్యకుజ్జమునను పృథ్వీరాజు 'ఢిల్లీ'యందు
 నుత్సవములు గావించి పరమానందమందిరి.

—: 7 అ. జయచంద్ర వైభవము :—

విద్యోతుని కుమారుడు ప్రేక్షకులకు గంగాతీరమున నిండుని సూర్యార్యులకు భావనచేసి పూజించి యతని వలన దివ్యాశ్వమును (బడబను) బడసెను. ఆ సమయమున పరిమలుడు తన తండ్రియగు ప్రద్యోతుడు పృథ్వీరాజుని యుద్ధమున హతుండగుటకుఁ జింతించి శివుని బాధన లింగరూపమున నర్పించెను. శంకరుఁ డాని ప్రక్షించుట కతని సర్పరొగ రూపమున గ్రహించెను. అయిదుమాసము లా రోగపీడ గండియు నతఁడు పూజ మానఁడయ్యెను. తుదకు భార్యతోఁ గాళికేసీ చావవలెనని పలుమూలమున నుండగా నా మొదటనున్న పామొకటి మధురముగా స్వనిచేసెను. అంతట రుద్రసర్ప మొకటి యటకు వచ్చెను. దానిజూచి సర్పము 'నీవు సిద్ధ యుండవు. శివభక్తుని బీడించుచుంటివి. ఈ రాజు వట్టిమూర్ఖుడు. ఆరనాలమును ద్రావుట యెఱుంగఁడు.' అనిన నంతట రుద్రసర్పము "ఓరి! పన్న గాధమ! నేను రాజుదేహమున నిత్యము నుండి యెంతో సంతోషించుచుంటిని. నా కిది నివాసము. దీని నెట్లు విడువమందువు. ఈ రాజు 'తైలోష్ణము' నొసంగఁడయ్యెను. తెలివితక్కువవాఁడు అని పలికి శరీరము లోనికీ బోయెను. పరిమలుని భార్య 'మలన' యా మాటలు విని సర్పము చెప్పిన చికిత్స చేసెను. వెంటనే పరిమలుడు సర్పరొగము వాసి సర్పాంగనుండకుఁ డయ్యెను. తైలోష్ణము లచే సర్పబలము నింపి స్వయముగాఁ ద్రవ్వెను. అందుండి బొటనవ్రేలంత శివలింగ మావిర్భవించెను. అది జ్యోతిరూపము.

వివాహంబము. అది గాఢాంభకారము గ్రమ్మిన యా యర్థ రాత్రమున నూర్జ్వలస్లు వెలుగొందెను. రాజు మహిమ్ను స్తవము చేసి గిరిజానల్లభుని బూజించెను. మరియు నాశంకరు ననుగ్రహముచే దనయింట శ్రీనివాసుఁడు నిత్యనివాసము చేయున్లు వరమంచెను. గౌరీశుఁ డట్లే యని యంతర్నిత్యం డయ్యెను. అది మొదలుగ నాతని యింట దినదినము ఒక పుట్టి బంగారము లభించుచుండెను. అతఁడు మహావతీనగరమున కేతెంచెను. భీష్ముసింహుని గలిసికొని యతఁడు చాల సంతస ముండెను. అవ్వల పరిమలుఁడు జయసింహుని పురమున కేగెను. అతఁడును సంతసించి నీవు నీ పురమేగి నాకు విఘ్న మేమేని వచ్చిన సహాయపడుచుండు మని పంపెను. అప్పుడు లక్షణుఁడు శివు నర్చించి 'వరావతి' యను శక్తిని బడసెను. ఆశక్తి ఐరా వతమను గజమునుండి జనించినది. ఆ శక్తి నధిష్ఠించి లక్షణుఁ డింటికి వచ్చెను. పరిమలుఁడు మహావతికి వెళ్ళుపోయెను. ఈ లోపున తాళునుఁడు మొదల యన వీరులు మహావతి కేతెంచి పరిమలుని దర్శించి యతనితో నానందముగ వసించిరి. వారొక మాసముండి తమ పురముల కేగుతిరి పరిమలుఁడు నా పుత్రు లకు రాజ్యాధికార మొసంగి మిమ్ము గలిసికొందు నని వారిని బంపించెను. దేశరాజు తమ్మునితోఁగూడి ద్విజులకుఁ దనపుర మిచ్చెను. తాలనుఁడు కాశీపురమును దన కుమారుల కొసం గెను. మరియు నతఁడు రాక్షసప్రియుఁడు. రాక్షసమయుండగు దేవుని స్లేచ్ఛుల విధానమునఁ బూజించెను. అట్లే పసుమంతుని

కుమారులు దేశరాజవత్సరాజు లింద్రీరూపుడని సూర్యునిచ్చించి కృతకృత్యులయిరి. సింహానియను నొక దివ్యాశ్వము నెక్కియు పంచశెట్టమచు మహాగజము నెక్కి. దేశరాజు వెడలఁదలచెను. వత్సరాజు పవీహకమను సూర్యదత్తమయిన గుఱ్ఱము నెక్కి యనిపనెంచెను. అట్లు మువ్వురు వీరులు మహావతీ పురమందు సత్కృతులై వినోదించిరి. అరువదివేల సేనలకు నాయకుడగు తాలసుండు మంత్రీసోదరులు కూడికొలువ నా జయచందుగ్రీడు కృతార్థుఁడయ్యెను.

—: 8 అ. కాలియుండు :—

జంబుకుండను రాజు శృష్టిరాజునకు భయపడి కాలియుండును పుత్రునితోఁగూడి సర్వదాతీరమున పార్థివ పూజలచేసి పు సనుగ్రహము వడసెను. పుష్పరచేఁగాని కెల్వ గాకుండు విరమందెను. సర్వసేనమూర్ఖ చేయుఁగలశక్తిని గాలియుండు దేవునివలనఁ బడసెను. తండ్రి యానతి సతఁడు గంగాయాత్ర కేసెను. మఱియు సతఁడు తన చల్లెలిం గని యేమి కావలెనని యడఁగి నామె యుక కంఠహారము గావలెనని కోరెను. కాలియుండు గంగాయాత్ర సేసికొని దానములు గావించి జయచందుగ్రీని పురమున కేతెంచెను. అత్తరఁ గాన్యకుఱ్ఱాధి కుండగు జయచందుగ్రీడు నిర్ణనుండై యుండెను. అతనికిఁ గావలసిన హారము లభింపదయ్యెను. అంత పరిమలుండలు మహావతీకేసి పట్టణమును ముట్టడించెను. ఆ రాజు కంఠరుని కరణం దెను. శిఖానుగ్రహముచే నరువదివేల సైన్యముతో, దేశరాజు సత్వరాజుల సహాయముతో, తాలసునితో దండ

కావలెను. ఘోరశర యుద్ధమయ్యును. కాళియుని సేనలు వాచాచయెను. కాళియుఁడు శింఘుని కలుంచి మోహనాస్త్రమును పొందెను. అంత భీష్మునిపాలుఁడు మూర్ఖుడై తమైన సంజయను బాణముచే సేనలను లేపెను. భైరవమును బల్లెముచే శత్రుని గొట్టెను. అంత మాహింశ్మకేసన పలాయనమయ్యెను. కాళియుఁడు లేచి యొకబల్లెముచే భీష్మునిపాలుని శిరము ఖండించెను. అంతటః దాలదామఁడు కాళియుని నోడించిరి. పరిమలుఁడు శత్రునోడించి ముష్టరను గొగ్గరించుకొని స్వగృహమున కేగెను.

జయచంద్రుఁడు: డా విజయనా ర్జునిని ముక్తిచింతించెను. తాలనుని బిల్చి పైన్యానిపతిం గావించెను. భీష్మునిపాలుఁడు చనిపోయిన యెదుమాసములకు, వాని భార్య మదాలస (ఘూర్జరరాజు కూతురు) యొక కుమారునింగాంచెను. అతఁడు సహదేవాంశముననివాజ్ఞ చే నవశించిచవాడు. గాజు పరిమలుఁడు జనోత్సవము జరిపించెను. * దేవరాలవారు కృష్ణాంశమున నొక కుమారుడు పుట్టెను.

* ఈ కృష్ణాంశునిపేర సరిగా కృష్ణచరిత్రపోలికలోఁ గథలు మూలమందు వర్ణితములయినవి. కృష్ణచరిత్రకుఁ గేవలమివి యనుకరణములు. కృష్ణుడు చిన్నవయసులో చాణూర ముష్టికులను మల్లరను కంఠసభలోఁ జంపినకథకు సరిగా నీ కృష్ణాంశుడును మల్లయుద్ధముచేసి జయించెను. ఇట్లే యీతని కథలు చాల యధ్యాయములందు వర్ణింపబడినవి. ఇవి యెవరో యిందుఁ జేర్చిరని నా యభిప్రాయము. కావున వీనిని విడచితిని. చూడుడు- మూలము 9వ అధ్యాయమునుండి 41 అ. వరకు.

ఈ పౌత్రిసర్వపర్వము తృతీయఖండమున ముప్పదిరెం డధ్యాయములలోఁ కృష్ణాంశుఁడను నొకరాజు చరిత్ర వర్ణితమైనది. ఇది సరిగా కృష్ణావతార

వ్రీ తి స గ్గ ప ర్వ ము - చ రు ద్ధి భ ల డ ము

—: 1 అ. వ్రీమరవంశము :—

ఇట్లు ద్వారపరసంధిలో సూతుఁడు నైమిశారణ్యవాసులగు మును లెనిమిదివేలమంది సూర్యచంద్ర వంశముల చరిత్ర యంత యుం దెలిసి, కృష్ణావతారముతిఱువారి విక్రమార్కుని పాలనము ధర్మయుక్తముగా పడచెనని యని తెలిపెను. 'మూడు యుగములలో నవతరించిన వారి యీ నాల్గవదియగు కలియుగములో నేరూపమున నవతరించి యేసెనులు సేసెనో తెలుపుము, అగ్ని వంశ్యులగు నలుగురి వంశముల చరిత్ర వ్రవరముగా వినఁగోరద' మను మునులప్రార్థనపై సూకుండ్లిట్లనియె. అగ్నివంశులలోఁ బ్రీమరుఁడను రాజు దక్షిణదిశకేగి యంబచే నిర్మింపఁబడిన

చరిత్రను బోలియున్నది. ఈ కృష్ణాంతునికే 'ఉదయసింహుడు' అను పేరు కనిపించుచున్నది. విక్రీమాదిత్యుని తరువాత నితఁడు కృష్ణుని యంశమై యితఁ డవతరించెనని యున్నది. ఇతనియెడఁ గృష్ణుని లీలలన్నియు సమన్వయించుట చిత్రముగానున్నది. చరిత్రీదృష్టిలో నీ కథల యాధార్థ్యమును గూర్చి సంశయము గల్గుచున్నది. కావున నేను కీని ననువదంపక విడిచితిని. ఈ తరువాత కుతుబుద్ధిను మొదలయిన వహుమ్యుషీయల చరిత్రలు క్రొత్తవ చరిత్రలుగూడ యీ పురాణము పుక్కిటిపురాణ మనిపించుట కితరులచేఁ జేర్చబడినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఇట్లు పరదేశచరిత్రలు మనపురాణములలోఁ చొప్పించు సరిపిదాయము మఱి యెయితర పురాణములందు నింతగా గనిపింపదు. భారతచక్రవర్తియైన విక్రీమాదిత్యు శాలివాహనులను సంపూర్ణముగాఁ జెప్పటయే యాపత్రిసగ్గ పర్వముయొక్క ముఖ్య తాత్పర్యముగాఁ గనిపించుచున్నది. అనవసరములయిన యితరదేశ చరిత్రలు వీనిలో ముడిపెట్టి భారతదేశ చరిత్ర కలుపఁమొనర్చి నిజము బయల్పడఁతుండున లైవరో యిట్లు చేసిరి.

'అంబావతి' పురుము రాజధానిగ నాకేండ్లు పాలించెను. అతఁడు సామవేది. గొప్ప శూరుఁడని ప్రఖ్యాతినందెను. వాని కుమారుఁడు మహామరుఁడు. వానిపుత్రుఁడు దేవాపి, వాని సుతుఁడు దేవదూతయు రాజ్యము సేసిరి. బౌద్ధమతానుయాయి యగు నశోకుఁడు యుద్ధమునఁ జంపెఁబడినతరువాత కలి నూర్వోచాసనచేసి రవి యనుగ్రహమున నై దేండ్లకు శకుఁడను నొక పురుషుని బడసి వానికి "జై త్తిరము" అను నగరము నిచ్చెను. వాఁ డందు గోవులు దిన్నులు ననువారిని లోబఱచుకొని యార్య దేశవినాశమునకుఁ బలుమారులు యత్నించి యగ్నినంశ రాజులను సంహించెను. అల్పాయుష్కులయి పెక్కువంది నశించిరి. దేవదూతుని కొడుకు గంధర్వసేనుఁ డేబదియేండ్లు పాలించి * తపస్సునకు బోయెను.

తపస్సుచేసి శివుని యాజ్ఞచే మఱలవచ్చి రాజ్యమేతెను. అప్పుడు విక్రమాదిత్యుఁడు కలిగెను. అతఁడు నూకేండ్లు పాలించెను. పిమ్మట దేవభక్తుఁడు పదేండ్లుపాలించి శిఖలవలన మరణించెను. అతని కుమారుఁడు శాలివాహనుఁడు శకులను తయిరించి యఱువదియేండ్లు పాలించి స్వర్గమందెను. శాలివాహ నుని కుమారుఁడు శాలిహోత్రుఁడు. వాని తరువాత శాలివర్ధ

* ఈ తపస్సునకు జెల్లముండు బెద్దకుమారుడగు శంఖునికి రాజ్యము పట్టముగ లైను. ఆ శంఖుఁడు ముప్పది యేండ్లలి గఱించెను. రాజ్య మరాజక మయ్యెనని విని గంధర్వసేనుఁడు తపసు వాలించివచ్చి మఱల రాజ్యభారము వహించెను. ఆ సమయమున గంధర్వసేనునికి వీరవతియను భార్యయందు కలి 3001 కి సరియైన 101 B. C. లో నొక కుమారుఁడు గల్లెను. అతఁడే విక్రమాదిత్యుఁడు. వివరము చూడుడు పుట. 105.

నుడు, శకహంత, సుహృద్భాగము. మాకిర్వోత్తుడు, ఇంద్రీ
 పాలుడు వరుసగా బాలకలైరి. ఇంద్రీపాలుడు (డింద్రీ)వతియను
 పురము నిర్మించినవాడు. వాకిశహారులు ముగ్ధులు. వారిలో
 మాల్వవంతుడు 'మాల్వవతి' యను నగరము నిర్మించెను.
 అతని కాలమున నాశ్లేంభు వానలులేక పంటలు పండవయ్యెను.
 గొప్ప కఱివునచ్చెను. రాజుకొడ యాహారమునకుఁ గట్టపడి
 కుక్క పెంట యెఱువుగావేసి పండించిన ధాన్యము నింటనున్న
 దేవతార్చనకు నివేదించ వలసినచ్చెను. అంతట భగవానుడు
 పునెన్నుండై నీ నంశంబు నిక ముందు కఱివురాదు. సువృష్టియై
 నస్మశువృష్టియునునది మాకు నమునుండి వినిపించారు. మాల్వ
 వంతుని కుమారుడు శంభుదత్తుడు. అతడు కివానుకృహముచే
 నిర్మించెను. అతడు తండ్రిని గౌరవించుటకు వాగ్దానము చేసెను.
 వానికుమారుడు భోజురాజు. ఏమ్మట సత్పురాజు, భోజరాజు,
 నేబదియేండ్లు పాలించిరి. భోజునికుమారుడు శంభుదత్తుడు
 నలుబది సంవత్సరము జేసెను. శంభుదత్తుఁకొడుకు సిందు
 పాలుడు, అతడు కేదనేత్ర. తండ్రి యింతకాల మేలినవాడు
 బందుఖండము (బుడేల్ఖానీ) అను పేరున రాష్ట్రము
 నిర్మించెను. బిందుపాలుని కుమారుడు రాజపాలుడు తండ్రివలె
 నలుబదియేండ్లజేసెను. వానికొడుకు మహేందరుడు, తర్వాత
 సోమవర్మ, కామచర్మ, భూమిపాలుడు, నలుబదియేండ్లలినారు.
 భూమిపాలుడు 'భూసరస్సు' అను నొక సరస్సు త్రవ్వించెను.
 అచట నొక నగరము కట్టించెను. అతని కుమారుడు రంగ
 పాలుడు, భూమిపాలుడు పెక్కుమంది రాజులను గెలిచి

పీడింపబడు అను బిరుదునంది ప్రఖ్యాతికెక్కెను. అతఁడు రంగపాలుని బట్టాభిషేకించి వనమేగి తపమాచరించి స్వర్గము నందెను. వానికి కల్పసింహుఁడు జనించెను. అతఁడు రంగపాలుని చంద్రుని బదియేండ్లెలినాఁడు. వానికి సంతతి లేకుండెను. ఒక పుత్రుఁడతఁడు గంగాన్నానమునకేగి పెక్కుదాసము లాచరించి కల్పక్షేత్రము (కురుక్షేత్రమున కేగి) యీ పుణ్యభూమి యంతయు జూన్యమయి దిబ్బయయినదని చూచి యక్కడ 'కలాపనగరము' నిర్మించి యచట రాజ్యము సేసెను. వానితరువాత గంగాసింహుఁడు రాజయ్యెను. అతఁడు తొంబదియేండ్లు చాటిసత్యంవాత కడ యుద్ధమునకేగి మహమ్మద్ గోరికిఁ బృథ్వీ రాజునకు జరిగిన యుద్ధములో (2 వ కురుక్షేత్రమిదియే) ప్రాణములు వాసి స్వర్గమందెను. ఇంతటితోఁ బ్రేమరునివంశము సమాప్త మయ్యెను.

—: 2 అ. చయహాసి వంశము :—

చయహాసి మధ్యదేశమునకు రాజయ్యెను. బ్రహ్మ నిర్మించిన 'అజమేర' మనుపుర మతని ముఖ్యవట్టణము. అజుఁడనగా బ్రహ్మ అతని 'మా' యనగా లక్ష్మి (సంపద) అది యందుఁగలదు గాన యది 'అజమేర' మని పేరొందెను. (వీనినే యిప్పుడు 'అక్షమిర్' అనుచున్నారు) చయహాసి రాజ్య కాలము * పదియేండ్లు. వాని కుమారుఁడు తోమరుఁడు అతఁడు పార్థివలింగ పూజసేసి యొక సంవత్సరములో ననుగ్రహము వడసి 'ఇంద్రప్రస్థము' అను పుర మా దేవునివలన సంపాదించెను. ఈతోమరుని వంశమువారు తోమరు అనఁబడు క్షత్రియులయిరి.

* ఈ రాజ్యకాలమున లెక్కలు సరిగాలేవు.

అనగా వాగు బుద్ధివ్యాధివల్లము కనుకొందియు బాధించియు
 మైన గాఢాపాలనము, ముష్టిముఖుల చేయుట మొదలగు
 విధానముగా కనుకరించి ప్రతిఘటించి చేరవలసి
 భావము. అందుకు ముఖ్యము సామలదేవుడు. కనకమును
 ప్రసిద్ధి కెక్కినను. అందు విధివిధులను మూలము 'సామలదేవ
 తాతము' అను ప్రత్యేకనామము విహించితి దావము.

—: సామలదేవతము :—

సామలదేవుడు పూర్తిగా క్షత్రియకల ధర్మపరుడు
 గాక బ్రాహ్మణ ధర్మపరిపాలనము సేసికొనెను. నాని కుమారుడు
 మహాదేవుడు. వాని పరింపరలో అజయము, పీఠసంహారుడు
 బిందునకుడు వరుసగా మధ్యదేశములికి. పిందునకునికి మిథున
 చూపులగు కనకల్లలు గొట్టి అందు పీఠమును కన్యను
 విక్రముని కిచ్చి కేదవిధిగా వివాహము చేసెను. కుమారుడైన
 పీఠవిహంతకునికి 'మధ్యరాష్ట్ర' రాజ్యము నొసంగెను.
 పీఠవిహంతకుని పరంపరలో మాణిక్యము, మహాసింహుడు
 * చంద్రగుప్తుడు ప్రతాపవంతుడు (2వ చంద్రగుప్తుడు)
 మోహనుడు క్షేత్రరాయుడు నాగనాహనుడు, లోహ
 ధారుడు పీఠసంహారుడు, విబుధుడు, చంద్రరాయుడు
 హరిహారుడు, వసంతుడు, బలాంగుడు, స్రీమధుడు,
 అంగరాయుడు, విశాలుడు, శార్ణదేవుడు, సుత్రిదేవుడు,
 జయసింహుడు ననువారు పాలకులయిరి. జయసింహుడు చార్వా
 వర్తదేశములను గెలిచి ధనరాసులను దెచ్చి బహుఫల ప్రద

మగు + యాగము చేసి మున్నాడు. జయసింహుని కుమారుడు ఆనంద దేవుడు. అతని కుమారుడు సోమేశ్వరుడు. మంచీహారుడు. ఇతఁ డనంగపాలుని కూతురగు కీర్తిమాలిని బెండ్లాడి యామెయందు మువ్వురుకుమారులను బడసెను. అందు బెద్దవాడు మంఘకారుడు. మఘు రారాష్ట్రమేలెరు. మధ్యముడు కుమారుఁ డనువాడు (కృష్ణ కుమారుడనియు వాడుక.) అక్షమీర్ లోఁ దండ్రి సింహాననమెక్కెను. మూడవ యతఁడు మహీరాజు (పృథ్వీరాజు) ఇతఁడే మాతామహుఁడైన యనంగ పాలుని క్షిప్తి రాజ్యమునకు (ఇంద్రప్రస్థమునకు, క్షిప్తిప్రాంతమే ఇంద్రప్రస్థపురము నున్నచోటని తెలియుచున్నది.) రాజయ్యెను. * అనంగపాలుఁడు దౌహిత్రుఁడైన పృథ్వీరాజును దత్తతచేసికొని తన రాజ్యమునే యతనికిచ్చెను. ఈ పృథ్వీరాజు మహమ్మద్ గోరి తోడియుద్ధములోఁ జనిపోయెను. (1193 A. D. లో) ఇంతటితో చావహనివంశము ముగిసెను. ఆ వంశములో శేషించిన రాజులు, వారి భార్యలు పిశాచప్రియులయిన

* ఇతఁడు హాశ్యవంద్ర గుప్తుఁడును గుప్తువంద్రగుప్తుఁడును కాడు. సామలదేవుని వంశమునందలి యగ్ని వంశపురాజు.

+ ఈ జయసింహుఁడు చేసినది ఆశ్వమేధయాగము. జయసింహాశ్వమేధము అనుపేర శ్రీ శ్రీ శ్రీ శృంగగిరి విరూపాక్ష పీఠాధిశ్వరులు (శ్రీ)రాణీచయనులుగానూ అని పూర్వాశ్రమ నామధేయముగల సుప్రసిద్ధ పండితులు) ఈ జయసింహుని ఆశ్వమేధకథనే సంస్కృత నాటకముగా రచించియున్నారు. పిరి పితము లోగడ పీనుగులమహిళునం దుండెడిది. పిరి శిష్యులు శ్రీ శ్రీ శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ మాంతాచార్య స్వామివారు ప్రకృత నా పీఠమును గుంటూరునందు ప్లాసించి యున్నారు

ష్టేచ్ఛులచే నం విశ్రాంతివలన బడి వచ్చినంతటి అయిరి. వాండ్రుండె
 యుష్టేన సంతాపము ష్టేచ్ఛులుగాక. మనస్సులుగాక. కాక
 జాబ్బులు మేహానులు నను గంకరిజాత్యులు. ఆందు మేహానులు
 'ముస్లిమ్' ధర్మానుయాములుగాను. 'జాబ్బు' లార్కాధర్మాను
 నారుగాను నైరి. చాచనాని శోమరవంశముండలే కొలది
 మంది తిప్పించుకొన్నవా రిచ్చటచ్చట క్రిశ్చియలుగానే
 యుండిపోయిరి.

—: శి అ. శు క్ల వం శ ము :—

(వాసుక్య చరితము)

బ్రహ్మావర్తమున వసించు కశ్యపుడను బ్రాహ్మణుని
 కార్యవతియను భార్య యుండెను. ఆ సంకతులకుం బదిమంది
 కుమారులు గల్గిరి. అతడు మిశ్రదేశమేగి (ఈజిప్టు) తన విద్యా
 నామర్థముచే మిశ్రదేశమందలి తెలివిగల ష్టేచ్ఛులను
 లోబఱచుకొని స్వదేశమునకు వచ్చి వారిని రాజపుటానాలో
 (మరుదేశములో) నుంచెను. కొందఱు శిష్యులతో సరస్వతీ
 ద్విషద్యతుల మధ్యమం దున్న బ్రహ్మావర్తమందు వసించెను.

* అనంగపాలుడు క్షత్రియకులముగఁ జేరినవాఁడు ఇంద్రప్రస్థ
 కుష్టాధిపతియైన తోమరుని వంశముగోలివాఁడు. అనంగపాలుని కిద్దరు
 కుమారులు. కీర్తిమాలిని, చంద్రకాంతి యనువారు. కీర్తిమాలిని గోమేశ్వరుఁడు
 పెండ్లాడెను. మా. పుట 200.

† మాచవ అభ్యాసము 1 స్తోత్రమునంకె 10 స్తోత్రమువరకు కైలీ
 లోని స్వస్థితీర్థ తెల్పుచేసెద. అది యీ పురాణములోఁ బ్రక్షిప్తగా మే
 అలుపొసఁగితి శి 2710 (892 B. C.) నుండి మొదలయియున్న శుక్లవంశ
 చరిత్ర చెప్పఁబడుచున్నది.

అతివి కుమారులు తోమ్మోడుగురు, నతని శిష్యులు నతనిలోనే
 వసించిరి. నాల్గవ కుమారుడుగు శేషుని మాత్రము రాజపుత్రా
 నాలో నున్న యుత్పదపర్వతము (ఆచూపర్వతమని నేటివాడుక)
 లోనున్న చైవతమను శిఖరముమీద దపముచేయుమని సం
 పెను. మిగత కుమారులకు శిష్యులకు మనుస్మృతి ధర్మములను
 బోధించెను. శేషుఁడు సచ్చిదానందవిగ్రహుడు, జగన్నాథుఁడు
 నగు వాసుదేవుని బ్రసన్నుని జేసికొనెను. ద్వారకాపతియగు
 నాదేవుఁడు * డావిప్రుని చేయిపట్టుకొని తీసికొనివెళ్ళి సముద్రాంత
 భాగమునకు వచ్చి దివ్యకోభా సమన్వితమగు ద్వారకను
 జూపించెను. కలిలో సంచుమించు రెండువేల సంవత్సరము
 లయినతరువాత నన్నిహోత్రు ననుగ్రహమున నరుద్యమున
 కేగి తనతోడివారగు ప్రమరచేహాని పరిఘోరులను ముగ్గురితో
 బాధులను జయించి హరికృపచే ద్వారకను నిర్మించెను.
 భారతవర్ష పశ్చిమభాగమునఁ బడేండ్లు పాలించెను. అతిని
 కుమారుఁడు విష్వక్సేనుఁడు. అతఁడు హరికృపచే లభించినవాఁడు.
 అతఁ డిరువదియేండ్లు, వానికుమారుఁడు జయసేనుఁడు ముప్పది
 యేండ్లు, వానికొడుకు విసేను డేబదియేండ్లు పాలించిరి. వానికీక
 టుఘనము పుట్టెను. అం దాడుదాని పేరు ప్రమోదయనియు,
 కుమారునిపేరు మోదసింహుఁడు ననియు, నేర్పడెను. విసేనుఁడు
 ప్రమోదను విక్రముని కొసంగెను. రాజ్యమును గుమారుని
 కిచ్చెను. అతఁడు తండ్రియంతికాల మేలెను. మోదసింహునికి
 సింధువర్మ జన్మించి తండ్రియంతికాల మేలెను. సింధువర్మ

* శుక్లఁడు (చాళుక్యుఁడు) అగ్ని వంశ్యుఁడగు బ్రాహ్మణుఁడయని
 యిచట పుష్పముగా "విప్రమ్" అను పదము తెలుచున్నది.

కుమారుండు సింధుద్వీపుడును తండ్రియంతకాలము పాలించెను. వానికుమారుండు శ్రీనిధి. అతండు గౌతమవంశమున జన్మించిన 'కాచ్చసి' యను నామము వివాహమాడెను. అట్లు చేసి కచ్చదేశమున కేగెను. అంతటి పులిందులను యచనులను అతండు జయించి యచట రాజ్యము స్థాపించెను. ఆ దేశము సింధుశీరమున నున్నది. వాని కుమారుండు భుజవర్మ శబకులను భిల్లులను కలిచి రాష్ట్రనిర్మాణము చేసెను. తండ్రియంతకాల మేలెను. వానికుమారుండు భుజదేశుడు. అతడు నుంచి వ్రీసిద్ధి కెక్కెను. తండ్రియంతకాల మేలెను. వాని కుమారుండు రణవర్మ, వానిశరువాత చిత్రీవర్మ రాజులైరి. చిత్రీవర్మపేర చిత్రీనగరము వనమునడును నిర్మితమైనది. వాని కుమారుడు ధర్మవర్మ, వాని కుమారులు కృష్ణవర్మ, ఉదయుండు ననువారు తండ్రియంతకాల మేలిరి. ఉదయునిపేర నుదయ పురము నిర్మితమయ్యెను. అది వనమధ్యమం దున్నది. అతండు తండ్రియంతకాల మేలెను. వానికుమారుండు వాప్యకర్మ. అతండు వాపీకూప తటాకాదులు, చక్కనిమేడలు, ధర్మార్థముగ నిర్మించెను. అతండు చాల ధర్మపరుడు. అంతట బలదుండను రాజు లక్ష సైన్యముతో విచ్చెను. వాండు మహామద మతస్థుండు. వాప్యకర్మ వానితో బోరాడి వైశాచకులగు ఘోచ్చులను జయించి కృష్ణోత్సవము చేయించెను. అతండు తండ్రియంతకాల మేలెను. వాని సుతుండు గుహిలుండు, తరువాత కాలభోజుడు. రాష్ట్రీపాలుండు నను వారు పైవారితో సమానముగ నేలిరి. రాష్ట్రీపాలుండు సిత్యపైతామహమయిన రాజ్యము విడిచి, వైష్ణవియగు శక్తిని దపముచే నారాధించెను. సర్వమంగళయు,

నాటికాను. అందుచేతను వేణువు నూదువా. దగుటచే నేమియు జేయ నోర్చుకొనెను. అతడు దేవదత్త యగు కన్యా పతియగు నొక మండలిని వివాహ మాడెను. ఆమెయం దాతని శేకుగురు సత్సమాప్త్యకలయొక్క మంగళకలైవ కుమార్తెలు జనించిరి. శీతల, వార్వతి, కన్య, పుష్పవతి, సోవర్ధవి, సిందూర, కాలియవి వానినామములు. వారుచదునగాబ్రాహ్మిణీమాహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, నామండియు నను మాత్మకల యంశలు. ఒకనాడు రాజభార్య దారముకట్టి యొక మట్టికడనను నూతిలో నెప్పటియట్లు వదలెను. అంతట నానా గోమఘోషానిశబ్దంబు విన్నవంది సుందరుల నందు జూచెను. వారిములకు క్షుభత్త్రము మాత్రమునో నున్నట్లును నాభరణము లేమియు లేనిదాని ను ననను దాను విమనస్సు చిన్న పుచ్చుకొనెను. ఆమె నీకుశోడుచున్న యాకడవ యెంతలాగినను మీదికి రాదయ్యెను. అంతట కన్యావతి కుండలేకయే యింట కేగి చూచునప్పటి కామె కుమార్తె లేడుగురు శిలలయియుండిరి. వేణువువచ్చి తన భార్యను గారణమేమని తర్జించెను. మఱియు వతఁడు బ్రహ్మచర్య నియమమును విడిచి ఆమెతోఁ గ్రీడించెను. అంతట నామెయం దతనికి యశోవిగ్రహుఁడను కుమారుఁడు జన్మించెను. అతఁడు మంచిబలశాలియు ధర్మశీలియునై యుండెను. అతఁ డార్యావర్తము నిరువదియేండ్లు పాలించెను. వానికుమారుఁడు మహీచంద్రుఁడు వానితరువాత చంద్ర దేవుఁడు మందపాలుఁడు ననువారు తలకొక యిరువదియేండ్లు పాలించిన వారు. మందపాలుని కాలములో నెల్లరాజులు నతనిని విడిచి

యితో సంకీర్ణములు చేసినచేత, అతడు పదియేండ్ల పాలించెను. వానికి కుంభపాలుడు జన్మించెను. * రాజనీయ మను కగరము కౌశాచ దేశమున నున్నది. దానిలో మహామదుఁ డను స్త్రీచ్ఛవైశాచధర్మపరుఁడు పెక్కు దేశములను జూరచి ధనము కొల్లగొట్టి స్త్రీచ్ఛధర్మమును జెంచెను. వాడు తనపై కృత్తిరాగాఁ గుంభపాలుఁడు కలిచే కృజంపబడినవానిగా వాని నెఱింగి తెలివిగలవాఁడు గాన వానికి లోబడి పోయెను. మహా మదుఁడు సంకోపించి వానికి ధనరాసులన్నియు నిచ్చివేసెను. వాఁడు మాంత్రిఖండకమందలి ధన రాజనీయనగరమునకు వెళ్లి పోయెను. కుంభపాలుఁ డిర్వదియేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుఁడు దేవపాలుఁ + డనంగుని కూతురును జంద్రీకాంతి యను దానిని వివాహమాడెను. మఱియు నతఁడు కన్యాకబ్జ మునంగల గృహమునకువచ్చి రాజుల నందరిని జయించి తండ్రి యంతకాల మేలెను. వానికి జయచంద్రుఁడు రత్న భానుఁడు నను సిద్ధు కుమారులు గల్గిరి. ఆర్యావర్తమునఁ తూర్పుభాగమును నుత్తరభాగమును జయించి రత్న భానుని కుమారుఁడు లక్షణుఁ డను వాఁడు విష్ణుభక్తుఁడై రాజ్యమేలెను. అతఁడు కరుక్షేత్ర మున యుద్ధముచేసి ప్రాణములువాసి స్వర్గమందెను. ఇంతటితో శుక్లుని వంశమున జన్మించి వైశ్యులకుఁ బాలకుఁడైన కుంభ పాలుని వంశము సమాప్తమయ్యెను. విష్వక్సేనుని వంశము నందు జన్మించినవారు విష్వక్సేనులనియు, (బ్రాహ్మణులై క్షత్రియధర్మము గొన్నవారు) విసేనుని కులమందు పుట్టినవారు

* ఇది గోరీ మహాప్రభుడు వృత్తాంతమే.

విసేనులను క్షత్రియులనియు, గుహిలుని వంశమునందలి వారు గోహాలులను క్షత్రియులనియు, పెరొందిరి. రాష్ట్రీవారుని వంశమువారు రాష్ట్రీవారులను రాజులనియు (వీరు క్షత్రియ ధర్మానునాకులు గాని యన్న వంశీయులన్నమాట) వైశ్యవారులకుఁ డైన కుంభవారుని వంశములోనివారు వైశ్యవారులనియు పెరొందిరి. శుక్లవంశధురంధరుఁడగు లక్షణుఁడు మరణింపగా నా క్షత్రియులందరు (క్షత్రియధర్మవదాలయున్న యగ్ని వంశరాజులన్నమాట) కురుక్షేత్రమునందు నశించిరి. మిగిలిన కొలదిమంది క్షుద్రీరాజులు వర్ణసంకరమునొంది స్త్రేచ్ఛులచేఁ జెరువబడి భయాపకమైన స్త్రేచ్ఛదేశమున జన్మించిరి.

—: 4 అ. పరిహారుని వంశము :—

ఓ భృగువర ! పరిహారుని వంశము తెల్పద వినుము. పరిహారుఁడు ధర్మవేదపరాయణుఁడై వౌద్ధులను జయించి సర్వ మయియగు శక్తిని ధ్యాయించిన నామె సార్థయోజనవిశాల మయిన యొక నగరమును జిత్రీకూట గిరిపై (బెంగాలులో నున్నది) నిర్మించి యాతనికిచ్చెను. కలియానగరమున బంధింపఁ బడెను గాన దానికిఁ 'గలినిర్జరము' అను పేరు గలిగెను. అదే కలింజరపురమును ప్రఖ్యాతి చెందినది. అందాతఁడు వండ్రిం డేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుఁడు గౌరవర్మ. అతఁడు తండ్రి యంతకాల మేలెను. గౌరవర్మ తన తమ్ముఁడగు ఘోరపర్మ నారాజ్యమున నునిచి తాను గౌడదేశమున కేగి పాలించెను. గౌరవర్మ కుమారుఁడు సుపర్ణుఁడు. వాని తరువాత రూపణుఁడు గౌరవర్మ పాలించిరి. శకుఁడు మహాలక్ష్మీపూజ గావించిన

నూఁజేండ్లియిన తరువాత నా దేవి కామూర్తి, మానమున
 భక్తుని కాలింప నచట వెలసెను. కామవర్మ యోబదియేండ్లు
 చాలించెను. వాకి భోగుడు భోగవతియను మిథునము
 జన్మించెను. అందు భోగవతి నతఁడు విక్రముచి కిచ్చెను. తా
 రాజ్యము భోగుని కిచ్చెను. భోగవర్మకు కాలివర్మ జనించెను.
 అతఁడు మహాకాలి కుత్సవములు సేయించెను. ఆ మైత్రసన్నయై
 యనేకవిధములయిన పుష్పములకు నిలయమైన 'కలిక' (ఒక
 మొగ్గను) సృజించి యిచ్చెను. ఆ పుష్పములచే నేర్పడిన
 నగరమునకు 'కలికాతా' యను పేరు గల్గెను. (కలకత్తా
 యున్న చోట) కలివర్మ కుమారుడు కౌశికుడు. తండ్రియంత
 కాల మేలెను. వాని కుమారుడు కాత్యాయనుడు, తరువాత
 హేమవతుడు, శివవర్మ, భవవర్మ, రుద్రీవర్మ, భోజవర్మ
 యనువారు వరుసగా నేబదియేండ్లు వంతునఁ బాలించిరి.
 భోజవర్మ వనోద్దేశమున (వనమధ్యభాగమందు) భోజరాష్ట్ర
 మను నొక రాష్ట్రమును నిర్మించెను. వానితరువాత గవవర్మ,
 వింధ్యవర్మ, యనువా రేబదియేండ్లు వంతునఁ బాలించినవారే.
 వింధ్యవర్మ తనరాజ్యమును దమ్మునికిచ్చి వంగదేశమున కేగెను.
 వాని కుమారుడు సుఖసేనుడు, తండ్రియంతకాల మేలెను.
 వానికుమారుడు బలాకుడు నదియేండ్లు వానితరువాత అక్ష
 ణుడు, మాధవుడు, వేశవుడు, సురసేనుడు, నారాయణుడు
 శాంతివర్మ యనువారు పదియేండ్లు వంతునఁ బాలించిరి. శాంతి
 వర్మ గంగాతీరమునందు శాంతిపురమును నిర్మించెను. పాస
 కుమారుడు నడివర్మ. అతఁడు గంగాదేవిచే వరమువడసి గౌడ

(బరిస్సా) రాష్ట్రమునందు 'సహా' యను నగరమును నిర్మించెను. ఆపురము వేదధర్మములకు నిలయవై గంగాదేవి పిలుపుచే రప్పించబడిన యొకానొక విద్యాధరునిచే సంరక్షింపబడెను. సహావర్మ యిరువదియేండ్లు పాలించెను. వాని నుండియే గంగావంశ మను ప్రసిద్ధమైన రాజవంశము స్పృశింపబడి. (గాంగవంశ మని పిలువబడుచున్నది) సహావర్మ కుమారుడు, శార్లదేవుడు అతడు బలశాలి, హరిభక్తుడు. అతడు నాడదేశము(బరిస్సా)న కేగి శ్రీ హరిధ్యానపరుండై పదియేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుడు గంగాదేవుడు ఇరువదేండ్లు పాలించెను. వానికుమారుడు డనంగుడు నాడదేశపతి యయ్యెను. వాని కుమారుడు రాజేశ్వరుడు. తరువాత నృసింహుడు, కలివర్మ, మహాపతి యను వారు పాలించిరి. (మహాపతి 2 వ పృథ్వీరాజు) జయచంద్రుని యాజ్ఞచే 'ఉర్విమాయ' యను నగరము నిర్మించి యందు నివసించెను. చంద్రవంశజులయిన రాజులందఱు కురుక్షేత్రయుద్ధమునఁ జనిపోయిరి (మహమ్మద్ గోరీ యుద్ధమన్నమాట). అప్పుడు పృథ్వీరాజు మహాపతియను నగరమునకు రాజై యుండెను. అతఁ డిరువదియేండ్లెను. అప్పుల 'సహోద్దీను' (సహబుద్దీను) అను మహమ్మదీయునిచే గురుక్షేత్రమున నుయోధనుని యంశమున జన్మించిన రాజు అందఱు నశించిరి. పరిహారుని కుమారుడు ఘోరవర్మ కలింజరపుర మేలెను. వాని సుతుడు శార్దులుడు. ఆ శార్దులుని గంధమువారు శార్దులీయులనిభ్యాతికెక్కిరి. మహామాయా శక్తి యను గృహముచే శార్దులీయుల రాజ్యము నలుమూలల

వ్యాపించెను. ఇంతవఱకు నగ్నివంశరాజుల చరిత్ర సూర్యచంద్ర
వంశరాజుల చరిత్రనలె సకల పాపహరమయినది నీకుఁ దెల్పితిని.
భూమిఁ ద హరి స్వయముగా నెట్లవలెఱింఁచెనో యది జెప్పెన
నని నూతుండు భృగువకునితోఁ బలెఱును.

—: ౩ అ. వైవస్వతమన్వంతర ప్రారంభ చరిత్ర :—

అన్యక్ష జన్మఁడగు బ్రహ్మకు మథ్యాహ్నముకాగా,
చాక్షుషమన్వంతరమున మహావాయువు విసరెను. అయ్యెడ
హిమగిరికూడ కంపించెను. సప్తద్వీపములు, సముద్రములు
కలిసి యొకే జలమయములయ్యెను. భూమి యా జలప్రళయ
మున మునింగెను. వేయియేండ్లయిన తరువాత విష్ణుమూర్తి
శివునితో, బ్రహ్మతోగూడి శిశుమూర చక్రము నాకాశమున
యథానుకూలము సరిచేసెను. అసగా నాయా గ్రహములను
నక్షత్రమండలమును నుండవలసినస్థితిలో నుంచెను. అటుమీఁద
జ్యోతిశ్చక్రములచే భూమియంతయు నెండి గట్టిపడెను. అవ్వల
బ్రహ్మముఖమునుండి సోముని ద్విజులకందరకు రాజుగా సృజిం
చెను. అతఁడు సర్వవేద విశారదుండయ్యెను. భుజములనుండి
క్షత్రియరాజుగు నూర్ముని రాజనీతివిశారదునిగా సృజించెను.
తొడలనుండి వైశ్యరాజుగా రిత్వికరుండగు సముద్రుని బుట్టించె
చెను. పాదములనుండి విశ్వకర్మను దక్షుఁ డనుపేర శూద్రు
రాజుగా జనింపఁజేసెను. సోమునివలన బ్రాహ్మణులు, నూర్ముని
వలన రాజవంశజులు, సముద్రమువలన వైశ్యులు, దక్షునివలన
శూద్రులును గల్గిరి. సూర్యమండలమం దుండి వైవస్వతమను
వుదయించెను. అతని రాజ్యకాలము డెబ్బదియొక్క మహాః,

యుగముల కాలము. అయ్యెడ భగవంతుఁడగు విష్ణువు
 విష్వరూపానతారము ధరించెను. అందుః బూర్వార్థమున
 విష్ణువలె, పరార్థమున వామనుఁడని, కృతయుగమున బాలుఁడయి
 యుండెను. కృతయుగమునం దప్పుడు పురుల యాయుర్దా
 యము నాల్గునందలయొంట్లు. పూర్వార్థమందు సంభవించిన
 హరి త్రేతాయుగమున దశావసమునందెను. అప్పుడు మాసవుల
 చూచుగాయము మహాఁడునందలు. ద్వాపరమున హరి వార్ధక
 నుండెను. అయ్యెడ సుగుణగాయువు లేండునందలు. కలియుందు
 విశ్వరూపుఁడు సిద్ధ్యానుగడెను. అయ్యెడ సరులయాయువు
 పందయొంట్లు మాత్రమే. అదియెను నే నొలదిమంది ధర్మ
 పకులకోతప్పు యందఃకలఁగి. మహాయుగ పరార్థమున
 నింద్రానుఁడగు వామనుఁడు చిత్రయ్యజుఁడు మహాశ్వా
 ముడునై గరుడునెక్కి విశ్వరూపమాతముచేయువాఁడై త్రియుగ
 స్వరూపుడై విహరించెను. ఆనితీనగమున వామనుఁడు త్రియుగ
 స్వరూపుడై శ్వేతవర్ణియై కృతయుగమున హంసనామమున
 పర్తించెను. త్రేతాయుగమున రక్తరూపుడై యజ్ఞుఁడను పేర
 నలరెను. ద్వాపరమునఁ బీతరూపుడై స్వర్ణగర్భుఁడై యుండెను.
 కలికాలము రాబోవుతఱి ద్వాపరయుగ సంఖ్యాకాలమున
 వామనుని కళ యంతయు నేకీభూతమై దేవకీగర్భమున నుద
 యించెను. అతఁడు వసుదేవుని కుమారుఁడై మధురయం
 దావిర్భవించుతఱి బ్రహ్మాదిదేవత లాదేవుని వినుతించిరి.
 అయ్యెడ స్వామి ప్రసన్నుఁడై దేవతలతో దేవహితమునకు
 దైత్యవిధనమునకు నేనవతరింతును, కలియుగమందును బహువిధ

మును న్నొందెను, భూమిపై బృందావనము నా దివ్యభాషణము
 ముక్కనొక్కటాపము. అందు నేనురహస్యక్రీడ లొనరింతును.
 వేదములన్నియు గోపకలయి నాతోఁ గ్రీడించును. కలియుగాల
 తమున నేను రాధాదేవి ప్రాకృతము ననుసరించి బృందావన
 మందలి యారహస్యీడను సమాప్తిసేసి 'కల్కి'గా నవతరింతును.
 అప్పుల యుగాంతప్రళయ మొనరించి రెండుమూర్తులు భరించి
 త్పిత్రయుగమున సత్యధర్మ ప్రవర్తకండనయ్యెడ అసిన విష
 డ్ల వారకులందఱు సంతోషింపఁజేసి. అద్భుతచర్య కల హా
 యొక్క యీ యాట యుగయుగ మందు నిట్లే జరుగుచుండును.
 విష్ణుభక్తులే విశ్వాంతర్యామియై వర్తించు నవిష్ణువును దెలిసి
 కొనఁగలకు రాజునకు దాసులయినవారు తమరాజయొక్క
 గౌరవమును గుర్తింపనేర్తురుగాని తదితరులు తెలియనేర్తురా?
 విష్ణువాంఛానుసారము సనాతనియగు విష్ణుమాయ వివిధలోక
 రచన నొనరించును. ఆమహాకాళియే సర్వమును గాలమయ
 మొనరించి నూ వెనుక తానేమింగి మహాగౌరియనంబడును.
 అట్టి విష్ణుమా యాశక్తియగు మహాకాళికి నమస్కారము.
 అమ్మా! భయభ్రాంతులగు మమ్ము దయచూడుము.

6 అ. అప్పలిరాజులను దెలుపుమన మహర్షి యిట్లు తెలుపఁ
 చొడంగెను. వైశాచుండగు కుతుకోద్దీను (కుతుబుద్దీను) అను
 వాడు ఢిల్లీ రాజయి యాదవులచే బాలింపఁబడు బలీగఢము
 మీఁదికిదండెత్తెను. (శహబుద్దీను తరువాతబానిసవంశము వాండగు
 కుతుబుద్దీను రాజయ్యెను) వాడు వీరసేనుని పౌత్రుండగు భూప

కనున బయించి క్షణ వాక్కిమింజెను. వాని కాలములో నానా
 దేశరాజులు నేకమయి వాసిని జయించిరి. అదివేసి శహాయుడైన
 క్షణికనచ్చి శత్రురాజులను జయించి 'మూర్తిఖండము' అను
 రాజ్యభాగమును స్థాపించెను. వాని తరువాత స్నేహులు
 ముద్దురుచచ్చి పురుగుగా నైదు, ఆఱు, ఏడు సంవత్సరములు
 పాలించి చనియిరి. నేడు మొదలుగ నొక శతాబ్దములో
 స్నేహురాజులు దేశతీర్థ నాశనమొనర్చి యల్పాయుస్కులగు
 చతురము కాన జునులారా! మీ రంజలు విశాలానగరము
 పకు నాకోఁ గూడరండు. అది నూతండు తెలుపగా మును
 లందరు సతనీకో హిమాయనుండున్న విశాలానగరమున కేగి
 సమాధిస్థలై పారిభ్యాస పరాచులుయై యొక శతాబ్దములో
 బ్రహ్మాలోకము కంచె. ఇట్లు చచ్చి వ్యాసుభగవానులు 'ఇంత
 దినుక రాజోవు చరిత్రను యోగాభ్యాస బలముచే సద్ముత
 ముగాఁ దెల్పితిమి. మఱియేమి వినగోరెద'వన మను విల్లనియె.
 'ఓ వేదతత్వజ్ఞ! భగవంతుఁడా! నీవు సర్వలోక శివంకరుడవు.
 నేను మాయాసంభవుడను. తాము వేదసంభవులు. నాజ్ఞానము
 సర్వము సవిద్యచే నావరింపబడి యున్నది. అందుచే నే ననేక
 జన్మములంది లోకమునకు వచ్చితిని. పరిబ్రహ్మయే కృపతో
 దురదృష్టవంతుని నన్ను గని స్వయముగా వ్యాసరూపము
 దాల్చి దయచేసెను. మునీంద్రుఁడగు నావేదవ్యాసునకు
 సవిద్యామోహభావములను దొలగించి రక్షించు స్వామికి
 సమస్కారము. అవ్వల నూతాదు లేమి యొనరించినో యది
 యెల్ల తెలుపుము. అన వ్యాసుం డిట్లనియె. బ్రహ్మాండగోళమున

అతఁడొకమూలార్చనతో యపి యండ్ని యు నీదేహమునందున్నవి. అప్పుడాకాకను తప్పుఁ గూపమునందున్నది. ఆత్మ యణువుకంటె నున్నది. అతఁడొకశాస్త్రార్చనమునందున్నది. ఇంద్రునియములైదు, మనస్సునందును నున్నములుములుము, క్షేయముఁడగు జీవుఁ డీశ్వరగుణబంధి యొకఁడై గూఁ కుఁ దిముస నున్నాఁడు. జీవులకెల్ల సుఖకరుఁడగు శంకగుఁ డీశ్వరుఁడై యుద్ధావశాస్త్రార్చనము యున్నాఁడు. బుద్ధి, నున్ను, విద్యయములు, ఇంద్రునియములు, అహంకారము నను యితీగఱా నాహంకారములన్నియును లిందు విధక్తములు. యున్నవి. తప్పక నారాయణుఁడు. అతఁడే సనాతనుఁడగు విఠాదేవుఁడు. కాని సంతకునిచే సతఁడు మోహితుఁడై యున్నాఁడు. అతఁడొక్కఁడయ్యు త్రిగుణము లను పాశములచే బంధింపఁబడి బహురూపకుఁడైనాఁడు. అతఁడు మహాకల్పముల రూపమున కాలరూపుఁడై యున్నాఁడు.

—: మ హా క ల్ప ము లు :—

శ్రవకల్పము, బ్రహ్మకల్పము, విష్ణుకల్పము, ననునవి మూఁడును నీశ్వరుని త్రినేత్రములు. బంధకల్పము, వాయు కల్పము, వహ్నికల్పము, బ్రహ్మాండకల్పము, లింగకల్పము నను నైదును నయ్యాశ్వరుని పంచముఖములు. భవిష్యకల్పము, గరుడము, భాగవతము, మార్కండేయము, వామనము, నృసింహము, వరాహము, మత్స్యము, కూర్మము, ననునవి జ్ఞానస్వరూపుఁడగు మహేశ్వరుని భుజములని బుధు లందురు. అవ్యక్తజన్ముఁడగు బ్రహ్మయొక్క పదు నెనిమిది దినములు నీ పదు నెనిమిది కల్పములయియున్నవి. ఇవే విలోమముగా (చివరి

నుంజీ మొదటికన్నమాట) నడచినపుడు మరల పదు నేనిమిది
 మహాకల్పము లగును. బ్రహ్మ స్థానముగను సూక్ష్మముగను
 కెండు విధములయి యున్నాడు. స్థూలమయినపుడు, గుణిగను,
 సూక్ష్మమయినపుడు నిర్గుణముగాను నా బ్రహ్మతత్త్వమున్నది.
 సగుణుడైనపుడు 'విరాట్టు' అనబడును. అతఃకే విష్ణువాణి
 కమలమం దుదయించినవాడు. నిర్గుణుడయినపుడు 'స్వయం
 భువు' అనబడును. అతఃకవ్యయుడు, అవ్యక్తజన్ముడు. సగుణ
 బ్రహ్మకే నూతేంద్రియర్దాయము కాలనిర్మితమయి యున్నది.
 ఒకలక్ష తొంబదివేల మనుష్య సంవత్సరము లావిరాట్టున కొక
 పగలు. నిర్గుణుఁ కాలమునకుఁబరుఁడు. అవ్యక్తమనగాఁ బ్రకృతి.
 దానికిఁ బండ్రిండంగములు కలవు. అవి ఇంద్రియములు.
 ఇంద్రియముల విషయములు, మఱియు, బుద్ధి యనునవి. అవ్యక్త
 ముకంటెఁ బరమైన బ్రహ్మము సూక్ష్మజ్యోతిః. అదియవ్యయము.
 అది వ్యక్తస్థితినందినపుడు 'అవ్యక్తజన్మ' యని పిలువబడును. ఏ
 యోగినూతేంద్రుసమాధినిష్ఠసాధించునో వానిమనసు సూక్ష్మమైన
 గాలియై బ్రహ్మపదమున కెగిరిపోవును. ఆస్థానము సత్యలోకమని
 పిలువబడును. అది సనాతనము. అదియోగముచే నందఁడగినది.
 సమాధినిష్ఠులగు మును లటకేగుదురు. అచట నొక క్షణమున్న
 మునులకు భూలోకము లోకలో లక్ష సంవత్సరము లయ్యెను.
 అవ్వల మఱిల వాగు శరీరము పండుదుగు. అట్లు పొంది కన్ను
 తెఱచునంతలో వారికి బ్రహ్మయొక్క ద్వితీయాహ్నికము
 ప్రాప్తించెను. వాగు చూచునప్పటికి మనుజులు పశుశుబ్దులు
 యుండిరి. వారి కడువది దోగ్గొద్దకంటె నాయువు లేకుండెను. బొటను

ప్రేలంత వాడవుండిరి. వర్ణములు సంకరములయ్యెను. చెదరు చెదరుగా వర్ణలక్షణములు కానిపించెను. అందరు స్త్రీచ్ఛులు నాస్తికలయి పోయిరి. సర్వవేదములు స్వతీర్థములు భూమండలమును విడిచి పోయెను. అవి గోపికాకూటముదాల్చి హరిహో రాసలీలోత్సవము నొనరించెను. వాషండులు బహుజాతీయులు, నానామార్గ దర్శకులయి కలిచే నిర్మితములయిన వర్ణములను నంచించిరి. ఇది చూచి మునులు రోమహర్షణుని సన్నిధి కేగి పాంజలులై స్తుతించిరి. అంతట నా సూతుండు యోగపద్రను బాసి కల్పాఖ్యానమును ముచుల కెఱింగించెను. ఆ యంశము తెలుపుచున్నాను వినుము.

—: తిమిరలింగుని చరిత్ర). (త్రైమూర్ లంగ్) :—

సూతుండుబిల్లియె. క్షిమునీందులారా! ద్వాపరము తరువాత లక్షసంవత్సరములలో జరిగిన వృత్తాంతము చెప్పుచున్నాను. వినుఁడు. ముకులవంశము వాండైన విశాచకుండు స్లేచ్ఛరాజు తిమిరలింగుడనువాఁడు మధ్యదేశమునకు వచ్చెను. వాండ్రు లను స్లేచ్ఛులచుగూడ జయించి కాలహూపుండై దేహలీనగరము నందలి యందఱి రాజులను జంపెను. మఱియు నార్యదేశ వాసులయిన నిపుల బిల్చి “మీరు మూర్తిపూజకలు మీరు నిర్మించిన మూర్తి మీకు కూతురువంటిది. అట్టి సాలగ్రామ శిలామయ నున్న యీ మూర్తిని మీరు పూజించుటయే మిన్వాయము? మీరు పఠించు వేదములు సశలశాస్త్రములు లోకమును నంచించుటకు మునులు పనిలేక కల్పించినవి. మీరు తెలుపు విష్ణువు భగవంతుండు కాఁడు.” అని చెప్పి వాగిని

బలాత్కారముగ నన్నిటోనికిఁ ద్రోసెను. వారారాధించు నాలగ్రామము లన్నిటిని మాటలుగట్టి మొంటెలమీఁదఁ దోలించుకొనిపోయి తెత్తిరము అను దేశమున నొకకోట గట్టికొని, యం దా సాలగ్రామములచేఁ దన సింహాసనమునకు మెట్లు గట్టించుకొనెను. అంతట దేవతలందఱు దుఃఖతులయి ప్రభువగు సింద్రునికడ మొఱిప్పెట్టుకొనిరి. అతఁడిదంతయు విసి బలిచక్రవర్తి చేసినవనిగా నెఱింగి వజ్రాయుధముగొని తెత్తిర దేశముపై వైచెను. ఆ మాఘాతమున తిమిరలింగుఁడు వాని సభలోని వారును జచ్చిరి. అటుపై విద్వాంసు లా సాలగ్రామములనన్నిటిని గొని గండకీనదిలోనికి విసరివైచి స్వర్గము నందిరి. ఇంద్రుఁడవ్వల దేవతలతోఁ గలిసి దేవపూజ్యుఁడును గురునితో వేదధర్మ నాశనముచేఁ గలిలోఁ గలుగఁబోవు కష్టములను చెప్పకొనెను. అంతట బృహస్పతి గౌడదేశమున గంగాతీరమందు శాంతిమయి యను పురమున బ్రాహ్మణుడఁనై యవతరింతును, నీవును బ్రాహ్మణాకృతిదాల్చి యచటికి వచ్చి దేవకార్యము నిర్వహింపుమని తెల్పెను. అంతట నింద్రుఁడు గురువాక్యానుసార మేకాదశరుదులతో నష్టవసువులతో నశ్వినీ దేవత లిద్దరితోఁ బ్రయాగ యను తీర్థమునకు వచ్చి మాఘమాసమున మకర రాశిలో నుండగా సూర్యభగవాను నర్పించెను. అయ్యెడ బృహస్పతి యింద్రాదులకు సూర్యమహిమ వండ్రొం డధ్యాయముల కథగాఁ చెల్పెను.

—: 7 అ. సూర్యమహిమ-ఈశ్వరపురియను భక్తుని

జన్మవృత్తాంతము (బృహస్పతి యిందు)నకుఁ దెలుపుట) :—

బర్హిష్మతీపురమున ధాతృశర్మయను విప్రుఁడు సంతా
నార్థయై ప్రజాపతింగూర్చి తపమొనరించి మెప్పించెను. అయి
దేండ్లకుఁ బ్రసన్నుఁడై బ్రహ్మ కుమారుని కన్యను మరల నొక
కుమారుని నొసంగెను. వారికి వీవాహములగుటకు గంధర్వ
రాజగు తుంబుకుని దపంబుచేసి మెప్పించి యిష్టసిద్ధి వడసెను.
అవ్వల నల్లుడు కూతురు విహరింపగాఁ జూచి సంతసించి వారికి
నూతనాంబరాభరణాదులు సమృద్ధిగా లభింపజేయ నెంచి
యక్షమయ్యులు నొక విద్య నుపాసించెను. అందువలన
స్వర్ణలాభము గల్గెను. ఇంతలో నతనికి మరణకాల మాసన్న మై
రోగవశుండయ్యెను. రోగశాంతికై శంకరు నర్పించెను. హరు
ననుగ్రహ మంది చైత్రమాసమున భానువార ప్రతములచే
సూర్యనారాధించి సాక్షాత్కరింపఁ జేసికొని యిట్లు నుతించెను.
ఓసూర్యదేవ! ఈశరీరమందున్న మనస్సునకు ప్రియమైన బ్రహ్మ
నివృత్తి రూపములయిన రెండవస్థలు నీవలన నేర్పడును.
త్రిగుణశక్తులకు నీ వాధార ఘాతుండవు నాకు మోక్షము
దయచేయుము అనిన భానుదేవుఁ డిట్లవియె. మోక్షము నాల్గు
విధములు అందు సాలోక్యము, తపస్సాధ్యము. సామీప్యము,
భక్తిసాధ్యము. సారూప్యము ధ్యానసాధ్యము. సాయుజ్యము,
జ్ఞానైక గమ్యము. వానికి స్వామి పరమాత్మ. సగుణుఁడు,
నిర్గుణుఁడు, క్షేయుడు ఆనందరూపుఁడు నని యీ నాల్గువిధము
లగు మోక్షములకు నాల్గు విధాల నుపాస్యుఁడై యున్నాఁడు.

దేవతలుకూడ తీటిగి పట్టించువలసరవాలి. పట్టించుకొండే తీటిగిరాదు. అతడు చోవుట్టలమే విష్ణుపదము. శివోక్క నును కాలము మోహము గల్గెను. అది పూర్వదేవుడంతర్థాల మందెను. బ్రాహ్మణుడొక్క ముక్తియందెను. ఇట్లు తనకన తెల్పుచున్న బ్రహ్మసృష్టికే దైత్యమానమున సూర్యుడు నాకాత్మకంబి నంగ దేశమున నాయంశోచో దేవకార్యార్థ వాపతిరింతునని తన ముఖమునుండి తేలుచును గ్రహించి తన భక్తురాలగు మిత్రమును బ్రాహ్మణభార్య కొనంగను. అంతమున్న ముక్తియందె ధాత్మశిర్మయే కావ్యకావ్యముల నా విప్రీపత్నియం దవతిరించెను. ఈశ్వరచ్చి యిది యతడు పేరొందను. అతడు మంచి నేదపండితుడు. ముఖము చోవుట్ట తెచ్చిన వినుము.

—: రామాయణముని కథ :—

మాయావతీప్రమున మిత్రీశర్మయను కావ్యవిద్యా పరుడు రసికుఁ డొకఁడుండెను. నేను (గురుడు) గుంభరాశి యందుండగా గంగాద్వారమందు గొప్ప యుత్సవమయ్యెను. పెక్కుమంది రాజులు తీర్థయాత్ర కకుదెంచిరి. ఆ యుత్సవమున మిత్రీశర్మ దాక్షిణాత్యరాజగు కామసేనుని కుమార్తెను బండ్రిండేడ్ల ప్రియముదానిని కావ్యకలానిపుణురా లని యెఱింగి యామెను మోహించెను. చిత్రిణి యను పేరుగల యా రాజకుమారికయు మిత్రీశర్మను వలచెను. అట్లు వలచి యా బాలిక యింటికిగి సూర్యు నారాధించెను. అతడును గంగాతీరమున వైశాఖమున భాను నారాధించెను. ఆదిత్య

హృదయ సారాయణ మొనరించెను. సూర్యానుగ్రహముచే వారిద్దరికిని వినాహము జరిగెను. వారు సూర్యేండ్లు ముదిపి యెఱుంగక శ్రమయనునది యేమో తెలియక యారోగ్య పంతులయి విహరించి రవిసామీప్య మందిరి. ఇక్కడ విని యింద్రుడు సూర్యు నారాధించిన నతని రక్షింప భాస్కర స్వామి రామానందుఁ డను పేరఁ గాశీపురమునం దవతఁడెను. రామానందుఁడు కన్యాకుబ్జవాసియగు దేవలుఁడను బ్రాహ్మణునికి జన్మించెను. అతఁ డాబాల్యజ్ఞాని. రామనామ పరాయణుఁడు. తల్లిదండ్రులను బాసి రాఘవుని శరణొందెను. చతుర్దశ కలాత్మకుఁడగు సీతాపతి యతని హృదయమందిరమున వసించెను.

జ్యేష్ఠ మా స సూ ర్య ప్ర భా వ ము

—: నింబార్క చరిత్ర :—

ఇంద్రునితో బృహస్పతి యిట్లనియె. కృతయుగమునం దర్యమ యను బ్రాహ్మణుఁడుండెను. అతఁడు వేదవేదాంగ కుశలుఁడు. ధర్మశాస్త్ర పరాయణుఁడు. అతఁడు ధనార్థియై జ్యేష్ఠమాసమున సూర్యు నారాధించెను. ప్రభాతమున శ్వేత కుసుమ చందనాదులచేతను, మధ్యాహ్నమున రక్త కుసుమాదులచేతను సాయంకాలము పీతకుసుమాదులచేతను బూజించెను. ఇట్లాక నెల చేసెను. అంతట రవి యొకమణి నాతని కొసంగెను. "రత్నముయొక్క మహిమచే దినదిన మొక కుంచెడు బంగార మతనియింట నుత్పన్నమయ్యెను. దానిచే నతఁడు వాపీకూప తటాకాది ప్రతిపలు కావించెను. వేయియేండ్లు సుఖముగా

బ్రతికి యులేడు నూర్యలోకము వడసెను. అచల లక్ష్మయేండ్లండి నూర్యయాపుడయ్యెను. అనిస విసి యిందాదులు నూర్యు నర్పించిరి. నూర్యభగవానుడు ప్రత్యక్షమై సంభాక్కుడను మేన సుకర్మనుడు ద్వాపరాంతమునఁ గృష్ణాజ్ఞచే నవతరించి ఘర్షణ్లానిని వారించును. అని తెల్పెను. సంభాక్కుడు కృష్ణుని యాజ్ఞానుసారము మేరుదక్షిణ చార్వీయును సర్పదాతరమున త్రైలంగకమను దేశమున నవతరించి నారనోపదేశము పొంది మధుర నైమిశము, ద్వాపరతి. సుదర్శనాశ్రమము మొదలయిన ష్టేత్రముల వసించి సప్తప్రాములగు మానవుల నుద్ధరించెను. సుదర్శనాశ్రమమున భృగువంశిని భవుడగు నరుణుడను వేద వేదాంగపారగుడగు బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. అతఁడు ఋషిరూప ధనుఁడు. అతనిభార్య జయంతి. ఆమెయచే దాతెనచే విష్ణుచక్ర సంభూతమగు దివ్యతేజము నుంచెను. జయంతి మహాపతివ్రత గావున నా దివ్యతేజమును దన గర్భమున ధరించి చంద్రునిచే రాణించు దిశవలె నెంతేని తేజరిల్లెను. కార్తికశుక్ల పూర్ణిమ యందు చంద్రుడు వృషభమందుండగా నైదు గ్రహము లుచ్చస్థములయియుండగా సూర్యాస్తమయ సమయమున మేష లగ్నమందు నింబార్కస్వామి యవతారము సేసిరి. ఈ విశ్వమున వారు వేదధర్మమును బ్రవర్తింపఁజేసిరి. ఒకవ్పడు బ్రహ్మ వారి యాశ్రమమున కేతెంచి “సూర్యాస్తమయము కాకుండ నాకు భోజనము పెట్టుము. మిక్కిలి యాకలికో వచ్చితిని” అనెను. వారల్లే పెట్టుదు ననిరి. అంతలోనే సూర్యాస్తమయము కాఁ జొచ్చెను. అదిచూచి యమ్ముని నింబవృక్షముపై (వేపచెట్టు

మీద) దన ప్రభావసంపదచే దేజస్తత్వమగు సుదర్శనమును (విష్ణుదక్రమును) స్థాపించిరి. అది సూర్యునట్లు వెలుంగుచు గాఢకాలము కానట్లు చూపిన బ్రహ్మ యాశ్చర్యమంది, పశువేషధారియై యపరసూర్యునట్లు వెలుంగు నమ్మునిబాలునికి పాస్తాంగ దండపిణామ మాచరించి బాగు బాగు ! నీ పూజకు గంతసించితిని. 'నింతార్కుడను' పేరు కీకు ప్రసిద్ధమగునట్లు తేల్చి యనుగ్రహించి యంతర్ధాన మందెను.

—: 8 అ. మధ్వాచార్యులు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. దేవేశ్వరా ! మున్ను త్రేతా యుగమున శక్రశర్మ యను విప్రుడుండెను. అయోధ్య యతని నివాసము. అతఁడు దేవపూజాపరుఁడు. రుద్రులను, సూర్యులను, అశ్వినీ దేవతల నతం డర్చించెను. యజుర్వేదమయ మంత్రములచే నతని యారాధన జరిగెను. ముప్పదిముగ్గురు దేవతలు క్షుద్రగణములతోఁగూడి యాతని మనోరథము తీర్చిరి. అతఁడు పదివేలేండ్లు ముదిమి, రోగము నెఱుంగక యీ లోకమున నుఖించి శరీరమువాసి సూర్యుడయ్యెను. ఒక లక్ష యేండ్లతఁడు సూర్యమండలమం దధికారము సాగించెను. అవ్వల బ్రహ్మలోక మేగెను. అట నెఱవిదివేల యేండ్లు విహరించెను. ఈ యంశము విని యిందుగ్రీడు, భాస్కరు నర్చించి యాపాద పూర్ణిమయందు సూర్య సాక్షాత్కార మందెను. మఱియు బృందావనమున కలియుగమున నే నవరింతు ననియె. అట్లే రవి మాధవుడను విప్రునికి మధు వను పేర వేదమార్గలత్పరుడై

యవతరించెను. అతఁడే మఘానాకుఁడు. అతఁడు భుక్తి ముక్తి ప్రదయైన వైష్ణవేశక్తి నొసఁగి నాధునితరంభామణిముఖులగు మానవులను భక్తిపగులను గావించెను.

—: శ్రీధరస్వామి చరిత్ర :—

ద్వాపరమున మేఘశర్మయను జ్ఞాని యుండెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు, ధర్మపరుఁడు, న్యవసాయ జీవనుఁడు. కృషి లబ్ధయైన ధనముతో బదియవ భాగమునే తిన దినము దేవగూడేవ సమర్పణము లొనర్చెను. అతఁడు పని వై దేండ్లవాడయి యుండగా శంతనుఁడు రాజయిన కాలము ననావృష్టి యయ్యెను. అతఁడున్న ప్రదేశమున కొక కోయిల మేఠలో వర్షము కురిసి ధాన్యము తెగపండెను. మేఘశర్మ మాత్రీమారోజులలో వైశ్వవంతుడై యుండెను. తక్కిన ప్రజలు రాజును శరణొందిరి. రాజు మేఘశర్మ నాహ్వానించి గురువుగా వరించెను. అతఁడు తేనితో 'పండ్రొండు లక్షలు నూర్యజపము చేయింపుము. శ్రావణపూర్ణిమయం దీ జపము జరుగవలెను. అనిన నా నృపతి యట్లే కావించి బ్రాహ్మణ సంతర్పణము కావించెను. నూర్యదేవుడంతట హర్షించి సువృష్టి గురిసి సస్యశ్యామలముగా నాతని రాజ్యము నొనర్చెను. శంతనుడంతట నే పృథ్వినినైన గగంబునఁదాకిన నతఁడు యవకుండగుచుండెను. అతఁడైదువందలయేండ్లు నుఖముగా జీవించి కాయమువాసి రవియై లక్షయేండ్లధికారముని బ్రహ్మలోక మందెను. ఇట్లు తెలుపు బృహస్పతికి సూర్యదేవుఁడు ప్రయాగలో సాక్షాత్కరించి 'కలియుగమందు మేచ్చరాజ్యముగ

బృందావనమున నవతరించి దేవకార్యము నిర్వర్తింతును' అని తెలిపి శ్రీధరస్వామియనుపేర వేదశర్మకుఁ గుమాకుఁడై జన్మించెను. శ్రీ మద్భాగవతశాస్త్రమున కాతఁడు పండితుల కొఱకై వ్యాఖ్యానము రచించెను.

—: విష్ణు స్వామి కథ :—

గురుఁడిట్లనియె. కలియుగమున ప్రాంశుశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడు వేదవేత్తయై దేవతాతిథిపూజ లాచరించుచుండె. అతఁడుఁ సత్యవాది. మహాసాధువు. స్త్రీయము హింస యెఱుంగనివాఁడు. దారపుత్రాదులఁ బోషించుకొన నతఁడు రాజకడ భిక్షుమడుగఁ బోగాఁ గలి బ్రాహ్మణుఁడై యచటికివచ్చి 'విప్రా! ఇదిగో! ఇది నా ప్రదేశము. చాలసుందరము. ఇందు వసించి సుఖంపుము' అనిన నా బాపఁ డాసపడి యా వాటికయందుఁ బ్రవేశించెను. కలి యా తోటలో రమ్యములయిన పండ్లు కోసి యాతనికి భుజింపుమని యిచ్చెను. ఇవి కలిందమను పండ్లు. నాతో నీ వారగింపుమని ప్రార్థించెను. అంత నా విప్రుఁడు విభీతకఫలమందును కలిందఫలమందును గలి యా వేళించి యుండునని పండితులందురు. ఒకవేళ నీవు వీనిని నాకు భక్తి విశ్వాసములతో నిచ్చితివేని మంచిదే! సంబోధము. కాని వీనిని సాలగ్రామమునకు నివేదింపక తినను. సాలగ్రామము స్వయముగా బ్రహ్మరూపము, సచ్చిదానంద విగ్రహము. అద్దాని దర్శనమాత్రముచే నభిష్యమైన పదార్థమయినను, భిక్ష్యమే కాగలదు. అనిన విని కవి నిరాశచెంది మిగుల

సిగ్గుపడెను. బ్రాహ్మణుడుమాత్రీ మా పండు గ్రహించి
 శామిగా మమున కనుపించి, అచటి రాజున కా ఫలము
 నొసంగెను. అంతట గలియే రాజుగనుండి యా బ్రాహ్మణుని
 గొట్టి లోహమయమయిన తొటసాలయం దుంచెను. వ్రాంశు
 శిర్ష మఱునా మదయమున సూర్యోదయము కాగా భాస్కర
 స్వామిని ఋగ్వేద మంత్రీములచే నుతించెను. రవి సాక్షాత్క-
 రించి యా విప్రుని చెవిలో నాకాశవాణిరూపమున "విప్రీ!
 హరి కాలస్వరూపుడు. విశ్వపాశమునకై యీతనిచే జతు
 క్యుగములు సిద్ధింప బడినవి. కలికాలము విశ్వములను గబళింప
 నిర్మింపబడినది. కాక కలి వచ్చెను గాని విష్ణుమాయానిర్మిత
 మగు కలింజరపురము కేసము. "అని యీతనికి రక్షకట్టి
 వంచెను. నూటయిరువది ఋషిం డ్లవట నతడుండి భార్య
 పుత్రాదులతో భాను నర్పించి సూర్యలోక మందెను. అతఁడు
 భాద్రీపదమున సూర్యుడై పదివేలయేం డ్లధికారము వహించి
 బ్రహ్మలోకముం గాంచెను. అతఁడే యిరువదియెనిమిదవ
 కలియగమున స్వయముగా వచ్చి భాద్రీపద పూర్ణిమనాడు
 కలింజరపురమం దవతరించెను. అతఁడు శివవత్తుని నుతుఁడు
 విష్ణుశర్మ యని ఖ్యాతికెక్కెను. అతఁడు వేదశాస్త్ర కలాభిజ్ఞుడు.
 వైష్ణవుఁడు (విష్ణు భక్తుఁడు) దేవభక్తుఁడు. విష్ణ్వాలయమునకుఁ
 జాతుర్వర్ణ్య ప్రజలను బిలిచి విష్ణువు సర్వప్రభువని తెల్పెను.
 మఱియు నాతఁడు విశ్వకారణము. చతుర్వింశతి తత్త్వాత్మకుఁడు.
 సాక్షాత్ప్రచ్ఛిదానంద విగ్రహుఁడు. అతఁడు లోకరక్షణకు
 దేవతలను సృష్టించినాఁడు. అందుచే నతఁడే సర్వేశ్వరుఁడు.

మున్ను నన్ను దేవతల నర్పించి పిమ్మట విష్ణునర్పింపవలయును.” అని యాజ్ఞాపించెను. అది విని వారందఱు నతనిం గొనియాడి ‘విష్ణుస్వామి’ యని యాతని గొనియాడిరి.

—: వాణీ భాషణుడు :—

వంశీయు గురుఁ డిట్లనియె. చైత్రీరథును దేశమున భిగ్గర్మ యరు విప్రఁడుండెను. అతఁడు మేధావి యను మునికి మంజుభోషయందు జన్మించెను. అతఁడు బాల్యమండే తల్లి దండ్రులచే విడువబడి నూర్మ్య నారాధించెను. నూతేండ్రకు సూర్యమండలాంతర్గతయగు నావిత్రీయను దేవత సర్వ సూర్యులకు సూర్యుడయినవాని జననియు, నా సూర్యమండలముయొక్క కుమారియు నయిన యామె యాతనితపమునకు మెచ్చి ప్రత్యక్ష మయ్యెను. ఆశ్వయుజ మాసమున సూర్యమండలమున కధిపతిగా నా బ్రాహ్మణు నొనరించెను. లక్షవేల సంవత్సరము లత డాశ్వయుజమాసములం దన్నింట మండలాంతర్వర్తియై వెలుంగుచు లోకవాసు లందఱి పూజ లందుకొనెను. కాన ‘దేవేంద్రా! నీవు సూర్యు నారాధింపు’ మన నట్లొనరింప సూర్యుఁడు ప్రత్యక్ష మై దేవతలతో “కాన్యకుబ్జ దేశమున వాణీభాషణుడను పేర సత్య దేవుని కుమారుడనై జనింతును.” అని యట్లే యవతరించి మాంసభక్షకులయిన పాపండులను నాస్తికులను జయించి ఛందోగ్రంథ మొకటి రచించెను. లేళ్ళు, మేకలు మొదలగు వానిం జంపి తినువారును మత్స్యభుక్తులు నొకచోఁగూడి యాతనితో శాస్త్రార్థము చేసిరి. వారందఱు నధర్మమిత్రుఁడగు కలిరక్షణలోనున్నవారు. వారి నందఱిని విష్ణుభక్తుఁడగు వాణీ

భూషణుడు వైష్ణవి యగు తల్లికి తన ముఖమానుసి రప్పించి వారి నోళ్ళు గట్టివేసెను. మరియు వారికి బ్రతికినారు. అంతట వా రాశ్చర్యపడి యాతనికి శిష్యుడై వైష్ణవమతి స్వీకారము చేసిరి.

—: భట్టోజీ చిక్షితులు :—

వెండియు బృహస్పతి యిట్లనియె: సుతగాతీరమున 'దేవయాజి' యను నుత్తమభక్తుడు వేదపరాయణుడగు బ్రాహ్మణుండుండెను. వానికొక కొడుకు పుట్టి, పుట్టగానే మృతమౌడెను. అంత నా బ్రాహ్మణుడు సూర్యు నారాధించెను. అంతట నా బాలుడు బ్రతికి వివస్వంతుడగు శిష్యుడయెను. పదునాఱు సంవత్సరముల యీడువచ్చుచున్నటి కాలము సర్వవిద్యాసాధ్యమై సంతానము గాంచి సూర్యవ్రత మోచరించెను. శివరాత్రినాడు వాని భార్య భూషణములన్న మక్కువగలది సుకీల యనునది భర్తసేవ కేతెంచెను. అతడు శివవ్రతపరుడైకూడ యా సుందరినింగని మోహవశుడై యా శివరాత్రియందు బలాత్కరించి యామోగో విహరించెను. ఆదోషమున వాడు కుష్టురోగి యయ్యెను. ఒకమహానుభావు నువదేశముచే నలడు సూర్యోపాసనచేసి యారోగమునుండి విముక్తిగాంచెను. అదిత్య హృదయ పారాయణ మొనర్చి యాతడు మన్నన సుందరుడయ్యెను. ఇంతమున్ను ననితలచే నసహ్యించుకొనబడిన యాతః డివుడు వారిచే బ్రాగ్ధింపబడుచుండెను. కాని యాతడు బ్రాహ్మచర్యవ్రతమూని బ్రాహ్మణ్యసపరుండయ్యెను. శతాయువై జ్ఞానియై నీరోగియై సుఖించి కొంతకాలమునకు

కాలవశుడై నూర్యమండలముఁ జేరెను. కార్తికమాస నూర్యుడై లక్షయేండ్లు రాజిలెను. ఈ మాటవిని యిందుఁడు మాసమాత్రము నూర్యునర్పించి పూర్ణిమనాడు నూర్యసాక్షాత్కారము వడసెను. రవి యాతనింగని 'నేను దేవకార్యము నిర్వర్తించెద, విద్వాంసులగు భట్టులు ధూర్తులై నూత్రీపాతము ఖండించిరి. ధాతుపాతము పఠింపఁ బడుటలేదు. స్వరవర్ణము భ్రష్టమైనది. ఆ భట్టు 'పాపండుల జయించి వేదము నుద్ధరింతును' అని యాతఁడు కాశికేగి వేదశర్మయను విప్రుని గృహమున దీక్షితులవంశమున కార్యగుణుడను పేర నవతరించెను. పండ్రిండవయేడు వచ్చునంతకు సర్వశాస్త్ర విశారదుడై శివారాధన మొనర్చెను. మూడేండ్లలో విశ్వనాథుఁ డతనికి ప్రత్యక్షమై యుత్తమ జ్ఞాన మొసంగెను. ఆ జ్ఞాన ప్రభావముచే వ్యక్తావ్యక్తమున సర్వము హృదయగోచరమయ్యెను. అవ్యక్తవిషయమైనబుద్ధి ద్వాదశాంగములుగలవిద్య. అహంకార రూపమై వ్యక్తవిషయకమైన బుద్ధి అజ-అవిద్య యను పేరునఁ బదునాఱింగములుకల విద్యయై యున్నది. అవ్యక్తము వరబ్రహ్మము. వ్యక్తము శబ్దమయము. అహంకారము లోకకారణము. అది వ్యక్తము. అష్టాదశాంగకము. అది నందివాహనము. పృషరూపధరమని పండితులచే వర్ణితమైనది. దానికి నాల్గు శృంగములు, మూడు పాదములు, రెండు శిరస్సులు, సప్తహస్తములు త్రిధాబద్ధము. ఆ నందివాహనమునకు సుబంతము తిగంతముకృదంతము అప్యయము నని రెండురెండుగా గూడి మొత్తము నాల్గుకొమ్మలు. భూతభవిష్య

ద్వర్తమానములు మూడుపాదములు. కూశి యోగకూశి యను రెండుశబ్దములు శిరస్సులు. కర్తృకర్త, కరణము, సంస్కృదానము, అపాదానము, సంబంధము, అధికారియు ననునీడును భుజములు. స్వరాన్నితము వాక్యమనంబడును. విభక్త్యంతము పదమని యెఱుంగ నగును. వాక్యము. పదము నను కెండిటిచే నావృష భము బద్ధమయియున్నది. దానిమీఁద సిత్త్యము నున్నది యవ్యక్తము లింగమాపి. ఆ వృషభలింగములు కెండిటినిండి జనించిన యసంకారమే హరి. అతఁడే నారాయణుడు. అతఁడే శాత్రుకుండు, బహుమూర్తి అమూర్తియు. ఇట్టి జ్ఞానమును హృదయమందుఁ గని సిన్హాంతమున రచించి పాపంకులగు భట్టుల జయించి భట్టోజి నీక్షితుఁడను ఖ్యాతినందెను.

—: వరాహ మిహిరాచార్యులు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. రమ్యమగు కాంచీపురమున మునుపు సత్యదత్తు డను వేదపరుడైన రాజనొద్ద నొక గణకుండు (శ్యాతిసికుండు) బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. 'అతఁడు రాజుతో ఇది యభిజన్మహుర్తము. పువ్యమి నక్షత్రము. 'రాజా! ఇప్పుడు బహువృత్తికరముగా బంగారమును సేకరింపుము' అనెను. రాజుదివిని డిండిమము వాయించి యిట్లు చాటింపజేసెను. నైశ్యులు బంగారమునువెల పెట్టి కొనజేనియెడల 'నేనది కొనెదను, ఎంతబంగారమైనను నేను గ్రహింతును. ఇది నిజము' అంతట తూద్రులు సేకరించిన బంగారమంతయు నైశ్యులు కొని విలువఁ జేసిరి. ఒకప్పుడు లోహకారుండు దరిద్రమును (వేదరకమును)

గోహరూపమున గొనివచ్చి దానికి నూరు బంగారునాణెము లిమ్మని రాజును యాచించెను. రాజు యిచ్చి యాలోహ మూర్తియైన దారిద్ర్యము నింటికిఁ దెచ్చెను. అర్థరాత్రమున జీకటిలో కర్మ ధర్మరూపములు రెండును రాజగృహమునుండి చూచుచుండగనే తొలగిపోయెను. అనంతరము సత్యపురుషుఁడు రాజుతో దరిద్రరూప పురుషుఁ డెచ్చటనుండునో యచట కర్మ పనులుండరు. కర్మము లేనపుడు ధర్మముకూడ భూతలమునందు స్థిరముగానుండదు. ధర్మము లేనియెడల లక్ష్మి యెన్నఁడును శోభింపదు. నేమి లక్ష్మి లేనిచోట నెప్పుడు నుండను. ఇట్లు పలికి వెళ్లిపోవనున్న సత్యపురుషుని జేత పట్టుకొని వినముఁ దయి, రాజు 'దేవా! నన్ను విడిచి పోదలచితివి. ఇట్లు చేయవలదు' అనెను. అతఁడంగీకరించి యతనియింటనే వసించెను. పిమ్మట లక్ష్మియు వెడలిపోవనున్న నామెనుకూడ ప్రార్థించి రాజుపెను. అంతట జ్యోతిషికుడగు పురోహితుని బిలిచి యీ జరిగినదెల్ల దెలిపి యాతనికి లక్షబంగారము నొసంగెను. అంతట నతనికిఁ గుమారుఁ డుదయింపగా వాని జన్మోత్సవమున సర్వ ధవము వ్యయించెను. అవ్వల మార్గశీర్షమున పూషయను సూర్యు నారాజుకుమారుఁడు సేవించి మోక్షమిందెను. కాన నీవును మార్గశీర్షమున రవి నర్చింపుమన నిందుఁ డట్లు సేవించెను. అంతట సూర్యభగవానుఁడు ప్రత్యక్షమై 'యజ్ఞయిని యందు రుద్రీపశువను వాని యింట మిహిరాచార్యుఁడ ననుపేర జ్యోతిశ్శాస్త్రవ్రాసర్తకుఁడనై యవతరింతు' నని తెల్పెను. వెళ్లి నట్లే మూలగండాంతమున నభిజిద్యోగమున జన్మించిన నాశిశు

వును కట్టపెట్టెలోనుంచి తొడి నడిమిస్వమున వదలెను. ఆపెట్టె గుముద్రీమునకుఁ బోయెను. అచట రాక్షసస్త్రీలు దాసిం గానాడిరి. అతఁడు లంకకుఁ జరి యుచట జ్యోతిశ్శాస్త్రము నధ్యయనముచేసెను. జాతిక ఫలితము మూకపశిష్ణములు మొదలయిన భాగము లాతి: దామూలాగ్రీముగ నేర్చి లంకాధిపు డగు విభీషణుని దర్శించెను. 'భక్తాగ్రీణి! హరిప్రీయ! నమస్కారము. రాక్షసస్త్రీలచే సంరక్షితుండవై నేను మిమ్ము శరణందితిని.' అనిన వివి విభీషణుఁడు వివృతక్షుణ్ణిగా నాతనిం గ్రహించి యతని నాతని జన్మభూమి కంపించెను. మ్లేచ్ఛులు నాశనము పేసిన వేదాంగజ్యోతిషమును మూడువిధములయి యున్న దానిని బునదుద్ధరించెను.

—: 9 అ. ధ స్వం తి రి :—

ఇట్లు బృహస్పతి దేవతలకు నిందునకుఁ దెలిపి ప్రయాగ క్షేత్రమున వెండియు నిట్లనియె. సూర్యుఁడు హరునాజ్ఞచే బ్రతిష్ఠానపురమునఁ ద్రోతాయుగము చివర జన్మించెను. ఆ కథ తెల్పిద వినుండు. సింహలద్వీపమునఁ బరీక్షితుండనురాజు వేద ధర్మపరుఁడు, దేవతాతిథి పూజకుఁడు నగువాఁ డుండెను. వానికి భానుమతియను కన్యకయుండెను. ఆమె సూర్యవ్రతపతాయణ. దినదినము మధ్యాహ్న సమయమున సూర్యదేవుఁ డామెని వేదించు భక్త్యము నారగించువాఁడు. ఆమె యొక భానువారమున సాగరస్నానమున కేగెను. నారద మహర్షి యామందరి నొంటరిగా నముద్రీమున స్నానము చేయుచుండగాఁ జూచి యామె చీక

బ్రహ్మకొన్ని పురుషులు యముగా 'సుందరి! నన్ను చేబట్టుము. నీ చూపు
 అక్షరములను 'అక్షరములను' అనెను. కుమారి యదివిని నమ్రముఖుడై
 'దేవరీ! నేను గర్భము. నీవు సుతునాసంగ గలకాండవు. స్వర్గ
 మండలమున దేవసుందరులు నిన్ను వలతురు. మేనక రంభ
 మొసలయిన వారైకడ! మనుష్యాంగన నేనెక్కడ! నవద్వార
 ములుగల యీ దేహము దుర్గంధ భూయిష్టము. దేవసుందరుల
 శరీరము బ్రహ్మకృతములు కావు. అందుచే నీకు పెక్కునమస్కా
 రములు' అనెను. విని సురముని సిగ్గుపడి శంకరునికడ కేగి సర్వము
 విన్నవించెను. లోకశంకరుడైన శంకరుడు కుష్టియయియున్న
 వానిగా నమ్ముచి నెఱింగి తాను భాస్కరుని న్నుతించి ప్రత్యక్షము
 సేసికొనెను. ప్రభాకరుడు నారదుని శరీరమును నారోగ్య
 వంతము నొనర్చి శంభుని గని 'ప్రభూ! మఱి యేమియాజ్ఞ
 యిత్తువన శివుడు నీవు భూమిపై ద్విజుండవై జనించి యారాజు
 కూతురును జేప్పమునెను. సూర్యుడ డల్ల కావించెను. సవిత
 భానుమతితో గూడ తపముసేసి తిరిగి సూర్యలోకమున కేగెను.
 అతని నీవర్చిపుమన నిందుడు పౌషమాసమున సూర్యారాధన
 చేసి యనుగ్రహము వడసెను. అయ్యెడ భానుడు 'నేను కాశీ
 పురమున ధన్వంతరినై యవతరించి కలిచే రోగపీడితులగు
 మావపులను సంక్షింతును. ఆవిధముగా దేవకార్యమును నిర్వ
 హింతు'ని కల్పదత్తుడను విప్రునికే గుమారుడై యవతరించెను.
 మఱియు నాతడు బ్రాహ్మణ వృద్ధులతో గూడిన సుశ్రుతుం
 డను రాజకుమారుని శిష్యుని గావించికొని కల్పవేదము
 శబ్ధించెను. రోగములు లేని శరీరము కల్పమనఁబడును. ఆ కాండము

కల్పజ్ఞాన విందుఁ దెల్పఁబడినది గాన నీవికీ కల్పవేదమును పేరుగల్గెను. ధన్వంతరి ప్రసిద్ధిపొందెను. అతఁ డక్కన మాత్రీము సనే కలియుగమున నోగళాంశో యయ్యెను. ధన్వంతరి కరచిత మగు నా కల్పవేదమును సుశ్రుతాచార్యు డు పఠించి దానిపై సూరధ్యాయముల సుశ్రుత తంత్రీమును రచించెను.

—: జ య దే వ్ర :—

మఱియు బృహస్పతి యిట్లనియె. మిన్ను సంపాప్యగమింప హేలియను బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. అతఁడు సూర్యోపాసకుఁ డు అఱువదినాల్గు కళలయందు నిపుణుఁడు. దానము పట్టుటమాని విద్యోగమును వృత్తిచే నతఁడు జీవించెను. మఱియు వస్త్రకళ, లోహకళ, చిత్రకళ, ధాతుమూర్తి నిర్మాణకళ, కారుకళ (వద్యోగము) నేర్చి యాచరిణిలో పెట్టి యైదువేల బంగారు నాణెముల సంపాదించెను. ఒక్కొక్కమాస మొక్కొక్క కళచే నిల్లి కూడఁబెట్టిన ద్రవ్యముచే సూర్యోపాసన చేయుచుండెను. ఆ యుర్చుసము మాఘమాసమున జరుపుచుండెను. మాఘ మాసమున కధిష్ఠానమగు రవి విశ్వకర్మ యనుపేరఁ బరగు వాఁడు జ్యోతిరూపుఁడై వచ్చి సంపాప్తరముననున్న రమ్యమైన యొక స్తంభమునఁ బింబించెను. మధ్యాహ్న వేళ హేలి నివేదించు భోజనము నారగించి సర్వదేవమయుఁడగు నా భగవంతుడు త్రైలోక్యముననుగ్రహమున భావించెను. ఆ హేలి యను విప్రుడు ప్రాణములువాసి సూర్యుఁడై మాఘమున బ్రాణము గల్పించుచుండెను. అతనిని నీవు భజింపు మన

నిందుడు దేవతలతో విశ్వకర్మయను నా సూర్య దేవుని
 సర్పించెను. భానుమూర్తి వంగ దేశమున బిల్వగ్రామమున
 జయదేవుడనై కవి శిరోమణినై యవతరింతునని చెప్పి కందుకి
 యను బ్రాహ్మణునియింట నివతరింతునని యట్లు సేసెను. ఏదేండ్ల
 యీడుననే యితడు పితృమాతృ భక్తుడైయుండి పండ్రెండేండ్లు
 వారికి సేసచేసెను. వారు చనిపోయి కుమారుడగు జయ
 దేవుడే డృష్టులై గయాశ్రాద్ధము సేసిన ఫలమున స్వర్గ
 మందిరి. జయదేవుడు విరాగియై యట జరించుచు ముప్పది
 రోండ్ల ప్రాయము నొందెను. అయ్యెడనే ఒక బ్రాహ్మణుడు
 తనకుమార్తెను జగన్నాథస్వామి కంకితము సేసెను. పూజా
 సంతర మనిరుద్ధుడు దారుబ్రహ్మమయుడునగు జగన్నాథుడు
 స్వయముగ 'ఓ సత్యవ్రత ! జయదేవుడు నామూర్తి. నీ యీ
 కుమారికను పద్మావతి నాతనికి నివేదింపుము' అనెను.
 అతడును విరాగియైయున్న యా జయదేవునికే దన కన్య
 నప్పించి తనయింటి కేగెను. ఆ పద్మావతి యతిని దన నుండ
 రునిగా భావించి బెక్కేండ్లతని సన్నిధి నే పరిచరించెను. అతడు
 వేదాంగమగు నిరుక్తమును దృశ్యసమాధిలో రచించెను.
 గవేంద్రాది శబ్దములయందు వర్ణాగమము, సింహశబ్దమందు వర్ణ
 విధిపర్వయము (హింసయను పదము తారుమారు చేసిన సింహ
 శబ్దమగునన్నమాట) షోడశాది శబ్దములందు వికారము,
 పృషోడరాది గణమందు వర్ణనాశనము, మయూర భ్రమరాది
 శబ్దములందు ధాతువుయొక్క వర్ణవికార వర్ణనాశనములచే
 వగు యోగమునను నీ యైదువిధములయిన రుక్త ప్రక్రియలను

నతిఁడు నిద్రించెను. బాగవంతులుగు మోక్షులు చిరుక్త
 మువ్వాదను భ్రష్టుమొక్క కతిఁడు పునరుద్ధరించెను. వాక్కితి
 భాసాకర్తలు కప్పిఱియులగు మూఁకులు. వారిని జనుంచి
 వాఁసి పరిశుద్ధముగు వ్యాకరణశాస్త్రమును రచించి యున్నాను
 ఒకనాడు దొంగలపాదయమున నిరవుకొని పూర్తిఁడగు
 కలిపురుషుఁడు రాజోసంగిన యా బాహ్యమునిధనము గొల్లి
 గొట్టి పద్మావతి వతివ్రతయగుట దలంచి యింటికిఁ బోయెను.
 కఠి యా వారుని హస్తములను గొడములను ఖండించెను.
 పద్మావతి యొక నూతితోఁ బడియున్న భర్తను గవి కుఱించి
 వెలువరించి పెక్కుసేతుల వాపొయెను. ఒకనాడు రాజు
 వెట్టై యలకు వచ్చి కాలుసేతులు లేని ముసియగు నా
 జయ దేవుఁడు కారణమగిన జయ దేవుఁడు నా యా యవగ్రహ
 గర్మమే కారణము. మఱియెప్పుడును గారు. అనెను. ధర్మవారు
 డను నా రాజువిని, యాతని భార్యతోఁ గూడఁ బల్లకి నెక్కించు
 కొని యింటికిఁ గొంపోయెను. అతని నొక ధర్మశాలయందు
 నిల్పెను. ఒకప్పుడు కలిప్రేతులగు దొంగలు వైష్ణవరూపులై
 తాజును దర్శించి 'మేము శాస్త్రపారంగతులము, మేము
 నివేదించిన భక్త్యమును స్వయముగా హరి యారగించును.
 చూడుము.' అని కలిభక్తులగు నా వైష్ణవులు చతుర్భుజు
 డగు విష్ణుని రాజునకు మాయచేఁ జూపించిరి. ధర్మవారు
 డాశ్చర్యపడి జయ దేవుని దరికేగి 'గురూత్తమ! నాయింటికి
 విచిత్రమహిములగు విష్ణుభక్తులు విచ్చేసి విష్ణు సాక్షాత్కా
 రము నాకుఁ జేయించిరి. దామును ద్వరగారండు' అన జయ

నిందుడు దేవతలతో విశ్వకర్మయను నా సూర్య దేవు
 నర్పించెను. భానుమూర్తి వంగ దేశమున బిల్వగ్రామమున
 జయదేవుడనై కవి శిరోమణినై యవతరింతునని చెప్పి కందుకి
 యను బ్రాహ్మణునియింట నవతరింతునని యట్లు సేసెను. విదేండ్ల
 యీడుననే యితడు పితృమాతృ భక్తుడైయుండి పండ్రెండేండ్లు
 వారికి సేవచేసెను. వారు చనిపోయి కుమారుడగు జయ
 దేవునిచే దృష్టలై గయాశార్దూలము సేసిన ఫలమున స్వర్గ
 మందిరి. జయదేవుడు విరాగియై యటఁ జరించుచు ముప్పది
 యేండ్ల ప్రియము నొందెను. అయ్యెడనే ఒక బ్రాహ్మణుడు
 తనకుమార్తెను జగన్నాథస్వామి కంకితము సేసెను. పూజా
 సంతర మనిరుద్ధుడు దారుబ్రాహ్మణులుండనగు జగన్నాథుడు
 స్వయముగ 'ఓ సత్యవ్రత ! జయదేవుడు నామూర్తి. నీ యీ
 కుమారికను పద్మావతి నాతనికి నివేదింపుము' అనెను.
 అతడును విరాగియైయున్న యా జయదేవునికే దన కన్య
 నప్పించి తనయింటి కేగెను. ఆ పద్మావతి యతనిం దన సుంద
 రునిగా భావించి బెక్కేండ్లతని సన్నిధి నే పరిచరించెను. అతడు
 వేదాంగమగు నిరుక్తమును దృఢసమాధిలో రచించెను.
 గవేంద్రుని శబ్దములయందు వర్ణాగమము, సింహశబ్దమందు వర్ణ
 విధిపర్వయము (హింసయను పదము తారుమారు చేసిన సింహ
 శబ్దమగునన్నమాట) షోడశాది శబ్దములందు వికారము,
 పృషోదరాది గణమందు వర్ణనాశనము, మయూర భ్రమరాది
 శబ్దములందు ఛాతువుయొక్క వర్ణవికార వర్ణనాశనములచే
 నగు యోగమునను నీ యైదువిధములయిన రుక్త ప్రక్రియలను

నతిఁడు నిర్వచించెను. నాగవంశీయుఁడు మోదుఁలు పురుక్ష
 ముఖ్యాదుఁడు భ్రష్టమొక్క కలిఁడు పునరుద్ధరించెను. వాగ్వికృతి
 భాషాకర్తలు కవిప్రియులగు మరాఠులు. వారికి జయుంచి
 వాఁకిసి పరిశుద్ధముగు వ్యాధిరణశాస్త్రమును రచించి యున్నాఁడు
 ఒకనాడు దొంగలపాదయమున సురవ్యకొన్ని భూక్తుఁడగు
 కలిపురుషుఁడు రాజ్కొసంగిన యా బ్రాహ్మణమసిధనము నొల్ల
 నొట్టి నద్వాపతి పతివ్రతయగుట వలంచి యింటికిఁ బోయెను.
 కలి యా వారుసి మాస్తములను గొడములను ఖండించెను.
 పద్మావతి యొక నూతితోఁ బడియున్న భర్తను గనె దుఃఖించి
 వెలువరించి పెక్కురక్షుల వాపోయెను. ఒకనాడు రాజు
 పేటకై యటకు వచ్చి కాలుసేతులు లేని మునియగు నా
 జయ దేవుఁడని కారణమడిగిన జయ దేవుఁడు 'నా యీ యవస్థకు
 గర్మమే కారణము. మఱియెప్పుడును గారు.' అనెను. ధర్మపాలుఁ
 డను నా రాజువిని, యాతని భార్యతోఁగూడఁ బల్లకి నెక్కించు
 కొని యింటికిఁ గొంపోయెను. అతని నొక ధర్మశాలయందు
 నిలపెను. ఒకప్పుడు కలిప్రేతులగు దొంగలు నైష్ట్యవరూపులై
 తాజును దర్శించి 'మేము శాస్త్రపారంగతులము, మేము
 నివేదించిన భక్త్యమును స్వయముగా హరి యారగించును.
 చూడుము.' అని కలిభక్తులగు నా నైష్ట్యులు చతుర్ముఖుఁ
 డగు విష్ణుని రాజునకు మాయచేఁ జూపించిరి. ధర్మపాలుఁ
 డాశ్చర్యపడి జయ దేవుని నరికేగి 'గురూత్తమ! నాయింటికి
 విచిత్రమహిములగు విష్ణుభక్తులు విచ్చేసి విష్ణు సాక్షాత్కా
 రము నాకుఁ జేయించిరి. దామును ద్వరగారండు' అన జయ

దేవుడు వింతపాత్రను. అవ్వల నాచోరులు నన్ని ఈ బ్రాహ్మణుడు గాడదేశమున నుండు నొక వంటబ్రాహ్మణుడు. ధనలోభముచే నాపండరూపుడగు వీడు వంటలో విషము పెట్టెను. రాజు జదిగ్రహించి వాని శూలమున కొఱత వేయించెను. అంతలో మేమచటికి బోయితిమి. నేరముచేసిన వానింగా నెఱింగి వానికి బుద్ధిచెప్పి రాజుచే శూలముచుండి వీనిం దప్పించితిమి. రాజు వీని కాలుసేతులు ఖండించెను. మాకు వీడు శిష్యుడు. ఇట్లు వారు చెప్ప చుండగనే దారిత దుఃఖించెను. వెంటనే యా దొంగలను పాతాళమునకు దించి వేసెను. జయదేవుడు డుర్ల దురవస్థంబడిన దొంగలంగన దయచే విలపించెను. అట్లతడు విలపించుచుండగా నాతని కాలుసేతు లెప్పటియట్లు వచ్చెను. అవ్వల జయదేవుడు నిజవృత్తాంతము నాతని కెఱిగించెను. రాజు సంతసించి జయదేవముఖోద్ధతమగు గీతగోవిందమును గానముచేసి మోక్షమందెను.

—: 10 అ. కృష్ణచైతన్యము :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. విష్ణుశర్మయును నొక బ్రాహ్మణుడు వేదపాఠంగతుడు. సర్వదేవమయుడగు విష్ణు నారాధించి సర్వదేవతలకుఁ బూజ్యుండయ్యెను. అతఁడు భిక్షావృత్తిచే జీవించుచు భార్యతో వసించెను. వానికి సంతానము లేదయ్యెను. అతనియింటి కొక వ్రతనిష్ఠుండగు యోగివచ్చి 'స్వర్గవేది' యను మఱినిచ్చెను. మూడువోజలకు సరయూ స్నానముసేసి మఱల నీకడకు వత్తునని యేగెను. విష్ణుశర్మ తన భార్య మేనిబిండ

బంగారు నగలుండటమూచి 'ఓ! మదవళి! వామ్ము! నీరిసికా-
 డెచ్చటనున్నాఁడో యటకుఁ బామ్ము. నేను విష్ణుభర్తఁడను.
 దీనుఁడగు చోరభీతుఁడను. మదమెక్కియున్న చిన్ను నే నెట్లు
 గ్రహింప నేర్తును? అనినవిని యీ పతివ్రత బెడరి తనకా-
 లభించిన స్పర్శవేదితో బంగారు మంతయు నాతిసి కొనంగెను.
 బ్రాహ్మణుఁడు బలముకొలది యీ ధనమును స్పర్శవేదిని
 తిఱుగ ఘర్షణానదితోఁ బారవేసెను. మూడువోజులకు పచ్చి
 యతి తానిచ్చిన స్పర్శవేది యేమయ్యెనని యీ యుత్తమ
 బ్రాహ్మణి నడిగి తెలిసికొని మిక్కిలి కోపించి యీమెభర్త
 కడకేగి 'ఓయీ! నా స్పర్శకము నా కిమ్ము. ఈయవేసి వ్రాణ
 ముల విడతఁ' పనియె. అంత విష్ణుశర్మ "నీవు ఘర్షణానదిలో
 నున్న నీ స్పర్శకము దెచ్చివొమ్ము" అని పలికి యీ యతితో
 నదితీరమునకేగి కొన్ని ముండ్లనుజూపి యివిగో స్పర్శవేదులని
 చూపెను. అవి నిజముగా స్పర్శవేదులగుట చూచి యీ యతి
 యీ విప్రోత్తమునికి నమస్కరించి నేను బండ్రెండ్రులు శివా
 రాధన సేసితిని. శివానుగ్రహముచే నీ యమూల్య స్పర్శమణి
 లభించినది. అది నీ దర్శన భాగ్యముచే బహురూపమయినది.
 ఇది నీ మహిమయేయని పలికి శుభజ్ఞానము వడసి మోక్ష
 మందెను. విష్ణుశర్మ వేయేండ్లిలపై పసించి సూర్యు నారాధించి
 విష్ణు ననుగ్రహముచే మోక్షమందెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడే విష్ణు
 తేజముఁదాల్చి ఫాల్గున మాసమున దేవకార్యపఠుండై ముల్లో
 కముల వెలిగించెను. ఇట్లే నీవును నారాధింపు మన గురు
 వాక్యము ననుసరించి యింద్రుఁడు సూర్యమయుండైన హర

దేవుడు వింతపాడును. అవ్వల నాచోరులు నన్నీ ఈ బ్రాహ్మణుడు గాడదేశమున నుండు నొక వంటశ్రాహ్మణుడు. ధనలోభముచే శాపండరూపుడగు వీడు వంటలో విషము పెట్టెను. రా జది గ్రహించి వాని శూలమున కొఱత వేయించెను. అంతలో మే మచటికిఁ బోయితిమి. నేరముచేసిన వానింగా నెఱింగి వానికి బుద్ధిచెప్పి రాజుచే శూలముచుండి వీనిం దప్పించితిమి. రాజు వీని కాలుసేతులు ఖండించెను. మాకు వీడు శిష్యుఁడు.' ఇట్లు వారు చెప్పు చుండగనే దారిల దుఃఖించెను. వెంటనే యా దొంగలను పాతాళమునకు దించి వేసెను. జయదేవుఁ డట్లు దురవస్థంబడిన దొంగలంగని దయచే విలపించెను. అట్లతఁడు విలపించుచుండగా నాతని కాలుసేతు లెప్పటియట్లు వచ్చెను. అవ్వల జయదేవుఁడు నిజవృత్తాంతము నాతని కెఱింగించెను. రాజు సంతసించి జయదేవముఖోద్ధృతముగా గీతనోవిందమును గానముచేసి మోక్షమందెను.

—: 10 అ. కృష్ణచైతన్యము :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. విష్ణుశర్మయును నొక బ్రాహ్మణుడు వేదపారంగతుఁడు. సర్వదేవమయుఁడగు విష్ణు నారాధించి సర్వదేవతలకుఁ బూజ్యుండయ్యెను. అతఁడు భిక్షావృత్తిచే జీవించుచు భార్యతో వసించెను. వానికి సంతానము లేదయ్యెను. అతనియింటి కొక వ్రతనిష్ఠుండగు యోగివచ్చి 'స్వర్గవేది' యను మఱినిచ్చెను. మూఁడువోజులకు సరయూ స్నానముసేసి మఱల నీకడకు వత్తునని యేగెను. విష్ణుశర్మ తన భార్య మేనిబిండ

బంగారు నగలుండుటచూచి 'ఓసీ! మదవతి! పొమ్ము! నీరసికుం
 డైచ్చటనున్నాడో యటకుం బొమ్ము. నేను విష్ణుభక్తుడను.
 దీనుడగు చోరభీతుడను. మదమెక్కియున్న నిన్ను నేనెట్లు
 గ్రహింప నేర్తును? అనినవిని యా పతివ్రత బెడరి తనకు
 లభించిన స్వర్గవేదితో బంగార మంతయు నాతని కొసంగెను.
 బ్రాహ్మణుండు బలముకొలది యా ధనమును స్వర్గవేదిని
 తిలుగ ఘర్షణరానదిలో బారచేసెను. మూడురోజులకు వచ్చి
 యతి తానిచ్చిన స్వర్గవేది యేమయ్యెనని యా యుత్తమ
 బ్రాహ్మణి నడిగి తెలిసికొని మిక్కిలి కోపించి యామెభర్త
 కడకేగి 'ఓయీ! నా స్వర్గకము నా కిమ్ము. ఈయవేని ప్రాణ
 ముల విడతు' ననియె. అంత విష్ణుశర్మ 'నీవు ఘర్షణరానదిలో
 నున్న నీ స్వర్గకము దెచ్చికొమ్ము' అని పలికి యా యతితో
 నదితీరమునకేగి కొన్ని ముండ్లనుజూపి యివిగో స్వర్గవేదులని
 చూపెను. అవి నిజముగా స్వర్గవేదులగుట చూచి యా యతి
 యా విప్రోత్తమునికి నమస్కరించి నేను బండ్రొండేడులు శివా
 రాధన సేసితిని. శివానుగ్రహముచే నీ యమూల్య స్వర్గమణి
 లభించినది. అది నీ దర్శన భాగ్యముచే బహుయాపమయినది.
 ఇది నీ మహిమయేయని పలికి శుభజ్ఞానము వడసి మోక్ష
 మందెను. విష్ణుశర్మ వేయేండ్లిలపై వసించి సూర్యు నారాధించి
 విష్ణు సనుగ్రహముచే మోక్షమందెను. ఆ బ్రాహ్మణుండే విష్ణు
 తేజముండొచ్చి ఫాల్గున మాసమున దేవకార్యపరుండై ముల్లో
 కముల వెలిగించెను. ఇట్లే నీవును నారాధింపు మన గురు
 వాక్యము ననుసరించి యింద్రుండు సూర్యమయుండైన హర

నొచ్చించిన సూర్యపాండలము నుండి సూర్యభగవానుడు
 ప్రిసన్నుడై నాల్గుభుజములు గల్గి యెఱ్ఱనిమేనితో యక్షునివలె
 వచ్చి యిందుసేనల బ్రవేశించెను. ఆ తేజస్సుచే నిందుడు
 తన మేని తనలో లేన మొనరించుకొని తానును శచీదేవియు
 నయోనిసంభవులై మిఘనరూపులై నైష్ఠవాగ్ని ప్రవీడితులై
 యొక సంవత్సర పర్యంతము గంగాతీర మహాపనమునఁ
 న్నీడించిరి. (బ్రాహ్మణి రూపమున నున్న శచీదేవి గర్భవతే
 యయ్యెను. భాద్రపద శుద్ధద్వాదశీ గురువారమున హరియొక్క
 సర్వశిలు ధరించి చతుర్బుజుడు రక్తాంగుడు నై ప్రా
 దుర్భావమందెను. రు ద్రి లు. వసువులు, విశ్వే దేవులు,
 మరుత్తులు నాధ్యులు ద్వాదశసూర్యులు, సిద్ధులు నాతని
 స్తుతించిరి. 'నాథా! వజ్రాయుధము, ధ్వజము, వద్మము గద,
 యంకుశము నను శుభలక్షణములు గల్గి మహాభరణమై విధి
 శంకరాదులచే మునులచే నానందమున సేవింపఁబడుచు సంసార
 భయహరణంబగు నీచరణమునకు మ్రొక్కుచున్నాను. శంఖ
 చక్ర గదా వనమాలాధరుండవై సురవైరివై కఠోరశరీరుడవై
 చరాచరలోకభర్తవై ఖలనాశకుండవై సురకార్యవిర్వాహ
 కుండవైన నీకు నమస్కారము. శచీనందనానందకారివై మహా
 పాప సంతాపహారివై లోకధారివై స్వభక్తాఘకోటిప్రహారి వైన
 నీకు మా వందనము. హంసరూపుడగు నీచే సత్యమును (సత్య
 యుగమనియు భావము) యజ్ఞరూపుడవగు నీచే వేదము
 రక్షితములు. నీవే యజ్ఞరూపివై లోకమును ధరింతువు. శచీనం
 దనా! శకునీక ష్టమము సేయఁదలచి కరుణావిగ్రహుండవై

కలిలో నున్నతోజ్జ్వలమగు భక్తి సంపద ననుగ్రహింప నవత
 రించితివి. సుందరద్యుతికదంబ సందీపితుడగు శచీనందనుడు
 మా హృదయములం దెల్లవేళల స్ఫురించుఁగాక! కరుణచే నరులం
 బాలించి పుడమిపై నిలిపి నీ పరాత్పరమైన వదమును వారికి
 నివేదింప నెంచి నీయంతట నీవై యవతరింతువు. కలిలో
 డైత్యులవలన వ్యధాభీమగ్నులగు సురల నుద్ధరింపుము.
 మహాప్రభా! నీవు కృష్ణచైతన్యనామమున శచీనందనుండవై
 యవత రించితివిగదే! మాధుర్యమధువుచే సుగంధవదనుండవై
 కారు క్యామృతనిరర్ముల జాల్యార్చి స్వర్ణాంబుజవనములకు
 విశాసము గల్పించుచు నుత్తమప్రేమకు హేమాచలమై భక్తాం
 బోధరధారివై విజయివై మా యిలవేల్పువై చైతన్యకృష్ణుడైన
 హరివై సర్వోన్నతుండవై యున్నావు. దేవదేవుల యధర్మ
 పర్తనముచే బీడితయై యీ భూ దేవి తన శరీరమును సంగోచ
 పఱచుకొని చిక్కి నక్కినక్కి తిఱుగుచున్నది. నీ నామ
 మాత్రముచే నసురకోటి విదళితమైరి. స్లేచ్ఛులు పాతాలమునకు
 దిగిపోయిరి. ధర్మపరులు సురేశనమనులయినారు. బుట్టి సీఖ
 సర్వవ్యాపికి నమస్కారము. ఇట్లు యజ్ఞేశుని వినుతించి దేవతలు
 బృహస్పతి సన్నిధి కే తెంచి మేము రుద్రులము. ఇరుగో వసువులు
 వీ రశ్వినీ దేవతలు. ఏదోయంశముల నెచట మే మవతరింప
 వలయునో యానతిమ్మని యడిగిరి. అంత గురుఁడు వారికిట్లు
 తెలిపెను.

—: వాల్మీకి :—

పూర్వజన్మమున నొక ద్విజుఁడు బోయయై ధనుర్బాణములఁ దాల్చి బ్రాహ్మణహింస యెల్లపుడు సేయుచు వారి జందెములఁ ద్రొంచుచు హేళనచేయుచు నల్లరి పెట్టుచుండెను. వానికి బ్రాహ్మణ ద్రవ్యమన్న నమృత ప్రాయమై యుండెను. క్షత్రియద్రవ్యము మధురము. వైశ్యునన్న మన్నమే యయ్యెను. శూద్రుని ధనము రక్తము. ఇట్లు వాఁడు త్రివర్ణ ప్రజలను వేచికొని తినుచుండెను. అంతట దేవతలు భయభ్రాంతులైరి. బ్రహ్మకు మొఱపెట్టుకొనిరి. బ్రహ్మ సప్త ర్షులతో నీ యంశ మెఱిగించెను. మరీచి మహర్షి విని వశిష్ఠాదులతో నేగి యావేటకానివనమునఁ జరించెను. వాఁడు వానందతీరి జంపుదునని యెత్తివచ్చెను. వారు వానిం గని “ఓరీ! కిరాతుఁడ! పోరా! బ్రహ్మహత్యాపాప మెవఁ డనుభవించును? ఆలోచించుకోరా! యనిరి. వాఁడు వారి దృష్టివ్రాసార మాత్రముచే పరిశుద్ధుఁడై తన వంశీయుల దగ్గరకుఁబోయి ‘నేను జాలసాతకములను జేసితిని. నా పాపమును నా సొత్తును బంచికొన్నట్లు మీకు పంచికొనక తప్పదు.’ అనిన వాండు ‘మా కేమిపట్టినది? నీ పాపము మేమనుభవింపఁ బని లేదు. ఈ భూమి సాక్షి, ఈ రవిసాక్షి’ అనిరి. వా డామాటలు విని మునులదరిని వినతుఁడై మొక్తచు నా పాపము తఱుగునుపాయము సెలవి’ డని వేడికొనెను. వారును రామనామమును మించినది లేదు. అది సర్వాఘోషు వినాశకము. మేము తిఱిగి నీ యొద్దకువచ్చు నందాక జపింపుము. అని యానతిచ్చి తీర్థమునుండి తీర్థమానకు

వెడలిచి. వాడు 'మరామరామరా' యని వేయేండ్లు జపించెను. వాని జపమహిమచే నవ్వన ముత్పలసంకులమై యుత్పలారణ్య మను ప్రసిద్ధి నందెను. వల్మీకమునుండి (పుట్టనుండి) వెలువ రింపబడి పరిశుద్ధతేజమున వెలుంగు చున్నట్టి నవ్విప్పుని జూడ వచ్చి సప్తరులు విస్మయభరితులై 'వల్మీకమునుండి వెలువడిన కతన వాల్మీకీ యనబర గెదవు, నీవు త్రికాలజ్ఞుడ వయ్యెద' వని తెలిపి స్వలోకములకు నేగిరి. అమ్ముని రామాయణము నష్టా దశకల్పయుక్తముగను శతకోటిప్రవిస్తరముగను సర్వాఘోషు నికృంతనంబుగ రచించెను. అవ్వల నశఁడు శివుడై యటనే నివసించెను. అమ్ముని మృగవ్యాధస్వామియను పేర శివలింగ మయి యిప్పటికి నట నధిష్ఠించియున్నాడు.

—: (శ్రీ) జగద్గురు శంకరాచార్యులు :—

ఆద్యమగు సత్యయుగమున వై వ స్వ తాంతరము న బ్రహ్మ యుత్పలారణ్యమున నొక యజ్ఞము చేసెను. అయ్యెడ సరస్వతి నదియై యటకు వచ్చెను. ఆ నదీసందర్శనముచే బ్రహ్మముఖము నుండి బ్రాహ్మణుని, బాహువులనుండి క్షత్రియుని, ఊరువులనుండి వైశ్యుని పాదములనుండి శూద్రుని జనింపఁజేసెను. ద్విజులకెల్ల రాజగు సోముఁడు చంద్రుఁడను పేర ద్విజుడై యొప్పె. సర్వాతపుండగు సూర్యుఁడు కశ్యపమును (సీర్యమును) = పాతి రక్షించువాఁడుగాన కశ్యపుఁడను పేర మరీచియను క్షత్రియుఁడయ్యెను. రత్నముల కాకరముగాన రత్నాకరుఁడు, లోకముల ద్రవ్యములచే ధరించు వాఁడు

గాన ధర్మఁడు, గంభీరమై (లోతైన కోశముగలవాఁడు) లోకములను ఏనకృత్యములచే దక్షించువాఁడు (రక్షించువాఁడని భావము) గాన దక్షవ్రజావతి. బ్రహ్మమేనినుండి పుట్టినవారుగాన వారు బ్రాహ్మణులనఁబడిరి. వర్ణధర్మముచే వారెల్ల క్రమముగ నర్ణాత్మకులునై యొప్పిరి. దక్షుని మనమన జనించిన కన్యనై నువందలనుండి పుడమిపై విష్ణుమాయామహిమచే కాలభూతులై యున్నారు. అయ్యెడ బ్రహ్మ సోమునికి అశ్వినీమండలము నిరువదియేడు నక్షత్రముల గణమును లోకవృద్ధికై యొసంగెను. కశ్యపుని కదితిగణమును నక్షత్రరూపమైన దానిని బవమూడింటి సమూహము నొసంగెను. ధర్మనికి కీర్తి ప్రభుతుల నొసంగెను. వైవస్వతాంతరమున నానావిధములు స్పష్టములయ్యెను. బ్రహ్మయావతిచే వారికిఁ బతి దక్షుండయ్యెను. భూమిపై నాదక్షుఁడు యజ్ఞతత్పరుఁడై స్వయమగా నివాస మేర్పఱచుకొనెను. సర్వదేవతలు దక్షునికి సమస్కరించుచుఁ జరితురుగదా ! భూతనాథుఁడగు మహాదేవుఁడు మాత్రమెన్నఁడు మౌక్తికఁడయ్యెను. దానికిఁ గోపించి దక్షుఁడు యజ్ఞమున శివునకు హవిర్భాగ మీయఁడయ్యె. మృగవ్యాధుఁడగు శివుఁడు కోపించి వీరభద్రావతారమెత్తి త్రిశిరస్కుఁడు త్రినేత్రుఁడు త్రిపదుఁడునై యటకు వచ్చెను. అతనిచే దేవమునిపితృకోటి వీడితులైరి. యజ్ఞచురుషుడు భయభ్రాంతుఁడై తేడియొచరచరఁ బారిపోవుచుండగా గిరాతుఁడై శివుఁడు వానింగొట్టెను. అంతట బ్రహ్మ మధురస్వరంబుల నప్పరమశివుని నుతించెను. శంభుఁడు మిగుల నుబ్బి యాతని యజ్ఞము సంపూర్ణమొనరించెను. తులారాశియందు సూర్యుఁడుండగా నా చంద్రుని

చంద్రమండలమందు స్థాపించెను. అంతట కుసుమిడు చంద్రుని రూపుడై సప్తకోకములందుఁ జరించెను. ఈమాటవిని కుద్రుని రూపుడైన వీరభద్రుడు సంతసించి తనయంశమును నేనినుండి యోర్పఱచి ద్విజునియింట నిలిపెను. ఖైరవవిప్రుని యింట నాయంశమేగి యాతని కుమారుడై కలియందు 'శంకరు లను నామమున విశ్రుతమయ్యెను. ఆబాలుడు గుణశాలి, వేత్త బ్రాహ్మచారి యయ్యెను. నైవసూర్ల ప్రదర్శకమగు శంకర భాష్యము నొసరించెను. తిరుప్రండ్రము, అక్షమాల పంచాక్షర మంత్రమును శైవులకు మంగళకరముగా శంకరాచార్యుల వారిచే నేర్పఱుపఱబడినవి.

—: 11 అ. గిరిశర్మ (కుద్రుని) వ తారము) :—

—: ఆ న ం ద గి రి :—

నైమిశారణ్యమున నజగరుఁ డను బ్రాహ్మణుడు వేదాంతశాస్త్రపండితుఁడు, శంభుపూజకుఁడు నగు జ్ఞాని యొకఁ డుండెను. అతఁడు చేసిన పార్థివలింగ పూజకు సంతసించి జీవన్ముక్తి జ్ఞానమును శంకరుఁడు దయచేసెను. ఆజ్ఞానముచే నతఁడు సంకర్షణు నర్పించి యిట్లు పుష్కలములయిన స్తుతులు గావించెను.

సదైవ్యము ప్రధానము. పరంజ్యోతిరూపము నిరాకారము. అవ్యక్తము ఆనందనిత్యము. తిరిలింగైక్యభిన్నమయిన యీ వస్తువు తిరుధారూపమయినది. అందు సత్త్వము వుంఱూపము. రజస్సు స్త్రీరూపము, తక్కినది తమోరూపము. అట్టి

కేవలనానుకూలము మూర్తికి నమస్కారము. ఆదిభూతమైన రజస్వే
 మాయ. మన్యభూతుడైన సకలజనుల త్వరూపము. అన్యభూతము
 తమోమయము, నపుంసకము. అట్టి నాగేశ్వర! నీకు వంద
 నములు. పుంరూపధారివై నీవు కాలకర్తవు, సరుల నాకర్షించు
 నీవు సుకర్షణుడవు, బ్రహ్మధామమగు నీయందు మునీంద్రులు
 రమింతురు. సమస్తారము, నీకు మఱలమఱల సమస్తారము, సకుల
 శరీరములం దాధారభూతయగు శివాశబ్దవాచ్యయగుశక్తి యోగ
 నిద్రా నీశక్తియే. ఇట్లు నుతించు సజగరునికి మృత్యుంజయుడు తన
 దివ్యమంగళశరీరమున సాయుజ్యము ననుగ్రహించెను. అం దా
 తఁడు సర్పమయ్యెను. వేయిపడగలు గలిగి శారాంగుడై శార
 విగ్రహుడై క్షీరాబ్ధియందు నివాసము నొందెను. ఆ సర్పాఖ్య
 మగు మహాపుదుని సన్నిధికి స్వయంభువు వచ్చి సూర్యుడు
 కర్కటకరాశిలో నుండగా జంద్రుడు నక్షత్రమండల గతుఁ
 డైన తఱి నారుదుని స్థాపించెను. అతఁడు చంద్రుడుకూడ
 యయ్యెను. ఈ యంశమును శేషుడు బ్రహ్మస్పతి ముఖమున
 విని ప్రసన్నుడై తన మోమునుండి తన యొకానొక తేజమును
 సృజించి వింధ్యగిరిపై దేవదత్తుడను విప్రునింట నావిర్భవింపఁ
 జేసెను. గిరిశర్మయనుపేర నా జన్మించిన బాలుడు విద్వాంసు
 లను గెలిచి కాశీపురమున కేతెంచి శంకరుని శిష్యుడయ్యెను.
 బ్రహ్మస్పతి వెండియు నిట్లనియె.

—: పు రీ శ ర్మ :—

ప్రియాగయందు హరిసేవకుఁ డను విప్రుఁడుండెను.
 అతఁడు దరిదుఁడు, హరిభక్తుడు. వానిపేరు వై రృతుఁడని;

సాయంకాలమున కతికష్టముమీఁద నాతనికి భిక్ష లభించు చుండెను. ఒకనాడు సారదయోగి దయచేసి యాతని పూజలంది విష్ణులోకమున కేగి నారాయణ సందర్శనముచేసి భగవంతునితో 'స్వామీ! నీ పూజయందు నిష్కల దేవతలకు భక్తులయిన వారు భూమియందు భవభావ్య సమృద్ధులయి యున్నారు. నీకు భక్తులయినవారు దరిదుర్లుగానే యున్నట్లు నేను జూచితిని. జనార్దనా! ఇందులకు గారణము తెలుపవే' యనెను. భక్త వత్సలుండగు నారాయణమూర్తి యిట్లనియె. నా భక్తుఁడు బ్రహ్మ నా ప్రియులగు భక్తులను వశపఱచుకొని లోకతంత్రము నడుపును. అతనిచే ధర్మము, అధర్మము జేయఁబడినది. ధర్మము వేదమయము. సప్తలోకములు ధర్మమూలకముగా నా బుద్ధి మంతుఁడు నిర్మించినాఁడు. భూర్లోకము భువర్లోకము స్వర్లోకము మహర్లోకము జనోలోకము తపోలోకము సత్యలోకము నను నీలోకములం దొకదానికంటె నొకదానియందు రెట్టింపు సుఖముండును. అధర్మము వేదభిన్నము. అది శబ్దాన్యకర్తృకము. అనఁగా వేదబోధిత కర్మముగాక వేదేతర బోధితమైనది. మహా వాణిచే దూషితములయిన (వేదదూరములయిన వన్నమాట. మహావాణి = వేదము) శబ్దములు లౌకికములు. అవి ప్లావమయములు. అవి దైత్యులను బెంచునవి. అదే యధర్మము. దానికి సంబంధించినవే సప్తలోకములు. భూమియొక్క క్రింది గర్తము లందు పిఠినిర్మితములయిన అతలము వితలము సుతలము తల తలము మహాతలము రసాతలము సాతాళము. ననునవి యస్య ధర్మముచే నేర్పడినవి. అవికూడ సుఖభూములే. అన్యధర్మమే

యధర్మము. దేవతలకంటె భిన్నులయిన యసుకు లా యవ్య
 ధర్మమున కధిదేవతలు. ధర్మపక్షమువారు దేవతలు. అధర్మ
 పక్షమువా రసుకులు. దేవతలకు దైత్యులకుఁ గూడ చెందని
 ధర్మము విధర్మము అనబడును. ఆవిధర్మము నాధారపడి
 యున్న లోకములు దుఃఖస్థాయములు. అవి తామిస్రీము
 అంధతామిస్రము కుంభీపాకము శారపము మహాశారపము
 మూర్తిరయము ఇక్షుయంత్రము శాల్మలము అసిపత్రీవనము సని
 యివి యిరువది యొక్కటి. ఈ బ్రహ్మాండము లోకమయము.
 దానిమీఁద నా స్థానమున్నది. నా భక్తులు నాపదమందుదురు.
 దేవభక్తులు సప్తలోకము లందుదురు. దైత్యభక్తులు తామస
 లోకము లందుదురు. వారు అతలాది లోకము లందుదురు. పాతా
 లముకంటె లక్షయోజనములు క్రిందిది యథోలోకము. విధర్మ
 పరు లాయథోలోక మందుదురు. విధిభీష్టులు నా భక్తులెవరు
 మున్నున్ను దేవతలను బూజించి మీఁద నన్ను భజింతురో
 వారు లక్ష్మీ సంపన్నులయి భుక్తిముక్తులను రెండింటిని సాధిం
 తురు. వైరృతుఁడు ప్రయాగయందు నాప్రియులగు దేవతలను
 విడిచి నన్ననన్య భావమునఁ బూజించువాఁడు గాన దరిద్రుఁ
 డయ్యెను. దేవత లనుగ్రహించిన ద్రీవ్యమును జను లనుభవింప
 వలయును. నే ననుగ్రహించు వస్తువు బ్రహ్మాండమున లేదు.
 (అది బ్రహ్మాండతీతమైన తత్త్వమన్నమాట). కావున నా
 యాజ్ఞచే నా విప్రునికి వరమిమ్ము. అనిన నారదయోగి యుకు
 దెంచి యా బ్రాహ్మణునిభార్య యింటనుండగా వర మేదేని
 కోరు మనిన నామె సుతర్నిన గని "నేను రాణిని గావలయునని

యున్నది' అని యముని దయచే దివ్యరూపిణి యప్పుడే యయ్యెను. సాయంకాలమునకు ద్విజుఁ డింటి కేతెంచెను. నారదుఁడు 'హరిప్రియా ! సీ భార్య వగలాభమున రాణియైనది, నీ వేమి కోరెడ' వన నాతఁడు దైవవశుఁడై రోషముచే నా భార్య యాడునక్క- కావలెననెను. ఆమె యట్లే యయ్యెను. అంతలో వారికుమారుఁడు గురుభక్తుఁడు వచ్చి 'స్వామీ ! దేవమాయా విమోహితులగు వీరి కీయవస్థవచ్చినది. వీరి కీ గతి యెట్లు తప్పనో యట్లనుగ్రహింపుము' అనెను. నారదు డాస్థితికిఁ జింతిలి నైర్మతునితో 'ఈ బ్రహ్మాండము దేవమయము. దాని కధీశ్వరుఁడు శంకరుఁడు. కాన నీవతని శరణొందుము' అనెను. అంతట నా విప్రుఁడు పార్థివపూజచేసి పరమభక్తితో నొక్క సంవత్సరము సేవించెను. భక్తవత్సలుఁడు శంభరుండు కుబేరునంత యైశ్వర్యము దయసేసెను. దానితో నా ద్విజుఁడు ధర్మాచరణము సేసెను. పూజరుం డను ప్రసిద్ధి నందెను. శివభక్తిప్రభావముచే వేయియేండ్లు సుఖములంది మేనువాసి స్వర్గమందెను. సూర్యుఁడు వృషభరాశిలో నున్నతరి సోమము నకు రాజగు చంద్రునివలె నైర్మతుండును పేర రుద్రుఁడై యొప్పెను. గురుఁడు తెల్పిన యీ మాటవిని నైర్మతుఁడు తన యంశముతో నవనికేతెంచి గిరినాలగిరియందు సిద్ధసాంఖ్యుఁడను యోగికిఁ గుమారుఁడై వసుశర్మయను పేర వేదశాస్త్రపారంగతుండును విఖ్యాతినొందెను. పండ్రెండవయేటనే యతఁడు పండితులను బ్రెక్కుమందిని జయించి కాశీనగర మేకెంచి తత్పార్థియై శంకరాచార్యులవారి నర్చించి శిష్యుఁడై యిరువది

నాల్గు సంవత్సరము లా గురుసేన చేసెను కాని శివానుగ్రహము లభింపవయ్యెను. అయ్యెడ జింతించి యాబ్రాహ్మణుఁడు తన మేని మాంసఖండములను హోమము చేసెను. కాని రుద్రుఁడు సాక్షాత్కరింపఁడయ్యెను. శుచియై మేకను దెచ్చి సంసారము చేసెను. అంతట రుద్రభగవానుఁ డామేషముతో నరుదెంచి స్వరూపము దర్శింపఁజేసెను. శుద్ధస్ఫటికనుందరమగు నారూపము జూచి ననుశర్మ 'శరణాగతవత్సల! పార్వతీ వల్లభ! నాకుఁ గుమారు నిమ్ము' అని యడిగిన శంకరుఁడు నవ్వి పుత్రీదాత బ్రహ్మ. భాగ్యకర్త పరాత్పరుఁడు. శతజన్మాంతముల కారతఁడు పుత్రు ననుగ్రహింపలేదు. అందుచే నా యంశముచే నేను నీకు పుత్రు నొసంగెదను.' అని తన ముఖమునుండి తేజము నాకర్షించి యాతని భార్యయందు సంయోజించెను. పదియవ మాసమున నామెకు సుతుం డుదయించెను. వాని యొకకాలు మేకకాలును బోలియుండెను. కాన అజైకపాదుఁ డను ఖ్యాతి నందెను. నాల్గేండ్ల యీడున నతనిని మృత్యువు మ్రింగఁబోగా నతఁడు మృత్యువుతో యుద్ధముచేసి యొక్క సంవత్సరములో సర్వరోగములను మట్టువెట్టి మృత్యువునుగెల్చి మృత్యుంజయుఁ డను బిరుదొందెను. మృత్యువు తన యధికారభంగమునకు దుఃఖించి బ్రహ్మకడ మొఱపెట్టుకొనెను. అయ్యెడ బ్రహ్మ సర్వదేవగణములతో రవి కుంభరాశిలో నున్నతటి చంద్ర మండల మధ్యస్థుఁడైన యతని రుద్రునిగా నొసరించెను. ఈ వాక్యము విని యజైకపాదుఁడు మహిష్మతీపురమునకు వచ్చి కలిదోషహరుఁడై పురీశర్మ యనుపేర యతిదత్తుఁ డనువాని

కుమారుడై పదునాడేండ్ల ప్రాయమువాడై వేదపఠాదులు
లను జయించి శంక రాచార్యులవారి శిష్యుడయ్యెను.

—: 12 అ. భారతీ శుడు :—

బృహస్పతి ప్రయాగలోఁ దెల్పు కథ వినుము. హిర్యు
వను నొక రాక్షసుఁడు నికుంభుని వంశమువాఁ డుండెను. వాఁడు
వేదేండ్లు తపముసేసి దేవతలను బాధించెను. అయ్యెడ బ్రహ్మ
లోకరిక్షణంఁ దుండై వరము కోరుకొమ్మని వాఁడు తనకు
మృత్యువు లేనట్లు వర మిమ్మనెను. అట్లువరమంది సాతాశవాసు
లగు రాక్షసులను స్వర్గమున కెక్కించి స్వర్గవాసులగు దేవత
లను భూమిమీఁదికిఁ ద్రోలెను. అప్పుడొక లక్షసంవత్సరములు
నానాబాధలు గుడిచిరి. ఒకనాడు నారదయోగి దేవతలను బిల్పి
'మీరు బ్రహ్మాండాధిపతియగు శంకరుని సేవింపుడన,
వేల్పు లాశ్చర్య చకితులై యుమాపతిని నూటపడకొండు సంవ
త్సరము లర్పించిరి. అయ్యెడ శివుఁడు జ్యోతిర్లింగ పఠుడై
మాఁడు లోకములను దహించెను. దేవభక్తులగు వారు కొందఱే
దేవతలు శేషించిరి. మిగతవారు కూడ రక్షసులతో నశించిరి.
ఇంతలో బ్రహ్మ విష్ణువుతోఁ గూడ నామవేద మంత్రీములచే
నుతించెను. దిననాథుఁడు మిథునరాశియం దుండగా చంద్ర
మండలాధిపుడగు హిర్యుఘ్నుని మహారుద్రుని గావించెను.
ఈ మాట హిర్యుఘ్నుఁడు విని దేవకార్యార్థము హిమాలయ
మున సాధ్యకర్మయనువాని కుమారుడై మంచి కలాభిజ్ఞుడై

భారతీకుండను వేరొంది పంజీతులను జయించి కాశీపురమేగి శంకరాచార్యులవారిచే వాదమున జయింపబడి వారికి శిష్యుడయ్యెను.

—: నా థ శ ర్క :—

మయునికొడుకు మాయి యనువాడు సూర్యుని గూర్చి వేయేండ్లు తపముచేసెను. వాని తపస్సుచే లోకములన్నియుఁ దపించెను. అంతట బ్రహ్మ వానికే బ్రసన్నుడై మూడు పురముల నిర్మించి యిచ్చెను. ఒకటి సువర్ణమయము- స్వర్ణ తుల్యము. పదునాఱు యోజనములు వైశాల్యము గలది. దానికొక యోజనము క్రిందుగా భువర్ణయ మయిన యొక రజతమయమైనపురము. దానిక్రింద నొక యోజనములో భూల్లోకము-అయోమయము (ఇనుముతోఁ గట్టినది) నూఱుకొట్టమంది దైత్యులు ధర్మాచరణపరులయి యందు సుందరస్త్రీలతో విహరించుచు యజ్ఞములయందు హవిర్భాగముల గ్రహించుచు దేవతలట్లు ప్రకాశించిరి. అయ్యెడ దేవతలు దుర్బలులై యాకలిచే బీడితులై మహావిష్ణువును నుతించిరి. మేము పదునారు మహాయుగము లధికారము గోల్పడియుంటిమి. తామన మన్వంతరమునం దీ పదునాఱు మహాయుగములు మాయకు లగు రాక్షసులు సుఖ మనుభవించిరి. అనిన విని దైత్యులు సంస్కృతవార్తయందు (వేదవిహిత సంస్కారాచరణముందు) ధర్మపరులయి యుండుట గని తాను జౌద్ధరూపుడై భయంకర మయిన కలిరాగా నజినుండను బ్రాహ్మణుని కుమారుడై యవతరించెను. వేదధర్మపరులయిన విప్రులను మోసపుచ్చెను.

అంతట త్రివర్ణులగు నా విప్రులు వేదబాహ్యులై కర్మదూరులై
 తామసమన్వంతరమునఁ బదునాటవ కలియుగము వచ్చినపుడు
 యజ్ఞవర్జితులయి పోయిరి. అంతట త్రిపురవాసులగు దైత్యులు
 రోషముగొని వేదయజ్ఞ శూన్యులయిన మానవులను బీడింపఁ
 జొచ్చిరి. ఆ కల్పముచివర నందరు దైత్యులచే భక్షింపఁబడి
 నశించిరి. తిరిగి సత్యయుగము రాగా గుహ్యకాలయమగు
 కైలాసమందు దేవతలచే నారాధితుఁడై శంభుఁడు సర్వలోక
 శివంకరుఁడు గావున జ్యోతిర్లింగ స్వరూపము ధరించి యుచట
 నావిర్భవించెను. ఈ లోపునఁ దామసమన్వంతరమున దేవతలు
 ప్రసన్నులై భూమిసారమంతయుంగొని యథావిధిగా రథము
 నొనరించి చంద్రీనూర్పుల సారముచే జక్రము లొనరించి
 సుమేరువుయొక్క సారమును జండాగా నెత్తి స్వందనరూపమైన
 యా వాహనమును శివునకిచ్చిరి. అందు బ్రహ్మ సారధి
 యయ్యెను. దేవతలు గుఱ్ఱములయిరి. లోకాలోక పర్వతము
 యొక్క సారము శివధను వయ్యెను. అజగవమును పేరు దానికిఁ
 బ్రసిద్ధమైనది. ఆ కఠినమైన విల్లును భగవంతుఁ డెక్కువెట్టెను.
 దేవదేవుని రోషమాత్రముచే నా విల్లు భగ్నమైపోయెను.
 విష్ణువు వింతపడి స్వర్గలోకసారమును సమకూర్చి పినాకమును
 మఱియొక ధనువు నొనరించి శివున కందించెను. ఆ వింటికి
 శేషుఁడు నారీయయ్యెను. అగ్ని వాయువులు ఊక్కలైరి. ములికి
 సనాతనుఁడగు విష్ణువయ్యెను. ఆ బాణముచే కోట్లకోలది రక్క
 సులు హతులైరి. అంతట నుగుఁడు మాయిపాలించు త్రిపుర
 మును గాల్చివైచెను. అది యట్లు భస్మము కాగా లోకపతి

యగు బ్రహ్మ సూర్యుడు మీనరాశియందుండగాఁ దనముఖము నుండి తన యంశము నాకర్షించి హరుని ద్వారమున హిమవ త్పర్వతము చరియయం దుంచెను. అంతట మచ్చుండుడను శినయోగి గోరఖండను యోగికి గురువునైన మహానుభావుని ముఖమున నా తేజముఁ బ్రవేశించెను. రంభయను స్వర్గ వేశ్య కామరూపిణి మచ్చుండుని వశీకరించుకొని- యాతనితోఁ గ్రీడించెను. ఆమెయందు సుందరుడగు కుమారుఁడ౯దయించెను. నాథశర్మయను మహాపండితుఁడయి పండితులజయించి కాశీపుర మేగి శంకరజగద్గురువుల శిష్యుఁడయ్యెను.

—: క్షే త్రి శ ర్మ :—

చాక్షుష మన్వంతరమునఁ బండ్రెండవ ద్వాపరమున తాల జంఘీయులగు క్షేత్రియులచే భృగువంశ భవులు నశింపఁ జేయఁ బడి వారిధనమును హరించిరి. ఒక మునిభార్య గర్భిణియై హిమ తుంగమున నూరేండ్లు తపము చేసెను. ఆ తల్లి తొడలను భేదించుకొని యొక పుత్రుఁ డుదయించెను. వాని తేజముచే లోకమంతయు భస్మమయ్యెను. అంతట దేవతలు బ్రహ్మదగ్గర కేగి మొఱపెట్టిరి. అతని యాజ్ఞచే వా రాతేజమును సమాద్ర) మునఁ బారవేసిరి. అందలి జలదేవత బడబయై యా తేజమును జాగ్ర)వి యారాద్ర)తేజము భరింపలేక కక్కి-వేసెను. అంతట బ్రహ్మ స్వయముగాఁ ద్ర)కొటగిరికివచ్చి యావర్వతము క్రిందు భాగమున సాగరమం దా తేజము నుంచెను సూర్యుఁడు మేష యుండుండగా చంద్ర)మండల గతుఁడైన రుద్ర)నిగా నాతన్నిబ్రహ్మ

యొనరించెను. ఊరువులనుండి (తొడలనుండి) పుట్టుటచే నాతఁ
 'డౌర్వండు' అను నన్ని యయ్యెను. బడబాముఖముపఁ బుట్టిన
 వాడగుటచే బాడబుఁ డనంబఱగెను. ఈమాట విసి బడబాగ్ని
 తనముఖమునుండి శేజము నుత్పాదించి కురుక్షేత్రముం
 గావించెను. మఱియు సారస్వత బ్రాహ్మణునియింట నా
 రుదుఁడు క్షేత్రీశర్మయను పండితుఁడై జసించెను. శంకరుని
 శిష్యుఁడై యాతఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రత్యై శంభుభక్తుఁడై
 యాతఁడు కాశీనగరమున వసించెను.

— దుం తి రా జు : —

మున్ను జలప్రళయమైనతఱి స్థావర జంగమాత్మక
 ప్రపంచము నశింపగా బ్రహ్మకు నూఱవ సంవత్సరము
 వయస్సు రాగా ప్రకృతి యను మాయాశక్తి సర్వజలమును
 ద్రాగెను. అత్తఱి బ్రకృతి మహాకాలియను పేర సంధకార
 స్వరూపిణియై యేకాకినియై యుండెను. మూడుకోట్ల యిరు
 వదిలక్షల మహాయుగములు గడచిపోయెను. నిత్యశుద్ధ సనాతని
 యగు నాదేవి మహాగౌరమగు స్వరూపమును పంచముఖములు
 పదిభుజములు, మూడునేత్రములు గల్గినట్లు ధరించెను.
 ఆమె ఫాలనేత్రమున నొకానొక సూక్ష్మతేజము గోచర
 మయ్యెను. అయ్యెడ దిశలయందున్న బ్రహ్మమును బ్రకృతి
 తన భుజములం బట్ట నెంచియు సమర్థత లేనిదయ్యెను.
 అంతట నాశ్చర్యపడి యస్మాత తన పంచముఖములచేతను
 పరమభక్తితో పరాత్పరు నుతించెను. తూర్పుగానున్న ముఖము

నుండి నెడలు ధాతుశబ్దములచేతను దక్షిణముఖమందుదయించిన
 స్త్రీయములచేతను, పడమటి దెసగానున్న ముఖమందుఁగల్గిన
 విభక్తి మయశబ్దములచేతను, ఉత్తరముఖమునం దొదవిన తిక్తి
 భక్తి మయములయిన శబ్దములచేతను సభోముఖసంభవములగు
 పల్లమాతీలచేతను నా నిరంజను సచ్చిదానంద ఘనమైన
 పూర్ణబ్రహ్మమును స్తుతించి సంతోషపడెను. అంతట నా
 బ్రహ్మము స్వయంభువు డనుపేరఁ బురుషమూర్తి ధరించెను.
 అవ్యక్తమగు వికృతినుండి పుట్టుటచే నాతఁ డవ్యక్తజన్ముఁ
 డనంబడెను. వాసికి నరదయై లోకరూపిణియగు నా దేవి యాతని
 పూర్వార్థభాగమునుండి షోడశాత్మకమై మహాలక్ష్మీయై
 యవతరించెను. ఆమె పదునెనిమిది భుజములు లోకరక్షణ
 వరాయణము లయ్యెను. స్వయంభువుఁ డా రూపముగని యా
 శ్చర్యపడి యామె యంతట దరి నెడకి గానఁడయ్యెను. బ్రహ్మ
 త్వమువలన బహురూపమగుటవల్ల బ్రహ్మయని పేరొంది,
 సత్యలోకమం దధిష్ఠించెను. తన నాల్గుముఖములనుండి యుద్భ
 వించిన నాల్గువేదములచే నతఁడు శంకరు వినుటించెను. ఆతని
 మేనినుండి నదీనదములు జనించి యేకార్ణవమయ్యెను. ఆందుఁ
 బ్రభువు స్వయముగా శయనించును. అవ్యక్తజన్ముఁడగు నతఁడు
 సహస్రీయుగబర్యంతముండి సత్యలోకమును జేరి మఱల సృష్టి
 కావించెను. గుణరూపములయిన సృష్ట్య లనంతములు. వాసచే
 సర్వము మహాలక్ష్మీమయమై జగత్తు వ్యక్తమయ్యెను. మహా
 లక్ష్మీ యాతని సృష్టి బాహుశ్యముగాంచి సర్వేశ్వరుఁడగు భగ
 వంతుని జేరి మొక్కి యవ్యక్తమంగళుఁడగు కృష్ణునితో

నిట్లనియె 'స్వామి! నిత్యశుద్ధాత్మ! నరులు మహత్తరులయి యున్నారు. వారితెక్క యెట్లు చేయవలెనో తెల్పుము' అనిన నవ్యయుండగు నా భగవంతుండు రెండువిధములుగా నై పూర్వార్థముచే రక్తాంగుండును, పరార్థముచే గౌరాంగుండు నయ్యెను. ఇద్వరు చతుర్భుజులు. సర్వసృష్టిగణములకు నాతఁ డీశుండు. అతఁడే గణేశుండును పేరొందెను. అతఁడు యోగులకు ధ్యేయుండు. ఒకప్పుడు విధివలన నుడయించి పార్వతీవల్లభుండగు శివుండు గణేశు సర్పించెను. వేయెండ్ల కాలనికి గణపతి ప్రసన్నుండై పరము కోరుమనియె. అయ్యెడ శివుండు శుద్ధ చిత్తుండై వినమ్ర బుద్ధియై యిట్లు స్తుతించెను. విష్ణుస్వరూపుండు పరమాత్మ చతుర్భుజుండు, రక్తుండు, యజ్ఞపూర్ణకరుండు; విఘ్నహరుండు, జగద్భర్త, సర్వానందప్రదాత, సిద్ధిపతి, నిధీశ్వరుండు నగు నీకు నమస్కారము. నాకుం గుమారుండవు కమ్ము నాయెడ ననుగ్రహము చూపుము' అనిన విని భక్తవత్సలుండగు గణపతి సర్వ తేజోభూతమయి పార్వతీ శరీరమునుండి జన్మించి కైలాసమున సర్వదేవత లొవరించు మంగళాచారము లంది విరాజిల్లెను. అయ్యెడ మహోత్సవమయ్యెను. అంతలో నూర్మపుత్రుండగు దూరద్రుప్తిగల శని స్వయముగా నచటికి వచ్చెను అతని కర్మనమయినంతనే గణపతి శిశువైయుండి శిరస్సును గోల్పోయెను. అంతట హాహాకారమయ్యెను. రవి తులారాశియందున్న తటి నిరుపదియేడు రాజులు మాత్రమే ఘామిపై చంద్రాగోకమున నా శిరస్సు ప్రకాశించెను. దేవతలు స్తుతింప సూర్యసంభవుండు జనభయంకరుండగు శని యేనుండు తలయొక్క దంతముగల

దాని రాగరూపమయిన దానిని ఛేదించి తెచ్చి యా శిశువు నెట్టనిమొడ కతికించెను. గజజాతిచే నుతింపఁబడి బ్రహ్మకర్కట శిరమును దాని కతికించెను. అంతటఁ గర్కటము శిరోహీన మయ్యెను. * ఇట్లు గణేశ్వరుఁడు గజాననుండయ్యెను. ఇట్లు తెలుపు బృహస్పతి వాక్యము విని గణేశుండు తన ముఖము నుండి తేజము నాహరించి కాశీక్షేత్రమున దైవజ్ఞుఁడను విప్రుని కుమారుఁడై జన్మించెను. అతఁడే దుంతిరాజును పేరఁ బ్రసిద్ధి కెక్కెను. అతఁడు ఫలాత్మకమయిన జాతకాభరణమును జ్యోతి శ్శాస్త్రమును వేదరక్షణకు రచించి శంకరాచార్య స్వామివారి నన్నిధి కేతించి శిష్యుఁడై వ్రసన్నాత్ముఁడై గురుసేవాపకుం డయ్యెను.

—: 1కి అ, క పా లి భై ర వుఁ డు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె :

అవ్యక్తజన్మఁడగు బ్రహ్మకు పదునాఱు సంవత్సరములు రాగా నతఁడు కమలమునుండి సృష్టిసంకల్పము చేయగా నాతని మోమునుండి శారద యవతరించెను. ఆ సుందరిని గని బ్రహ్మ కామాత్ముఁడై బలాత్కరించి రతి నర్థించెను. ఆమె రోషముగొని “ నీ కైదు ముఖములుండుట యశుభముగా

* ఈ కథ భగోళములోఁ గనిపించు నక్షత్రములలో రాకులు మొదలగు తేజోమండలము లందలి పరిణామములను సంబంధించిన భాగముగాఁ గనిపించుచున్నది. దీని సమన్వయ మార్గము ప్రకృతము భగోళనిపుణులగు శ్రీ గొబ్బూరి వెంకటానంద రాఘవశాస్త్రిగారికి వదలుచున్నాను.

నున్నది. నాల్గు వేదములుగా నాల్గుముఖము లుండుటయే యోగ్యము." అని యంతర్ధాన మయ్యెను. బ్రహ్మ కోప మందెను. వాఁకోపాగ్నినుండి రుద్రుఁడు భయంకరుఁడై జన్మించెను. అతఁడు భైరవుఁడనుపేర కాలరూపుఁడై సప్త వాహనుఁడయ్యెను. నృసింహుని గోశృంఖోలిన గోశృచే బ్రహ్మ యైవతల గిల్లివేసెను. ఆతఁడు గర్జనమున కడలి బ్రహ్మ రుద్రుని శరణొందెను. పావులముగు రూ ధీ వృత్తులను (బుద్ధి వృత్తులను) ప్రవోదన చేయువాఁడెవ్వఁడు? అని భైరవుఁడు స్వామి బ్రహ్మ వైన నిన్ను వరేణ్యుని శఁణొందితిని. సవితయుక్క యా వరేణ్య మగు భర్గమును ధ్యానించుచున్నాము, అని గట్టి రోదనము సేసెను. ఆకాశమునుండి యశుబిందువులు రాలెను. అంతట రుద్రాక్షులు జనించెను. శివుఁడు బ్రహ్మవధచే భయపడి కపాలము చేతఁబట్టుకొని 'కపాలి' అని పేరొందెను. విశ్వమునఁ గల సర్వక్షేత్ర తీర్థములకు యాత్రీచేసెను. కాని యా బ్రహ్మ హత్యాపాపము తొలఁగదయ్యెను. కాని రుద్రాక్షవృక్షముల కడనున్న తఱి నాతని దోషము దూరముగాఁ దొలగిపోయెను. అది మొదలు శంభుఁడు రుద్రాక్షుల ధరించుచు కాశీపురమునకు వచ్చెను. అంత చేతిలో కపాలము విమోచన మందెను. అట కపాలమోచనము అను తీర్థమేర్పడెను. అంతలో బ్రహ్మ సర్వ దేవతలతోఁగూడి మహాదేవుని నుతించెను. సూర్యుఁడు మకర ములోనుండగా చంద్రున కధీశ్వరునిగా బ్రహ్మ కపాలియగు మహారుద్రుని గావించెను. ఈ బృహస్పతిమాలి విని భైరవుఁడు తన ముఖమునుండి తన యంశము నాకర్షించి కాశీయం

దయోనిజుడై కపాలమోచనకుండమునుండి యావిర్భవించెను. అతఁడు యతిరూపుడై వేదనిధియై భైరవుఁడను పేరొంది అఘోరమగు కఠినమయిన మార్గమునందు దన శిష్యులను బ్రేరేపించెను. తుద కతఁడు శంకరాచార్య స్వామివారి శిష్యుడై డామర మను మంత్రభూతమయిన తంత్రీము నొనరించెను. కీలితములయిన మంత్రీముల నాతఁడు తీర్చితితము లొనరించెను. (అనగా రహస్యసంకేతములుగా నుండి వినియోగమునకు రాని కొన్ని మంత్రీముల నాతఁడు వినియోగమునకు దెచ్చినని తోచెడివి).

—: బాలశర్మ:—

బ్రహ్మస్మృతి యిట్లనియె. త్రిపురాధిపతి చెల్లెలు మయుని శుమార్తై 'మండోదరి' యను నామె యుండెను. ఆమె గుప్త భావనచేసి త్రిపురాసుర సంహారమయిన తరువాత మహావిష్ణుని భక్తిచే సంతుష్టు నొనర్చెను. ఆ భక్తియోగముచే నామె వింధ్యాద్రీకందరమున సంతర్ధానమయ్యెను. ఆమె సమాధి కాలము రెండువందల మహాయుగములు. వైవస్వతమన్వంతరమురాగాఁ బండ్రెండవ కృతయుగమున బ్రహ్మకుమారుఁడు పులస్త్యుఁడు విశ్వీవసుఁడను వాఁడు నూరేండ్లు తపముచేసి సుమాలికూతురు కైకసిని బెండ్లాడి గంధమాదన పర్వతము మీద నరటితోటలో నామెతో విహరించెను. అంత రావణ కుంభకర్ణులు పుట్టిరి. రావణుఁడు మాతృభక్తుఁడు. వానితమ్ముడు పితృభక్తుఁడు. వేయేండ్లు ఘోరతపము చేసిరి. వారికి బ్రహ్మ

దేవదానవుల కజయ్యత్వము నొసంగెను. వాండు ప్రమ్మక విమానము గొని విహరించుచు లోకముల గడగడ లాడించిరి. పార్థివలింగ పూజచేసి శంకరునివలన పరములందిరి. మానససరోవరమున కుత్తరమున గౌతముని కుమార్తె 'అంజన' కేసరి యను వానరుని భోగిని యయ్యెను. శివుడు తన పూర్వార్థాంశముచే నా వానరునియందు బ్రవేశించెను. అతడు స్మారాతురుండై యంజనను గూడెను. ఇంతలో వాయుదేవుడు స్వార్థాంశముచే కేసరి మేనఁ బ్రవేశించి యంజనదేవి నలరించెను. అట్లాదంపతులు పండ్రొండొండ్లు కీడించిరి. అంతట నంజని గర్భవతియై కుమారుంఁగాచెను. రుద్రుడై వానరముఖుడై యవతరించెను. అతని కురూపముగని తల్లి పర్వతముకిందఁ బడవైచెను. ఆశిశువు సూర్యునివంకఁజూచి పండని మింగుటకు వట్టుకొనెను. ఇంద్రుడు వజ్రాయుధము వైచిన నతనిని విడిచిపెట్టడయ్యెను. సూర్యుడు మొట్టోయని యార్చెను. అంతట రావణుడు తోకతో నా కపిశిశువును గ్రహించి యతనితో ముష్టియుద్ధము చేసెను. వానితో బోరాడుట కాంజనేయుడు సూర్యుని విడిచిపెట్టెను. అంత రావణునితో నొకయేడు పోరెను. చివరకు రావణుడు భయభ్రాంతుడై పారిపోయెను. అంతట విశ్రాంతుడు వేదమయస్తుతులచే రుద్రావతారమును వానరుని కొని యూడెను. అంతట రావణుని వదలి యాంజనేయుడు పంపాతీరమున నివాసమేర్పఱచుకొనెను. అచ్చట స్థాణువై యుండెను. గాన 'స్థాణువు' అనుపేర రుద్రుడగు హనుమంతుఁడుండెను. అతడు దేవతలను బొధించు రావణుని గుర్తులచే నలయించు

వాఁడై హనుమంతుఁ డలరారెను. అతనితపమునకు మొచ్చి బ్రహ్మ సాక్షాత్కరించెను. వినయమితరుండై యున్న యాతనిగని వైవస్వతమన్వంతరమున నిరువదియెనిమిదవ యుగమున త్రేతాయుగపూర్వపాదమున రాముఁ డవతరింపఁగా నాతని భక్తితో సేవించి కృతార్థుడు కాగఁడు, అని భాద్రీవదమునఁ బ్రకాశించు చంద్రుని నాతనికొసంగి రావణునికి నుండరియగు మండోదరిని బ్రహ్మ యొసంగెను. నైర్మతుండను దిక్పాలునికి రావణుఁడు గల్లెను. అల్పాయువై రామునిచే మరణ ముండెను. ఈమాట యయోనియగు హనుమంతుఁడు కడలివనమున విని దేహము ధరించి భూమిపై 'బాలశర్మ' యను పేర జనించెను. కాశీపురి కేగి మణికర్ణికాఘట్టమున రామపక్షమున బాలశర్మయు శివపక్షమున శంకర జగద్గురువులునుగా నిర్వరును శాస్త్రార్థముచేసిరి. శంకరాచార్యస్వామివారిచే బాలశర్మ యోడింపబడెను. శిష్యుండై యటనే గురుసేవచేసి సర్వజాతి వధామయమైన మంత్రితంత్రీముల నొనరించెను.

—: 14 అ. రా మా ను జ లు * :—

బృహస్పతి యిట్లనియె: ఈ దృశ్యము (ప్రపంచము) తేని యప్పుడు సుదనదాత్మకము, నక్షరమయము, పరము, నిత్యము,

* ఈ కథ కొంతదాక శివకల్యాణ వృత్తాంతమయి యుండి మీఁదట రామానుజాచార్య చరిత్రగా మారివది. రామానుజాచార్యుల వారి వాదమునకు శంకరాచార్యుల వాదోడిరని యిందు వర్ణితమయినది. శంకర రామానుజు లేక కాలికులనుట దురూహము. అదిగాక రామానుజులవారితో శంకరులు సాక్షాత్తుగా వాదముచేసి యోడినట్లు నెక్కడను ఏ చరిత్రలు చెప్పబలేదు. ఇది వైష్ణవసప్తపాథు లెవరో యిందు జేర్చిరని తోచుచున్నది.

కౌన్యభూతము పరాత్పరము ననునది యొక్కటియే యోగి దృశ్యమై యుండును. అది వ్యాప్తరూపము, అచింత్యము. అది స్థూలముకాదు, సూక్ష్మముగాదు. శీతముగా దుష్ణముకాదు. అది యాదిమధ్యాంత రహితము. ఆకారనర్జితము. దానికిఁ గ్రిందుగానున్న రేఖ ప్రకృతి. అదేమాయ. మహత్త్వత్వమయి దానికిఁ గ్రిందుగా రజస్వత్వతమో భూతలములగు రేఖ లూర్ధ్వ ములయి యున్నవి. 'ఓం' అను సులక్షణమైన యా బ్రహ్మ పరమని యెఱుంగవగునది. అందు కొంతకాలమున కొక యిచ్చ జనించెను. అందుండి యహంకారము, దానినుండి తన్మాత్రీలు నందుండి పంచభూతములు జ్ఞానవిజ్ఞానములు జనించెను. ఇరువది రెండు జడభూత తత్త్వములనుజూచి స్వేచ్ఛామయుండగు ప్రభువు ద్వంద్వభూతుఁడై బుద్ధియనుచేర జీవుఁడై యొప్పెను. పూర్వార్థమునుండి సగుణుఁడు పరార్థమునుండి నిర్గుణుఁడు నయ్యెను. ఆ రెండింటిచే సర్వము గృహీతమైనది. అందువల్ల చైతన్య మేర్పడెను. ఆ చైతన్యమే విరాట్టు అను పేరొందెను. విరాట్టు నాభినుండి పద్మము నూరుయోజనములు విశాలమైనది జనించెను. ఆ పద్మమునుండి కుసుమము యోజనాయామమైనది జన్మించెను. ఆపద్మమునుండి విరిశ్చి ప్రాధుర్భవించెను. అతఁడు రెండుభుజములు నాల్గుమోములు రెండు పాదములుగలవాఁడు. అతఁ డేడుజానల శరీరముగలవాఁడు. అట్లు జన్మించి యతఁడు దీర్ఘచింతలోఁ బడెను. నే నెవ్వఁడను? ఎక్కడినుండి ఎందులకు వచ్చితిని? నా తల్లి యెవ్వతె? నా తండ్రి యెవ్వఁడు? అని హృదయమున నాలోచించుచుండగా నతనికొక శబ్దము

వినిపించెను. 'నీ యీ సం దేహానివారణకుఁ దపముచేయుము' అను నా శబ్దమువిని యతఁడు మహాత్తరమైన తపముసేసెను. వేయేండ్లు విష్ణుధ్యానము సేసెను. యోగగమ్యుఁడు, నిర్గుణుఁడు గుణవిస్తరుఁడు, చతుర్భుజుఁడు, శ్యామాంగుఁడు, బలవంతుఁడు అస్త్రధారి, దివ్యభూషణ భూషితుఁడు సగు హరి బాలుఁడై బ్రహ్మతొడవై తండ్రితొడమీఁదఁ గుమారుఁడై కూరుచుం డెను. అంతట విధి మేల్కని యతనింజూచి మోహపడి వత్సా! వత్సా! యనిపిలిచెను. విష్ణుఁడు నవ్వి 'నేను నీతండ్రిని' అనెను. నేను తండ్రిని నేను తండ్రినని వారిర్వురు వివాదపడుచుండగా రుద్రుఁడు జనించెను. ఆ రుద్రుఁడు కేవల తమోమయుండు, జోశిల్లింగరూపుఁడు, భయంకరుఁడు, ననంతయోజనవిస్తరుఁడునై యుండెను. బ్రహ్మ హంసరూపుఁడై హరి వరాహరూపుఁడై యిర్వురు నూతేండ్లు క్రిందును మీఁదును సంచరించిరి. కాని యంతట దరి గానకవచ్చి సిగ్గుపడి యిద్దరు నా'లింగమూర్తిని స్తుతించిరి. వారిచే వినుతుఁడై సాక్షాత్తు హరుఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యెను. అతఁడు కైలాసనిలయుఁడై సమాధిగతుం డయ్యెను. ఆరుద్రయోగి కైదు దివ్యయుగము లట్లు గడచెను. ఈలోపున ఘోరుఁడగు తారకానుకుఁడు వేయేండ్లు తపముచేసి బ్రహ్మ వలన పరముపొందెను. శివవీర్యముచే గలిగిన కుమారుఁడు నీకు మారకుఁ డగునని బ్రహ్మ తెల్పెను. అంత వాఁడు దేవత లను దండ్రించెను. ఇందుకొక కైలాసవాసియగు రుద్రు నాశ్ర యించెను. అతఁడు ప్రత్యక్షమై పరము కోరుమనఁగా నీ వీర్య మునఁ గలిగినబాలుఁడు తారకుని సంహరింపవలయునటఁకాపున

వివాహము చేసికొనుము. దక్షునికుమార్తె సతీ దేవి వాని యజ్ఞమున దేహము వాసెను ఆమె తేజమే హిమగిరియం దవతరించెను. హిమవంతుఁ డత్యముని కుమార్తె మేనయను దానిని బరిణయమాడెను. హిమవంతుఁడు మనుష్యరూపుడై యామెతో గ్రీడించెను. అంతట మేన తొమ్మిదినంవత్సరములు గర్భము మోసి కౌరియను కన్యం గనెను. ఆమె పుట్టినపుడే తొమ్మిది యేండ్ల బాలయయ్యెను. ఆమె శంకరునిగూర్చి తపము చేసెను. దేవత లామెను శంకరునికిఁ జూపి వివాహము చేసికొమ్మనిరి. అంతట మహా దేవుఁడు దేవతలతో 'సురలారా ! మీ పలు కనుచితము. నాశంఠుఁ బెద్దలగు రుద్రులు మృగవ్యాధాదులు కుమారవ్రతధారులయి పదిమంది యున్నారు. వారు జ్యోతి సముద్భవులు. వారిలో నేనుజన్మవాడను. నాపేరు భవుఁడందురు. యోగరాజును. నేను మాయాయావయగు సంగనను లోక దాత్రి నెట్లు వివాహమాడుదును? ఆమె పాక్షాద్యభవతి. ఆమెచే విశ్వమెల్ల నిండియున్నది. ఆమె లోకమందలి యందఱు యోగులకుఁ దల్లి. నేను యోగిని. నే నామె నెట్లు వరింతును? అందువలన నేను మీకొఱకు నా వీర్యమును ధరింతును. దాని నగ్నిపొంది మీ కార్యము నిర్వహించును. అని దేవుఁడు తన వీర్యమును వహ్నికొసంగెను. హరుఁడు తాను మాత్రము సమాధినిష్ఠుఁ డయ్యెను. అంతట నింద్రులు వహ్నితో సత్యలోకమేగి ప్రజాపతికి సర్వము నివేదించిరి. అతఁడు పరబ్రహ్మమునకు నమస్కరించి కృష్ణధ్యానము చేసెను. ధ్యానమార్గమున బ్రహ్మ పరమస్థానమున కేగి శంకరునిభాషితము

సవేదించెను. అంత విష్ణువు తన మోమునుండి తేజము నుత్పాదించింపజేసెను. అందుండి సుందరముఖుఁడు బ్రహ్మాండ వర్ణుఁడు నగు ప్రద్యుమ్నుఁ డుదయించెను. తానితోఁ గూడ బ్రహ్మావచ్చి యీ దేవత లాతనిని సమర్పించెను. ఆతని తేజస్సుచే స్త్రీ పురుషులు ముల్లోకములందు వైకృతమయిరి. స్థావరములు కూడ సామ్యము లయి కామాగ్ని వీడితములయి నదులతోఁ లతలతోఁ గలిసికొనినవి. బ్రహ్మాండాధిపతి శివుఁడు సాక్షాదుద్రుఁడు కాలాగ్ని తుల్యుఁడై తన మాడవ నేత్రమునుండి తేజము నొందించి యీ వృథను శమింపజేసెను. అంతట కంపితుఁడై కృష్ణాంగుఁడు (ప్రద్యుమ్నుఁడు) కునుమచాపముగొని పంచ దివ్యశరములను మహాదేవుఁడు బంధువుఁడు నగు వానిపై వదలెను. ఉచ్చాటవమను బాణముచే లోకశంకరుఁడు గమన శీలుఁడయ్యెను. వశీకరణ బాణముచే శివుఁడు నారీపశుండయ్యెను. స్తంభననును బాణముచే హరుఁడు పార్వతిపజ్జ స్థిరుఁడయ్యెను. ఆ కర్షణముచే శివాకర్షణత త్పరుఁడై యొప్పెను. మూరణమను బాణముచే మూర్ఛితుండయ్యెను. ఇంతలో నా దేవి మహాత్తత్వ మున నున్నదై మూర్ఛితుఁడైన శివునింగని యటనే యంతర్ధాన మందెను. అంతట శంభుఁడు లేచి మిక్కిలి విలపించెను. అంతట యోగినియగు గిరిజ యటకువచ్చి శంకరునకు మ్రొక్కి 'నేను శస్యను, తిల్లి దండుగ్రీల చాటుదానను. వారియొద్దనుండి నీవు నన్ను జేకొనుము' శివుఁడట్లేయని సప్తరులను హిమవంతునికడ కంపిన వారు సంబంధము సంఘటింప జేసిరి. బ్రహ్మాండమునందున్న దేవతలకు స్వామి మహేశ్వరుఁడు. ఆతని వివాహమునకు

వారసంతగణములుగా వచ్చిన హిమవంతుఁడు గని గిరిజను శరణొందెను. అప్పుడు పార్వతీయెల్లెడల నిధులనుసిద్ధులను గోట్లకొలదిగనందు వెలయించెను. బ్రహ్మాది దేవత లందుకు హర్షించి పార్వతీని స్తుతించిరి. 'ఉ' అనగా వితర్కము. మాయనగా లక్ష్మి. ఆమె బహురూప. అందుచే ఉమయను పడ మాతల్లి కేర్పడినది. అట్టి శక్తికి నమస్కారము. కౌరవర్ణముచే కౌరి, శ్యామవర్ణముచే గాలిక, రక్తవర్ణముచే హైమవతియు నైన యా దేవికి వంశనము. చండికవగు నీయంతుడెలియలేను. నీవంబవు (తల్లివి). అని యిట్లు నుతింప విని వరద, సర్వమంగళయగు నా దేవి మీకు గాక్షసభీతియెల్ల హరింతును. నేను భూమిపై నవతరింతునని శంభునితో కైలాసమున గుహలో నిుఘనభావమున వేదోండ్లు విహరించెను. ఇంతలో దేవతలు విరికివార్త శంకరుని పనుఱుచిరి. అంతట నా పార్వతీపరమేశ్వరులు వారి కంటఁబడినీగుని సిగ్గుపడి పిమ్మటఁ బశ్చాత్తాపపడిరి. వారికోపముచే నురలు పారిపోయిరి. ప్రద్యుమ్నుడు మాత్రము చెదరి పారిపోక వృషభమునలె నిలువబడి రుద్రీకోపాన్నిచే దగ్ధుడయ్యెను. మఱియు నాతఁడు భస్మరూపమును బాసి పిమ్మట సూక్ష్మదేహియై యనంగుఁడను పేరొందెను. స్థూలరూపయగు రతి నూరేడ్లు శంకరుని ధ్యానవశయై యారాధించెను. అంతట నతఁ డామెకు 'రతీ దేవి! నీవు లోకులకు యావనారంభమున లోకుల హృదయములం దుండి నాకొఱకు నీభర్తయగు ప్రద్యుమ్నుని గూడి సుఖంతువు. ఇప్పుడు స్వారోచీషమన్వంతరము జరుగుచున్నది. వైవస్వతమన్వంతరమురాగా, ద్వాపరాంతమున కృష్ణుఁడవత

రించును. అప్పు డాతనికుమారుడగు ప్రిద్యుమ్నుని మేరుశిఖరమున రమ్యమయిన నందనవనమున భజింతువు. ఇతర ద్వాపరాంతములం దా మన్మథుఁడు స్వర్ణగర్భుఁడై కృష్ణుని వలనే యతఁడును భూమియందు వర్తించును. బ్రహ్మయొక్క మధ్యాహ్నమగునప్పుడు ప్రతికల్పమున హరి జనులకు లోక కల్యాణ మొనరించును. అని శంకరుఁ డంతర్ధానమందెను. రుద్రాణి గిరిజ యయ్యెను. గిరిజావల్లభుఁడు భవుండయ్యెను. ఈ మాట బ్రహ్మస్పతి పలుకగా విని భవుఁడు తనముఖమునఁ దనయంశము నుత్పాదించఁజేసి భూమియందు గోదావరీ నదీతీరమున ఆచార్యశర్మ యింట శంకరాంశుఁడై యవతరించెను. అతఁడే రామానుజుఁడు. రామశర్మ కతఁడు తమ్ముఁడు. ఒకప్పుడు రామశర్మ పతంజలి యోగమతము ననుసరించినవాఁడై తీర్థాటనము చేయుచు శివప్రియులగు కాశీపుర మేగి శంకరాచార్యుల నర్పించి శిష్యుఁడయ్యెను. అతఁడు కృష్ణపక్షముపూని వైష్ణవుఁడై శంకరులతో వాదించి యోడిపోయి సిగ్గుపడి రాత్రి యెవరికిఁ దెలియకుండ యింటికి వచ్చి వేసెను. రామానుజుఁ డా మాటవిని సర్వశాస్త్రార్థవిశారదుండుకాన భ్రాతృశిష్యులతోఁ గాశీపురి కేగి శంకరులతో వాదించెను. ఒకనెల వా దాడినతిరువాతి నతఁడు వేదాంతమునందుఁ బ్రతిపాదితమైనవాఁడు హరి యని తెల్పెను. అతఁడే వాసుదేవుఁడు. వసుదేవుండను నాతఁడు వసువులయం దంశఁచే బ్రీకాశించుచున్నాఁడు. ఆ వసుదేవుఁడే బ్రహ్మ. వాని సారము వాసుదేవుఁడు. అతఁడే హరి. అతఁడు శివపూజకుఁడు. అదివిని శంకరాచార్యులవారు సిగ్గుపడి యొక పక్షము భాష్య

శాస్త్రమునందు శివుడు ప్రతిపాద్యుడని వర్ణించెను. రామానుజుడు డాభాష్యమందును వారినే చూపించెను. గోవిందుడును నేనత నైయ్యాకరణదేవత పరా = పర యనెడు గాం = వాక్కును (సరావాక్కు అన్నమాట. అది యోగిజనైకప్రత్యక్షము) దానిని బొందువాడు గోవిందుడు 'గిరిశుడు' గోవిందుడుకాడు. అతడు గిరుల కీశుడు, గోపాలుడు, సుదురుడు కాడు. అతడు గవారూఢుడు. శంభువు పశుపతిగాని గోపతి కాడు. ఇదివిని శంకరులు సిగ్గుపడి మీమాంసాశాస్త్రవాదమునకు వచ్చిరి. పదమాండురోజులు వాదమయ్యెను. రామానుజమతప్రియుడైన యజ్ఞపురుషుడు మృగభూతుడైనవాడు శంకరులచే విచ్చిన్నుడయ్యెను. ఆచార ప్రభవమైన ధర్మము యజ్ఞ దేవునచే నిర్మితము. యజ్ఞమున ప్రజాపతి వక్షము భిష్టాచారమయ్యెను. అన విని రామానుజుడు యజ్ఞము కర్మముకొఱకేర్పడినది. అది విశ్వపరిపాలన చేయగలది. కర్మము బ్రహ్మాద్భవము (వేదమువల్ల నేర్పడునది యన్నమాట బ్రహ్మము (వేదము) అక్షరసముద్భవము. ఆయక్షరము సాక్షాచ్ఛివుడే. అతడు శబ్దబ్రహ్మ మధిష్ఠించియున్నాడు. పురాణపురుషుడు, యజ్ఞరూపుడు, అతడే యక్షరుడు, అక్షరముకంటె పరమాత్మ యుత్తముడు. అక్షరతృప్తివల్ల యజ్ఞములో తృప్తుడుకాడు. అతడే యజ్ఞపురుషుడు. అతని పేరు వేదమందు లోకమందు బ్రసిద్ధమై యున్నది. శివుడు ప్రపంచుని కభివృద్ధిగని మృగరూపియై దివ్యబాణములచే నతని తృప్తిపఱచెను. సమర్థుడగు యజ్ఞపురుషుడు గురుమయునిగా

శివునెఱింగి సారిపోయెను. అతనిచే భర్తవ్యవస్థ గొప్పదిగాఁ జేయబడెను. శంకరుఁడు సిగ్గుపడి న్యాయశాస్త్రవాదమునకు వచ్చెను. భవుఁడనగా నగువాఁడు (భవతి) మృదుఁడనగా (మృదతి) సుఖపెట్టువాఁడు. లోకములను భరించువాఁడు కాన నతఁడు 'భర్తుఁడు.' హరించువాఁడు హరుఁడు. పాపమును రోచింపఁ జేయువాడు కాన రుద్రుఁడు స్వయముగా శివుఁడు. కర్త భర్త హర్తయును. శివునుండి విష్ణుఁడు, విష్ణునుండి బ్రహ్మ ఘామికి వచ్చిరి. అని గామానుజుఁడు శంభునిమహిమ యద్యుతము. ఇతఁడు నిజముగా ధన్యుఁడు నిజము నిజము నాయాజ్ఞ యిదే. కర్త కారయితయు శంభుడే. రామనామము పరము. దానిని శంభుఁడేల జపించును? ఎవని తేజముచే ననంతసృష్టి జనించెనో యతఁ డనంతుఁడు. శేషించువాఁడు కాన శేషుఁడు అతనియందు లోకములు రమించు గాన రాముఁడు. అదే నా ప్రభువుయొక్క ధామము (తేజము). ఈ మాట విని శంకరుఁడు సిగ్గుపడెను. అంతట నతడు యోగశాస్త్రమెత్తుకొనెను. కాలరూ పుఁడు యోగేశ్వరుఁడు కృష్ణుడే యని సాంఖ్యశాస్త్రమునఁ గపిలుఁడు హరియేయనియె. కల = వీర్యమును పాతి = రక్షించు వాఁడు కపి. వాని రుద్రుని 'లాతి, యాకర్షించువాఁడు కపిలుఁడు. అతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు సర్వరూపుఁడు. దానికి శంకరుఁడు లజ్జితుడై శుక్లాంబరములు దాల్చి గోవిందనామము జపించి శుద్ధుఁడై రామానుజునకు శిష్యుఁడయ్యెను. రుద్రమహిమ చెప్ప ప్రసంగములో నీకథ తెల్పితిని. ఇది విన్నవారు ధనధాన్య పుత్రి పాత్రాది సమృద్ధి గలవారయ్యెదరు.

జ ను మ హీ మః

—: 1౩ అ. త్రి లో చ స నై క్య డు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. నై వస్వతాంతరమున గృతయుగ మందు విశ్రవసుమునిభార్య యిల్వల శివు నారాధించెను. ఆలోన వీక్షితుల సంశమున యక్షశర్మయను ధూర్జడు యక్షిణీపూజచేయువాఁడు జనించెను. నా ఙ్కొక స్నేహితుని కోడలినినూడి యా దోషముచే గుఱ్ఱురోగి యయ్యెను. మంత్ర) పత్నలయగు యక్షిణి యా రోగిని విడిచి కైలాసమున కేగెను. యక్షశర్మ యాకలిగొని యొక శివరాత్రిపర్వమున స్త్రీ లొన రించిన శివపూజ చూచి వారి యుపదేశముచే నుదయము పారణ యొనరించెను. ఆ శివాలయములో నా యుదయమే వాఁడు మరణించెను. ఆ పుణ్యముచే కర్ణాటకమునకు రాజై వుట్టెను. రాజరాజను పేరొందెను. అతఁడు తన రాజ్యమున నింటింట దినదినము శివార్చనము సేయించెను. అట్లు నూరేండ్లు పాలించి కుమారునికే బట్టాభిషేకము చేసి కాశీపురమేగి విశ్వేశ్వరు నారాధించెను. మూఁడేం డ్లయిన తరువాత పరమ శివుఁడు జ్యోతిర్లింగ రూపుఁడై రాజరాజేశ్వరుఁ డను పేర సాక్షాత్కరించెను. ఆ శివుని యనుగ్రహ మంది యా రాజు ప్రాణములువాసి యిల్వలా గర్భమున జన్మించెను. అతడు పుట్టిన వేళ మంచిది గాదయ్యెను. అందుచే కుబేరుఁడను పేరొం దెను. అతఁడు తనముచే బ్రహ్మను సంత్పత్తి పఱచెను. బ్రహ్మ వచ్చి 'అలక' యను వరమిచ్చెను. యక్షులు మూఁడు కోట్ల మంది యని లెక్క కనిపించును. వారి కారఁడు రాజయ్యెను.

అతని యాజ్ఞాపత్రాలయి కన్నులులు బహురూపులయి యతని బలులచే నర్పించిరి. అందుచే గిన్న రేణుఁడని పేరొందెను. గుహ్యకలు నరస్వరూపులయి దివ్యమూల్యములచే వ్యాపారము సేసిరి. వారికి నతఁడు ప్రభువయ్యెను. పర్వతములనుండి యాతఁడు రత్నములను సేకరించి లోకములకు రాక్షసుల ద్వారమున నిఁటెంటఁ జనము జనమున కందించెను. వేదపఠాణులు ధర్మకార్య పనులయిన వారి ధనాగారము లాతిచేతనే నింపఁ బడుచుండెను. లోభపరులు, ధూర్తులు నూరక పోగుచేయు వారికి కుబేరుఁడు సోదరుఁడు (రావణుఁడు) రాక్షసపతి ద్రవ్యము ననుకూర్చుచుండెను. శైవులయిన నరులు వహ్నిదగ్గులయినపుడు వారి మాంసము సగ్నిమూలమున రాక్షసు లనుభవించురు. అ స్త్రైశ్వర్యసంపన్నుడైన కుబేరుని రావణుఁడు జయించి వెడల గొట్టి లంకాపతి యయ్యెను. అంతటఁ గుబేరుఁడు శంకరు నర్పించి యాతనికి హితుఁ డయ్యెను. వానికి 'అలకాపతి' యను పురము నిర్మించి విశ్వకర్మ యిచ్చెను. అవ్వల రావణుఁడు కైలాసగిరి కేగి నలకూబరభోగిని యైన రంభను జూచి మోహించిన నామె 'ఓహీ! నీకు నేను గోడలిని (కుబేరుని కుమారుఁడు నలకూబరుఁడుగాన) దాకితివిగాన కుష్మరోగి వగుదు'వని శపించెను. అదిగాక నీవు నీ యన్న పుష్పకము లాగికొంటివి కాని యది నీకు నిష్ఫలమగుగాక! యనియు ననిన రావణుఁడుదుఃఖించి శివునిపార్థివ లింగపూజలచే నర్పించి పండ్రొండేండ్లు భక్తి సేసినను శంకరు ననుగ్రహము కలుగదయ్యెను. అంతట వాఁడు తన శిరస్సుల సగ్ని హోమము సేసెను. స్థూలదేహాక్షయంతయు నట్లే కావించెను.

భస్మమయ్యును వాడు బ్రహ్మవరముచే నశింపఁడయ్యెను. అవ్వల నగ్ని సంభవమయిన దివ్య దేహమును బొందెను. వాయు రూపుఁడగు రుద్రుని కాదేహమును గూడ సమర్పించెను. వాయురూపులగు పిశాచు లా మేనిం దివి వైచిరి. కాని వాడు వరలాభముచేఁ జావక వాయు దేవునిచే లభించిన కళేబరమును గొని యది యాకాశరూపుఁడగు రుద్రుని కర్పించెను. అప్పుడు ఘోరములగు మాతృగణములచే భక్షింపఁబడియు చావక నభమునుండి మఱల జన్మించిన శూన్యభూతమైన శరీరమును సోఽహం భూతుఁడగు శివునకే సమర్పణము చేసెను. అంతట నహంకార దేవతయగు రుద్రుఁడు ప్రసన్నుండై కుబేరునికివలె రావణునికి మిత్రుండయ్యెను. ఒక్కొక్కతలకు గోటికోటి శిరస్సులుత్పన్నములయ్యెను. వాని శరీరము వ్రజకఠిన మయ్యెను. వాడు బ్రహ్మాండమం దెల్ల విహరించి దేవదైత్య మనుష్య పన్నుగుల భార్యలను బెండ్లికూతుండ్రినే హరించి క్రీడించెను. పతివ్రతా మతమయిన రమ్యమగు వేదధర్మము వానిచే భగ్నమయ్యెను. ఆకలిదప్పలు లేక వాడు శంకరునిచేఁ దర్పితుండై యజ్ఞములం దితర దేవతల విడిచిపెట్టెను. వారు క్షుధార్తులైరి. వారందఱు నేకమయి క్షీరాబ్ధికేగి విష్ణు నర్పించిరి. అంతట నా విష్ణుదేవుఁ డిట్లనియె. క్షేతవరాహకల్పమున నింతటిదానవుఁ డింతమున్ను పుట్టలేదు. మార్కండ కల్పమున శుంభనిశుంభులు, కుంభ కర్ణుఁడు జనించిరి. రావణులును బెక్కురు జన్మించిరి. కాని యట్టి రావణుఁ డెన్నఁడు జనింపలేదు. నేను బ్రహ్మ రుద్రుఁడు జనించుటకుఁ గారణమైన ప్రకృతి మాయాశక్తి కొటివిశ్వ

విధాయిని. దేవతలకు సంకటము వచ్చినపు డది తీర్పగలవాఁడు భగవంతుఁడు హరుఁడు. రుద్రులకు సంకటము వచ్చినపుడు నేను దీర్ప సమర్థుఁడను. నాకు సంకటమయినపుడు హరుఁడు తీర్పనర్హుఁడు. బ్రహ్మకు దుఃఖమయినపుడు పరాప్రకృతి యది నవరింప నర్హురాలు. మున్ను మధుకైటభులను దానవులు జస్మించిరి. వారివలన దుఃఖమంది బ్రహ్మ జగదంబికను స్తుతించెను. అంతట నామె బలముచేతనే నే నా మధుకైటభుల సంహరించితిని. కావున నా యాజ్ఞచే మీరు సనాతనియగు విష్ణుమాయను శరణందుఁడు. ఈ మాటవిని దేవత లాదేవి నర్పించిరి. అంతట బ్రహ్మ జ్యోతిర్మయి యగు శివ రెండై సీతారామరూపముల నవని నవతరించెను. త్రిలింగజగని సీత. ఆమెచే రెండుగా విభజింపఁబడిన బ్రహ్మాంశము శబ్దారూపము లయి రామలక్ష్మణు లైనది. శబ్దమాత్రసమూహములకు రాముఁడు స్వామి. అర్థమాత్రసమూహములకు స్వామి క్షీబుఁడైన లక్ష్మణుఁడు. ఎవని వీర్యము వజ్రమయమై బ్రహ్మ చర్యము దృఢమైనదో యతఁడు క్షీబుఁడు. అతని తరువాత వానరులు గూడ క్షీబులే యైరి. వారిద్దరికి మంగళదాయిని యగు పరాప్రకృతి సీత. ఆమె యయోనిజయై భూమినుండి యుదయించినది. ఆమె సర్వమునకు యోనికారిణి. సీతారామ సీతారామ యని వేయిమారులు జపించిన బుద్ధిమంతుఁడు ననువమ ఫల మందును. ఆ యిర్వరు కారణభూతులయిన దేవతలు రాధేయుని యింట వెలసిరి. ఈ దృశ్యప్రపంచము గోచరించని వేళ ప్రకృతి యక్షరరూపయై శేషించి స్వేచ్ఛచే మూఁడు

తెలుగులైనది. అందు శేషుని పూర్వార్థము రాముడు. మిథ్యాంశము లక్ష్యమును. మూడవయంశముచే పుంసపుంసరూపులగు పరేశ్వరు లుదయించిరి. అందు పరిభాగము యోగసిద్ధి. ఇతర కల్పములందు క్షీరనాగరిశయనుండగు హరియో రాముడు. శేషుడు కుద్రీయాపుంస లక్ష్యముడు. భగవతీయగు లక్ష్మీ ప్రీతయై జనకు సింఠ నావింపించినది. సుదర్శనాయుధము (చక్రము) భరతుడు హంశంభము శిత్రోఘ్నుడు. శ్వేత వారాహకల్పమున రాముడు పరాత్పరుడు. సౌద్యముడు భరతుడు. అసిరుధుడు శిత్రోఘ్నుడు. వారిచే రాక్షసులు విదళితులైరి. రాముడు తనకీర్తిని లోకమున వెలయించి పుష్పకము కుబేరున కొసంగెను. కుద్రీసంఖ్యలో వేయొండ్లు రాజ్యముచేసి రామచంద్రప్రభువు పరమస్థాన మందెను. ఈ నాక్యములు విసి కుబేరుడు మొదటి వసుదేవత గావున తన మోమునుండి యంశము గ్రహించి వైశ్యుడై ధనదత్తుడను వారి కుమారుడై త్రిలోచనుడనుపే మధురయం దవత రించెను. అతడు సర్వద్రవ్యమును తీర్థములందు దానమొసంగి కాశికేగి రామానందుడను వైష్ణవునిక మొక్కి పశుడై శిష్యుడయ్యెను. గురునాజ్ఞచే సవ్వల యింటికే తెంచి రామభక్తి పరుడై సాధుసేవియై యుండెను. రాము డాతనియింట దాసుడై పదమూడవసూసమున సర్వవాంఛల నతనికొసంగె. మఱి తన్నాదుల సమ్మర్థిగూర్చి స్వయాముగా వైష్ణవయతులకు బ్రాహ్మణుల కొసంగెను. మఱియు నా రామప్రభువు 'నేను రాముడను, నీభక్తికి దానుడనైతిని. నీయింట నున్నాను.

ఇంతటినుండి నీ స్మారణమును వసితను, అయింతి
 తొండయ్యెను. ఆ వైశ్యుడు భార్యను బుతుని బాసి వైరాగ్య
 మంది సరియూతీరమున రామధ్యాసపరంజై వసించెను.

— 16 అ. నామదేవుడు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. ధృతివ్రవింశమునాఁ గగు
 బ్రాహ్మణుల యను రాజ స్వాయంభునినుష్టంతరమున ననేక
 యజ్ఞము లాచరించెను. నారదోపదేశముచే దుడ కాతఁడు
 హింసామయమయిన యజ్ఞము మాని జ్ఞానియై వైష్ణవుఁడై
 విదిమంది కుమారులం గనెను. ప్రచేతను లనుపేర వారందఱు
 నొక్కటై తండ్రి యాజ్ఞచే సముద్రమధ్యమున దపము చేసిరి.
 వారి తపమునకు మెచ్చి బ్రహ్మ యేడు సముద్రతీరములందు
 నేడుగురను స్థాపించి యెనిమిదవవాని రత్నాకరమందును, నవ
 ముని మానసోత్తరమందుఁ, బదియవవానిని మేరుశాఖయందు,
 నుంచి సంతసించెను. మొదటివాఁడు ఆపస్త్మాను వహించును
 గాన ఆపవుడు అనంబడెను. రెండవవాఁడు వరుణుడు. యాద్ర
 సములకుఁబతి. అతనికి బ్రహ్మ దైత్యుల బంధించు పాశమిచ్చెను.
 అందుచే నతఁడు పాశియనంబడెను. అతఁడు మునుపటిజన్మమున
 బ్రాహ్మణుఁడై శక్తిపూజకుఁడై యుండెను. ఆపవుడు వారుణి
 తావువాఁడై భద్రకాలికి భక్తుడయ్యెను. నానారత్నములచేఁ
 గుచ్చబడిన రక్తమాలికలను రక్తచందసమును గొని మంత్ర
 సంయుతుఁడై భద్రకాలికి సమర్పించి నవాక్షరమంత్రజపపరం
 జయ్యెను. విష్ణునిక్కాతమగు కేవలచరిత్రము నిత్యము పారాయణ

చేయించుండెను. ఇట్లు మహాదేంద్రగునరికి దేవి ప్రసన్నయై దర్శనమొసంగెను. ఆసమయమున గురువచిమిషుండై యిట్లనియె. విష్ణుకల్పమున మహిషాసుకుండుండెను. నాడు ముగ్ధోకముల జయించి ఇంద్రుండయ్యెను. స్వానోచిషమన్వంతమున విష్ణువు తనముఖమానుండి తేజము నుత్పాదించి జ్వాలాహాలియగు జ్యోతిర్లింగమూర్తియై వానిని సంహరించెను. కుద్రకల్పమున రోదనముచేయు శంభుముఖము నుండి రావణుండు వేయి శిరిస్సులు కలవాడు బ్రహ్మాండరావణుండన జనించెను. వాఁడు లోకాలోకగిరికి గ్రంధుగా వసించెను. వాఁడొక మన్వంతమున బ్రహ్మాండాధిపతి యయ్యెను. అవ్వల వైవస్వతమన్వంతర త్రేతాయుగమున రాముండు రఘువంశమున జనించెను. అతఁడు సంకర్షణుండే. పదునాతేంద్ర యీడువాండై యతఁడీశ్వరధనువగు నాజగవ మను ధనుస్సును విజయించెను. అంత బ్రహ్మాదులు సహస్రముఖుండను రావణునికథ వినిపించిరి. అది విని సీతతో రాముండు హంసయాన మెక్కి లోకాలోకగిరి కేగి వానితో ఘోరముగఁ బోరాడెను. ఆతని హంసరథమువీఁడి పతాకమున హనుమంతుండుండెను. దానికి వేదములు గుఱ్ఱములు. సారథి బ్రహ్మ. రావణుండు రెండు కాలచేతులతో బోరి రామలక్ష్మణులను మూర్ఛగొట్టెను. అంతట బ్రహ్మ స్తుతింప బ్రహ్మరూపిణియగు సీత శాంతయయి యా బ్రహ్మాండరావణుని సంహరించెను. బ్రహ్మకల్పమున తాలజంఘుని వంశమున మురాసుగుండు కుదుగిని జయించి కుద్రాసనాధిపత్యము వహించెను. ఈ విషయము మహాదేవుండు క్షీరసముద్రాశాయియగు

విష్ణునికే దెలిపెను. అంతట హరి గరుడారూఢుడై యేగి యుద్ధము చేసెను. వేయేం డ్లట్లు సంగరమయినం గని బ్రహ్మ వెఱచి పరా ప్రకృతిని స్తుతించెను. ఆ దేవి కుమారియై సప్తవాహినియై నాల్గు భుజములు గొనివచ్చి వాసో ' ఓరీ ! నీ వీదేవుని బరా జయ మందించితివి. నేనువిజయ యను శక్తిని. ఉన్నీలిని. వింజులి, త్రిస్పృశ. పక్షపక్షిని. జయ, జయంతి. విజయ యనుపేర నేను ప్రతివర్షమందు ఏకాదశీ రూపిణియైయుండును. నా కుమారుడు వైష్ణవుడనువాఁడు. ఏకాదశి యనుపేర నేను వేదమధ్యమం. దుం దును. నన్ను నీవు జయించి నా పాణిగ్రహణము చేయుము. అంతట నీవు సర్వపూజ్యుడవయ్యెదవు. అనిన మురాసురుఁ డామె రూపమునకు మోహపడి యామెతో బోరి యొక్క యతిక్షణ ములో నశించెను. వానితమ్ముఁడు సరకాసురుఁడు యుద్ధము చేసెను. ఏకాదశీ దేవి సుంకారమాత్రముచే బోరెను. వా రిర్వుర తేజము నన్నమధ్యమందుఁ బ్రవేశించెను. అంతట నన్నము దుష్టమై మానవులకు రోగభయము కూర్చెను. అది చూచి యేకాదశి రవిశుక్రల నా యన్నము పరిశుద్ధిచేయుఁ డనెను. వారట్లుచేసి దేవపూజ్యులయిరి. ఇదంతయు నీ లీల యని దేవిని నుతించెను. భద్రకాళి యిది విని యావపునింగని 'ప్రళయవేశ నీవు నా యనుగ్రహముచే నెట్టి యాపద పొందవు, సుఖ వగుము' అనియె. అంతట నా విప్రుఁడు వరుణుడయ్యెను. ఇట్లు తెలుపు బృహస్పతిపలుకు విని రెండవవసువు వరుణుఁడు తన యంశముచే దేహాలియందు (ఫిలీ) ధర్మభక్తునియింట జనించెను. విధవయై గర్భిణియై ధర్మభక్తుని కుమార్తెయందు నామ దేవుఁ

డను సాంఖ్యయోగపరాయణుడై జన్మించెను. అతఁ డాబ్రాహ్మ
స్తంబపర్యంతమైన జగమెల్ల విష్ణుమయ మని గుర్తించి కాశికేగి
రామానందుఁ డను విష్ణుభక్తుని సేవించి శిష్యుడయ్యెను.
'సికందర్' అను మేచ్ఛరాజు దేహలీరాజయి నామదేవుని
బిలిచి యరకోటి ధనమొసంగెను. వాడు కలిసియుండు.
నామదేవుఁ డాధనముతో గంగకు మెట్లు కట్టించెను. ఆయోగి
పదిమంది విపులను వైదుగులు రాజులను, ఏదుగురు వైశ్యు
లను, నూరుగోవులను, చనిపోయినవారిని బ్రతికించెను.

—: పంకణుడు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. విశ్వానరుడను బ్రాహ్మణుఁ డుం
డను. అతఁడు వేదపండితుండు. అతఁడు సంతానము లేక బ్రాహ్మను
బూజించి ప్రకృతికంటె బగుండగు కుమారునిమ్మనిస్థాపించెను.
విని యాశ్చర్యపడి బ్రహ్మయిట్లనియె. ప్రకృతికంటె బహువౌక్కు
సరమాత్మ. అతఁ డబుద్ధియై బోధించును. అశ్రుతియై శ్రీవణము
చేయును. అదేహియై స్పృశించును. అచక్షువై చూచును. అజ
హ్వియై రుచిచూచును. అఘ్రాణియై యాఘ్రాణించును.
అముఖయై వేదము చెప్పును. అకర్ముడై కర్మముచేయును. అప
దుడై నడచును. అలింగియై భోగించును. అగుహ్యుడై గుహ్య
భూమియైన యీ తత్త్వమును చేయును. శబ్దబ్రాహ్మమై స్పర్శ
మయమై రూపబ్రహ్మమై రసాత్మకమై గంధబ్రాహ్మమై సరమై

జ్ఞేయమైన యా తత్త్వమునకు నమస్కారము. ప్రకృతి పును ఘోష విధి అనాదియు వికారములు గుణములు ప్రకృతి సంభవములు. ప్రకృతి పునుషు లిద్దరు నేకాద్ధులు, ఏకశబ్దులు. ఏకరూపులు, నిర్ల్యవిగ్రహాలు, ఆదిమధ్యాంతరహితులు, నిత్య శుద్ధులు. పుంస్త్రీసపుంసకజనని ప్రకృతి. ఏవాయ. పురుషుఁడు కవి, నూత్నుఁడు, కూటస్థుఁడు, జ్ఞానతత్పరుఁడు అజన్మయై జన్మించును. అట్టివాఁడు నీకు కుమారుఁ డెట్లుగును? అందువలన మాయాభూతుఁడగు హరి నీ కుమారుఁడగును. ఇట్లని బ్రహ్మ యంతర్ధాన మందెను. అగ్ని యంతట వసువులకెల్ల పతియగున వాఁడు విశ్వానరునికిఁ గుమారుఁడై వైశ్వానరుఁ డనుపేర జన్మించెను. అతఁడే పూర్వకల్పమున 'అనలుఁడు' అనబడెను. నైవధుఁ డను బ్రాహ్మణుఁడు నలునిబోలిక నుండెను. నలవియోగ మంది పతివ్రతయగు దమయంతి తన తండ్రియింటి కేతెంచి భర్తను వెదకించుటలో నలునిబోలికలో నున్న బ్రాహ్మణుని గని మోహపడెను. అంతట నశరీరవాణి 'ఇతఁడు నలుఁడు గాఁడు, బ్రహ్మవరముచే జనించిన అనలుఁడు. ఇతఁడు మహాసరస్వతి నారాధించినవాఁడు. ఆమహిమచే విశ్వానరునికొడుకైనాఁడు' అనెను. ఈ మాటవిని పావకుఁడు తన యంశముచే రంకణుఁ డనుపేర లక్ష్మీదత్తుని కుమారుడై కాంచనపురమున నవతరిం చెను. వానిభార్య 'యంకణ' యనునామె. వారిద్దరు ధర్మకార్య ములకు ధనము వ్యయించి కట్టె లమ్ముకొని జీవించిరి. అతిని గురువు రామానందుఁడు.

—: క నీ రు :—

దిశికొనుకులు విష్ణునిచే సంహారంకంటెబడగా దితి కశ్యపుని
 బూజించెను. పరబ్రహ్మండేండ్లు సేవయైనతరువాతఁ గశ్యపుఁడు
 భార్యను వరము కోరుమనెను. నా సవతికిఁ బండ్లొండుగురు
 కుమారులు. నా కిద్దఱే. వారైనను పిష్టునిచే నిహతులైరి. కాన
 నాకు ద్వాదశాదిత్యనాశకుఁడగు కుమారు నిమ్ము. అనిన విని
 కశ్యపుఁడు బ్రహ్మలోకమున, ధర్మము - అధర్మము సను రెంటిని
 నిర్మించెను. ధర్మపక్షమువారతనికిఁ బ్రియులు. అధర్మపక్షులు
 శత్రువులు. అధర్మపక్షమువారుకాన నీ కుమారు లిద్దరునశించిరి.
 కావున నీవు శుద్ధభావము నూనుము. నీకుఁ జిరంజీవియగు
 కుమారుఁడు గల్గును. అనిన విని దితి శుభవ్రత మూనెను. అంత
 నామె గర్భమున నుత్తముఁ డుండెను. ఇంద్రుఁడు భయపడి
 దితియింట సేవకుఁడై వసించుచు, నేడవనెల రాగా దితి
 యశుచియై నిదురించినవేళ నంగుష్ఠమాతుఁడై వజ్రాయుధము
 గొని యామెగర్భమునఁ బ్రవేశించి గర్భము నేడుగా నొనరిం
 చెను. ఆసప్తఖండములు జీవముగల్గి మిక్కిలి బలవంతములయి
 యుండగా నొక్కొకఖండమును మఱల నేడేడుగా నొనరించెను.
 అవ్వల వారితో వెలికి వచ్చి దితికి నమస్కారము చేసెను. దితి
 యతనియెడ ననుగ్రహమంది యా సంతానము ఇంద్రునికి
 సేవకులయిన మరుద్గణములుగా నొసంగెను. ఇంద్రుఁడు పూర్వ
 జన్మమున 'ఇలుఁడను' వేదపండితుఁడై జసించెను. ఇలుఁడను
 పేర రాజునై విష్ణుభక్తుఁడై మఱి మనుకుమారుఁడై జన్మించెను.
 అతఁ డొంటరిగా గుఱ్ఱమెక్కి మేరువుమీఁది వనమున కేగెను.

మేరువుక్తిం బాగమున స్వర్ణగర్భమును ఖండమున రాజ్య
 విరాజణము చేసికొని యందు నసించెను. ఇటునిచే నావరింపఁ
 బడినది గావున నాఖండమున కిలావృత్తిమనుచేరు గల్గెను.
 భారతమున నే లోకము లన్నవో యివి యన్నియు నిలావృత
 మున నున్నవి. వృక్షములతో నొండ్రి మేరు వా యిలావృత్తిమందు
 బ్రహ్మచే న్నిర్మితమైనది. అందు బంగారుమెట్లు నిర్మించినవారు
 మానవులు. ఆ సోవానములనెక్కి క్రమముగా లోకము స్వర్ణ
 లోకమును జేరును. అట్లు సదేహులయి నచ్చు మానవులను
 స్వర్ణమండలమునం గని సురలెల్లరు విస్మితులై మహేశ్వరుని
 శరణందిరి. భవాసీసహితుండగు శంకరుఁ డది యెఱింగి యిలా
 వృత్తివనమునఁ గ్రీడించెను. ఇంతలో నైవస్వతకుమారుండగు
 సిలుండను నతఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు వేటకైవచ్చి దిగంబరియైన సదా
 శివునింగని కనులు మూసికొ నెను. వానింగని సిగ్గుపడిన గొరింగని
 శంకరుఁడిట్లు శపించెను. 'ఈ ఖండమున నేను గాక యే మగవాఁ
 డైన ప్రీ రూపమందును' ఈ శాపముచే నిలుఁ డిల యను సంగన
 యయ్యెను. ఆమె మేరుశిఖరమున బహుకాలము తపముచేసెను.
 అట్లు ఇరువదియేడు మహాయుగములు జరిగెను. ఆమె త్రేతా
 యుగమధ్యమున చంద్రీకుమారుఁడైన బుధుని వివాహమాడెను.
 మున్ను అయోధ్యాపతి యిలావృత మేగెను. అతనిభార్య మద
 వతి వార్యతీవ్రతిము చేసెను. అత్తఱి నిలుండను బ్రాహ్మణుఁ
 డామెంగని మోహపడెను. ఆమెను దాకెను. అంతట నశిరీర
 వాణి యీ యిలుండను విప్రుఁడు కేవలము బ్రాహ్మణుఁడు
 గాఁడు. ఇతఁ డనిలుండ (వాయువు). ఇతఁడగ్ని సేవచేయగా నగ్ని

ప్రసన్నుడై 'ఓయీ నీవు నలుబది తొమ్మిది రకముల వాయువులను జనింపజేయుదువు. నేను నలుబదితొమ్మిది రూపములు ధరించి నీకు సహాయపడుచుండును. కుబేరుఁ డిటువదియూఁ ఱ భాగములయి వరుణునికి సహాయపడు స్నేహితుఁ డయినట్లే నేను నీకు మిత్రుఁడ నయ్యెదను. అనునంతట నా విప్రుఁడు దితి గర్భమున వాయువై జనించెను. ఇట్లు బృహస్పతి తెలుపుచుండగా ధాన్యపాలుండను వైశ్యుని యింట మూలగండమున నొక శాఁకుడు జన్మించి తలిదండ్రులచే విడువబడి కాశీనగరమున వింధ్యవనమునందు 'అలికుండను' పేఠ స్త్రీచ్ఛుండై యుండెను. అతఁడు సంతతిలేనివాడై బట్టలు నేసికొనుచు కబీరుండను పేరొందెను. అతఁడు చాలచక్కనివాడు. అతఁ డేదనయేట గోక్షీరములు త్రావుచు రామానందుండను గురువు నాశ్రయించి రామధ్యానపఠం డయ్యెను. తన చేతులార సంస్కృతమైన యన్నమునే విష్ణునివేదన చేయుచుండెను. హరి సాక్షాత్కార మతని కయ్యెను.

—: స ర శ్రీ :—

ఉత్తానపాదుని కుమారుఁడు ధృవుఁడు. భగవదనుగ్రహమంది యుండెనుగదా! అతఁడు ధ్రువస్థాన మంది ప్రకాశించెను. అతఁడే దిక్పతి, అతడే భగణాధిపతి, నభశివతి, కాలకర్త. శింశుమారచక్రమున కతఁడే ప్రభువు. పంచతత్త్వాత్మికయగు మాయారూపయగు ప్రకృతి కతఁడే స్వామి. వానికి భూదేవి యందుఁ గుజుఁడు (భౌముఁడు) జన్మించెను. ధృవునకు జలదేవి యందు శుక్రుఁడును, వహ్ని దేవియందు నేనును (బృహస్పతి యన్నమాట) వాసుదేవియందు కేతువును, సభోదేవియందు

రాహువును జనించిరి. అతనికి పూర్వదిశయం దే రావతము, ఆగ్నేయదిశయండు పుండరీకము, అట్లే తక్కిన దిశలందు వరుసగా వామనము, కుముదము, పుష్పదంతము; సార్వభౌమము, సుప్రతీకము నను దిగ్గజములు, నభోదిశలందు జనించినవి. అభ్రీముపు, కపిల, పింగల, తామ్రీకర్ణి, శుభ్రీదంతి, అంగన, అంజనావతి యను, నాడయేనుఁగులు భూమి దిశలయం దుదయించినవి. సోదరి, తల్లి, కూతురు, కోడలు పశుయోనియందు జనించిన వారికి భార్య లగుదురు. దేవయోనియందు జనించిన నగులకు చెల్లెలు భార్యయగును. మనువువంశమున జనించినవారికి (మానవుల కన్నమాట) అన్యులకు జన్మించిన స్త్రీలు భార్యలగుదురు. ఈ ధర్మరహస్యము బ్రహ్మయే చెప్పినారు. నేను మీకుఁ దెల్పితిని. భూమికి మీదను క్రిందుగాను ధ్రువుఁడు రెండు విధములుగా నుండును. అతఁడు దివారూపుఁ డైనపుఁడు సత్యమయుఁడుఁగను రాత్రి రూపుఁడైనపుడు తమోగుణమయుఁడుఁగను నుండును. అథో ధ్రువునం దెల్ల కాలము రాత్రియేకాని పగలనునది లేదు. అక్కడ సరకములున్నవి. ఊర్ధ్వధ్రువువమం దెల్ల పుడు పగలే కాని రాత్రియుండదు. † భూధ్రువువమందు రాత్రియు పగలు సమభాగములయి యుండును (తపోలోకమందన్నమాట) మహాము జనము తపము సత్యము నను లోకము లందెల్ల పుడు

† 'తపోమధ్యే నికాదివా' అని మాలము. కాని యిది సరిగాదని నేననుకొని యిక్కడ భూధ్రువువమని వ్రాసితిని. తపోలోకము నిత్యము పగలేయని తరువాతి పాదములో నున్నది. కనుక యిట్లు భావించితిని.

దినమే (పగలే). శౌరవము, అంధకూపము, తామిసీ)మునకు నరకలోకము లంధకార బంధురములు. వాసయందు కల్పమాన మంతయు రాత్రియే, ధ్రువుఁడు పూర్వజన్మమందు విష్ణుభక్తుఁడగు జాహ్నుఁడు. అటువదియేండ్లన్ని తీర్థములందు నతఁడు ప్రాతికానినము సేసెను. ఆ పుణ్యముచే సునీతియందు ధ్రువుఁడై జన్మించెను. అతఁడు ముప్పదియాఱువేలేండ్లు రాజ్యము సేసి ధ్రువస్థాన మందెను. ఈ బృహస్పతి వచనము విని యైదవ వసువగు ధ్రువుఁడు గూర్జర దేశమున నొక వైశ్య స్త్రీ యందు జన్మించెను. అతఁడు బృందావనమందు ప్రతి దినము శివానుగ్రహముచే విష్ణుకీడలు చూచి సంతసించు చుండెను. అతని కుమారుని వివాహమునందు భక్తవత్సలు లుఁడగు హరి యాదవులతోవచ్చి వాంఛితము లొసంగెను. అతఁడు కాశీపురమేగి 'నరశ్రీ' యను భక్తుఁడై రామానందుని శిష్యుఁడై విష్ణుధర్మ విశారదుండయ్యెను. బృహస్పతి యిట్లనియె.

పీవుఁడు - నానకుఁడు - నిత్యానందుఁడు.

ఒకప్పుడు గంగాతీరమున ననసూయతో నత్రి తీవ్రతప యొనరింపగా స్వస్వవాహనారూఢులై త్రిమూర్తులు దయచేసి పరము కోరుమన నతఁడేమియు పలుకక పరమాత్మ తత్పరుఁడై యుండెను. అతని భావము గ్రహించి వారనసూయ దరికేగిరి. రుద్రుఁడు లింగహస్తుఁడై విష్ణువు రసవర్ధనుఁడై బ్రహ్మ కామ బ్రహ్మలోవుఁడై (అర్థముకాలేదు). మాకు భోగసుఖ మిమ్ముని యడిగిరి. ఎత్తివతి వారి మాటవిని యేమియు పలుకదయ్యెను.

వారు మాయావశులై యామెను బలాత్కరించిరి. అంతట
 నామె కోపించి మీరు నాకుఁ గుమారు లగుదురుగాక యనెను.
 అందుచే మహాదేవుని లింగము, బ్రహ్మ శిరస్సు, వాసుదేవుని
 చరణములు మానవులకే పూజనీయము లగుననియె. అంతట
 వారు విని భక్తివమ్మలై యామెను నుతించిరి. అనసూయ
 మీరు నా పుత్రులై నా శాపము వాసెద రనెను. అంతట బ్రహ్మ
 చంద్రుఁ డయ్యెను. హరి దత్తాత్రేయుఁ డయ్యెను. హరుఁడు
 సాక్షాద్దూర్వాసుఁ డయ్యెను. వారందరు యోగులయిరి.
 ఇంతలోఁ బ్రకృతి వారి గుణవంతుల నొనరించెను. అంతట
 మన్వంతర ప్రవృత్తి యయ్యెను. వారి దరికి హృషీతులను దేవ
 తలు ముగ్గురువచ్చి చంద్రుఁడు సోముఁడను నాఱవ వసు వగును.
 రుద్రాంశుఁడగు దూర్వాసుఁడు సప్తమ వసువగు ప్రత్యూషుఁడు.
 దత్తాత్రేయ మహాయోగి ప్రభాసుఁడను నెనిమిదవ వసువు.
 ఇట్లు తెల్పగా విని ముగ్గురు వసువులు తమ యంశలచేఁ గలి
 దోషము వారించుటకు భూమిపై నవరితరించిరి. దక్షిణాత్య
 దేశమున రాజు గృహమున వైశ్యజాతియందుఁ 'పీప' అనుపేర
 సోముఁడు సుదేవుని కుమారుఁ డయ్యెను. అతడు రాజ్యమేలి
 రామానందుని శిష్యుఁడై ద్వారకయందు వసించెను. అతఁడు
 కృష్ణునివలన బంగారపు విష్ణుముద్ర వడసి వైష్ణవుల కొసంగెను.
 అతని ప్రేతత్వమును నశింపజేయును. ప్రత్యూషుఁడు పాంచాల
 వైశ్యజాతిలో మార్గపాలుని కుమారుఁడై నానకుఁడను పేర
 (గురునానక్) రామానందుని శిష్యుఁడై మ్లేచ్ఛులను లోఁబఱచు

కొని సూక్ష్మమార్గము చూపెను. వ్రాభానుఁడు శాంతిపురమున బ్రహ్మజాతీయఁడు జనించి శుక్లనత్తుని కుమారుఁడై నిత్యా నందుఁడను పేరొందెను.

—: సధనుఁడు, రై దానుఁడు :—

(అశ్వినీకుమారుల అవతారములు)

ఇట్లు బృహస్పతి పలికి యశ్వినీ దేవతలను జూచి వారి కథ యిట్లు తెలుపఁ జూరఁబించెను. వైవస్వతమన్వంతరమున విశ్వకర్మ చిత్రగుప్తుల చిత్రలేఖన సౌందర్యముగాంచి యసూయ పడి మహామాయను భజించిన నామె 'సంజ్ఞ' యనుపేర నవత రించెను. పదునాఱవ సంవత్సరమురాగా నామె తండ్రి మేరు వుపై సర్వదేవతల నాహ్వానించెను. ఇఱువదియాఱుగురు యక్షరాజులు కుబేరాదులు వచ్చిరి. పదిమంది యాదాశపతులు (వరుణులు), నలుబది తొమ్మండగురు నావకులు (అగ్నులు), అందరే వాయువులు, ఇద్దరు ధ్రువులు (ఊర్ధ్వధ్రువుఁడు- అధో ధ్రువుఁడు), పదునాఱుగురు సోములు, పదుముగ్గురు ప్రత్యూ షులు, విప్రచిత్తి ప్రముఖులగు దానవు లెనుబదినాల్గురు, ప్రహ్లాదాదిదైత్యులు, వాసుక్యాదులగు పన్నగులు, శేషుఁడు మొదలయిన నాగులు, తార్క్ష్యాదులగు గరుడులు సంజ్ఞా స్వయం వరమున కరుదెంచిరి. గొప్ప కోలాహలముగా నుండెను. అంతట దేవకన్యలతో సంజ్ఞ యాకాశమునఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను. ఆమెం గని బలవంతుఁడగు బలి యందరు విలుకాండ్రి చూచు చుండగనే చేయిపట్టుకొని దీసికొనిపోయెను. అంతట దేవదానవ

యుద్ధ మయ్యెను. ఉభయ సైన్యములందు హతులైనవారిచే నిలావర్తము దుర్గమ మయ్యెను. పదునేనురోజు లాసంగరము జరిగెను. పాంచజన్యుడు ధాతయు, హయగ్రీవుడు, మిత్రీకుడును, అఘాసురుడు, అర్యముడును, బలుడు, ఇంద్రుడును, బకాసురుడు, వరుణుడును, శకలుడు, ప్రాంశువును, వత్సాసురుడు, భగుడును, వివస్వంతుడు, బలి, ప్రలంబుడు, పూష, గర్భుడు, నవిత, విశ్వకర్మ, మయుడును, కాలనేమి, హరియును విజయకాంక్షులై యొండొరులుపోరాడిరి. దైత్యు లోడి పారిపోయిరి. వివస్వంతుడు సంజ్ఞాదేవిని గొని రథమం దెక్కించుకొని విశ్వకర్మకొనంగెను. సంజ్ఞ వివస్వంతునే వరించెను. నీవు పరాకృమముచే నన్ను గెల్చికొంటివి. సోదరుని కుమార్తెను బరిగ్రహించిన దోషము నీకురాదు. స్త్రీ వీరభోగ్య యని మునులు తెల్పియున్నారు. ప్రకృతి గుణభిన్నయని గుణైకీక యని రెండు విధములయి యున్నది. గుణసామ్య యయిన ప్రకృతిమాత యనిపించుకొనును. సత్వభూతయైన యీ ప్రకృతి భగిని. రజోభూత గేహిని, తమోభూత కస్య. అట్టి ప్రకృతికి నమస్కారము. అట్లే పురుషులును నిర్గుణులు. సగుణులు నని యిటు తెఱంగులు. నిర్గుణ శేకరూపులు, జ్ఞానులు. సగుణులు బహురూపులు, అజ్ఞానులు. వీరు దేవభ్రాహ్మణ రూపులు. జ్ఞానమయి యైన స్త్రీ పుత్రుడైన తండ్రియైన సోదరుడైన సగుణ గాక యెవ్వనిసేని వరించును. అతఁ డామెకు భర్తయే యగును. బ్రహ్మ స్వకీయమగు కుమార్తెను విష్ణువు తనతల్లిని శంభుడు తన భగినిని పరిగ్రహించి శ్రేణులయిరి. ఇట్లు వేదోక్త

మయిన యామె వాక్యము విని యదితి కుమారుడగు వివ
 స్వంతుడు భ్రాతృ కుమార్తెయగు సంజ్ఞను గ్రహించి శ్రేష్ఠు
 డయ్యెను. వారికి యముడు యమునయు జనించిరి. సంజ్ఞ
 భర్తను కేవలము తేజోమయునిగా నెన్ని ఛాయను సృజించి
 తాను తపమున కేగెను. ఆ ఛాయయందు సావర్ణిమనువు, శని,
 తపతియనువారు సూర్యుని కూర్చుండి జన్మించిరి. ఛాయ వారి
 యెడ వక్షపాతము చేయుట చూచి రోపించి యామెను వివ
 స్వంతుడు భస్మముచేసెను. అంతట శని సావర్ణియు తండ్రితో
 యుద్ధముచేసి యోడిపోయిరి. వారు హిమగిరిపై తీవ్రతపము
 చేసిరి. మహాకాలి వరము నిచ్చిన వారు వచ్చి మరల రవితోఁ
 బోరాడిరి. సూర్యుడు జడిసి పారిపోయెను. సంజ్ఞ బడబాకృతి
 దాల్చి కురుఖండమున తపస్వినియై యుండెను. ఆమెను జూచి
 తాను హయమై యామెతోఁ గ్రీడించెను. అంత నామె
 కిద్దరు కుమారులు గల్గిరి. వారు సూర్యమండలము దరికేగగా
 శత్రులని యెంచి వారిని లోహదండములచేఁ గొట్టెను. వారి
 కాళ్లు విరిగి పోయెను. కాని ఆశ్వినేయులగు వారిని సూర్యుడు
 గని జీవుఁడు ఈశ్వరుఁడు నెట్లో నరుఁడు నారాయణుఁడు నెట్లో
 యట్లు మీరొకే నామమున 'నాసత్యు' లనబఱుగుదురు. సోమ
 శక్తి యగు ఇడాదేవి మీకు పెద్దభార్యయు సూర్యశక్తి పింగల
 మీకు చిన్న భార్యయు నగుంగాక! మీలో మొదటివాఁడిదాపతి
 రెండవవాఁడు పింగలాపతియు నగుదురుగాక! పండ్రొండవ రాళికి
 గూర్చుండియును శని రాజై మానవులు చేయు శాంతికి శుభం
 డగుగాక! సావర్ణి మానవుల రాళిచక్రమునకు భ్రమ కారకుడై

శాంతి కరుండగును. తపంతి జన్మలగ్నమందుండును. ఆ పాప కీర్తికి ఇడయుఁ పింగలయు శాంతి కూర్తురు. ఈ మాట విని యాశ్వినులు దేవనైద్యులయిరి. సావర్ణి శనియు రాహువు కేతువునైరి. వారికి శాంతి కరులై యశ్వినీ దేవతలు వర్తించిరి. అనిన విని యశ్వినీ దేవతలు తమ యంశలచే శూద్రస్త్రీయందు జన్మించిరి. మేకలజంపు చండాలునియింట నిడాపతి సధనుడను పేర పితృభక్తుఁడై జనించెను. అతఁడు కబీరుశిష్యుఁడై వెలు గొండెను. వాఁడు క్రిందటి జన్మమున సత్యనిధియను బ్రాహ్మ ణుఁడై భయముచేఁ బారిన గోవును చండాలునికిఁ జూపించెను. దాన సతని పుణ్యము నశించెను. రెండవ వాఁడగు పింగలాపతి మానదాసుఁ డను చర్మకారుని కుమారుఁడు రైదాసుఁడను పేర జన్మించెను. కాశీపురమున కబీరుతో మతవాదముసేసి శంకరా చార్యుల వారిదగ్గరకేగి వాదించి వారిచే నోడింపఁబడి వారికి మొక్కి రామానందుల సన్నిధిని శిష్యుడయ్యెను. ఈ చరిత్రలు రెండును కలిపాపహరములు.

—: 19 అ. రోషణుడు :—

ఇట్లు బృహస్పతి తెలిపి తన యంశముచే ఇష్టిక యను పురమున గురుదత్తుఁడను విప్రుని కుమారుఁడు రోషణుఁడను పేర జన్మించెను. బ్రహ్మ మార్గ ప్రదర్శకుఁడై యెప్పెను. నూత్ర గ్రంథమయి యగు మాలను జలనిర్మితమగు తిలకమును వాసు దేవమంత్రమును గలియుగమునఁ బ్రతి మానవునికి నందించి కృష్ణచైతన్యని సన్నిధి కేగి యతని యాజ్ఞచేఁ గంబళమునుగొని తన యింటికేగెను. ఇకమీద కృష్ణచైతన్యని చరిత్రవినుము.

—: కృష్ణ చైతన్య లు :—

కలిలో నెవ్వని చరిత్ర) విన్నవారికి భయము కల్గదో యట్టి కృష్ణచైతన్యల దివ్యచరిత్ర) వినుమని యిట్లు సూతుండు శౌనకాదులకుఁ దెలుపఁదొడంగెను. యజ్ఞకర్తయు యజ్ఞాంశమును నగు కృష్ణచైతన్యఁ డైదవయేడు వయాసుగల్గియుండగా వంగ దేశమున శారదాదేవీ భక్తుఁడగు నీశ్వరుఁడను విప్రుఁ డుండెను. అతఁడు సరస్వతీ వరమంది శాంతిపుగమున పసించుచు సకలపండితులను శాస్త్రవాదములం దోడించి విలసిల్లుచుండెను. అతఁడు గంగాతీరమున దివ్యస్తవముచేసి పేరొందెను. అంతట యజ్ఞాంశుఁ డచట కేతెంచి స్తవముచేయుచున్న యీశ్వరుని దగ్గరకువచ్చి “నీవు చేయు స్తుతియందు సుకృతము ఇష్టాపూర్తములు (వాపీకూపతటాకాది నిర్మాణము) అర్ణము వేదసారము లు వర్ణించితివి. ఇది దూషణమా లేక భూషణమా యని యనుగ నాతఁడు దూషణ మించుకయు నిందు లేదు. అంతయు భూషణమే యనెను. కాదు కాదు నీ చెప్పినదంతయు నిందయే (దూషణమే) యని చైతన్యఁడు వాదించెను. మఱియు సుకృత మనునదే ధర్మము. పూర్తమనగాఁ జైతన్యము (జ్ఞానకళయన్న మాట) అర్ణమనగా వీర్యము. ఈ మూఁడు వేదముల సార భూతములు గంగాజలమునం దిది దూషణము. శరీరమునం దిది భూషణము అనెను. ఆమాటవిని సరస్వతీ భక్తుఁడు భిక్షుకుడు నగు నీశ్వరుఁ డాశ్చర్యపడెను. శారద తన వాడగు నీశ్వరుఁడు వాదమున నోడిపోయి సిగ్గుపడుటకని నీ వీకృష్ణ చైతన్యని శిష్యుడవు కమ్మనెను. అతఁ డాట్లే చైతన్యని శిష్యుఁడయ్యెను.

వెండియు నూతుండిట్లనియె. శ్రీధరుడను 'శివభక్తు డొకఁ డుండెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డొకరాజు పార్థనచే భాగవత సప్తాహము కావించెను. అందు లభించిన ధనముంగొని శ్రీధరుఁ డత్త వారింటికిగెను. అట కొంతకాలముండి భార్యతో స్వగ్రామము వెళ్ళుచుండగా దారిలో దొంగలుకొట్టి యాతని సొమ్ము హరించిరి. అతనిజంపి యాతని గోరథముచు (ఎడ్ల బండి యన్న మాట) భార్యను ధనమునుగూడ యా చోరులు తీసికొని పోయిరి. ఇంతలో సచ్చిదానంద విగ్రహుఁడైన రాముఁడా దొంగల నేడ్లరను సంహరించి బ్రాహ్మణుని బ్రతికించెను. శ్రీధరుఁ డది మొదలుగ బృందావనమున నివసించి వైష్ణవాగ్రీ సరుండయ్యెను. కృష్ణ చైతన్యుఁ డేడవసంవత్సరములో నుండగా శ్రీధరుఁడాతని సన్నిధికిగి బ్రహ్మజ్ఞానము వడసెను. అవ్వల నాతఁడు భాగవతమునకు టీక రచించెను.

—: బ ల భ ద్రి: డు :-

శంకరార్చనపరుండగు రామశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడు కాశీనివాసియై యుండెను. అవిముక్తేశ్వరమున శివరాత్రి నా డతఁడొంటరిగాఁ బంచాక్షర జపతత్పరుండయ్యెను. లోక శంక రుండగు శంకరుఁడాతనికి సాక్షాత్కరించి నరము కోరుమనియె. అంతట నాతఁడు సమాధిగతులయిన మునుల కేదేవుఁడు పర ముఁడై ధ్యానగోచరుండగునో యా దేవుఁడే నా హృదయమున వసించునట్లనుగ్రహింపవేయని యడిగెను. అవ్యయుండగు పురు షుని యర్థతేజమై యొక్కతేయయ్యు మూఁడువిధముల గోచ

రించునదై శూన్యభూతయయ్యు బ్రహ్మస్వరూపిణియై యలరు
 ప్రకృతి మాయ యను నొక శక్తియున్నది. ఆమె పురుష తేజము
 గ్రహించి పునపునకరూపులగు నిర్గురు కుమారులను గన్నది.
 అందు పురుషుడు నారాయణుడు. అతడు గౌరవర్ణుడు
 (తెలుపు). ఎనిమిది బాహువులుగలవాడు. విశ్వరక్షకుడగు
 నా భగవంతుడు స్వేచ్ఛగా మూడు తెఱుంగులయ్యెను.
 అందు సగము తేజము వాడు వనమాలి చతుర్భుజుడనగు
 విష్ణువు. అతడు క్షీరశయనుడు. అతడే ఆదిత్యుడు. అతడే
 సద్గుణదేవత. ఆశక్తియొక్క మిగిలిన సగభాగము నరనారా
 యణులను ఋషులు. జిష్ణుడు విష్ణుడునని. వారిర్వురు గంధ
 మాదనపర్వతమునం దున్నవారు. క్షీబుడు (నపుంసకుడు).
 కేవలము బ్రహ్మరూపము. అదే సంకర్షణమూర్తి. అందు
 పూర్వార్థము గౌరవేషుడు (తెల్లని శేషమూర్తియన్నమాట.
 పరార్థము రామలక్ష్మణులు. గౌరవేషమూర్తియే ద్వాపరాంత
 మందు బలభద్రుండై యవతరించెను. రామలక్ష్మణధ్యానము
 బలభద్రపూజనము నేను జేయుదును. నీవు నది పొంది సుఖం
 పుము. అని యంతర్ధానమై రామానందునికిఁ గుమారుఁ
 డయ్యెను. అతడు పండ్రెండేండ్లు వయసువాడగు కృష్ణ
 చైతన్యుని జేరి శిష్యుడయ్యెను. అతఁ డధ్యాత్మరామాయణము
 రచించెను.

—: జీవానందుడు - రూపానందుడు :—

జీవానందుడు రూపానందుడనువానితోఁ గృష్ణచైతన్య
 చరిత్ర) ఖని శాంతిపురమేగి చైతన్యుడు పదునాఠేండ్లు యీడులో

నున్నతటి ఆర్యా! తమ మతమేమని ప్రశ్నించెను. అంతట నవ్వి చైతన్యుఁడు నేను శాక్తుఁడను. శక్తిపూజకుఁడను. శైవుఁ డను. లోకక్షేమమునకై శివదీక్షుఁగొని శైవుఁడ నగుదును. విష్ణు ధ్యానపరుండనై వేటొక్కపుడు వైష్ణవుఁడు నయ్యెద. నేను పాపపురుషునికి బలియైన భక్తియను మత్తును ద్రావి యది శక్తికి సమర్పించి జ్ఞానాగ్నియందు హోమముచేయుదును. 'అనిన నతనికడ వారు శిష్యులైరి. అవ్వల సర్వులకుఁ బూజనీయులైరి. రూపానందుఁడు కృష్ణఖండమఱు పురాణాంగమును రచించెను. జీవానందుఁడు షట్సందర్భము అను నొక గ్రంథము రచించెను.

—: విష్ణు స్వామి :—

విష్ణుస్వామియను విప్రుఁడు శాంతిపురమేగి పందొమ్మిది యేండ్ల ప్రాయముగల చైతన్యుని దరికేగి ఏ దేవుఁడు సర్వదేవ తలకుఁ బూజ్యుఁడు? అని యడిగిన నాతఁడిట్లనియె. సర్వదేవత లలో శంకరుఁడు త్తమోత్తముఁడు. అనుగ్రహకారకుఁడు. భగ వంతుఁడు. హరుఁడు. విష్ణువునకు, రుద్రునకు, బ్రహ్మకుఁగూడ ప్రభువు. అట్టి హరుని పూజనేయక యేమిసేసినను వ్యర్థమే. వైష్ణవులయ్యు నెవ్వరు శివు నర్చింతురో వారికి విష్ణుభక్తి సుస్థిరమగును. అనిన విని విష్ణుస్వామి చైతన్యునకు శిష్యుఁడై కృష్ణమంత్రోపాసన చేయుచు శివారాధన తత్పరుండయ్యె. గురుని యాజ్ఞచే వైష్ణవసంహితను నిర్మించెను.

—: మ ధ్వా చా ర్యు లు :—

కృష్ణభక్తుడగు మధ్వాచార్యులు యజ్ఞాంశుని (కృష్ణ చైతన్యుని) మహానుభావుడని గుర్తించి శాంతిపురమునకేగి మొక్కి కృష్ణుడు సాక్షాద్భగవంతుడు. తక్కిన బ్రహ్మాది దేవతలు సృష్టికారకులు కాన వారిని బూజించిన నేమి? శాక్తేయులు వృథాగా హింసామయములైన యశ్వమేధాదులచే దేవతల నర్చింతురు. అనినవిని శచీకుమారుడైన యజ్ఞాంశుడు కృష్ణుడు భగవంతుడు గాడు. ఇతడు తామసుడు. దొంగ, భోగి, హింసకుడు, మాంసభక్షకుడు. ప్రకృతికంటె బరుడైన యుత్తమలక్షణసంపన్నుడే భగవంతుడు. బుద్ధిగలవాడు బ్రహ్మ. అహంకారము గలవాడు శివుడు. శబ్దమాత్రుడు గణపతి. స్పర్శమాత్రుడు యముడు. రూపమాత్రుడు కుమారుడు. రసమాత్రుడు కుబేరుడు. గంధమాత్రుడు విశ్వకర్మ. శ్రీవణమాత్రుడు శని. త్వజ్మాత్రుడు బుధుడు. చక్షుష్మాత్రుడు సూర్యుడు. ఘ్రాణమశ్వినులు. బృహస్పతి ముఖము. హస్త మిందుడు. కృష్ణుడు పాదములు. లింగము దక్షప్రజాపతి. గుడము మృత్యువు. హింసాయజ్ఞములచే నతడ తృప్తినందును. యజ్ఞములం దుపయు క్తమైన పశువు బ్రహ్మాత్వ మందును. దానికి మోక్షము గలిగించిన మహిమచే యజమాని పుణ్యమందును. ఎవడు శాస్త్రవిధిచే గాక వృథాగా హింసా యజ్ఞము చేయునో వాడంధతామిశ్రలోకము లందును. హింసా యజ్ఞములందు మహాపాపముగలదు మహాపుణ్యమును గలదు. ఇందులకే కృష్ణుడు కలియుగమునందు హింసాయజ్ఞము నాపి

కార్తికశుద్ధ పాడ్యమినాఁడు అన్నకూటమయమైన యజ్ఞమును స్థాపించెను. అంతట నింద్రుఁ డుపేంద్రునియొడఁ గోపించి వ్రజ వాటమును దారావృష్టిచే ముంచెత్తెను. అయ్యెడఁ గృష్ణుఁడు లోకరక్షణకు ననాతనియగు ప్రకృతిని సంతృప్తి పఱచెను. ఆ ప్రకృతి తన పూర్వార్థతేజముచే రాధారూపము దాల్చి కృష్ణుని హృదయమునందు వసించెను. ఆమెశక్తిచే భగవంతుఁడు గోవర్ధనపర్వతము గొడుగుగాఁ బట్టి రాశ్వనానను వారించెను. అయ్యెడ గిరిధరుఁడను పేరు కృష్ణునికిఁ గల్గెను. ఆ రాధాకృష్ణుఁడు పూర్ణబ్రహ్మము. ఇందుచే గేవలకృష్ణుఁడు భగవంతుఁడు గాఁడు. రాధాకృష్ణుఁడే భగవంతుఁడు. అతఁడే పరమాత్మ. ఈ మాటవిని మాధవాచార్యులు కృష్ణచైతన్యల శిష్యుఁడై వారి సన్నిధానమున వసించెను.

—: కృష్ణచైతన్యల చరిత్ర:—

—: 20 అ. భట్టోజ దీక్షితులు :—

ఒకప్పుడు భట్టోజ దీక్షితులు కృష్ణచైతన్యల వారికి నమస్కరించి మహాదేవుఁ డొక్కఁడే శరీరులకాత్మ స్వరూపుఁడు అతఁడే గురువు. సర్వసమర్థుఁడు. విష్ణువు బ్రహ్మయు నతని దాసులు. కాన వారిని బూజింపనేల? అనినవిని కృష్ణచైతన్య డిఱువదియెండ్లవాఁడు చిఱునవ్వునవ్వి భట్టోజితో “ఓ యీ! ఈ శంభుఁడు మహేశ్వరుఁడు గాఁడు. అతఁడు కర్తయుగాఁడు. విష్ణువుకంటె మఱియెవ్వఁడను భర్తలులేరు. శివుఁడు సంహార కుఁడు మాత్రినే. ఒక్కటే మూర్తి మూఁడుతీరు ల్లునది.

శాస్త్రతంత్రముల మూలమునఁ జేయు పూజచే బ్రహ్మ మోక్ష ప్రదాయకుఁడు. వైష్ణవ మార్గముచేఁ జేయు పూజలకు విష్ణువు మోక్షదాయకుఁడు. శైవమార్గమునఁ బూజించువారికి శంభుఁడు మోక్షప్రదకుఁడు. శాక్తుఁడు గృహస్థాశ్రమి యజ్ఞభోక్త పితృ దేవతాప్రసాదభాజనుఁడు. వానప్రస్థు వైష్ణవుఁడు. అతఁడు కండమూలాశనుఁడు. రౌద్రుఁడు (రుద్ర)భక్తుఁడు శుద్ధరూపుఁడు. నిర్గుణుఁడు. బ్రహ్మచర్యాశ్రమము నుండియే తురీయాశ్రమ స్వీకారముసేయును. ఈ వాక్యములు విని చైతన్యులకు శిష్యుఁడై భట్టోజి వ్యాకరణముమీఁద వ్యాఖ్యానము రచించెను. అదే సిద్ధాంత కౌముది యని పేరందియున్నది.

—: ప రా హ మి హి రు డు :—

సూర్యభక్తుఁడు పరాహమిహిరుఁడను పండితుఁడు కృష్ణ చైతన్యులను వారెవరువదిరెండవయేట దర్శించి ఈ సూర్య భగవానుఁడే ప్రాంతఃకాలమున బ్రహ్మయు, మధ్యాహ్నమున విష్ణువు, సాయంసమయమున సదాశివుఁడు నై యున్నాఁడు. కాన సూర్యోపాసన త్రిమూర్తుల యుపాసనయేకాని వేఱు కాదు. అనిన విని కృష్ణచైతన్యులు ప్రకృతి పర-అపరయని రెండువిధములు. పరాకృతి నామమాత్ర ప్రకృతి తన్మాత్ర శబ్దమాత్ర స్వరూపమాత్ర రూపమాత్ర రసమాత్ర గంధమాత్ర యని యెనిమిది మూర్తు లయియున్నది. అపరా ప్రకృతి కేవలము జీవభూత, నిత్యశుద్ధ, జగన్మయి. భూమ్యాదులు, మనోబుద్ధ్య హంకారములు నపరాప్రకృతి కెనిమిది మూర్తులు

గలవు. విష్ణువు బ్రహ్మ మహాదేవుడు గణపతి యముడు గుహుడు కుబేరుడు విశ్వకర్మ యనువారు బరాప్రకృతికి దేవతలు. సుమేరువు వరుణుడు వహ్ని వాయువు ధ్రువుడు సోముడు రవి శేషుడు అపరాప్రకృతి దేవతలు. కాన సోమ పతి రుద్రుడు; సూర్యపతి సాక్షాద్బ్రహ్మ. శేషపతి హరి. అట్టి వానికి నమస్కారము. ఈ వాక్యములు విని శిష్యుడై వరాహమిహిరుడు నాల్గంగములుగల జ్యోతిశ్శాస్త్రము రచించెను. వరాహసంహిత, బృహజ్జాతకము, మరి యితర క్షుద్రీ తంత్రీములను వరాహమిహిరాచార్యులు రచించుచు నా శాంతి పురమందే వసించిరి.

—: వాణీ భూషణుడు —

శివభక్తుడైన వాణీభూషణుడు కృష్ణచైతన్యల వారితో “విష్ణుమాయ ప్రకృతి ఆమెవలన విశ్వము, విశ్వమువలన విశ్వదేవుడు జనించెను. త్రిమూర్తులకు మూలమైన శక్తి యొక్క తెయే పూజ్యురాలు” అనిన విని చైతన్యుడు జడ రూపయు త్రిగుణమయియు నగు ప్రకృతి యొక్కటే తనంతట చా నీ విశ్వమును సృజింపజాలదు. పురుషసహాయము లేనిది యది సాధ్యముకాదు. దేవీభాగవతమున నొక కథ ప్రసిద్ధమయియున్నది. వినుము. ఈ జగత్తు పుట్టియు జడమై కదలిక మెదలిక లేకున్నజూచి ప్రకృతి శూన్యాత్మకుడైన పుగుమని మెచ్చజేసిన నాతడు మాయాజనితమైన. విశ్వగోలకమున భగవంతుడు డనుప్రవేశము సేసెను. పుంలింగ ప్రకృతి యందు

జొచ్చి యతఁడు పులింగుఁడును స్త్రీలింగ ప్రకృతియందు స్త్రీలింగుఁడును నపుంసకప్రకృతియందు నపుంసకుఁడునై యాత్మ యున్నాఁడు. అవ్యక్తప్రకృతియం దున్నప్పు డితఁడే నిర్గుణుఁడు. అధోక్షజుఁడు నను పేరొందినాఁడు. అట్టి శూన్యరూపుఁడు సాక్షి యు నగు పరమునికి నమస్కారము. అనిన విని కృష్ణ చైతన్యలు ముప్పదియేండ్ల యీడున నున్నతఱి వారికి శిష్యుఁ డయ్యెను.

—: ధ న్వం త రి :—

ధన్వంతరియను బ్రాహ్మణుఁడు బ్రహ్మభక్తుఁడు. కృష్ణ చైతన్యలవారి యొద్దకేగి నీవు పురుషశ్రేష్ఠుఁడవు, నిత్యశుద్ధుఁ డవు, మాయ జడము. నిత్యుఁడు అవ్యక్తుఁడునగు నాత్మ వలనఁ బ్రకృతి జనించినది. కాన పరుఁ డొక్కఁడే ప్రాజ్ఞుఁడు అనిన విని చైతన్యస్వామి పురుషుఁడు శ్రేష్ఠుఁడు కాన ప్రకృతి లేక యత ఁడేమియు చేయనేరఁడు. వరాహపురాణమునఁ గథ యిట్లున్నది. నిత్యుఁడగు పురాణపురుషుఁడు స్వేచ్ఛచే బహురూపి యయ్యెను. కాని జగద్రీచన యతనిచేతఁ గాదయ్యెను. చిరకాల మతఁడు ప్రకృతిని స్తుతించెను. ఆమెవచ్చి మహాత్తత్వమును రచించెను. అందుండి క్రీమముగా నహంకారము పంచతన్మాత్రీలు మహా భూతములు వానినుండి యీ జగత్తు క్రీమముగా జనించెను. కాన పురుషునికంటఁ బ్రకృతి పరురాలు. ప్రకృతికంటఁ బురు షుఁడు పరుఁడు. అట్లనోన్మన్యపరమగు నాద్వంద్వమునకు వంద నము. ఈమాట ధన్వంతరి విని శిష్యుఁడై గురుసన్నిధిని వసించి వేదాంగమగు కల్పవేదమును (ఆయుర్వేదము) రచించెను. శుశ్రూతాదు లాతని శిష్యులయిరి.

—: జ య దే వుఁ డు :—

జయదేవుఁడు బౌద్ధధర్మపరుఁడై యుండి కృష్ణచైతన్యల వారి యిరువదియైదవయేట వచ్చి నమస్కరించి ఎవ్వని నాభి నుండి బ్రహ్మశ్రోగ్రూఢ కమల ముదయించెనో యా దేవుఁడు బ్రహ్మనూః (బ్రహ్మసువు) అని సామవేదములందుఁ గీర్తింపఁ బడెను. అతని జెండాయందు విశ్వుఁడగు నారాయణుఁడు వసించెను. కాన విశ్వకేతువని యతనికిఁ బేరుగలదు. నిరోధము తీనివాఁడుగాన 'అసిరుద్ధుఁడు' అనంబఱగును. ఆతని భార్య బ్రాహ్మముహూర్తము. ఆమె నిత్య ఉషయనియు నామెకుఁ బేరు గలదు. ఆ దేవుఁడు స్వయముగా లోకహీతమునకై యర్చావ తారుండయ్యెను. అన విని చైతన్యలు వేదమే నారాయణుఁడు. దానినుండి కాలము, దానినుండి కర్మము, దానినుండి ధర్మము, శ్రీమముగాఁ బ్రవిర్తిల్లుచున్నవి. ధర్మమునుండి కామము, కామమునుండి రతి యను భార్యయు నేర్పడెను. రతియందుఁ గామమునకు జనించినవాఁ డనిరుద్ధుఁడు. వాని చెల్లెలు ఉష. ఇద్దరు నొకేమా రుదయించిరి. కాలమే కృష్ణుఁడు. ఆతని సహో దరి రాధ. బ్రహ్మ కర్మరూపి. వాని సోదరి నియతి. ధర్మరూ పుఁడు మహాదేవుఁడు. శ్రీధ్ర వాని సోదరి. అనిరుద్ధుఁడు సర్వేశుఁ డెట్లంటేని, బ్రహ్మాండమందలి సృష్టి స్థూలము, సూక్ష్మము, కారణము నని మూడు విధములు. స్థూలసృష్టికి నారాయణుఁడు నారాయణియను శక్తి జనించిరి. వారినుండి నీరు పుట్టెను. అందుండి శేషుఁడు జనించెను. నారాయణుఁడు నువ్వుడైన తతీ నాతని నాభినుండి పద్మ మనంతయోజన విశాలమయి జనించెను.

అందుండి బ్రహ్మ, వానినుండి స్థూలసృష్టి సంభవించెను. ఇత నూత్మసృష్టి కనిరుద్ధుడు (ఉమాపతి) యుతనినుండి బ్రహ్మాండ మస్తకమున వీర్యమయమైన నీరు, అందు శేషుడు నుండిరి. వారి నాభినుండి బ్రహ్మ జనించెను. నూత్మసృష్టి స్వప్నమందు వలె జనించెను. ఇత కారణసృష్టికై వేదరూపుడై నారా యణుః డవతరించెను. వేదమునుండి కాలము, దానినుండి కర్మము, దానినుండి ధర్మాదులు నేర్పడినవి. నీ గురువును ఓఢ్రదేశవాసియగు జగన్నాథుఁ డవతరించెను. నేను శిష్యు లతో నట కేగవలయును. అనిన విని కృష్ణచైతన్యస్వామిశిష్యులు తమతమ శిష్యుల నాహ్వానించి యెల్లరు నటకేగిరి. శంకర శిష్యులు పండ్రిండుసంఘములవారు రామానుజుని దరికేగిరి. నామదేవాదులు యేడుగురు శిష్యుకూటములవారు రామానం దులవారికి మొక్కి యటనుండిరి. రోవణుడు తన శిష్యులతో వచ్చి కృష్ణచైతన్యప్రభువును సేవించెను. భక్తిపరులగు వారెల్ల జగన్నాథపురమున కేగిరి. నిధులు సిద్ధులును నట వారిని సేవింప వచ్చి యుండెను. శైవశాక్త మతములవారు వైష్ణవులు కలిసి పదివేలమంది కృష్ణచైతన్యప్రభుని సేవించుచు జగన్నాథమున వసించిరి. ఉమాపతియగు ననిరుద్ధస్వామియం దర్చావతారుడై యున్నాడు. అతఁడు భక్తవరుల రాక గని విప్రీమునివేషము దాల్చి కృష్ణచైతన్యలవా రున్నచోటికేగెను. చైతన్యస్వామి యాతనింగని మొక్కి, 'ప్రభా! భయంకరమయిన యీకలిలో మీరేమి మత ము త్తమమని భావించురు? కృపతోఁ దెల్పుడు.' అనిన జగన్నాథస్వామి స్వయముగా నిట్లనియె. మిశ్రీ దేశమందు

జనించిన మ్లేచ్చులు ఖాశ్యవునిచే. శాసింపబడి శూద్రవర్ణము నుండి సంస్కరింపబడినవారై బ్రాహ్మణవర్ణమును జేరి (బ్రాహ్మణధర్మ మనుసరించి సాత్త్వికులయియన్నమాట) శిఖాయజ్ఞోపవీతముల ధరించి వేదము పఠించుచు యజ్ఞములు చేసి యిందుని బూజించిరి. అందుల కిందుగ్రెడు దుశ్శిఖించి శ్వేతద్వీపమున కేతించి నన్ను స్తుతించి దేవమంగళార్థము మేల్కొల్పి 'దయానిధీ! శూద్రసంస్కృతమయిన యన్నమును ద్విజుఁడు భక్షింప నర్హముగాదు. శూద్రులు చేయించు యజ్ఞములచే భగవంతుడు తృప్తినొండఁడు. కాశ్యపుఁడు స్వర్గస్థుఁడు కాగా మాగధుఁడు రాజై యుండగా నాశతువు బలి కలిపక్షమునఁజేరి నన్ను నిస్తేజస్కుని గావించెను. మిశ్ర దేశమందు జనించిన మ్లేచ్చునిచే సంస్కృతభాష సంస్కరింప బడినది. ఆ పని కేవలము దేవతల వినాశనమునకు దైత్యుల వర్ధనమునకుఁ దలపెట్టబడినది. ఆర్యులకు దూష్యమైన ప్రాకృతమునువాఁడు దెచ్చిపెట్టినాఁడు. కాన నన్ను శరణొందెడు నన్ను రక్షింపుము. అనిన విని నేనపు డిందునితో నంటివి. ద్వాదశాదిత్యులు భూమిపై నవతరింపుఁడు. నేను లోకక్షేమ మాసించి కలిలో నవతరింతును. ప్రవీణుఁడు నిపుణుఁడు అభిజ్ఞుఁడు కుశలుఁడు కృతి సుఖ నిష్ఠాతుఁడు శిక్షితుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు సుగతుఁడు ప్రబుద్ధుఁడు బుద్ధుఁడు ననుపేర ధాత మితుగ్రెడు ఆర్యమ శక్రుఁడు మేఘుఁడు ప్రాంశువు భగుఁడు వివస్వంతుఁడు పూష సవిత త్వష్ట విష్ణువు అను నాదిత్యులు కీకటదేశమున జననమందిరి. వేదసిందను గావించుచు భాద్రశాస్త్రవ్యాప్తి

గావించిరి. వారిసద్దనుంజి వేదములను గొని సురలు ముసవకుల కిచ్చిరి. వేదనిందాప్రభావముచే దేవతలు కష్టముల పాలైరి. బౌద్ధరూపియైన విష్ణువును నుశించిరి. హరి యోగబలము చేతనే వారి శ్రమ హరించెను. ఆ దోషముచే బౌద్ధుఁడు సగ్నుఁడు (దిగంబరి) యయ్యెను. అందుఁ బూర్వార్థముచే నేమినాథుఁ డనియు పరార్థముచే బౌద్ధుఁడనియు నాతఁడు రెండు విధము లయ్యెను. బౌద్ధరాజ్య వినాశమునకే దారుపాపాణ రూపుఁడై సింధుతీరమున లోకరక్షార్థము జగన్నాథమూర్తియై యవత రించెను. స్వర్గలోకమునుండివచ్చిన యింద్రీద్యుమ్నుడను రాజా స్వామికాలయము కట్టించెను. ఇట కృష్ణచైతన్యులవారి మహిమ కేంద్రీకృతమైయున్నది. అది సర్వాభీష్టదము. మోక్షదమును. ఇచట వర్ణధర్మముగాని వేదధర్మముగాని పాటించఁబడదు. ఈ కృష్ణచైతన్య మండల మందొక యోజనము మేర ప్రతనియమ పరిపాటియుండదు. యవనభాష మాటలాడువారిని బౌద్ధులను జూచినవారిని బవిత్రీము చేయుటకే నేనిట్లు జగన్నాథమూర్తి నయ్యెదనని భగవంతుడు తెల్పెను. కలికాలమున నా దర్శనముఁ చేయువారు శుద్ధులగుదురు.

--: 21 అ. బౌద్ధమతవిధ్వంసనము - ఆర్యమతప్రవర్తనము :--

జగన్నాథుల వాక్యము విని కృష్ణచైతన్యులు 'ప్రభో ! మీ మతము ననుసరించి యుత్తమ శ్రేయస్సేదియో తెలుపుఁ డన జగన్నాథుం డిట్లనియె. కలిలో వేయొండ్లు గడచిన తరువాత కన్వయించునుని కశ్యపుని కుమారుఁడై యుదయించును. వాని

యు 'త వ్య' యు దేవకన్యక. వారు సరస్వతీతీరమున
 ని. (ద్రాక్షచే దం. తులయి వర్తించిరి. కణ్వుడు వేదనూక్తము
 లచే సాస్వతీనదిని నుశించెను. ఒక సంవత్సరమునా దేవి
 పసన్నయై యార్జ్యసంతతి వృద్ధి నందునట్లువరమిచ్చెను. వారికిఁ
 బదమంది కుమారులు కలిగిరి. వారి పేరులు ఉపాధ్యాయుడు
 దీక్షితుడు పాఠకుడు శుక్లుడు మిశ్రాకుడు అగ్నిహోత్రి
 ద్వివేది త్రివేది పాండుడు చతుర్వేదియని. వారు సరస్వతీదేవి
 నారాధించిరి. ఆమె పండ్రోండ్ర యీడువారైన తతీ వారికిఁ
 గ్రామముగా నుపాధ్యాయి దీక్షిత పాఠకి శుక్లేక మిశ్రాణి అగ్ని
 హోత్రిణి ద్వివేదిని త్రివేదిని పాండుయని తుర్యవేదిని యను
 కన్యలను భార్యలనుగా నొసంగెను. ఆ దంపతులకుఁ బదునాఱు
 గురవంతున గోత్రకర్తలగు కుమారులు గల్గిరి. వారిపేరులు
 కశ్యపుడు భరద్వాజుడు విశ్వామిత్రుడు శౌతముడు జమదగ్ని
 వశిష్ఠుడు వత్సుడు శౌతముడు పరాశరుడు గర్గుడు అత్రి
 భృగువు అంగిరస్సు శృంగి కాత్యాయనుడు యాజ్ఞవల్క్యుడు
 నని యేర్పడినవి. కణ్వుడు సరస్వతీశాసనముచే మిశ్రాదేశ
 మున కేగి మ్లేచ్ఛులచే సంస్కృతము భాషింపజేసి పదివేలమంది
 దాక వారి స్వాధీనపఱచుకొని బ్రహ్మవర్తనమున కేతెంచెను.
 వారందరు తపస్సుచేసి సరస్వతిని బ్రసన్నం జేసికొనిరి. అయి
 దేండ్రకు దేవి ప్రాదుర్భవించి యా మ్లేచ్ఛులను శూద్ర
 వర్ణాంతకులను గావించెను. వారందరు కారువృత్తి (పడ్రొంగము)
 నాశ్రయించిరి. వారిలో రెండువేలమంది వైశ్యులయిరి.
 వారిలో నాచార్యపృథువు అనునాతఁడు కశ్యపనేవకుఁడు పం

డ్రొండేండ్లు తపముచేసి కణ్వుని యనుగ్రహ మండెను. వానికిఁ గణ్వుండు తూర్పుదిశ నొక గ్రామమిచ్చెను. అది మాగధ మను పేరొందెను. కణ్వుండు స్వర్గస్థుండైన తరువాత శూద్రోవస్తులయిన మ్లేచ్ఛులు యజ్ఞము లొనరించి యిందుని సేవించిరి. ఇంద్రుఁడందులకు దుఃఖించి దేవతలతో వేదములను హరింప బ్రాహ్మణుండై యవని నవతరించెను. అతఁడే జనుండను పేరొందెను. వానిభార్య 'జయని' యను నామె. వా రదితికశ్యపుల యంశము లచే కీకటస్థలమందుఁ బుట్టిరి. వారివలన నాదిత్యులు బోకక్షేమ శారణులయి జనించిరి. కర్మనాశ యను నదీతీరమున బోధగయ యను పురము గలదు. వారచట నివసించి పౌద్ధశాస్త్రోర్ధములు గావించిరి. వేదములను శ్రోద్రులవరముచేసి విశాల కేగిరి. సమాధినున్న మునులందఱకు నా ధర్మముల నేర్పి వెడలిపోయిరి. అది మొదలు భూమిపై దేవతలు లేకుండ వెడలిపోయిరి. మ్లేచ్ఛులు పౌద్ధులయిరి. మఱి యితరులు వేదతత్పరు లయిరి. సరస్వతీప్రభావముచే వా రార్యు లనబడిరి. వారు దేవపితకు లకు హవ్యకవ్యములు సమర్పించిరి. కలిలో సరువదియేడువేల యేండ్లయిన తరువాత బలిపంపగా మయాసురుఁ డవని కేతెంచెను. శాక్యసింహగురువై ప్రసిద్ధికెక్కెను. అతఁడు బహుమాయావి. గౌతముఁ డను పేర నతఁడు పౌద్ధధర్మమును వ్యాపింపఁజేసెను. వానిచే నన్ని తీర్ధములందు యంత్రీమాలు స్థాపింపఁబడెను. శిఖాయజ్ఞోపవీతములు వీడి వర్ణసంకతులయి వదికోట్లమంది యూర్వు లయ్యెడ పౌద్ధులయిరి. అయిదు లక్షల

మంది మిగిలినవారు పర్వతములకు బోయిరి. చతుర్వేదప్రభావముచే వహ్నివంశీయులగు రాజు లిరువదినాల్గు కుటుంబములవారు యోధులయి బౌద్ధులను జయించిరి. వారిని సంస్కరించి వింధ్యదక్షిణమున స్థాపించిరి. అచట మఱిల వర్ణవ్యవస్థ యేర్పడెను. అయిదు లక్షలమంది యార్యులు చరించిన నేల యార్యావర్త మనంబడెను. ఈ మాటవిని కృష్ణచైతన్యఁడు జగన్నాథుని శిష్యుడయ్యెను. శుక్లదత్తుని కుమారుఁడు నిత్యానందుఁడను విప్రుఁడు జగన్నాథునకు శిష్యుడయ్యెను. అంతట నయ్యుషాపతి యనిరుద్ధుఁడు వారిద్దరియెడఁ బ్రసన్నుడయ్యెను. మార్కండేయువటమున జగన్నాథుని దర్శించి సముద్రమందును నింద్రీద్యుమ్నసరస్సున స్నానముచేసినఁ బుంజ్జస్కము కలుగదు. ఈ కథయు ననంతఫలదము. ఇట్లు నడచిన కథ విని కలిచేఁ బ్రార్థితుఁడై బలి దుఃఖితుఁడై మయునితో నుకందరుఁడనుష్టేచ్ఛ రాజు నా యభివృద్ధి కోరువాఁడు. వానికి నీవు సహాయము చేయుము. అనిన మయుఁడు నూరుగురు దైత్యులతోఁ గూడి కర్మభూమి కేతెంచి యేడు మోక్షపురములందును యంత్రములను నిర్మించెను. వానికిఁ గ్రిందుగానున్న లోకములన్నియు ష్టేచ్ఛమయము లయిపోయెను. అంతట నార్యులకు శోక కారణమై పెద్ద కోలాహలము బయలుదేరెను. కృష్ణచైతన్య భక్తులగు వైష్ణవు లది విని గురూపదిష్ట దివ్యమంత్రము జపించి ధన్యులయిరి. రామానందుని శిష్యుఁ డా మంత్రమునూదల క్రిందుగా నుపదేశించి యాష్టేచ్ఛు లందరిని వైష్ణవులను గావించెను. ఫలమునఁ ద్రిశూలచిహ్నముగ (చామములు)

కంఠమునఁ దులసిమాల నాలుకపై రామనామము వారికిఁ బ్రధానము లయ్యెను. రామానందుల మహిమచే మ్రేచ్చు లందఱు వైష్ణవు లయిపోయిరి. రామానందమతమున వారు 'సంయోగులు' అను పేరందిరి. ముఖ్య వైష్ణవులగు నార్యు లయోగ్యులుండు పసింఱిరి. నింబాదిత్యుఁడుఁ (నింబారుఁడన్న మాట) శిష్యులతోఁ గంచికేగెను. అచట రాజమార్గమున నున్న మ్రేచ్చ యంత్రమును జూచి తన గురుమంత్రమును విఘ్నముగాఁ (తలక్రిందుగా) జేసి యుపదేశించి యచటనే యుండెను. అంతట నచటివారందఱు వైష్ణవులయిరి. విష్ణుస్వామి హరిద్వారమునఁ దన వర్గముతో కేగి యచటి బౌద్ధయంత్రమును దలక్రిందులు చేసెను. ఉర్ధ్వపుండ్రము (రెండు రేఖలతో) దానినడుమ బిందువునుంచి తులసిమాల దాల్చి మోమున మాధవ మంత్రము జపించుట వారి లక్షణమయ్యెను. మధుగుఁ యాధవాచార్యులు వచ్చి రాజమార్గమునందలి బౌద్ధ యంత్రమును దలక్రిందుచేసి లలాటమున ముక్కు సగభాగము, చివరి దాక కరవీరపత్రితుల్యమయిన బొట్టు, తులసివేరు, రాధాకృష్ణ మంత్రము తన ముఖ్యలక్షణములుఁగా బ్రచారము చేసెను. శంకరాచార్యులవారు శైవమార్గపరామణులయి రామానుజుల యాజ్ఞచే గాళిపురమునకేగి యచట బౌద్ధయంత్రమును దారు మారు చేసి మోమున త్రిపుండ్రము, సుద్రాక్షమాల, గోవింద మంత్రము నుపదేశించెను. రామానుజులు తోతాదరి యను పురమునకేగి లలాటమునఁ గంఠమందు నూర్ధ్వరేఖలనడుమ పసుపువచ్చని యూర్ధ్వరేఖయొకటియు తులసిమాలయు నుపదేశ

సించెను. ఉజ్జయినియందు వరాహావిహారులు యంత్రీము
 నిష్కలముచేసి యందరిని శైవులను గావించెను. ఫాలమున
 చితాభస్మము, కంఠమున రుద్రాక్షమాల, శివనామజపము
 నాతని మతచిహ్నము లయ్యెను. కాన్యకుబ్జమున వాణీభూష
 ణుఁడు అర్ధచంద్రాకృతియైన నామము, రక్తచందనమాల, దేవీ
 నామము నాతని లక్షణములయ్యెను. ధన్వంతరి ప్రయాగలో
 యంత్రీము నశింపజేసి అర్ధభాగ మెఱ్ఱని పుండ్రము, నొక బిం
 దువును రక్తచందనమాలయు తన చిహ్నములుగా నుంచెను.
 భట్టోజ యుత్పలారణ్యమేగి త్రిపుండ్రము, కంఠమున
 రుద్రాక్షమాల విశ్వనాథనామజపము లక్షణము నొనరించెను.
 రోషణుఁ డిష్టికయను పురమేగి యచటి యంత్రీమును దల
 కిందుచేసి జనమునకు బ్రహ్మమార్గ ముపదేశించెను. జయ
 దేవుఁడు ద్వారకలో విష్ణుభక్తి యొక యెఱ్ఱని నామము ఫాల
 మున, మెడలో దామరపూసలమాల నొవిందమంత్రము ముఖ్య
 చిహ్నములు గావించెను. ఇల్లు శైవులు వైష్ణవులు శాక్తులుగాఁ
 బలురీతులయిరి. శాక్తులు నిర్గుణులు, వైష్ణవులు సగుణులు
 శైవులు సగుణనిర్గుణులు నై యొప్పిరి. నిత్యానందుఁడు శాంతి
 పురమందును నదీహానగరమున హరియు, కబీరు మాగధమందు,
 రై దాసు కలింజరమున, సధనుఁడు నై మిశమున సమాధి నందిరి.
 ఇప్పటికిని వైష్ణవసంఘము లటనున్నవి. యజ్ఞవృద్ధియయ్యెను.
 ఇంతవరకుఁ గృష్ణచైతన్యలవారి దివ్యచరిత్ర మీకుఁ దెల్పితిని.
 మయాసురాదులు నిష్కలులై బలిదగ్గరకుఁ భోయిరి.

—: 22 అ. అక్కసు - అతని యాస్థానపండితులు :—

బలి యీ కథ విని రోషణుడను మఱియొక రక్కసుని బిల్చి 'తిమిరలింగుని కొడుకు సరుషుడనువాఁడు కలఁడు. నీవు వానికడకేగి రాక్షసకార్యము చక్కబెట్టుము' అనిన వాఁడు వేదమూర్తగాములైన దేహలీపురవాసులను బాదుచేసెను. సరుషుఁ డైదేండ్లు పాలించినతరువాత వాని కుమారుడు † 'బాబరు' ఇరువదేండ్లు పాలించెను. అవ్వల హోమాయువు † (హుమాయూ) మదాంధుఁడై దేవశత్రునై పాలించెను. దేవతలవృదు నదీహోవనవాసియగు కృష్ణచైతన్యుల శరణుఁ బొందిరి. అంతట నాస్వామి రోపముగొని వాని రాజ్యమునకు భంగముచేసెను. అంతట మహారాష్ట్రులు శేషకాకునికే (ఇతఁడు సూర్ వంశమువాఁడు) బట్టముగట్టిరి. వాఁడు స్త్రేచ్ఛుడయ్యు ఢిల్లీని న్యాయముగానే (15 సంవత్సరములు) యేతెను. (వీనిని హుమాయూన్ మరలజయించి యొక్క సంవత్సరము పాలించి నట్లు చరిత్ర కన్పించుచున్నది.) శంకరాచార్యులవారి శిష్యుఁడు బ్రహ్మచారియు నగు ముకుందుఁడు ప్రయాగలోఁ దపముచేసి యిరువదిమంది శిష్యులతోఁ గూడియుండి బాబరుచే దేవతలు భగ్నవులగుట విని తన దేహము నగ్నిలో హోమము గావించెను. వాని శిష్యులు నగ్నియం దురికిరి. ఆవుపాలతో రోపముతోఁ

† బాబరు కాలము క్రీ శ 1526-30 మధ్య. † బాబరు కుమారుఁడు హుమాయూన్ క్రీ శ 1530 నుంచి 1556 దాకా. హుమాయూన్ కొడుకు అక్బరు క్రీ. 1556-1606 వరకు పాలించినాడు. అక్బరు కొడుకు షహీష్. వీనికి 'ఇహంగీర్' అను బిరుదున్నది. ఇతఁడు ఏబది యేళ్లు పరిపాలించినట్లె

గూడ త్రావిన దోషముచే ముకుందుడు స్లేచ్చుడై జనించెను. హుమాయూను కుమారుడై కాశ్మీరమందు జనించెను. అతని జన్మనమయమున నశరీరపాణి 'వీ డకస్మాత్తుగా నుదయించినాడు, మంచి భాగ్యశాలి. పైశాచమార్గమున నింత వాడు మఱియొకడుండడు. వీడు 'అకబరు' (అక్బరు) అని పిలువబడును. శ్రీధనుడు, శ్రీవతి, శంభువు, వరేణ్యుడు, మధువ్రాటి, విమలుడు, దేవవంతుడు సోముడు, వర్ధనుడు,

దున్నదికాని ఇతవదిశెండ్రకంబెఁ బాలించినట్లు ప్రమాణాంతరాలు కనిపించుటలేదు. జహాంగీర్ కుమారుడు 'ఖుర్దుకుడు' అని యీ పురాణములోఁ గనిపించుచున్నది. వీనికే 'షాజహాన్' అను బిరుదున్నట్లును, ఆపేరే ప్రసిద్ధిగా వ్యాపించినట్లున్నది. వీని రాజ్యకాలము పదియేండ్లు. 'షాజహాన్' కుమారులలో నొకడు నవరంగుడు. వీనినే ఔరంగజీబు అని వాడుచున్నారు. వీని రాజ్యకాలము క్రీ. శ. 1658-1707 ఔరంగజీబు కొడుకు అలోముడు (అలీమ్) 'బహూదూర్ షా' యని వీని నందురు. శివాజి ఔరంగజీబును జంపి పిమ్మట నా రాజ్యమున వీనిని దన పక్షమునఁ బ్రతినిధిగా నుంచెను. ఈ బహూదూర్ షా క్రీ. శ. 1713 దాకా (అయిదేండ్లు) పాలించెను. ఫలరుషుడు (పతుల్ సెయర్ యని చరిత్రలో వాడుక) 6 సంవత్సరములు పాలించెను. వీడు బహూదూర్ షా కొడుకగు జహాందర్ షా యనే వాణ్ణి చంపి రాజ్యానికి వచ్చినాడు. (ముతులుడను పేరు పురాణమున గనించుచున్నది. వాడే 'జహాందర్ షా' అయి యుండును.) జహాందర్ షా కొడుకు మహూదుడు (మహమ్మద్ షాహా యని చరిత్రలో వాడుక) వీడు క్రీ. శ. 1777-1806 వరకుఁ బాలించెను. వీనికాలములోనే సారణీకరాజు నాదర్ షా దండెత్తి వచ్చి ఢిల్లీ నాక్రమించుకొన్నాడు. మహమ్మద్ షాను ఖైదు చేసినాడు. వీడు ఢిల్లీ రాజ్యమందు చాలా దుండగములుచేసి ధనము కొల్లగొట్టి మయూరాసనమును దీసికొని సారణీకమున కురాసాన్ కు వెళ్లిపోయినాడు. ఈ 'కురాసాన్' పదమే యీ పురాణములో 'ఖురజను' అని వాడబడినది. ఈ మహమ్మదుడు కొడుకు 'మహూత్సుడు' అని యీ పురాణమునందున్నది. ఈ పేరు చరిత్రలో క్షరకలేదు.

వర్తకుడు, నుచి. మాంధాత, మానకారి, కేశవుఁడు, మాధవుఁడు, మధువు, దేవాసి. సోమవుఁడు, శూరుఁడు, మదనుఁడు, ననువారికి గురువైన ముకుందుఁడు నీ యింట జనించినాఁడు” అని యువశరీరవాణి ‘హుమాయూనుకుఁ’ దెల్పెను. అది విని వాఁడు దానములు చేసెను. అకృపనకుఁ బదియేండ్ల యీడున వాని తండ్రి దేహాలికి వచ్చి (ఫిల్లీకి) కేశవశాకుని జయించి రాజయ్యెను. అప్పల నతఁ డొకయేడు పాలించెను. పిమ్మట ‘అకృప’ రాజయ్యెను. అకృపనకుఁ బూర్వజన్మమందు శిష్యులయినవా రాతని రాజరికమున మంతులుగా వైరి. కేశవుఁడు గానసేనుఁడు (తాన్ సేన్ అను సంగీత పండితుఁడు) వైజవాక్కు-మాధవుఁడు హరిదాసు మధ్వాచార్య పంశీయుఁడగు మధువు (సర్వరాగజ్ఞాసి) నతని యాస్థానమం దుండిరి. గతజన్మమున దేవాసి య ను వాఁ డు వీరబలుఁ డనువీర నుండెను. అతనికి పాశ్చిమాత్యుఁడు, సోమవుఁడు, మానసిం హుఁడను. గౌతమపంశీయుఁడు సేనాపతు లయిరి. సూరుఁడు, దక్షిణుఁడు ననువా రాతని యాస్థాన పండితు లయిరి. బిల్వ మంగలుఁ డను నభినయ శాస్త్రవేత్త యకృపనకు మిత్రుఁ డయ్యెను. మదనుఁడను బ్రాహ్మణుఁడు పూర్వదేశీయుఁడు నర్తకుఁ డయ్యెను. చందలుఁడు రహస్యకీడా పండితుఁ డయ్యెను (కామశాస్త్ర పండితుఁ డన్నమాట). తులసీశర్మ పౌరాణికుఁ డయ్యెను. రాఘవానందుఁ డను నతఁడు స్త్రీలకుఁ శిక్షణ గఱపువాఁ డయ్యెను. అతఁడు రామానందమతము

వాడు. శ్రీపతి గుడ్డివాడు. మధ్యమతమువాడు. సూరదాసు కృష్ణలీల యను గ్రంథము రచించిన కవి. చంద్రీభట్టుని కులమున శంఖుఁడు జనించెను. అతఁడు రామానంద మతస్థుఁడు. వరేఱ్యుఁడు నంతియే. కలికుఁ డనువాడు భాషా ఛందశాస్త్రజ్ఞుఁడు. మధ్యమతమువాడు. అతఁడు రామలీల యను గ్రంథమును రచించెను. కేశవుఁడు విష్ణుస్వామి మతస్థుఁడై జనించెను. కవిప్రియము మొదలయిన గ్రంథముల నాతఁడు రచించెను. రామజ్యోత్స్న యను గ్రంథమునుగూడ యాతఁడు రచించెను. సోముఁడు నింబార్కమతమువాఁడై జనించి రహస్యశ్రీదాశాస్త్రము రచించెను. వర్ధనుఁడు చరణదాసకుఁడై జనించి జ్ఞానమాల యను గ్రంథము చేసెను. అతఁడు రైదాస మతము వాడు. వర్తకుఁడు, రోపణ మతస్థుఁడు. రత్న భానుఁడు జైమిని నూత్రీములపై భాషాటీక (హిందీటీక) రచించెను. రుచి మధ్వాచార్య మతమున జనించెను. అతఁడు నానాగానమయమైన 'లీల' యను గ్రంథము రచించెను. మాంధాత కావ్యశబ్దావ్మణుఁడు. మధ్వాచార్యుఁడు. భాషాభాగవతము రచించెను (హిందీ భాగవత మన్నమాట). మానకరుఁడు స్త్రీరూపధారియై 'మీరా' యనుపేర రాజకుమారికియై కృష్ణభక్తి నొందెను. 'మా' యనగా శోభ. 'ఈ' అనగా గమనము (నడక) యేనుఁగు బోలినది. కాన 'మీరా' యను పేరేర్పడెనట. ఆమె మధ్వాచార్య మతస్థురాలు. ఇదంతయు భాషా గ్రంథముల చరిత్రగా నీకుఁ దెల్పితిని. ఇది కలిచాపహరము.

—: ఔరంగజీబు - శివాజీ:—

అశ్బరు యేబదియేండ్లు పాలించి స్వర్ణ మంచెను. వాని కుమారుడు సలోముడు (సలీము) ఏబదియేండ్లు పాలించెను. వానికొడుకు ఖుర్దుకుడు పదియేండ్లు పాలించెను. వానికి నల్లరు కొడుకులు. అందు నవరంగుడు మధ్యముడు (ఔరంగజీబు అన్నమాట) వాడు తండ్రిని యన్నదమ్ములను జయించి రాజయ్యెను. పూర్వజన్మమున వాడు అంధకుడను వాడు వాని యంశముచే గర్మభూమియందుఁ బుట్టెను. వేదములను దేవతలను భిష్ట మొనర్చి రాక్షసపక్షము వృద్ధి చేసినాడు. ఆమాటవిని కృష్ణచైతన్యులు వంశక్షయ మగునని వానికి శాప మిచ్చిరి. వాడు నలుబది తొమ్మిది యేండ్లు పాలించెను. సేవాజయుఁ డను రాజు (శివాజీ యన్నమాట) దేవ పక్షము వాడు. మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణుడై వానిని జంపి వాని కొడు కును ఢిల్లీకి రాజు గావించి తాను దక్షిణదేశమునకు వెడలిపోయెను. ఔరంగజీబు కొడుకు అలోముడు (అలీము) ఏదేండ్లు పాలించెను. పీమ్మట వాడు విద్రాధము రోగముచే జనిపోయెను. విక్రీమార్క- శకము పదునేడువందల డెబ్బదిలో (కీ). శ. 1713 లో) అలోముడు చనిపోయెను. తాలనుని కులమున స్నేచ్ఛుడగు ఫలరుషుడు జనించి ముకలుడను వాని కులము నంతమొందించి రాజ్యమేలెను. అతడు పదియేండ్లలి శత్రువులచే మరణించి దైత్యలోకమున కేగెను. వాని కొడుకు మహామదుఁ డిరువదియేండ్లు పాలించెను. వానిరాష్ట్రమున నాదర్ హా అను దైత్యుడవచ్చి యాకృతులను

సంహరించి ఖురజమను దేశమునకు వచ్చెను. మహామదుని కొడుకు మహామత్స్యుడు తండ్రి రాజ్యముగొని యైదేండ్లాలను. వాడు తాలనుండను మేచ్చుని వంశములోనివాడు. మహా రాష్ట్రాలచే సంహరింపబడెను. * ఢిల్లీలో నవుడు పదియేండ్లు మాధవుండను మహారాష్ట్రుడు పాలించెను. అప్పుడు అలోముండు (వీడు మరయొక ఆలీము) రాజ్యమును బడసెను. వాని రాష్ట్రమున స్వదేశ రాజులు గ్రామముల కధిపతులయిరి. (చిన్న చిన్న జమిందారు లైరన్నమాట) మాండలికు లవు డెక్కువయైరి.

—: వానరులు - గురుండులు :—

ఇట్లు ముప్పదియేండ్లు చిల్లరరాజ్యములు వ్యాపించెను. అయ్యెడ దేవతలందరును కృష్ణచైతన్యనికడ కేగుదెంచిరి. కృష్ణాంశభూతుండగు నతఁ డందరిదుఃఖము గమనించి ముహూర్త మాత్రము థ్యానించి దేవతల నిట్లనియె. మున్ను రామచంద్ర ప్రభువు రావణుని సంహరించి కోతుల నమృతవర్షముచేఁ బుసర్జివింపఁజేసెను. వికటుండు, వృజిటుండు, జాలుండు, వర లీనుండు, సింహులుండు, జవుండు, సుమాత్ముండు నను తక్కువ రకపు వానరుల ప్రార్థనచే వారికి దేవాంగనలకు రావణుని వలనఁ

* మాధవుండను నీ మహారాష్ట్రుండు ఢిల్లీకి వీజంటుగానున్నట్లు చరిత్ర కనిపించుచున్నది.

గలిగిన కన్యల నొసంగి వెండియు వారితో నిట్లనియె.
 †“మీమీపేరులతో బాలంధరనిచే నిర్మితములయిన ద్వీపముల
 యందు మీరు మీరు రాజు లయ్యెదరుగాక ! నందినీ
 భేనువునకు (గోవునకు) * రుండము (తల) నుండి జన్మించిన

† నాడు 'బాలంధరములు' అనుపేరు కొన్ని దీవుల కపుడున్నట్లు తోచు
 చున్నది. రామభక్తులగు వానరు లా బాలంధర ద్వీపప్రాంతములకు రామాజ్ఞచే
 వెళ్లి పరిపాలన చేసినపు డా యా వానరులపేరు లా యా ద్వీపములకు
 దరువాత వచ్చియుండును. వికటద్వీపము, వృజిలద్వీపము, బాలద్వీపము,
 వరలీనద్వీపము, సింహలద్వీపము, బావాద్వీపము, సుమత్రీ (సుమత్రా)
 ద్వీపము.

* ప్రేతాయుగమునాటి కథ యిక్కడ సంబంధింపబడినది. మున్ను
 విశ్వామిత్రుఁడు వశిష్ఠునితో యుద్ధము చేసినపుడు నందినీధేనువుయొక్క
 శరీరమునుండి వెక్కువంది మ్లేచ్ఛులు జనించినట్లు పురాణములలో నున్నది.
 సంధినీధేనువుయొక్క 'రుండము' నుండి జనించినవారు మ్లేచ్ఛులలో నొకరక
 మగు 'గురుండులు' అన్నమాట. శ్రీ మహాభారతము ఆదిపర్వము 175 అధ్యాయములో నిట్లున్నది.

శ్లో॥ అస్పజ త్పప్లవాన్ పుచ్చాత్ ప్రస్రవాన్ ద్రావిడాన్ కకాన్
 యోనిచేశాచ్చ యవనాన్ శకృత శ్శబరాన్ బహూన్
 మూత్రోత క్వాస్పజత్కాంశ్చి చ్చుం భాం క్షైవ పాశ్చ్యతః
 పాండాన్ కిరాతాన్ కాంభోజాన్ సింహలాన్ బర్హతాన్ ఖశాన్
 చిబుకాంశ్చ పులిందాంశ్చ చీనాన్ హూణాన్ సకేకరాన్
 ఘనర ఘేనత స్సా గౌ శ్శ్చాన్ బహువిధా వశి. 26, 27, 28.

వికటుఁడు అనే వానరుఁడు రామాజ్ఞచే జాలంధర ద్వీపములకు నెట్టి యంతకు పూర్వమే యక్కఱున్న గురుండు లనెడి వైచ్చులను జయించెను. ఆ వికట వానరుని పరంపర యక్కడనే యుండి గురుండులతోఁ గలిసిపోయి సంతానమును గని యుండురు, వారే కోఠిముఖములు గలవారుగా పుట్టి యీదేశమునకు వర్తకమునకై వచ్చి 'కలకత్తా' లో స్థావర మేర్పఱచుకొని యుండురు. మొదట గురుండులు శౌద్ధమతస్థులయి యుండి ఏనుకీర్తిస్తు తరువాత క్రైస్తవమత మవలంబించిరని యీ పురాణమునబట్టి తెలియుచున్నది.

“వికటమును పడమటి ద్వీపమున వానిభార్య వికటావతి అష్టకాశల చూర్ణమున (ఎనమండుగురు కుశలురు గల ఒక నిపుణసంఘము పార్లమెంటు అన్నమాట) ద్వారా పరిపాలించినది. ఆమె భర్త పులోమార్చి 'కలికాతా' (కలకత్తా) యుండుండెను. అతఁడు వికృమాంక శకము 1824 లో అనగా క్రీ. శ. 1766 లో (వికృమాంక శకంలో 58 తీసివేస్తే క్రీస్తుశకము వచ్చును) రాజుగానుండెను” అని మూలములో నున్నది. ఇది విక్టోరియాకథగా ముడి పెట్టుటకుఁ గుదురుటలేదు. విక్టోరియాకాలము 1766 క్రీ.శ. ఆనుట పొసగదు. ఈకాలానికి సరిపడుటలేదు. ఇక్కడనుండి యున్న కథకు పాఠ భేదము లుండి తీరవలెను. ప్రస్తుతము ముద్రితమైన యీ భవిష్యపురాణ ప్రతినిబట్టి యీకథ చరిత్రతో సరిపడుటలేదు. విక్టోరియా కాలము క్రీ. శ. 1858 అయి యున్నది. అదిగాక యామె భర్త 'పులోమార్చి' అని తరువాతి శ్లోకములోనున్నది. అది 'ఆల్బర్ట్ విక్టర్' అనేవాని అసలుపేరుతో నెట్లును సరిపడుటలేదు. విక్టోరియా రాజ్యకాలమును భవిష్యపురాణములో నెవరో వర్ణియుండురు. తేదా అంతకు పూర్వమున్న శ్లోకములు తీసివేసి రాయారు. ఆ షోడశవార గురుండులు ఏడుగురు పరిపాలింతురన్నమాట,

మేచ్చులు గురుండు లనంబడుదురు. ఆ జాతివారు మీఁదఁ జెప్పిన ద్వీపములం దుండురు. మీఁరా గురుండులను గెలిచి యచట రాజ్యము సేయుఁడు” అనిన హరివాక్యము విని యా వాసరులు సంతోషపడి యేగిరి. వికటుని వంశమువారగు వాస రులకు నచట జనించిన గురుండులు వాసర ముఖము గలవారయి వాణిజ్యమునకై యిక్కడికి (భారత దేశమునకు) వచ్చిరి. ఆ నచ్చిన గురుండులు ఖాద్ధ మతస్థులు. ఈశపుత్రీమతమున నున్నవారు (ఏనుకీస్తుమతము స్వీకరించిన మాట). వారి హృదయ ముత్తమ మయినది. సత్యవ్రతము, కామజయము, కోపము లేకపోవుట, సూర్యభక్తి వారిలక్షణములు. ఆగురుండు లలో ఆర్చికుఁడనువానిని(హేస్టింగ్సు ఏమో) కల్కికాతాయండు స్థాపించిరి. వికటుఁ డనువానిభార్య వికటావతి పశ్చిమ ద్వీపమునకు రాణియయ్యెను. ఆమె అష్టకౌశలమార్గమున రాజ్యమునేలెను. ఆమె భర్త పులోమార్చి కలకత్తాయందుం డెను. వికీముని తరువాత కలిలో 1824 సంవత్సరము తరువాత పులోమార్చి రాజయ్యెను. వారి వంశమున నేడుగురు గురుండు

కూడా కుదురలేదు. ఆమె తర్వాత సప్తమ ఎడ్వర్డు, పంచమశార్జి, ఆష్టమ ఎడ్వర్డు, ప్రస్తుతము ఆరవశార్జి పరిపాలన హాత్రోమే జరిగినది. ప్రస్తుతము శార్జి పరిపాలనకాలములో భరతదేశమునకు వచ్చిన స్వాతంత్ర్యము మాట లేనేలేదు. కాన యిక్కడి స్థానికులన్నియు ప్రక్షిప్తములేయని వా యభి ప్రాయము.

లనువదినాల్గేండు రాజ్యమునేసి నశించిరి. గురుండులలో నైమిదవ రాజు న్యాయముగా నేలుచుండగాఁ గలివక్షము పూనిబలిదావ పుడు మురానురుని దేవదేశమునకుఁ బంపెను. (భారత దేశమున కన్నమాట) ఆ మురానురుఁడు బార్డిలుఁడను రాజును వశము చేసికొని యార్యధర్మ నాశనమునకై వాని కభివృద్ధి చేకూర్చెను. మూర్తిని ధరించిన దేవతలందరు నయ్యెడ యజ్ఞాంశుఁడయిన యోగికడ కేగి నమస్కరించి మురానురుఁడు వచ్చిన సంగతి తెల్పిరి. అంతట కృష్ణాంశుఁడు బౌద్ధులగు గురుండులు నాశన మగుదురుగాక యని శపించెను. అంతట గురుండులు కాల ప్రేరితులై యొక్క సంవత్సరములోనే క్షయముపొందిరి. అట్లు నశించినవారిసంఖ్య ముప్పదివేలదాక యుండెను. బార్డిలుఁడను నాష్ట్రేచ్ఛ రాజుశాపవండనముచే నశించెను. తొమ్మిదవగురుండుడు 'భేకలుఁడు' అను వీరుఁడు న్యాయముగాఁ బండ్రిండేండ్లు పాలించెను. వాని పరిపాలన మార్య దేశమునందును నడచెను. పదియవ గురుండుడు లార్డలుఁడు ముప్పది రెండేండ్లు ధర్మ యుక్తముగాఁ బాలించెను.

—: † మా ను లు :—

లార్డలుఁడు చనిపోయిన తరువాత మకరందకులమున జనించిన యార్యజాతీయులు హిమత్రుంగవాసులునగు మానులు రాజ్యము

† ఈ పురాణములో రాజోవు రాజులచరిత్ర చెప్పనపుడు కూడా భవిష్యత్కీర్తియూ పుయోగము చేయబడలేదు. భూతకాల క్రియలే కనిపించు చున్నవి. చదువరులు వానిని భవిష్యత్కీర్తియలుగానే అవ్వయ పఱచుకొన వలెను. మూలానుసరణముగా వాంఛితకరించుటలో మూలములో నున్నట్లే భూతకాల క్రియలే వాడితిని.

నకు వచ్చిరి. వారు బభ్రువర్ణులు (బూడిదరంగువారు) చిన్న ముక్కులు గలవారు. గుండ్రనివారు. పొడవైన తలలుగలవారు. ఇట్టివారు ఢిల్లీయందు రాజులైరి. వీరు బౌద్ధధర్మపరులు. వారలకు ఆర్జికుండనువాడు రాజయ్యెను. వానికొడుకు దేవకర్ణుడు గంగోత్రిగిరి శిఖరమునఁ బండ్రెండ్రులు రాజ్యాభివృద్ధికై ఘోరతప మొనరించెను. వాని తపమ్మునకు భగవతి యగు గంగాదేవి స్వరూపమును స్వేచ్ఛగాఁబడసి స్వర్గలోకమున కేగెను. అప్పుడు కుబేరుఁడు వచ్చి వానికి మహాపదము నొసంగి ఆర్యమండల పరిపాలనము నొసంగి యంతర్ధానమందెను. అంతట దేవకర్ణుఁ డరువదియేండ్లు మాండలికుఁడై యొప్పెను. వానివంశమునం దెనమండుగురు రాజులు దేవపూజాపరులై రెండువందలయేండ్లు పాలించి స్వర్గమందిరి. పదునొకొండవ మూనుఁడు పన్నగారియను పేరుగలవాఁ డిరువదినాల్గు వర్షములు పాలించి పన్నగులచే మరణమంది స్వర్గమొందెను. ఇంతదనుక మూనుల పరిపాలనము నడచినది.

—: 23 అ. నాగుల పరిపాలనము :—

విక్రమశకము 2264 సంవత్సరముల తరువాత భూతనంది రాజయ్యెను. ధనధాన్య సమృద్ధులగు లక్షన్నర కుబేర యక్షు లగు మూనులను కిల్కిలానగరమందు జయించి నాగవంశీయులు రాజ్యము చేసిరి. ఆగ్నేయ దిశయందు పుండరీకునిచే నిర్మితమై కిల్కిలయను పురముండెను. పుండరీకాదులగు నాగు లట పరి పాలన చేసినపుడు వారింటింటఁ బూజింపఁబడిరి. స్వాహాస్వధా వషట్కారములు దేవపూజయు, దేవతలను విడిచి మేరు శిఖ

రమునం దుండిపోయినవి. కుశేరుఁ డిందుప్రయాజ్ఞచే తొక ధాన్యముం దాతప భాగమును గ్రహించి కేవల కొసంగను. మఱి స్వర్ణాదివస్తువులు సకానరాజ్యమునల దేవేవి హరింపఁ బడినవో యవన్నియు భూతనంది మఱల రప్పించి కోశములం దుంచి మాండలికుఁడై పాలించెను. వానితరువాత శిశునంది యేబదియేండ్లు రాజయ్యెను. అతఁడు నాగపూజచేయుచు దేవ తలను దిరస్కరించి యిరువదియేండ్లు పాలించెను. వానితరువాత యుశోనంది సోదరుని సింహాసన మాక్రమించెను. అతఁడును నాగభక్తుఁడే. అతఁ డిఱువది యైదేండ్లు పాలించెను. అవ్వల వానికుమారుఁడు ప్రవీరకుఁడు రాజయ్యెను. అతని రాజ్య కాలము పదకొండేండ్లు. ఒకపుడు బాహ్లీకుఁడు సేనతోవచ్చిపడిన నాపిశాచమేచ్చులతో నొక నెల పోరాడి ప్రవీరకుఁడు మ్లేచ్చు లను లక్షమందిని సంహరించెను. అయ్యెడ నఱువదివేలమంది నాగభక్తులును నశించిరి. రోమజదేశవాసియు మహాబలుఁడు సగు బాదలుఁడనురాజు యుశోనందిని బిలిచి జాలావతియను తన కుమార్తె నిచ్చెను. అతఁ డామెం గ్రహించి యింటికి వచ్చెను. ఆమె కొక కుమారుఁడు బాహ్లీకుఁడను బలశాలి కలిగెను. వాని వంశమున జనించిన రాజులు బాహ్లీకులు పదముగ్గురు నాల్గువందల యేం డ్లై మృతులయిరి. అయో ముఖుఁడను బాహ్లీకుఁడు పాలించుతటి పితృగణములందరు కృష్ణ చైతన్యుని దర్శించి మొక్కి మేము పితృగణములము. నాగ వంశ్యులగు రాజులు మమ్మునిర్లక్ష్యముచేసిరి. శ్రాద్ధతర్పణాదులు మాకు జరుగుటలేదు. పితృవృద్ధివల్ల సోమవృద్ధియు, సందువల్ల

దేవవృద్ధియు, దేవవృద్ధివల్ల లోకవృద్ధియు, లోకవృద్ధివల్ల ప్రజావతియగు బ్రహ్మవృద్ధియు బ్రహ్మవృద్ధివలన నింటింట ప్రతిమానవునియందు నానందము కల్గుట నిక్కము. కావున మమ్ము రక్షింపుము. మే మనాది ప్రజలము” అనిన విని యజ్ఞాంశుఁడు ఆర్యవంశ వర్ధనుఁడగు పుష్యమిత్రుని పుట్టి పుట్ట గనే పదునాతొండ ప్రాయము వానింగా నవతరింపఁ జేసెను. అతఁ డయోనిజఁడు. అయోముఖాదులను దేశమునుండి వెడలగొట్టి రాజయ్యెను. శివాంశమున జనించినవిక్రమార్కుఁడు శకులను గంధర్వపక్షము వారిని జయించి పూజ్యుడై నట్లు నాగపక్షియులగు రాజులను గోలకాస్థులను జయించి పుష్యమిత్రుడును బూజ్యుండయ్యెను.

—: పు ష్య మి త్రి ఁ డు :—

పుష్యమిత్రుడు రాజ్యము చేయునాటికి విక్రమశకము 2772 సంవత్సరములయ్యెను. పుష్యమిత్రుడు నూతొండ్లు పాలించెను. అయోధ్య, మధుర, మాయ, కాశి, కాంచి, అవంతిక, ధ్వజావతి యను మోక్షపురముల నతఁడు పునరుద్ధారణ చేసెను. కురు నూకరవద్దక్షేత్రములు నై మిశోత్పల బృందాది వనక్షేత్రములు నానాతీర్థములును నాతని పాలనమున మఱియయధ్ధరింపఁబడినవి. అయ్యెడ ‘కలి’ గంధర్వుడై దేవ పితృదూషకుడై బ్రాహ్మణ వేషమున పుష్యమిత్రుని దగ్గరకు వచ్చి మ్రొక్కి రాజా! నీవు దయాశాలివి. ఆర్యదేశమున పితృ గణములు శ్రాద్ధతర్పణాదులచేఁ బూజింపబడవలసినవారు అనుట వట్టి యజ్ఞానము. పూర్వకర్మము ననుసరించి భూమిపైఁ జచ్చిన

నరు లెనుబడినాల్గులక్షల జీవరాసులతో కేదో రూపమున జనింతురు. మయుఁడేదో మిష పెట్టి యీ పితృపూజకల్పించెను. ఇదంతయు వృథాశ్రమము వృథాకర్మము' అనిన విని రాజు నవ్వి 'నీవు మూర్ఖుడవు. మూఢుడవు. పరమెఱుంగవు. భువర్లోకమునఁ గఱికిఁ గనిపింపక శూన్యులట్లుండి భాస్వరులై (తేజోరూపులై వెలుఁగువారు అన్నమాట) పిండరూపమయిన విమానములమీఁద సంచరించువారు పితృగణములు. ఉత్తము లగు కుమారులు పిండదానము చేసినపు డా పిండమే సభో మార్గమున పితృదేవతలు విహరించుట కనువైన విమానమై సర్వానంద ప్రదాయకమగును. ఒక్క సంవత్సరము పిండపాయస రూపమున వారి కునికి కన్పించుచున్నది. భగవద్గీత యందలి పదు నెనిమిది యధ్యాయములు, సప్తశతీ మొదలయినవాని పారాయణచేఁ బిండము పవిత్రము చేయబడిన దేని యదిమూఁడు నందలయేండ్ల దాక యుండును. శ్రాద్ధతర్పణాదులు చేయక భూమిపై జరించు నరులు నారకులు. వారి నూటయొక్కతరముల వారు నరకమందురు. శ్రాద్ధకర్మము గొప్పధర్మము. శ్రాద్ధము సర్వకారణము. అనినవిని గంధర్వుఁడైన కలి రాజునకు మొక్కి రాజా ! నీవు నాకు మిత్రుఁడవుకమ్ము. నీకు నేను కింకరుఁడ నయ్యెదను. అని యతఁడు పువ్యమిత్రుని జేకొని తన వీవుపై నె క్కించుకొని సప్తద్వీపములను సభోమార్గములను సప్తఖండ ములను నతనికేఁజూపెను. పువ్యమిత్రుఁ డంతట నార్యధర్మ వ్యసస్థ పునరుద్ధరించి ప్రాణములువాసి యజ్ఞాంశునియందు లీనమయ్యెను.

—: ఆంధ్రులు :—

ఆంధ్రదేశమందుఁ బుట్టిన సుగదుఁడను బలవంతుఁడు పుష్యమిత్రుఁడు లేకపోయెనని చూచి తాను రాజ్యము పాలించెను. కర్మనూమి యం దాతఁ డిరువది యేండ్లలేను. వాని వంశకుం దఱువదిమంది బహుమార్గులయి పుష్యమిత్రుని తరువాత మూడువందల పదియేండ్లు పాలించిరి. అవ్వల నాంధ్ర రాజులు నశించిరి. అవ్వల నేబదియేండ్లు భూమి యరాజక మయ్యెను. అయ్యెడ క్షుద్రులయిన నరులు లుబ్ధులయి దొంగ తనములు మొదలయిన దారుణమైన పనులచే ద్రావ్యముల గొల్ల గొట్టి దరిద్రులయిరి. భూమియందు బంగారమనునది నశించెను. అవ్వల భగవంతుఁడు ప్రార్థింపఁబడి వారికి 'కౌశలకము అను దేశమున సూర్యాంశచే 'రాక్షసారి' యను రాజుగ జసించును. అతఁడు దేవ మార్గ పరాయణుఁడు. నా యాజ్ఞచే నతఁడు మహీశలమం దవతిరించును." అని

—♦ రాక్షసారి ♦—

తెల్పి విష్ణుఁ డంతర్ధాన మందెను. అంతటఁ బ్రజలు 'రాక్షసారిని' అయోధ్యయందుఁ బట్టాభిషేకించిరి. ఆంధ్రరాష్ట్రము నుండి రాక్షసులు కొల్లగొనిన ధనమంతయు నాతఁడు మరల రప్పించెను. రాక్షసులను జయించి యా ధనమును గ్రామ గ్రామముందు నిలిపెను. అతఁడు ఒక బంగారుకాసున కెనిమిది వెండినాణెముల విలువను నిర్ణయించెను. ఒక వెండినాణెము నకు నూరు ఆర (ఇత్తడి) నాణెములు. అయిదురాగినాణెములొక

ఆరనాణెము, నాగము (సీసము) లైడింటి కొక రాగినాణెము నని యిట్లు నాణెముల చెలామణి యతని రాజ్యకాలమున నేర్పడెను. ఈ రాగి, నాగము (సీసము) పంగము (తగరము) నని యిట్లొకదానిమీద నొకటి యుత్తమములుగా నాతడు నిర్ణయించెను. నూరు లోహనాణెము లొక పంగనాణెముగానతఁ డేర్పరచెను. ఏబదియేండ్లతఁడు పాలించి సూర్యలోకమందెను. వానివంశముం దరువదిమందిరాజులు వేడపరాయణులులగు వారు పుష్కమిత్రుని తరువాత 700 సంవత్సరములయిన తరువాత రాజులయిరి. వారందరు కౌశలాన్వయసంభవులే. అవ్వల నేబది యేండ్లు మండలీకుఁడైన రాజు లేక చిన్న చిన్న జమీందారులు పాలించిరి. అవ్వల బైదవ్ దేశీయుఁడు విశారదుఁ డను రాజు ఆర్యదేశమున కేతెంచి లక్ష్మసైన్యముతో క్షుద్రీరాజుల నందతిని గెల్చి మండలీకుఁడయ్యెను. అయ్యెడనరులు నానాకళలయందుఁ జిత్రవిచిత్రములయిన పను లూరూరచేసి, వర్ణసంకరులయిరి. బ్రహ్మక్షత్రియ వర్ణములు నామమాత్రములయి కన్పించెను. ఆర్యులు వైశ్యప్రాయులు శూద్రప్రాయులు నయి నామమాత్రముగా దేవతల నర్చించువారై యుండిరి. శారదుఁ డరువది యేండ్లజేతను. వాని వంశమువా రారుగురు తరువాతి రాజులయిరి. పుష్కమిత్రుని తరువాత నూటపదునాణ్ణెండ్లు వై దూరులు పాలించి నశించిరి. అవ్వల నాల్గువందలయేండ్లు క్షుద్రులగు రాజులేలిరి. అవ్వల నైషధ రాష్ట్రమున కాలామాలి యను వాఁడు రాజయ్యెను. అతఁడు చిల్లరి రాజులను జయించెను. యమానాథీరమున 'యమాభూయము' అను నగరము

యోజననై శాల్యముగలది కాలకాలము అను పేర నిర్మితము య్యెను. అం దా 'కాలామాలి' యార్యరాజులకఁ బూజనీయుఁ డైన రాజయ్యెను. అపుడు దేవతలను బితరులను పూజించుట మాని జనమెల్ల ప్రేతపూజ సేయఁజొచ్చిరి. నైషధదేశీయు లొక నూరేండ్లు దాక పాలించిరి. అవ్వల వేయేండ్లు నీచులగు రాజు లేలిరి. దేవతార్చనము వేదమార్గము శుభ్రమాత్రముగా నుండెను. (అనగా వివిపించునేకాని యెందును కనిపించదని యర్థము). కలిలో పువ్యమిత్తుని తరువాత 3132 తరువాత దేవతలు దుఃఖితులై కృష్ణచైతన్యని దరికేగి మౌక్తిక 'భగవంతుఁడా! ఇది కలికాలము. నాల్గువర్ణములు భ్రష్టాచారములయి ప్రేతమయములయి యేబదియేండ్ల పరమాయుర్దాయము గలిగి దేవపితృతిరస్కారము సేయుచు పిశాచములను బూజించుచున్నారు. ప్రీతి గ్రామమందును 'కుష్మములు' (ప్రేతములు) పూజంపఁబడుచున్నవి. నరులెల్లరు దుఃఖిప్రాయులు గా కనిపించుచున్నారు. భూతప్రేతపిశాచములుడాకీసీశాకీనీ గణములు నరులు తమను బూజించుచుండుటచే మదాంధులయి దేవపితృగణములను నిందించుచున్నారు. కాన మేము దుర్బలులమై భూతనాయకులు బలవంతులయి యున్నారు. శరణాగతవత్సలుఁడవు కాన మమ్ము డయతో రక్షింపుము. అనిన విని యజ్ఞాంశుఁడు నదీహోపవనమందు నివసించువాఁడు దేవతలంగని యిట్లనియె. మాగధుఁడగు రాజు పురంజనుఁడు బ్రహ్మపరుంఁడై యుండును. వాని భార్య పురంజని. వారికి నాయాజ్ఞ చే విశ్వస్థుల్లి యను బలశాలి కుమారుఁడు గల్గును. అతఁడు

బ్రహ్మమార్గపరుడు.” అని యిట్లు తెల్పిన పదిమాసముల కాకుమారుడు గల్గెను. అతఁడు జనించినవేళ ‘నశరీరవాణి’ పుష్కమిత్తుఁడై వర్ణభక్త్యప్రసన్నముసేసెనో యట్లే యా బాలుడు బ్రహ్మమార్గగామియై కలింద యదు మద్యకములను దేశములను జాతుర్వర్ణ్యవ్యవస్థ కలవానినిగా నొనరించును. ప్రజలు బ్రహ్మభూయిష్టు లగుదురు. దుర్మార్గులగు రాజుల శిక్షించును. పద్మవతీపురమును బ్రాహ్మణ నగర మొనరించును. అనిన పురంజయఁడు క్షుధార్తులకు దానములు గావించెను. అయ్యెడ కలిలో 8,800 గడచెను. అపుడు విశ్వస్ఫూర్తి రాజయ్యెను. అతఁడు క్షుద్రీరాజుల వశపరచుకొని బ్రాహ్మణవర్ణ వ్యవస్థచేసెను. అయ్యెడ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు, పిశాచులు, గుసుండులు మొదలయిన వర్ణసంకరు లందరు బ్రాహ్మణులయి పోయిరి. సంధ్యాతర్పణ దేవపూజాదులు ప్రవర్తిల్లెను. వేద విధు లాచరణకు వచ్చెను. అందరు నొకే భోజనము చేయు వారు, నొకే స్వభావము కలవారు నయిరి. అతఁ డట్లరువది యేండ్లు రాజ్యమేలెను. వాని వంశమువారు వేయిమంది రాజులయిరి. వారి పరిపాలనకాలము పదివేలయేండ్లు. వారందరు యజ్ఞములందు దేవతలకు రాక్షసులకు సమముగానే యజ్ఞ భాగము లిచ్చిరి. దేవత లాశ్చర్యపడి యజ్ఞాంశుని శరణందిరి. అది విని కృష్ణచైతన్యుఁడు “ వేదము సాక్షాన్నా రాయణుఁడు. జ్ఞానరూపము, హంసరూపము, ఆ వేదము యుగభేదము ననుసరించి వర్ణభేద మేర్పరచినది. సత్వగుణుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు, రాజునుఁడు క్షత్రియుఁడు, తామనుఁడు వైశ్యుఁడు, ఈ

మూఁడు గుణములు సమానాంశములుగాఁ గలవాఁడు శూద్రుఁడు. బ్రాహ్మణులచేఁ బితృదేవతలు క్షత్రియులచే సురలు, వైశ్యులచే యక్షరక్షస్సులు శూద్రులచే దైత్యదానవులు దృష్టినొందుదురు. కాయస్థుఁడను వర్ణమువానియందు నాల్గువర్ణములునుం గలవు. కాన కాయస్థులచే భూతప్రేత పిశాచాదులు. తృప్తిచెందను. ఇప్పుడు బ్రహ్మవర్ణమందే నాల్గు వర్ణములు నిమిడియున్నవి. బ్రహ్మసంకరమను నీవర్ణమందుదానవులు సగమును స్వర్ణవాసులు సగమును దృష్టినందుదురు. కాన నేను సౌరాష్ట్రరాజునిట నవతరించెదను. అనితెల్పి యొక కళచే సోమనాథుఁడను పేర నట నుడయించెను. రాజులగెల్చి సముద్ర తీరమున స్వయముగా రాజ్యముచేసెను. అయ్యెడ భూమి క్షత్రివర్ణ మయమయ్యెను. సోమనాథుఁడు యజ్ఞముచే సురతృప్తి చేసి యేబదియేండ్లు రాజ్యమేలెను. వానివంశము నూటయేబది మంది రాజులు దేవతాప్రియులై రాజ్యమేలిరి. వారి రాజ్య కాలము కొంచెమెక్కువగా ముప్పదివేలయేండ్లయ్యెను. అంతట దైత్యులు దుఃఖించి కలితో 'మేము నూతేండ్లు శివునర్పించిన నిన్ను మా కనుగ్రహించెను. నీలో సగము వజ్రమయము, సగ భాగము కోమలము, నీశరీరము సుందరము. కాన మమ్ము రక్షింపుము' అనిన నా కలి గూర్జరమున నవతరించి సింహిక యను మాంసాశనియగు నొక ఆభీరి (గొల్లది) గర్భమున రాహు వను పేరజనించెను. ఆరాహువుచంద్రవైరియై నట్లయీరాహువు సురవైరియయ్యెను. వాఁడుపుట్టినతరిభూమి కంపించెను. గ్రహము లన్నియు విపరీతములయ్యెను. అంతట వేల్పులు మూర్తులను

విడిచి పారిపోయిరి. సుమేరుగిరియం దిందుని శరణొందిరి. ఇందుడు జగదంబికను గొనియాడెను. కన్యామూర్తియై దేవి 'నాదర్శనముచే దేవతలగు మీ రాకలిదప్పులు లేనివారై తపస్సులచే నన్నే యెల్లపుడు దర్శింతురుగాక, అనియె. అంతట దేవతలు హర్షించిరి. ఆ ఆభీరికుమారుడు రాహువు నూరేండ్లు పాలించి ప్రాణములువాసి కలిలో లీనమయ్యెను. వాని వంశమున నూటయేబదిమంది పదివేలయేండ్లు పాలించిరి. మహామదుని మతము చిరకాలము క్రిందట నశించినది. మఱల వారుద్ధరించిరి. అంతట నెల్లరు మ్లేచ్ఛులయిపోయిరి. వేదములు లేవు. దేవతలులేరు. వర్ణములు లేవు. 'హద్దు' అనునదిలేదు. ద్విజులన్నవారు లేరు. వారుపోగా మిగిలిన జనము లర్బుద పర్వతమందు పండ్రెండేండ్లు దేవతల నర్పించిన నాగిరినుండి యొక మహాభూతముదయించి కత్తియు పలకయుగొని మ్లేచ్ఛులను గూల్చెను. ఆతనిపేరు 'అర్వబలి' యని. అతఁడైదు యోజనములమేర అర్వరీయచు పురము నిర్మించెను. అక్కడ మఱల మెల్ల మెల్లగా నార్యవంశము వృద్ధిపొందెను. అతఁడేబదియేండ్లు పాలించెను. వానివంశమున నూటయేబదిమంది పదివేలేండ్లు పాలించిరి. వారందరు సంకరులు మ్లేచ్ఛుస్తేహితులు నైరి. మ్లేచ్ఛకన్యలఁ జెండ్లాడి నామమాత్రముచే నార్యులుగా నుండిరి. అంతట మాలవ దేశీయులగు మ్లేచ్ఛులకును నర్బుద పర్వతప్రాంతము వారగు నార్యులకును ఘోరమైన యుద్ధము జరిగెను. మ్లేచ్ఛుల నొక్క సంవత్సరములో నార్యులు జయించిరి. ఇరువదిలాల్లు వేలమంది మ్లేచ్ఛులు నైదు వందలమంది

యాద్యులును నశించిరి. కలిలో తొంబదివేల సంవత్సరము లగు సరికి భూమి స్లేచ్ఛమయ మయ్యెను. ఎల్లరయందును అలక్ష్మి (దరిద్ర) దేవత) గోచరించెను.

24 అ. దైత్యులు కలిలోఁ గూడి జలఝానములు సేసి కొని హరిఖండమున కేగిరి. హరిఖండము (చైనాపా)ంతము) ఆ ఖండమునం దాశకు ముందున్న మానవులు దేవతృణ్యులు. వారు పదివేల సంవత్సరము లాయుర్దాయము గలవారు. వారందరు దైత్యులతోఁ బోరాడిరి. పది యేండ్లలో వారెల్ల రాక్షసులచే నోడింపబడి యిందునిశరణొందిరి. ఇందుఁడు విశ్వకర్మ కడ “కేసి సప్త సింధువులందుం గల భృమి యను యంత్రీము నీవు స్థాపించితివి. దాని మహిమచే మానవు లితరఖండములకుఁ బోతేకుండిరి. ఆ యంత్రీమును మాయావి యగు మయుఁడు చెఱచినాఁడు. అప్పటినుండి మానవులు సర్వ ద్వీపములందును దిఱుఁగ నేర్చిరి. కావున మాకు శత్రువులకు వారిసందరిని సంహరించి యొక హద్దన నిలిపి మమ్ము గాపాడుము” అనిన విని విశ్వకర్మ దివ్యయంత్రీ మొకటి నిర్మించెను. దానివలన నా దైత్యులు చెల్లచెద రైపోయిరి. ఆ యంత్రీమునుండి గొప్ప వాయువు జనించి స్లేచ్ఛులను నశింపఁజేసెను. ఆ వాయువునకు ‘వాత్యుఁడను’ పెద్ద సుడిగాలి జనించెను. ఆవాత్యుఁడు స్లేచ్ఛులను, యక్షులను, పిశాచులను జయించెను. అతఁడు మంచి జ్ఞాని, బలవంతుఁడు. బ్రాహ్మణక్షత్రియ, వైశ్యులను మూఁడు వర్ణములవారి నాతఁడు గౌరవించెను. స్లేచ్ఛులను బలాత్కారముగ వర్ణమయుల నొసరి

చెను. అతఁడేబదియేండ్లు భూమిపై మండలీకుండయి యేలెను. వాని యంశమున వాయుపక్షమువారు త్రివర్ణములకుఁ జెందినవారొక వేయిమంది పదునాఱువేలేండ్లు మాండలికు లయిరి. వాయువునుండి బ్రహ్మయు, హరియు, శివుఁడును జనించిరి. సర్వజగత్తును వాయుమయము. వాయువులేనిచో నందరు మృతులగుదురు.' అని భావించి వారందరు వాయువును బూజించిరి. కలి బలికి నమస్కరించి తన దుఃఖమును నివేదించిన బలి వామనమూర్తికి మ్రొక్కి, 'స్వామి! నీవు కలిని సృష్టించితివి. అతఁడు కర్మభూమియందలి వాత్సులగు ద్విజులచే నిరాకరింపఁబడెను. ఇప్పటికిఁ గొంచెము తక్కువగా కలిలో నొక్కపాదము ముగిసినది. ఇంద్రీమాయచే నేను భూమిని విడిచితిని. కలిలో నొక వేయియేండ్లు నే నీ భూమి ననుభవింపగా నొక వేయియేండ్లు దేవత లనుభవింపఁజొచ్చిరి. అవ్వల వేయేండ్లు నేను, తరువాత నలుబదియైదువేల సంవత్సరములు దేవతలు నీ భూమిసార మనుభవించితిమి. ఇట్లు పర్యాయముగా దైత్యదానవు లీ కలియుగమున భూమియును భరింపబడుచున్నది. నీవు నాకుఁ గలి నొసంగితివి. కాని యాతని యధికార మేకాగ్రముగా సాగుటలేదు.' అనిన విని వామనమూర్తి తన యంశముచే దైత్యపక్షమును జెంపొందింప నవనిపై నవతరించెను. ఆసమయమున యమునాతీరమందుఁ గామశర్మయను విప్రుఁడు పండ్రోండేండ్లు హరిని బూజించెను. నాకుఁ గుమారుఁడవు కమ్మని వినుతించెను. హరి మున్ను సగభాగముచే దేవహూతియం దవతరించి యుండెనుగాన మిగిలిన సగభాగమున

భోగసింహుఁడు కేలిసింహుఁడు ననుపేర దేవరక్షకుఁడుగా
 దైత్యరక్షకుఁడుగా రెండుతీరుల నవతరించెను. అతఁడు వాత్య
 సంభవులగు రాజులను జయించి కల్పక్షేత్ర (కురుక్షేత్ర) మునకు
 వచ్చెను. మయుఁడు నిర్మించిన క్రీడావతి యను నగరము
 రహస్యముగా నుండెను. అందు వారిద్దరు నివసించుచు కలిభారము
 వహించిరి. సర్వధర్మములకు సారమైనది భార్య. సనాతన ధర్మ
 సిద్ధి కామె మూలము. పతివ్రతయగునట్టి స్త్రీయందు జన్మించిన
 వా రాహ్యులు. వారు దేవతలకుఁ బ్రియులు లేక దేవతలయెడ
 ప్రీతిగలవారు. దూషితయగు స్త్రీ యందు (చెడినస్త్రీ) జన్మిం
 చినవారు వర్ణసంకరులు. అని యాలోచించి భగవంతుఁడు
 కామమయమైన శరీరము ధరించి దినదినము వేలకొలది స్త్రీల
 ననుభవించెను. వారందరు గర్భవతులై కవలపిల్లలను గనఁ
 జొచ్చిరి. అన్నదమ్ములప్పసెల్లెండ్రోతోఁ గ్రీడింప నారంభించిరి.
 ఈ రీతిగాఁ గలియం దనంతమైన సృష్టి పెరిగిపోయెను. ఆ పుట్టిన
 సంతానము త్రివర్ణ ప్రజలను దినదినము భక్షించుచు కర్మ
 భూమియందు సంకరసంతానము పక్షులగుంపులట్లు పెరుగఁ
 జొచ్చిరి. అట్లు రెండువేల సంవత్సరములలోఁ బూర్వ మానవు
 లందఱిని వారు తినివేసిరి. అంతట కలి రెండవపాదము వచ్చెను.
 ఈ రెండవ పాదము వచ్చినంతట కిన్నరులు భూమిపైకి దిగిరి.
 వారు రెండున్నర (కిష్కలు) కిష్క = 24 అంగుళములు
 పొడవుగల వారయి దైత్యమయ్యలై యుండిరి. పక్షులట్లు
 కర్మహీనులయి యిరువది నాల్గేండ్లు పూర్ణాయుర్దాయము కల
 వారై యా కిన్నరుల భూమిపై చరింపఁ దొడఁగిరి. వారిలో

వారికెట్టి భేదము గనిపింపదు. అట్టివారి పుత్రులను మీ కక్కడక్కడ భూమిపై గనిపించుచున్నారు. కలి రెండవ పాదము చివరదాక యిట్లే వీ గుండురు. వివాహము. రాజు, ఒక యుద్యమము, ఒక కర్మము ననుస వేవియు నుండవు. నేడు మొదలు లక్షపాతికవేల సంవత్సరములలో భోగకేలియను వానివంశమునఁ బుట్టినవారు భూమిపై చరింతురు. కావున నోమునులారా? మీరు నేనును గృష్ణచైతన్యలవారి యాజ్ఞ ననుసరించి యెటకేని పోవుదము. అనిన విని విశాలాపురమం దున్న మునులందరు సూతునికి మ్రొక్కి యజ్ఞాంశు డగు. కృష్ణచైతన్యని కడకేగినమస్కరించి బ్రహ్మరూపుడగు నతని యాజ్ఞ నర్థించిరి. నాక మధ్యమందున్న యింద్రలోకమున కేగెదమని విన్నవించిరి. వానిమాట విని కృష్ణచైతన్యలవారును శిష్యులతో స్వర్లోకమున కేగును. అప్పుడు కలి దైత్యులతోఁ గూడ భూమియందు సంచరించును. మరియేమి వినఁగోరుదువని వ్యాసు లడుగ మను పమ్మహర్షి వల్ల భుం గని 'భోగకేలి' చరిత్ర సవిస్తరముగాఁ దెలుపుము. కలియుగమున మచుజు లెట్లుండురో తెలుపు మనను. అంతట వ్యాసభగవాను లిట్లు తెలుపఁ దొడఁగిరి.

—: భోగసింహుఁడు - కేలిసింహుఁడు :—

వామనమూర్తి కలిలో భోగసింహుఁడు కేలిసింహుఁడు నను పేరులతో రెండు మూర్తులుగా నవతరించి దైత్యులను వాత్సాసంభవులగు మానవులను జయించి సంతసించిరి. అంతట దేవతలు దుఃఖితులయి తమతమ మూర్తులను విడిచిపెట్టి కృష్ణ

చైతన్యులకు నమస్కరించి వినయవినమితులై ‘ప్రభూ! నీ ప్రసాదముచే కలి ప్రథమపాదమున దైత్యపూజకు లగువారిని జయించి భూమి ననుభవించితిమి. ఇప్పు డిక మేమేమి చేయ వలయును? దయాకర! ఆనతీయవే’ అనిన హరి యిట్లనియె. నేను మీతో స్వర్గమున కేగెదను. కాన మీరు దేవవంశ్యులగు మానవుల నందరిని వేషి నాతో స్వర్గమునకు రండు. అని యిట్లు కృష్ణచైతన్యులు చెప్పిరని సూతండు తెలువగానే దేవతలు విమానములం గొనివచ్చి సూతాదులను కృష్ణచైతన్యులను నందెక్కించుకొని యేగుదురు. ఆహ్లాదుండు గోరఖుండను యోగి శంకరాదులగు రుద్రాంశ సంభవులు భర్తృహరి యనుగాఞ మఱి యితర యోగిపుంగవులు సను వారితోఁ గృష్ణచైతన్యుల వారు స్వర్గమున కేగుదురు. వామనాంశమున నవతరించిన యా యిద్దరును యోగనిష్ఠఁబూని కల్పక్షేత్రమున వసించుదురు. అప్పుడే దైత్యులందరు నానాటిమానవులచే మిక్కిలి సంత సించుచున్నవారై పాతాలాదిభూవివరములను వృద్ధిచేయుదురు. కలి మూఁడవపాదము రాగానే కిన్నరులుగూడ మెల్ల మెల్ల గా క్షయింతురు. మూఁడవపాదమున నిఱువదియాఱువే లగునప్ప టికి రుద్రాంశుచే భృగఁబుషి భూతవక్షియుండై వచ్చును. వాని భార్య సౌరభియను నామె బలవంతులు, కౌలకల్పులు, ఘోరులు నగు నరులను గనును. వారందరు కిన్నరులను భక్షిం తురు. ఆ కలిసమయమందు వారి యాయుర్దాయ మిరువది యాఱు సంవత్సరములు మాత్రమే యుండును. కిన్నరులు వామ నాంశుని శరణుండుదురు. భోగసింహుండు కేలిస్థిహుండు వారితోఁ

గొప్పయుద్ధము గావించుదురు. ఆయుద్ధము పనియేండ్లు జరుగును. వారీ యిద్దరిని జయింతురు. అంతట వారిద్దరు ధైత్యులతోఁ గూడి ఖాతాశమునకుఁ బోవుదురు. అయ్యెడ భ్రాంగస్త్రపి మహాఘోరమగును. నరులు పశురూపులై తల్లులతో నప్పచెల్లెం (డ్రోఁ గ్రీడింతురు. తెగదిని త్రాగి కామాంధులయి పెక్కుమంది కొడుకులను గాంతురు. కలి మూఁడవపాదము ముగియు నప్పటి కాస్త్రపి పశుపక్ష్యాదిరసోనిధులై ఘోరులై నశింతురు. కలి నాల్గవపాదమురాగా నిరువది యేండ్లు పరమాయుర్దాయము గల్గి నరులెల్లరు నరకలోక మందువారయ్యెదరు. జలమనుష్యులు (సముద్రములలో మనుష్యులుండురని తెలియుచున్నది) నడవి మనుష్యులు నై న నరులవలె కలిలోని మానవులు కందమూల ఫలము లాహారముగాఁ గొని జీవింతురు. భయంకరములైన యలోకాది తమోలోకములన్నియు కర్మభూమియందుఁ బుట్టిన యీ పాపాత్ములచే నిండిపోవును. కృతయుగ ప్రథమపాదమున సత్యలోకము, రెండవపాదమున తపోలోకము, మూడవపాదమున జనోలోకము, నాల్గవ పాదమున స్వర్గలోకము, కర్మభూమి నవతరించిన పుణ్యాత్ములచే నిండును. త్రేతాయుగ ప్రథమపాదమున భూర్లోకము, రెండవపాదమున ఋషిలోకము, మూడవపాదమున గ్రీహలోకము, నాల్గవదానియందు భువర్లోకము నిండును. ద్వాపర ప్రథమపాదమునఁ బుష్కరద్వీపము, రెండవ పాదమున శాల్మలము, మూడవదాన క్రౌంచము, నాల్గవదాన జంబూద్వీపము కర్మభూమి గతులగు మానవులచే నిండును. కలి మొదటిపాదమున నూర్ధ్వాఘోలోకములు నిండును. రెండవ దాన

సప్తపాతాలములు, మూడవదాన భూలోకము నిండును. అక్కడి నుండి (నాల్గవ పాదమున) నరకములన్నియు నిండిపోవును. నీ వడిగినయంత నేను దెల్పితిని మనువునకు వ్యాసుండు పల్కెను.

—: 25 అ. కలి చతుర్థపాదము :—

వ్యాసులు వెండియు మనువున కిట్లనిరి. కలి నాల్గవ పాదమున జనించిన నరులచే నిరువదియొక్క నరకములు నజీర్ణము గొని యుండును. అది యముని కడకేగి తమకుఁ గల్గిన యజీర్ణ వ్యాధి వృత్తాంతము విన్నవించుకొని చికిత్స నర్థించును. కలి సంధ్యలో ధర్మరాజు చిత్రగుప్తుడితో బ్రహ్మాదగ్గర కేగును. అత్తరి బ్రహ్మ నల్లరు యములనుగాంచి (నాల్గు పాదములకు నల్లరు ప్రభువులు కాబోలును) వారు తెల్వినదంతయు విని క్షీరసముద్రమునకేగి జగన్నాధుని వృషాకపిని సాంఖ్యశాస్త్ర మయములయిన స్తోత్రములచే సంతృప్తు నొనరించును. అంతట హరి లోకమంగళార్థముగా రమ్యమైన పచనము వల్కును. ఓ దేవతలారా! సంభల గ్రామమున గాశ్యపుండను బ్రాహ్మణుడు విష్ణుకీర్తియను ప్రియురాలియందు విష్ణుయశుండను కుమారునిం గాంచును. అతఁడు కృష్ణలీలామయమైన గ్రంథమును మానవులకు వినిపించును. అంతట నా నరులందరు చెలరేగి యొకటిగాఁ గూడి విష్ణుయశుని భార్యతో సంకెలచే బంధించి కారాగారమున నుంతురు. విష్ణుకీర్తియందు పూర్ణ రూపుండగు నా భగవంతుఁడు సాక్షాన్నారాయణుఁడు హరి యవతరించును.

అతఁడు శుశ్రూషాక శివంకరుఁ డగును. మార్గశిర బహుళాష్టమి యం దర్థరాత్రమున గాఢాంధకారమున బ్రహ్మాండమున దేవ తలను మంగళము నొనఁచుచుఁ బ్రాదుర్భవింఁచును. త్రిమూ ర్తులు గణపతి దిక్పాలురు విభీషణుఁడుఁ చిత్రవాయువు ధ్రువుఁడు విశ్వేదేవులు నవగ్రహములు నాతఁని సన్నిధానవర్తులయి స్తుతిం తురు. అంతట నాస్వామి వరము కోరుమన దేవతలు బాల రూపుడైన హరి నమస్కరించి కల్పకల్పమందు మన్వంతరము నందు లోకముల నడక తెల్పుమన కల్కి యిట్లనియె. మహా కల్పములు పదు ననిమిది. అవి ప్రకృతియొక్క శరీరమందున్నవి. బ్రాహ్మము అందలి కథ బ్రహ్మపురాణము వర్ణించుచున్నది. అది శతకోటి ప్రవిస్తరము. అప్పల కూర్మము, మాత్స్యము, శ్వేతవారాహము, నృసింహము, వామనము, స్కాందము, రామము, భాగవతము, మార్కండేయము, భవిష్యము, లింగము, బ్రహ్మాండము, ఆగ్నేయము, వాయువ్యము, సాద్యము, శైవము, వైష్ణవము, బ్రహ్మకల్పము. ఈ కల్పములు రెండువేలు తిరిగివచ్చిన మహాకల్పమగును. సహస్రీయుగపర్యం తము బ్రహ్మాండమున కాయమని కీర్తితమైనది. ఆయా కల్ప మందలి విరాట్టును బట్టి యా యా కల్పముల పేరు తేర్పడినవి. ఒకకల్పములోఁ బదునాల్గురు మనువులు వత్తురు. స్వాయం భువాది మన్వంతరములం దాయాయుగములం దాయాజీవుల యాయుర్దాయములు వర్ణింపఁబడినవి.

—: కల్పములు - మన్వంతరములు :—

స్వాయంభువ మన్వంతరమునఁ గృతయుగమందు మానవుల యాయువు లక్ష సంవత్సరములు. త్రేతాయుగమునఁ బదివేలు, ద్వాపరమున వేయి. కలియందు నాల్గువందలు. స్వారోచిషమునఁ గృతయుగమున నెనుబదివేలు, త్రేతయందందు లోసగము, ద్వాపరమం దందులో సగము. కలియందుఁ బదు నేనువందలు, తామసమున కృతయుగమున ముప్పదియారువేలు. త్రేతయం దందులో సగము. ద్వాపరమం దందులో సగము. కలియందు వేయి సంవత్సరములు. రైవత మన్వంతరమున ముప్పదివేలు, పదు నేనువేలు, ఏడున్నరవేలు, ఎనిమిదివందలును వరుసగా నెఱుంగునది. చాక్షుషమున నాల్గువేలు, మూడువందలు, రెండు వందలు, ఒకవంద. సావర్ణి కమున నిరువతివేలు, పదివేలు, అయిదువేలు, ఇరువదియైదు వందలును. బ్రహ్మసావర్ణి కమునఁ బదివేలు, ఐదువేలు, ఇరువదియైదువందలు, పండ్రెండు వందలన్నరయు, దక్ష సావర్ణి కమునఁ బదివేలు, అయిదువేలు, ఇరువదియైదు వందలు, నందులో సగము. రుద్రసావర్ణి కమున నెనిమిదివేలు, నాల్గువేలు, రెండువేలు, ఒకవేయియు. ధర్మసావర్ణి కమున సంతే. భామమున నాల్గువేలు, మూడువేలు, పదిహేనువందలు దానిలో సగమును నుండును. యుగాంతమున కర్మభూమియొక్క లయము కల్ప మనుబడును. మన్వంతరమున సర్వభూమిలయము ప్రళయమనం బడును. పురాణపురుషుని సాయంకాలము ప్రలయ మనంబడును. సర్వలోకలయము ముఖ్యకల్ప మనంబడును. ఇరువదియారువేల కల్పము లొక మహాకల్పము. పురాణపురుషుండు మేషరాశి యందున్న పుష్య బ్రహ్మ దేవతలతో స్వాయంభువునిదగ్గర కేగెను.

పురాణపురుషుఁడు మకరమందున్న పుడు స్వాయంభువమన్వంతరమున వరాహమయ్యెను. పురాణపురుషుఁడు సింహమునందున్న తటిస్వారోచిషమన్వంతరమున నృసింహుఁ డయ్యెను. అతఁడు వృషభమందున్న వేళను త్తమ మన్వంతరమున గణములతోరుఁడుఁ డయ్యెను. మీనరాశినున్న వేళఁ దామస మన్వంతరమున మత్స్యమయ్యెను. మిథునమందున్న తటి వైవస్వతమన్వంతరమునఁ గృష్ణుఁడయ్యెను. కర్కాటమున నున్న తటి రైవత మన్వంతరమునఁ గూక్మ మయ్యెను. కన్యారాశియందున్న తటి చాక్షుష మన్వంతరమున జామదగ్ను యుఁడయ్యెను. వృశ్చికమందున్న సమయమున వైవస్వత మన్వంతరమున వామనుఁ డయ్యెను. తులారాశియందున్న వేళ వైవస్వత మన్వంతరమున కల్కి యయ్యెను. కుంభరాశియందున్న తటి సావర్ణిక మన్వంతరమున బుద్ధుఁ డగును. పురాణపురుషుఁడు ధనస్సున నున్న తటి వైవస్వత మన్వంతరమున దశరథరాముఁ డయ్యెను. కలి ముప్పది రెండు వేల/సంవత్సరములు మిగిలియుండగా నే నవతరింతును. (కల్కి) ఈ చతుర్వ్యగ ఖండము పఠించినను విన్నను పాపములు నశించును. విష్ణుకల్పమున విష్ణుపురాణము పఠింపబడినది. ఆకల్పమునందే పూర్వార్థము విష్ణునాభికమలమున బ్రహ్మయుదయించెను. పరార్థమున విష్ణు వవతరించెను. మూడవ కల్పము శివకల్పము. అందు శివునిపూర్వార్థమునవిష్ణువు పరార్థమున విధి(బ్రహ్మయు) జనించిరి. శివపురాణము కల్పమునకు సంబంధించినది. నాల్గవది పాద్యకల్పము. దానికధిపతి గణపతి. గణేశునుండి రుద్రుఁడు, రుద్రునినుండి విష్ణువు నుదయించిరి. విష్ణునాభినుండి పరమేశ్ఠి

యవతరించెను. అయిదవ మహాకల్పము వాయవ్యము. అంగు
 బురాణపురుషుడు మహేంద్రుడు. మహేంద్రుని నుం
 యిందియములు, ఇందియములనుండి యిందియాధిష్ఠాన
 దేవతలు గల్గిరి. వానినామములు శని బుధుడు రవి శుక్రుడు
 విశ్వకర్మ బృహస్పతి ఇంద్రుడు విష్ణువు బ్రహ్మ రుద్రుడు
 సోముడు ననువారు క్రమముగా నిందియాధిష్ఠాన దేవతలు.
 లింగేంద్రియమునుండి పుట్టిన బ్రహ్మసృష్టికర్త. రక్షకుడు
 విష్ణువు. అతఁ డినువదినాల్గు తత్త్వములందు సతఁడు ప్రతికల్పము
 నందుండును. ససత్కుశూరుడు హంసవారాహుడు నారదుడు
 నారాయణుడు. కపిలుడు, ఆత్రేయుడు, యజ్ఞాశ్వుడు,
 కంటకుడు, సృషభుడు, పృథువు మత్స్యుడు, కూర్ముడు,
 ధన్వంతరి, మోహిని, సృసింహుడు, వామనుడు, భార్గవుడు,
 రాముడు, వ్యాసుడు, బలుడు, కృష్ణుడు. బుద్ధుడు, కల్కి,
 స్వతత్త్వగుడు, గుహ్యజన్మ. మహాదేవుడు, సృష్టిదైత్య వినాశ
 కుడు నని ముగ్గురు మూర్తులు నైదవ కల్పమున జనించిరి.
 ఆఠవకల్పము వహ్ని కల్పము అందుఁ బురాణపురుషుడు
 స్కందుడు. పురుషావయవమునుండి స్కన్నుడుగాన స్కందుఁ
 డనబడెను. అతనియందుఁగల సూర్యరూపమయిన అర్చిస్సుఁ
 (బ్రాల) యందు హరి యుదయించెను. వహ్ని రూపమయిన
 యర్చియందుఁ బితామహుడు జనించెను. చంద్రరూపార్చి
 యందు హరుఁ డుదయించెను. పితామహునివలన ఋషులు
 మునులు వర్ణములు లోకములు జనించెను. ఆదిత్యులు విశ్వులు
 వసువులు తుషితులు భాస్కరానిలులు మహాగాఢములు

విష్ణువువలన జనించిరి. యక్షరాక్షస గంధర్వ పితృచ కిన్న రాదులు దైత్యదానవులు భూతములు రుద్రునివలన జనించెను. సప్తమకల్పము బ్రహ్మాండము. అందుఁ బాపకుండు పురాణ పురుషుండు, వానినుండి వహ్ని యుదయించెను. వానినుండి అభి ప్పుటైనను. అందుండి విరాణ్మయమైన బ్రహ్మాండము రోమరోమ ములజనించెను. బ్రహ్మాండమునుండిబ్రహ్మ, వానినుండి విష్ణువు, వానినుండి హరుండు కల్గిరి. బ్రహ్మాండపురాణ మాకల్పము నాటిది. అప్తమము లింగకల్పము. అందు ధర్మండు పురాణ పురుషుండు. ధర్మనినుండి కాము డుదయించెను. వానినుండి మూండు లింగము లేర్పడెను. పుంలింగమునుండి విష్ణువు, స్త్రీ లింగమునుండి యిందిర, నపుంసకలింగమునుండి శేషుండు నుదయించిరి. ఆ ముగ్గురు తమోమయులనుండి జగ మేకార్ణ వ మయ్యెను. నారాయణుండు నిదురించినతఱి నతని నాభినుండి కమల ముదయించెను. అందుండి బ్రహ్మ వానినుండి విరాట్టు నుదయించెను. లింగపురాణ మాకల్పచరిత్రము. తొమ్మిదవ మహాకల్పము మాత్స్యము. కుబేరుఁ డందుఁ బురాణపురుషుండు. అవ్యయునినుండి ధూళిబృందము పుట్టెను. అందుండి కుబేరుండు జనించెను. వానినుండి వేదమూ ర్తియగు మత్స్యము కల్గెను. ఆ మత్స్యము కడుపులోనుండి నారాయణుండు, నతనినాభినుండి బ్రహ్మ యుదయించిరి. బ్రహ్మనుండి దేతవలు, వారినుండి యిరువదినాల్గు తత్త్వములు జనించెను. కూర్మకల్పమున మహా మత్స్యమునుండి కూర్మము జనించెను. అందుండి త్రిమూర్తులు గల్గిరి. శ్చేతవారాహకల్పమున వరాహమునుండి విష్ణు వుద్భ

యవతిరిగిచెను. అయిదవ మహాకల్పము వాయువ్యము. అందుఁ బురాణపురుషుఁడు మహేంద్రుఁడు. మహేంద్రుని నుండి యింగ్రియములు, ఇందియములనుండి యిందియాధిష్ఠాన దేవతలు గల్గిరి. వానామములు శని బుధుఁడు రవి శుక్రుఁడు విశ్వకర్మ బృహస్పతి ఇంద్రుఁడు విష్ణువు బ్రహ్మ రుద్రుఁడు సోమఁడు సనువారు క్రమముగా నిందియాధిష్ఠాన దేవతలు. లింగేంద్రియమునుండి పుట్టిన బ్రహ్మసృష్టికర్త. రక్షకుఁడు విష్ణువు. అతఁ డినువదినాల్గు తత్త్వములందు సతఁడు ప్రతికల్పము నందుండును. ససత్కుఁమారుఁడు హంసవారాహుఁడు నారదుఁడు నారాయణుఁడు, కశిలుఁడు, ఆత్రేయుఁడు, యజ్ఞశ్వుఁడు, కంటకుఁడు, వృషభుఁడు, పృథువు మత్స్యఁడు, కూర్ముడు, ధన్వంతరి, మోహిని, సృసింహుఁడు, వామనుఁడు, భార్గవుఁడు, రాముఁడు, వ్యాసుఁడు, బలుఁడు, కృష్ణుఁడు. బుద్ధుఁడు, కల్కి, స్వతత్త్వగుఁడు, గుహ్యజన్మ, మహాదేవుఁడు, సృష్టిదైత్య వినాశకుఁడు నని ముగ్గురు మూర్తులు నైదవ కల్పమున జనించిరి. ఆఠవకల్పము వహ్ని కల్పము అందుఁ బురాణపురుషుఁడు స్కందుఁడు. పురుషావయవమునుండి స్కన్నుఁడుగాన స్కందుఁ డనబడెను. అతనియందుఁగల సూర్యరూపమయిన అర్చిస్సుఁ (జ్వాల) యందు హరి యుదయించెను. వహ్ని రూపమయిన యర్చియందుఁ బితామహుఁడు జనించెను. చంద్రీరూపార్చి యందు హరుఁ డుదయించెను. పితామహునివలన ఋషులు మునులు వర్ణములు లోకములు జనించెను. ఆదిత్యులు విశ్వేలు వసువులు తుపితలు భాస్వరానిలులు మహారాజక సాధ్యులు

విష్ణువువలన జనించిరి. యక్షరాక్షస గంధర్వ పితృచ కిన్న రాదులు దైత్యదానవులు భూతములు రుద్రునివలన జనించెను. సప్తమకల్పము బ్రహ్మాండము. అందుఁ బాపకుఁడు పురాణ పురుషుఁడు. వానినుండి వహ్ని యుదయించెను. వానినుండి అభి ప్పుటైనను. అందుండి విరాణ్మయమైన బ్రహ్మాండము రోమరోమ ములజనించెను. బ్రహ్మాండమునుండిబ్రహ్మ, వానినుండి విష్ణువు, వానినుండి హరుఁడు కల్గిరి. బ్రహ్మాండపురాణ మాకల్పము నాటిది. అష్టమము లింగకల్పము. అందు ధర్మఁడు పురాణ పురుషుఁడు. ధర్మనినుండి కాము డుదయించెను. వానినుండి మూఁడు లింగము లేర్పడెను. పుంలింగమునుండి విష్ణువు, (స్త్రీ) లింగమునుండి యిందిర, నపుంసకలింగమునుండి శేషుఁడు నుదయించిరి. ఆ ముగ్గురు తమోమయులనుండి జగ మేకార్ణ వ మయ్యెను. నారాయణుఁడు నిదురించినతఱి నతని నాభినుండి కమల ముదయించెను. అందుండి బ్రహ్మ వానినుండి విరాట్టు నుదయించెను. లింగపురాణ మాకల్పచరిత్రము. తొమ్మిదవ మహాకల్పము మాత్స్యము. కుబేరుఁ డందుఁ బురాణపురుషుఁడు. అవ్యయునినుండి ధూళిబృందము పుట్టెను. అందుండి కుబేరుఁడు జనించెను. వానినుండి వేదమూర్తియగు మత్స్యము కల్గెను. ఆ మత్స్యము కడుపులోనుండి నారాయణుఁడు, నతనినాభినుండి బ్రహ్మ యుదయించిరి. బ్రహ్మనుండి దేతపలు, వారినుండి యిరువదినాల్గు తత్త్వములు జనించెను. కూర్మకల్పమున మహా మత్స్యమునుండి కూర్మము జనించెను. అందుండి త్రిమూర్తులు గల్గిరి. శ్శేతవారాహకల్పమున వరాహమునుండి విష్ణు వుద్భ

విం చెను. వానినాభినుండి బ్రహ్మ, వానినుండి విరాట్టు జనించెను. పదియవది కూర్మకల్పము. అందు అచేతనుఁడు పురాణ పురుషుఁడు. శూన్యభూతుఁడగు నవ్యయునినుండి ప్రచేతస్సు జనించెను. వానినుండి మహాబ్ధి పుట్టెను. అందు నారాయణుఁడు శయనించెను. అతఁడే జలపతి. 'వాని సగము భాగమునుండి మహాకూర్మము, వానినుండి శేషుఁడు గల్గిరి. ఆ శేషునికి భూమయని శేషుఁడని భామనియని పేరుల మూఁడు రూపము లేర్పడెను. 'భూమ' యనగా విరాట్టు. అతఁడు శేషునిమీఁద నుండును. 'భామని' యనగా మహాలక్ష్మి. ఆమె భూమని హృదయమందుండునది. భూమనివలన బ్రహ్మ యుదయించెను. అతఁడే మూఁడు మూర్తుల స్వరూపము. మహాకాళి ఈ మహా కల్పములే శరీరముగా గలది. ఇప్పటికిఁ బది మహాకల్పములు జరిగినవి. ఇప్పుడు భవిష్యకల్పము జరుగుచున్నది. అక్షర రూపమైన పరబ్రహ్మనుండి యనేక సృష్టిరచనలు జరిగినవి. కొందరు ముప్పదిమూఁడు మహాకల్పములున్న వందురు. పదు నెనిమిదింటిని గొందరిట్లు పేరుపేర వర్ణించినారు. పదు నొకొండు మహాకల్పము లని కొందరు మునులనిరి. ఈ మున్ను తెల్పిన యక్షరునుండి రాధాకృష్ణుఁ డవతరించెను. రాధ, కృష్ణుఁడు నను నిర్దుర శరీర మేక రూపమైనది. అతఁడు వేయియుగములు తపము సేసెను. అంతట నా రూపము రెండు తీరు లయ్యెను. వారిద్దరు మఱి వేయియుగములు తపము చేసిరి. వారి మేనినుండి వెన్నెల యుదయించి చీకటులఁ జెండాడెను. ఆ వెన్నెలనుండి బృంధావనము జనించెను.

అందు ప్రతి యోజనము యోజనము నిరుపదియొక్క-
 ప్రకృతులున్నవి. దశేంద్రియముల ప్రకృతులు గోకులము,
 వార్షభము, నాండము, భాండీరము, మాధురము, వజ్ర
 మయము, మాన్యము, శ్రేయస్కము, గోపికము ననునవి
 యింద్రియతన్మాత్రాలు పదింటినుండి జనించినవి. అట్లే పది
 వనములును నేర్పడినవి. అవి బృందావనము, గోవనము,
 బహులావనము, మధుశృంగము, కుంజవనము, దధివనము, రహ
 క్షీడావనము, వేణుపద్మము ననునవి. ప్రకృతి మనస్సునుండి
 గోవర్ధనవర్షతము పుట్టినది. అదిబృందావనముల గాంచి పరమా
 నంద మందెను. కృష్ణునివలన ముప్పదికోట్ల గుణాత్మకులగు
 గోపకులు జనించిరి. అందు శ్రీరామాదులు, సాత్త్వికులు,
 అర్జునాదులు, రాజసులు, కంసాదులు, తామసులు. వీరందఱు
 దివ్యలీలాప్రకారులు. రాధ శరీరమునుండి ముప్పదికోట్లు గోపి
 కలు జనించిరి. అందు లలితాదులు సాత్త్వికులు. కుబ్జాదులు.
 రాజసులు. పూతనాదులు తామసులు. వీరు నానావిధ విలాస
 చరిత్రలు వేయియుగములవరకు వారి విలాసములు జరిగినవి.
 అవ్వల రాధాకృష్ణులు వారినందరిని సమీకరించి తపముచేసిరి.
 అంతట కృష్ణుఁడు రెండు రూపములను రాధ రెండు రూపములను
 ధరించిరి. కృష్ణుని పూర్వరూపము సహస్రశీర్షుఁడు, సహస్రా
 ణ్ముఁడు, సహస్రసాదుఁడు నగు విరాట్టయ్యెను. పఠార్థముచే
 కృష్ణుఁ డయ్యెను. అట్లే రాధ పూర్వార్థముచే నేకశీర్షయు,
 త్రినేత్రయు, ద్విపదియు నగు ద్విసహస్రీకాశక్తి యుదయిం
 చెను. పఠార్థముచే రాధాదేవి యయ్యెను. వారే పురుషుఁడు

ప్రకృతి యనఁ బఱిగి తపము చేసిరి. బృందావనమునఁ జేసిన
 తపముచే ననంత యనంతుఁడు నను ద్వంద్వమైరి. ఆ మిథునము
 యొక్క సంద్యోగమున ననంతకోటి బ్రహ్మాండము లుదయిం
 చెను. బ్రహ్మాండమునుండి బ్రహ్మ పుట్టి పద్మమునందు గూరు
 చుండెను. ఆ పద్మము యోజన విశాలమయి భూమండలమం
 దుండెను. ఆ పద్మ ముదయించిన సరస్సు పద్మసరోవర మనం
 బడెను. అదే పుష్కర క్షేత్రమని ప్రసిద్ధి నందెను.
 నరహృదయై న బ్రహ్మ యచ్చెరువడి యాతామర తూడునం
 జొచ్చెను. నూరు దివ్యసంవత్సరముల కేనిదాని యంతు
 దెలియఁ డయ్యెను. మాయా మోహితుఁడై రోదనము
 సేసెను. ఆ రోదనము నుండి రుద్రుఁ డుదయించెను.
 ఏల రోదించెదవు? నీ హృదయమందే నీ యీశ్వరుఁడున్నాఁడని
 యతఁడు దెల్పగా విని బ్రహ్మ సమాధిగతుఁ డయ్యెను. అంతట
 హరి యావిర్భవించెను. ఓ బ్రహ్మా! ఇది కర్మభూమి జీవుల
 సంతముచేయునది. జీవులను దయారు చేయునదియు నిదియే.
 ఇది వేయియోజనముల వైశాల్యము కలది. దీని కుత్తరమున
 హిమగిరి, తూర్పున మహాసముద్రము, రత్నాకరము అనుపేరు
 గల సముద్రము పడమటను, దక్షిణమున బడమియను సముద్ర
 మును గలవు. దీనికే గ్రిందుగను మీఁదుగను సర్వలోకము
 లున్నవి. ఈకర్మభూమికి సరిగా నట్టనడుమనీ పుష్కరమున్నది.
 నా వలన నీవు వేదములం బడసి యజ్ఞము సేయుము. ఆ
 యజ్ఞమువలన దేవతలు తిగుణాత్మకులు జనింతురు. సిద్ధవిద్యా
 ధర ఛారణులు సాత్త్వికులు. గంధర్వ యక్ష రక్షస్సులు రాజ

సులు. వారు పర్వతములగు దుంగురు. పిశాచులు, గుహ్యకులు, భూతములు, తామసులు వారధోగాములు. అట్లే స్వధామయములైన పితృగణములు మూఁడు జనించును. వారు విమానసదృశులై యాకాశమున నుండురు. అందు ఖేచరులు గౌరవర్ణులు శ్యాములు నగువారు సాత్త్వికులు. గిరిద్వీపములు, సరోరూపులు నగు పితరులు రాజసులు భూచరులు మూఁడవవారు. బిలములందు యాతనామయులగు పితరు లుండురు. తామసులు భూమిక్రింద నున్నారు. ఆలోకములు వృద్ధములు, మధ్యమములు క్షయములని సిలువంబడును. ఈ భూమి సర్వదా సనాతని

† తారామయములయిన లోకములు విమానములవలె నలరారుచు యజ్ఞములచే సంరక్షితములయి స్వేచ్ఛగా సంచరించును. భూమిమీద నెప్పుడు యజ్ఞము లేకుండునో యప్పుడు భగణములు (నక్షత్రాది జ్యోతిర్మండల మన్నమాట) విఘ్న భూతములై నిత్యము వణాతిచారము చేయును. కర్మభూమి శృతిరూపిణి, సనాతని, గోరూపిణి. దానిని పాలించువాఁడే గోవుఁడు. గోవశక్తి, గోపీపూజితుఁడు నగువాఁడు హరి. కోటి కోటి సహస్రపరిమితులయిన గోవులందరు హరికళలే. అన్ని గాలెక్కింపఁబడిన బ్రహ్మాండములు గోపనామము నందియున్నవి.

† ఈ లోకము విక్కడ నున్నవి అర్థము కాలేదు. మేయలైవ నమేయళ్ళ ద్విపాశ్చాసంస్తధా నహి ఇలావృతాది ఖండాళ్ళ సంతీ నైవ క్వచిత్ క్వచిత్.

కర్మభూమికి లక్షయోజనములవైన రవి, యామీఁద లక్షలో శశి, వానిమీఁద రెండు లక్షలలో నక్షత్రమండలము, దానిమీఁద రెండు లక్షలలో కుజుఁడు, వానికి రెండు లక్షలలో బుధుఁడు, వాని కంతదూరములో బృహస్పతి, శుక్రుఁడు, శని, రాహువు, కేతువు నున్నారు. కేతువున కేడులక్షలలో సప్తమండలమున్నది. వారికిఁ బదకొండు లక్షలలో ధ్రువుఁడు, వానికి లక్షలో మహాత్పదము, దానిమీఁద జనోలోకము తపోలోకము నొకదాని కొకటి లక్ష యోజనములలో నున్నవి. కర్మభూమికి కొటిన్నర యోజనములలోఁ దపోలోకమున్నది. కర్మభూమికిఁ గ్రిందుగా నేడు పాతాళములు లక్షలక్ష యోజనముల వంతున దూరములో నున్నవి. భూమికి కొటిన్నరలో నరకములున్నవి. కర్మ భూమి కుత్తరమున నెనిమిది ఖండములు లవణాదినముద్ర) ములు నంతరంతరములుగా నున్నవి. కర్మభూమికి కొటిన్నర యోజనములలో నాల్గుదెసల లోకాలోకమున్నది. ఇదంతయు కలిసి యొక బ్రహ్మాండమనంబడును. ఇది నీవలన నేర్పడి కల్ప పర్యంత ముండును. దానికంతకుఁ గర్త విష్ణువే. రెండు దివ్య యుగములు వాని కొక పగలు రాత్రీయు. ప్రకృతము భవిష్య మహాకల్పము జరుగుచున్నది. ఈ మహాకల్పములోఁ బదునెని మిది కల్పములు జరిగినవి. పరార్థమున దినద్వయము జరిగినది. ఇప్పుడు శ్వేతవరాహకల్పమున మధ్యాహ్న కాలము జరుగు చున్నది. భవిష్యకల్పమువేర నీ పురాణము లోక కల్యాణార్థము చెప్పబడినది. అని యిట్లు కల్పి-వాక్యములను విని దేవత లతనికి నమస్కరించి తమధామమున కేగిరి.

—: 26 అ. కల్కి చరిత్ర :—

కల్కి-మూర్తి దివ్యాశ్వము నధిష్ఠించి ఖడ్గము దాల్చి కవచము దొడిగి చర్మముపూని దైత్యభూతులగు మ్లేచ్ఛులను సంహరించి యోగమూనును. పదునాఱువేల సంవత్సరము లాతని యోగాగ్నిచే దహింపజేయఁబడి కర్మభూమి భస్మ ప్రాయమగును. అవ్వల ప్రళయ మేఘములు జలమయము నొనరును. అంతఁ గలియుగము బలిదగ్గరకుఁ బోవును. అంతట హరి కర్మభూమిని మెట్టగా నొనరించి యుజ్జములచే దేవతలను యజించును. దేవతలు యుజ్జభాగముల నంది వైవస్వతమనువు కడకేగి యావృత్తాంతము నెల్లఁ దెలుపుదురు. కల్కి మోము నుండి బ్రాహ్మణులను, బాహువులనుండి క్షత్రిజాతిని, మోకాళ్లనుండి వైశ్యులను, పాదములనుండి శూద్రులను జనింపజేయును. ఆవర్ణములవారి రంగులు (వర్ణములు) వరుసగా గౌరము (తెలుపు) రక్తము (ఎఱుపు), పీతము (పచ్చపు), శ్యామము (చామనచాయ), వారు దేవీ శక్తిచే ననేకలను గుమారులను జనింపఁ జేయుదురు. వారి ప్రమాణము ఇరుసది యొక్క కిష్కువులుండును.

—: 36 అ. మరల కృతయుగారంభము :—

ఆమనుజులు స్వస్వధర్మపనులయి జాతిధర్మానుసారము దేవతల యజింతురు. అంతట వైవస్వతమనువు కల్కిని నమస్కరించి యతని యుజ్జచే యయోధ్యయందు రాజ్యము చేయును. అతనిశిక్షనొంది ఇక్ష్వాకువు రాజగును. అతఁడు

నూరు దివ్యసంవత్సరములు పాలించును. కల్కి బ్రహ్మ
 సత్యము చేయు తటి నాల్గువేదములు సాంగకములయి
 పదునెనిమిది పురాణములతో మూర్తీభవించి హర్షముతోవచ్చి
 కలికిని స్తుతించును. కార్తిక శుద్ధనవమి గురువారమున
 యజ్ఞకుండమునుండి మహోత్తమ పురుషుఁడు సత్య
 యుగఁడను నాతఁడు సత్యమార్గ ప్రదర్శకుఁడై యుదయించును.
 అతనింగని బ్రహ్మాది దేవత లాతినికి లోబడి యాతిథిని మనువు
 యొక్క కర్మక్షయము సేయుదానిగాఁ బ్రశంసించును. ఈ
 తిథియందే మనుజుఁడు సరిచెట్టుక్రింద దేవతల సర్పించునో వాఁడు
 దానికి వశుఁడగును. దానికి అక్షయనవమి యుగాదినవమి
 యని పేరుగలవు. అది లోకకల్యాణదాత్రీ. ఉసిరిచెట్టు మొదల
 మాతని తులసిని స్థాపించి వేదవిధిచే సాల గామార్చన
 చేసినవారు జీవన్ముక్తులగుదురు. అందుచేఁ బితృత్వస్తికల్గును.
 ఉసిరిచెట్టుక్రింద శ్రాద్ధముచేసిన వేయి గయాశ్రాద్ధములు చేసిన
 ఫలము గల్గును. దానిక్రింద హోమముచేసిన వేయి యజ్ఞముల
 ఫలము లభించును. కల్కి యారీతిగా దేవతలకుఁఫల మచుగ్రహిం
 చెను. ఇట్లు తెల్పినమీఁదట సతఁడు దేవతలు చూచుచుండగనే
 యంతర్ధానమొంది నిదురపోవును. అప్పుల కర్మభూమి దుఃఖ
 ప్రియమై విరహాగ్నిచే దపించి బీజములను సశింపజేయును.
 ఆసమయమున పాతాలవాసులగు దైత్యులు ప్రహ్లాదునితో
 దేవతల మీఁదికి ఖరాదివాహనముల నెక్కి ప్రాసాది సాధనము
 లతో యుద్ధమున కేగెదరు. అంతట ముప్పదిమూఁడు దేవగణముల
 వారు లెమ యాయుధములఁబూని యుద్ధముసేయుదురు. పెక్కు
 దివ్యవర్షము లాదేవాసుర సంగ్రామము జరుగును. అందుఁ జని

పోయిన రాక్షసులను శుక్రాచార్యులు బ్రతికించును. అంతట దేవతలు యుద్ధశ్రమకు వెఱచి క్షీరాబ్ధి కేగి హరిని స్తుతించుదురు. హరి వారియెడఁ బ్రసన్నుఁడై తన పూర్వాంశముచే హంసరూపుఁడై నూఱుగురు సూక్యలట్లు ప్రకాశించును. శుక్రుని ప్రహ్లాదాదులను దన తేజముచేఁ దపింపఁజేయును. దైత్యులంతట భూమిని విడిచి దుఃఖితులయి మహాదేవులచేఁ రక్షితులయి వితలమున కేగెదరు. అవ్వల వేల్పులు నిరుపద్రవులు నిర్మయులు నయి వైవస్వతుని కుమారుఁడగు నిక్ష్వాకువును బట్టాభిషేకింతురు. అతఁడు నూరు దివ్య వర్షము లాయువుగలవాఁడై రాజ్యమేలును.

ఇంతదనుక నీవడిగినదెల్ల తెల్పితిని. ఇఁక నుత్తర ఖండము తెల్పెదను వినుమని వ్యాసభాగవాను లది వచింప నారంభించిరి.

—: ఉత్తర పర్వము :—

సామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁడైన యుధిష్ఠిరుని జూచుటకు వ్యాస మార్కండేయ మాండవ్య శాండిల్య శాకటాయన గౌతమ గాలవ గార్గ్య శాతాతప పరాశర జామదగ్న్య భరద్వాజ భృగు భాగురి ఉత్తంక శంఖలిఖిత శౌనక శాకటాయని పులస్త్య పులహదాభ్యు బృహదశ్వ లోమశ నారక పర్వత జహ్ను అపావసు పరావసు ప్రభృతులగు మహర్షులు దయచేసిరి. ధర్మ రాజు వారిని యథోచిత సత్కారముల నర్పించి చేతులు జోడించి వ్యాసభాగవానులఁ గని యిట్లనియె. ప్రభో! తమ యనుగ్రహముచే నాకు రాజ్యము లభించినది. కాని రోగ

Q 21: 223
35 ౮54

348

భ విష్య మ హా పు రాణ ము

గ్రస్తునకు లభించిన భోగములవలె జ్ఞాతుల నందరను వధించి దుఃఖితుడనైన నాకే రాజ్య లాభము సుఖమొసంగ కున్నది. నేను మా పాలిటిక రక్షాకవచనమగు భీష్ముని జంపిన పాపిని. నా మనస్సు పాపపంకిలమైయున్నది. బహుద్రీప్తలగు తమ యువ దేశసారముచే నద్దాని గడిగిఱొని యుంటిని. ఇంకను ధర్మసర్వస్వసారమయిన యంశమును బ్రజ్ఞాదీపము వెలిగించి చూపవే. ధర్మరక్షకులయిన యీ మహామునులు నీ ముఖ పంకజమును దమనేత్రీభ్రమరములచేఁ గ్రోలుట కిచటికి విచ్చేసియున్నారు. అనిన వ్యాస దేవులు నీ పజ్జ వ్యాషీకేశుం డుండగ ధర్మము, తత్త్వము మఱియెవ్వరు తెల్పనేర్తురు! అతఁడు ప్రత్యక్షదర్శనము గలవాఁడు. అతఁడే సృష్టికారణము. కాన యతఁడు నీకు ధర్మస్వరూపనిరూపణము చేయగలడు. అని యాదేశించి బాదరాయణుఁడు తపోవనమున కేగెను. అవ్వల ధర్మరాజు ప్రశ్నింప యాజ్ఞవల్క్యుఁ డడిగిన సూర్యభగవానులు తెల్పిన ధర్మములను దాను మున్ను మహర్షులవలన విన్నవానిని కృష్ణ భగవానుఁడు తెలుపఁ దొడంగెను. భవిష్యోత్తరపర్వమున మొదటినుండి 206 అధ్యాయముల దనుక సంసార నివారకము లగు వ్రత విధానములు, క్షేత్రీతీర్థాది ప్రశంసలు దానాది విధులు వర్ణించి యున్నారు. అ వన్నియు యథామూలముగఁ జదువరులు గ్రహించి యాచరింతురుగా!

ఇది ధర్మసర్వస్వసారమున బ్రతిపర్వమున పతుక్యగ్రంథమున పేరుగల చతుర్థాంధము. (శ్రీ శ్రీ)

